

1N13779

रुद्रयामलम् ।

उत्तर-तन्त्रम् ।

पण्डितकुलपतिना वि, ए उपाधिवारिणा
 श्रीजीवानन्दविद्यासागरभट्टाचार्य्येण
 सम्पादितम्
 तदात्मजाभ्यां श्रीआशुबोध-विद्याभूषण
 तथा
 श्रीनित्यबोध-विद्यारत्नाभ्यां
 प्रतिसंस्कृत्य प्रकाशितम् ।

द्वितीय संस्करणम् ।

कलिकातामहानगर्याम्,
 वाचस्पत्ययन्त्रे मुद्रितम् ।

इं १८९७ ।

सर्व स्तव संरक्षितम् ।

मूल्यं रुप्यकलयम् ।

प्रकाशक— { पण्डित-श्रीआशुबोध-विद्याभूषण
तथा
पण्डित-श्रीनित्यबोध-विद्यारत्न ।

प्राप्तिस्थान— { २ न०, रमानाथ मञ्जुम्दार ट्रीट्
ग्राम्हाट्टट्रीट् पोष्ट-ग्रफिच, कलिकाता ।

प्रिण्टर—वि, वि, मुखर्जी ।

२ न०, रमानाथ मञ्जुम्दार ट्रीट्, कलिकाता ।

सूचीपत्रम् ।

विषयानुक्रमणी ।

प्रथमः पटलः ।

विषयः	पन्नाङ्कः
उपक्रमविष्का	... १
विविधसाधनसंघटः	... १
दिव्यादिभावपञ्चसा	... १०

द्वितीयः पटलः ।

कुलाचारविधिः	... २०
पशुभावः	... २१
दोषाविधिः	... २१

तृतीयः पटलः ।

दोषायां चक्रविचारः	... ३४
मित्रचक्रम्	... ४०
विष्णुचक्रम्	... ४२

चतुर्थः पटलः ।

मन्त्रचक्रम्	... ४५
ऋषिचक्रम्	... ५१
मन्त्रदोषादिनिर्णयः	... ५४
रासचक्रम्	... ५५
सूक्तचक्रम्	... ५८

पञ्चमः पटलः ।

मन्त्रसंस्कारः	... ६०
----------------	--------

षष्ठः पटलः ।

पशुभावपूजकः	... ६४
सुपुलासाधनम्	... ६५
कुण्डलिनीभावः	... ६६

विषयः	पन्नाङ्कः
पशुभावपञ्चसा	... ६८
भावविद्याविधिः	... ७०
कुमारोत्पत्त्यम्	... ७१

सप्तमः पटलः ।

कुमारोपुला	... ७१
------------	--------

अष्टमः पटलः ।

कुमारोत्पत्त्यमी	... ८१
कुमारोत्पत्त्यः	... ८२
कुमारोत्पत्त्यम्	... ८५

नवमः पटलः ।

कुमारो-कवचम्	... ८८
--------------	--------

दशमः पटलः ।

कुमार्याः सङ्गनामानि	... ८९
----------------------	--------

एकादशः पटलः ।

भावाद्येनिर्णयः	... १०६
भावावित्थम्	... १०६
चक्रनामानि	... ११२

द्वादशः पटलः ।

वासचक्रम्	... ११२
राशिचक्रम्	... ११४
वाशाचक्रफलम्	... ११५

त्रयोदशः पटलः ।

वाशाचक्रसारकृतः	... ११७
-----------------	---------

चतुर्दशः पटलः ।

वाशाचक्रफलम्	... ११९
--------------	---------

विषयः	पन्नाङ्कः	विषयः	पन्नाङ्कः
पञ्चदशः पटलः ।		त्रयोविंशः पटलः ।	
वेदप्रकरणम्	... १२२	योगिनां भोजननियमः	... १८०
शास्त्रसंलक्षणम्	... १२६	वासननिवर्धनः, तद्देहाय	... १८१
षोडशः पटलः ।		चतुर्विंशः पटलः ।	
आशापत्रसाधना	... १२८	भोजसाधना	... १८४
सप्तदशः पटलः ।		नरासनम्	... १८५
अन्नसंवेदनप्रकाशः	... १३२	अन्नसाधना	... १८६
प्राणायामप्रकाशः	... १३५	अन्नसाधनासिद्धिः	... १८८
वसिष्ठस्य तपकामसङ्गः	... १३९	आपन्नस्य विविधविषयः	... १८८
वसिष्ठस्य सदाचोने गमनम्	... १४२	पञ्चविंशः पटलः ।	
सदाचोनाचारः	... १४३	सूक्ष्मसृष्टिसिद्धिसंस्काराः	... १८९
अष्टादशः पटलः ।		प्रज्ञसाधनम्	... १९०
आत्मप्रकरणम्	... १४५	योगिनां सूक्ष्मतीर्णानि	... १९१
एकोनविंशः पटलः ।		योगिनां जपनियमः	... १९२
मृत्पञ्चमेदः	... १४७	अध्यात्मशासनम्	... १९३
विंशः पटलः ।		षड्विंशः पटलः ।	
आशापत्रकालगत-चक्राणि	... १४८	मृत्पञ्चमेदः	... १९४
एकविंशः पटलः ।		देव्या वीरज्योतिरूपम्	... १९५
वीरमात्रस्य साक्षात्कारम्	... १५१	योगिनां सूक्ष्मसाधनम्	... १९६
द्वाविंशः पटलः ।		योगिनां अभ्यासः	... १९७
मृत्पञ्चमेदप्रकरणम्	... १५०	योगिनां सर्वसाधनम्	... १९८
योगवारता	... १५१	साधनसंपूर्णा	... १९९
[योगसंश्लेषप्रकरणम्]	... १५२	साधनसंपूर्णः	... २००
योगसंश्लेषप्रकाशः	... १५२	पञ्चमकारसंपूर्णा	... २०१
वीरसाधनाविधिनिवर्धनः	... १५४	पञ्चमकारसाक्षात्कारम्	... २०२
तृतीयः पटलः ।		सप्तविंशः पटलः ।	
हस्तसंज्ञाः	... १५८	प्राणायामसंश्लेषम्	... २०३

विषयः	पन्नाङ्कः	विषयः	पन्नाङ्कः
प्रत्याहारः	... २०५	अन्तर्वातिनीलस्यः	... २०६
भावमाहात्म्यम्	... २०५	त्रयस्त्रिंशः पटलः ।	
धारणा	... २०५	अन्तर्वातिनीलस्यस्य	... २०६
ध्यानम्	... २०६	चतुस्त्रिंशः पटलः ।	
समाधिः	... २०६	पञ्चसरादिशोभाः	... २०८
गन्धसंलक्षणम्	... २०७	विश्वसाधनसंज्ञाः	... २०९
ध्यानसंलक्षणम्	... २०८	त्रेतीयोगः	... २१०
अष्टाविंशः पटलः ।		दलीयोगः	... २१०
मन्त्रसिद्धिसंश्लेषम्	... २०९	पञ्चत्रिंशः पटलः ।	
अंतर्योगसंश्लेषम्	... २१०	चौतीयोगः	... २१०
अंतर्योगसंश्लेषम्	... २१०	त्रेतीयोगः	... २१०
अन्तर्वातिनीलस्य	... २१०	षट्त्रिंशः पटलः ।	
एकोनत्रिंशः पटलः ।		कुण्डलिनाः अष्टोत्तर-सप्तसंज्ञासंज्ञा २११	
मृत्पञ्चमेदनिवर्धनः	... २११	सप्तत्रिंशः पटलः ।	
मृत्पञ्चमेदयोगः	... २१२	स्वाध्यायानि शौक्यसाधनम्	... २१२
योगिमाहात्म्यः	... २१३	अष्टत्रिंशः पटलः ।	
द्विंशः पटलः ।		शौक्यमन्त्रः	... २०८
मृत्पञ्चमेदमन्त्रः	... २१३	मरसिद्धमन्त्रः	... २०८
आत्मिकीसाधनम्	... २१४	शौक्यस्य मन्त्राकारम्	... २०९
आत्मिकीसीवम्	... २१५	शौक्यसाधनम्	... २१०
एकत्रिंशः पटलः ।		शौक्यसंपूर्णा	... २१०
अद्वितीयाधनम्	... २१६	एकोनचत्वारिंशः पटलः ।	
अद्वितीयासीवम्	... २१७	शौक्यसीवम्	... २१०
अद्वितीयाधनम्	... २१८	चत्वारिंशः पटलः ।	
अद्वितीयासीवम्	... २१९	योगस्य हृदयसाधनाधनम्	... २११
द्वात्रिंशः पटलः ।		एकचत्वारिंशः पटलः ।	
अन्तर्वातिनीलस्य	... २१५	राशिचौकीवम्	... २१०

विषयः	पन्नाङ्कः	विषयः	पन्नाङ्कः
द्विचत्वारिंशः पटलः ।		घोष्ठन्यासः	३८४
राक्षसोपासनम्	३२१	स्युक्षयस्तथादिन्यासः	३८५
राक्षसोमलाः	३२२	कराङ्गन्यासः	३८६
श्रीकृष्ण-राक्षसोपसनामानि	३२३	स्युक्षयज्ज्ञानम्	३८७
त्रिचत्वारिंशः पटलः ।		स्युक्षयपूजा	३८८
शोभरङ्गम्	३२०	एकोनपञ्चाशः पटलः ।	
चतुश्चत्वारिंशः पटलः ।		स्युक्षय-कोवम्	३८९
षट्चत्वारिंशः पटलः	३४१	पञ्चाशः पटलः ।	
पञ्चचत्वारिंशः पटलः ।		साक्षिनीकोवम्	३९०
मन्त्रिप्रचक्षणेनम्	३४०	एकपञ्चाशः पटलः ।	
साक्षिनीमन्त्रिकोवम्	३४८	विविधसिद्धिमात्रप्रसङ्गः	३९१
षट्चत्वारिंशः पटलः ।		योगाङ्गशुद्धौ पञ्चासवविधानम्	३९२
क्रियाकालाटिक्तनम्	३५०	पञ्चासवमोपनम्	३९३
मन्त्रिप्रचक्षमापनम्	३५१	विन्यासोपने विशेषः	३९४
सप्तचत्वारिंशः पटलः ।		द्विपञ्चाशः पटलः ।	
कुर्याकोवम्	३५६	साक्षिनीमन्त्रिकस्युक्षयकोवम्	३९५
अष्टचत्वारिंशः पटलः ।		पञ्चासवशुद्धेः परिमाणान्तरम्	३९६
कुर्याः कुर्या च मन्त्रोच्चारः	३६५	पञ्चासवशुद्धेः मन्त्रान्तरम्	३९७
कुर्याको-कुर्याः पूजाप्रकारम्	३६६	पञ्चासवशुद्धेः कोमान्तरम्	३९८
कुर्या एकपञ्चाशद्विधानम्	३६८	त्रिपञ्चाशः पटलः ।	
कुर्याकोमानि	३६९	मन्त्रिपुरे मन्त्रचैतन्यम्	३९९
कुर्यादिन्यासः	३७३	मन्त्रिपुरमन्त्रेष्टान्याजम्	४००
श्रीकृष्णन्यासः	३७५	चतुःपञ्चाशः पटलः ।	
पञ्चमूर्तिन्यासः	३७५	चमरापञ्चकसाधनम्	४०१
कलान्यासः	३७६	नेतोक्रिया	४०२
पञ्चमन्त्रन्यासः	३७९	धौतोक्रिया	४०३
स्युक्षयविधिः	३८३	नेत्रलोक्रिया	४०४
		दन्तोक्रिया	४०५

विषयः	पन्नाङ्कः	विषयः	पन्नाङ्कः
नाथोपासनक्रिया	४२४	अष्टपञ्चादिभेदविधानम्	४०८
ज्ञानक्रिया	४२५	अष्टपञ्चादिभेदोपासनम्	४०९
सन्ध्यावन्दनादिक्रिया	४२६	विन्दुशिखरोत्तरम्	४१२
पञ्चपञ्चाशः पटलः ।		एकपष्टितमः पटलः ।	
पञ्चासवमोपनक्रिया	४२६	साक्षिनीज्ज्ञानम्	४१४
चमरासोपनम्	४२८	साक्षिनीमन्त्रोच्चारः	४१४
षट्पञ्चाशः पटलः ।		द्विपष्टितमः पटलः ।	
जायवज्ज्ञानम्	४२९	साक्षिनीपूजा	४१७
सप्तपञ्चाशः पटलः ।		साक्षिनीज्ज्ञानान्तरम्	४१८
कृतपञ्चादोनां प्रकारप्रसङ्गः	४३१	भूतशुद्धिः	४१९
कृतपञ्चाज्ज्ञानम्	४३२	प्राणप्रतिष्ठा	४२१
पञ्चाकृतपञ्चाविन्यासः	४३३	पूजाप्रारम्भः	४२१
(विषयोऽयं पूर्ववृत्तायां विन्योक्तोपादधौ निवेशनीयः)		पञ्चासवदक्षिणे	४२६
अष्टपञ्चाशः पटलः ।		त्रिपष्टितमः पटलः ।	
साक्षिनीपूजा	४३८	साधनरङ्गम्	४२७
एकोनपष्टितमः पटलः ।		चतुःपष्टितमः पटलः ।	
साक्षिनीज्ज्ञानारः	४४२	साक्षिनीश्रवणस्यनानामानि	४३५
साक्षिनीज्ज्ञानम्	४४३	पञ्चपष्टितमः पटलः ।	
षष्टितमः पटलः ।		साक्षिनीश्रवणान्तरम्	४४०
साक्षिनीकोवम्	४४४	षट्पष्टितमः पटलः ।	
कृष्णलोममन्त्रिज्ञानम्	४४७	साक्षिनीश्रवणव्यापारम्	४४७

सूचीपत्रं समाप्तम् ।

रुद्रयामलम् ।

उत्तरतन्त्रम् ।

प्रथमः पटलः ।

उपक्रमणिका ।

भैरव उवाच ।—

पराश्रीपरमेशानी-वटनाभोजनिःसृतम् ।
श्रीयामलं महातन्त्रं स्वतन्त्रं विष्णुयामलम् ॥ १ ॥
शक्तियामलमाख्यातं ब्रह्मणः स्तुतिहेतुना ।
ब्रह्मयामलवेदाङ्गं सर्वं च कथितं प्रिये ॥ २ ॥
इदानीमुत्तराकाण्डं वद श्रीरुद्रयामलम् ।
यदि भाग्यवशाद्देवि ! तव श्रीमुखपङ्कजे ॥ ३ ॥
यानि यानि स्वतन्त्राणि संदत्तानि महीतले ।
प्रकाशय महातन्त्रं नान्यतन्त्रेषु त्वस्मिन् ॥ ४ ॥
सर्ववेदान्तवेदेषु कथितव्यं ततः परम् ।
तदा ते भक्तवर्गाणां सिद्धिः सत्वरते ध्रुवम् ।
यदि भक्ते दया भद्रे ! वद त्रिपुरसुन्दरि ॥ ५ ॥
महाभैरववाक्यं पङ्कजायतलाचना ।
श्रुत्वोवाच महाकाली कथयामास भैरवम् ॥ ६ ॥
विविधसाधनसंग्रहः ।

भैरव्युवाच ।—

शम्भो ! महात्मदर्पण ! कामहीनकुलाकुल ! ।
चन्द्रमण्डलशीर्षाक्ष ! हलाहलनिषेवक ! ॥ ७ ॥

दिव्यादिभाव-प्रशंसा ।

भैरव्युवाच ।—

कर्मसूत्रं यच्छिनत्ति प्रत्यहं तनुसंस्थितः ।
 स पश्यति जगन्नाथ ! मम श्रीवरणास्तुजम् ॥ १११ ॥
 विश्वमावेशसंस्कारभिल्लबुद्धिप्रियान्विताः ।
 अतो मां न हि जानन्ति नानाकार्योत्काहताः ॥ ११२ ॥
 तेषां शरीरं गृह्णाति कालदूतो भयानकः ।
 यः करोति महायोगं त्यागसन्नासधर्मवान् ॥ ११३ ॥
 मन्दभाग्यः पशोर्योनिं प्राप्नोति मां विहाय हि ।
 मयि भावं यः करोति दुर्लभो जनवल्लभः ॥ ११४ ॥
 भावेन लभ्यते सर्वं भावेन देवदर्शनम् ।
 भावेन परमं ज्ञानं तस्माद्भाववल्लभम् ॥ ११५ ॥
 भावश्च सर्वशास्त्राणां गूढं सर्वेन्द्रियस्थितम् ।
 सर्वेषां मूलभूतश्च देवो भावं यदा लभेत् ॥ ११६ ॥
 तदैव सर्वसिद्धिश्च तदा ध्यानदृढो भवेत् ॥ ११७ ॥
 अकलङ्को निराहारी निवासव्रतमानसः ।
 नित्यस्नानादिपूजाङ्गो भावो भावं यदा लभेत् ॥ ११८ ॥
 क्रियादत्तो महाशिक्षानिपुणोऽपि जितेन्द्रियः ।
 सर्वशास्त्रनिगूढार्थवेत्ता न्यासविवर्जितः ॥ ११९ ॥
 तेषां हस्तगतं भावं वद भावं यथा तनौ ।
 भावात् परतरं नास्ति येनानुग्रहवान् भवेत् ॥ १२० ॥
 भावादनुग्रहप्राप्तिरनुग्रहान्महासुखी ।
 सुखात् पुण्यप्रभावः स्यात् पुण्यादच्युतदर्शनम् ।
 यदा कृतस्य दर्शनाभोजदर्शनमङ्गलम् ॥ १२१ ॥
 योगी भूत्वा सूक्ष्मपदं योगिनामप्यदर्शनम् ।
 पश्यत्येव महाविद्या-पादाभोरुहपावनम् ॥ १२२ ॥

गुरुणां परहंसानां वाक्यं त्रैलोक्यपावनम् ।
 श्रुत्वा साध(न)कः सिद्धयर्थं योगी योगमवाप्नुयात् ॥ १२३ ॥
 पञ्चरे शुकसारी च पतगाः पक्षियोनयः ।
 गृह्णाति साधकः स्वर्गात् मन्त्राम विमलं महत् ॥ १२४ ॥
 यावद् ज्ञानस्य संचारं तावत् कालं कुलेश्वर ! ।
 साधकानाञ्च साधूनां निकटस्थो भवेन्नरः ॥ १२५ ॥
 विद्याभ्यासो न पतति यदि बुद्धिपरो भवेत् ।
 न हि चेज्जन्मव्याख्यायं नानाशास्त्रार्थभाषणम् ॥ १२६ ॥
 सुरज्ञानं विना किञ्चित् न हि सिध्यति भूतले ।
 मन्त्रं श्रीकायसिद्धिश्च कथं भवति भैरव ! ॥ १२७ ॥
 सांख्यज्ञानं वेदभाषा-विधिज्ञानं तथा समम् ।
 शक्तिं विना यथाशक्तं सुरज्ञानं विना हि सः ॥ १२८ ॥
 अहिताचारसम्पत्तिर्दरिद्रस्य गृहे यथा ।
 साधकस्य गृहे शक्तिज्ञानाचारविवेचना ॥ १२९ ॥
 जायते यदि सायुज्य-पदनाशाय केवलम् ॥ १३० ॥
 यद्यज्ञानविशिष्टा सा स्वशक्तिः शिवकामिनी ।
 तदा न कुर्यात् ग्रहणं शक्तिमाधनमेव च ॥ १३१ ॥
 यदि कुर्यादसंस्कारात् संशयं साधकोत्तमः ।
 असंस्कृत्यादिदोषेण सिद्धिहानिः प्रजायते ॥ १३२ ॥
 शक्तिप्रधानं भावानां त्रयाणां साधकस्य च ।
 दिव्यवीरपशुनाञ्च भावत्रयमुदाहृतम् ॥ १३३ ॥
 पशुभावे ज्ञानसिद्धिः पञ्चाचारनिरूपणम् ।
 वीरभावे क्रियासिद्धिः साक्षाद्भूतो न संशयः ॥ १३४ ॥
 दिव्यभावे वीरभावे विभिन्नमेकभावतः ।
 अण्डः पूर्वं सर्वगतं दिव्यभावस्य लक्षणम् ॥ १३५ ॥
 द्वित्र्यभावे देवताया दर्शनं परिकीर्तितम् ।

वीरभावे मन्त्रसिद्धिरहेताचारलक्षणम् ॥ ११६ ॥
 आदौ भावं पशोः प्राप्य रात्रिकर्म विवर्जयेत् ।
 दिवसे दिवसे स्नानं पूजानित्यक्रियान्वितः ॥ ११७ ॥
 पुरश्चरणवत् कार्यं शुचिभावेन सिध्यते ।
 पशुभावं विना वीरो को वशी भवति ध्रुवम् ॥ ११८ ॥
 इन्द्रियाणाञ्च दमनं दमनं शमनस्य च ॥ ११९ ॥
 योगशिक्षानविष्टाङ्गो मयि योगपरायणः ।
 सर्वलणादभ्यासतः प्रभावविधिरात्रिषु ॥ १२० ॥
 सर्वकालञ्च कर्त्तव्यं योगं सर्वसुखप्रदम् ।
 वाञ्छाकल्पतरुं नित्यं तरुणं पातकापहम् ॥ १२१ ॥
 साधयेत् स्वहितं मन्त्री पशुभावस्थितो यदि ।
 योगभाषाविधिज्ञानं सर्वभावेषु दुर्लभम् ।
 तथा च पशुभावेन शीघ्रं सिध्यति निश्चितम् ॥ १२२ ॥
 गुरुणां श्रौपदाश्रोजे यस्य भक्तिर्दृढा भवेत् ।
 स भवेत् कामनात्यागी भावमात्रोपलक्षणात् ॥ १२३ ॥
 वीरभावो महाभावो न भावं दृष्टचेतसाम् ।
 भावं मन्दगतं सुखं रुद्रमूर्त्या प्रसिध्यति ॥ १२४ ॥
 भ्रष्टाचारं महागूढं त्रैलोक्यमङ्गलं शुभम् ॥ १२५ ॥
 पञ्चतत्त्वादिसिद्धार्थं महामोहमदोहवम् ।
 सर्वघैठकुलाचारं षड्दादानन्दसागरम् ॥ १२६ ॥
 कारुण्यवारिधिं वीर-साधने भक्तिवेलम् ।
 ज्ञानी भूत्वा पशोर्भावं वीराचारं ततः परम् ॥ १२७ ॥
 वीराचाराद्भवेद्दुःखान्यथा नैव च नैव च ।
 भावद्वयस्थितो मन्त्री दिव्यभावं विचारयेत् ॥ १२८ ॥
 सदा शुचिर्दिव्यभावमाचरेत् सुसमाहितः ।
 देवतायाः प्रियार्थञ्च सर्वकर्म कुलेश्वर ! ॥ १२९ ॥

यद् यत्तत्सकलं सिद्ध्यै स्थाहमीदयं शुभम् ।
 देवतातुल्यभावश्च देवतायाः क्रियापरः ॥ १३० ॥
 तद्दिदि देवताभावं सुदिद्व्यभाक् प्रकीर्त्तितम् ।
 सर्वेषां भाववर्गाणां शक्तिर्मूलं न संशयः ॥ १३१ ॥
 भक्तिं केन प्रकारेण प्राप्नोति साधकोत्तमः ।
 ज्ञात्वा देवशरीरस्य निजकाव्यानुशासनात् ॥ १३२ ॥
 ज्ञानञ्च त्रिविधं प्रोक्तमामसारसम्भवम् ।
 शब्दब्रह्ममयं तदिह ज्ञानमार्गेण पश्यति ॥ १३३ ॥
 पाठित्वा सर्वेशास्त्राणि स्वकर्मगायनानि च ।
 कृमि विवेकमालम्ब्य नित्यं ज्ञानी च साधकः ॥ १३४ ॥
 विवेकसम्भवं ज्ञानं शिवज्ञानप्रकाशकम् ।
 लोचनद्वयहीनञ्च वाङ्माभावविवर्जितम् ॥ १३५ ॥
 लोकानां परनिर्मुक्तं कालाकालं विलाङ्गनम् ।
 नित्यज्ञानं परं ज्ञानं तं विदि प्राणगोचरम् ॥ १३६ ॥
 मानुषं सफलं जन्म सर्वशास्त्रेषु गोचरम् ।
 चतुरश्रोतिनक्षत्रेषु शरीरेषु शरीरिणाम् ॥ १३७ ॥
 न मानुष्यं विनाऽन्यत्र तत्त्वज्ञानान्तु विद्यते ।
 कदाचित्कथ्यते जन्म मानुष्यं पुण्यसञ्चयात् ॥ १३८ ॥
 सोपानौभूतमोक्षस्य मानुष्यं जन्मदुर्लभम् ।
 मानुषेषु च शंसन्ति सिद्धयः स्युः प्रधानिकाः ॥ १३९ ॥
 श्रणिमादिगुणोपेतात् तस्माद्देवो नरोत्तमः ।
 विना देहेन कस्यापि पुरुषार्थो न लभ्यते ॥ १४० ॥
 तस्माच्छरीरं संरक्ष्य नित्यं ज्ञानं प्रसादय ।
 मानुषं ज्ञाननिकरं ज्ञानात्मानं परं विदुः ॥ १४१ ॥
 सुनयो मौनशौचाच्च मुनितन्त्रादिगोचरम् ।
 मानुषः सर्वगामी च नित्यस्थाननिराकुलः ॥ १४२ ॥

मित्रजापं योगजापं कृत्वा पापानवारणम् ।
 परं मोक्षमवाप्नोति मानुषो नात्र संशयः ॥ १६२ ॥
 मयोक्तानि च तन्त्राणि मङ्गलाय पठन्ति च ।
 पठित्वा कुरुते कर्म कृत्वा मन्त्रसिद्धिं व्रजेत् ॥ १६४ ॥
 मङ्गलाय तन्त्रशास्त्राणि न ज्ञात्वा साधको यदि ।
 अन्यशास्त्राणि सम्बोध्य कौटिल्यं सिध्यति ॥ १६५ ॥
 शुक्तौ रजतविभ्रान्तिर्यथा हि जायते वर ! ।
 तथाऽन्यदर्शनेभ्यश्च भुक्तिमुक्तिश्च काङ्क्षति ॥ १६६ ॥
 यत्र भोगस्तत्र मोक्षो हयं कुत्र न सिध्यति ।
 मम श्रीपादुकाभोज-सेवको मोक्षभोगी सः ॥ १६७ ॥
 बाह्यदृष्टा प्रगृह्णाति आकाशस्थिततेजसम् ।
 ब्रह्माण्डज्ञानदृष्टा च देशाण्डस्थं प्रपश्यति ॥ १६८ ॥
 घटप्रत्यक्षसमये आलोको व्यञ्जको यथा ।
 विना घटत्वयोगेन न प्रत्यक्षो यथा घटः ॥ १६९ ॥
 इतराद्विषयानेऽपि न भेदमुपगच्छति ।
 पुरुषेष्वेव भेदोऽस्ति विना शक्तिं कथञ्चन ॥ १७० ॥
 शक्तिहीनो यथा देहो निर्वर्त्तौ वाग्विर्वर्जितः ।
 ज्ञानहीनं तथाऽऽत्मानं न पश्यति पदद्वयम् ॥ १७१ ॥
 स्वभावं नाभिगच्छन्ति संसारज्ञानमोहिताः ।
 नाभिपश्यन्ति सत्त्वोक्तमज्ञानं परिभाव्य ते ॥ १७२ ॥
 ईश्वरस्यापि दूतस्य यमराजस्य बन्धनम् ।
 निधनं चानुगच्छन्ति दृष्ट्वा च तनुजं धनम् ॥ १७३ ॥
 लोको मां हसुरां पौत्रा न वेत्ति हितमात्मनः ।
 सम्पदः स्वप्नेव आत् यौवनं कुसुमोपमम् ॥ १७४ ॥
 तडिच्चपलमायुश्च कस्याप्यज्ञानतो हृतिः ।
 प्रातं जीवति मर्त्यश्च निद्रा स्यादईदृशिरिषी ॥ १७५ ॥

अहं हरति कामिन्याऽऽसक्तबुद्धिः प्रतापिनौ ।
 असद्वृत्तिश्च मूढानां हन्यायुषमहर्निशम् ॥ १७६ ॥
 वाय्वरोगजरादुःखैः सर्वे तदपि निष्फलम् ।
 स्त्रीपुत्रपिङ्ग-मातादि-सम्बन्धः केन हेतुना ॥ १७७ ॥
 दुःखमूलो हि संसारः स यथास्ति स दुःखितः ।
 अस्व त्यागः कृतो येन स सुखी नात्र संशयः ॥ १७८ ॥
 सुखदुःखपरित्यागी कर्मणा किं न लभ्यते ? ।
 लोकाचारभयार्थं हि यः करोति क्रियाविधिम् ॥ १७९ ॥
 ब्रह्मजातोऽहमखिले जपति यो निरादरः ।
 सांसारिकसुखासक्तो ब्रह्मज्ञोऽस्मीति वक्ति च ॥ १८० ॥
 त्यजन्तं सततं धीरखण्डालमिव दूरतः ।
 शृङ्गारश्च समालोके गतत्रोऽङ्गुलि दिगम्बराः ।
 चरन्ति गर्दभाश्च व्रतिनस्ते भवन्ति किम् ? ॥ १८१ ॥
 लृणपर्णिकादकाराः सततं वनवासिनः ।
 हरिणादिस्त्रिगाथैव तापसास्ते भवन्ति किम् ? ॥ १८२ ॥
 शीतवातातपसश्च भस्त्रामच्छसमा अपि ।
 चरन्ति शूकराश्च व्रतिनस्ते भवन्ति किम् ? ॥ १८३ ॥
 आकाशे पक्षिणः सर्वे भूतप्रेतादयोऽपि च ।
 चरन्ति रात्रिगाः सर्वे खेचराः किं महेश्वराः ? ॥ १८४ ॥
 आजस्यमरणान्तश्च गङ्गादितिनौस्थिताः ।
 मण्डूकमत्स्यप्रमुखा व्रतिनस्ते भवन्ति किम् ? ॥ १८५ ॥
 एतज्ज्ञानं विविच्यान्ना यदि गच्छन्ति पण्डिताः ।
 तथापि कर्मदोषेण न करस्या भवन्ति हि ॥ १८६ ॥
 कौटिल्यालससंसर्ग-वर्जिता ये भवन्ति हि ॥ १८७ ॥
 प्राप्नुवन्ति मम स्थानं मम भक्तिपरायणाः ।
 ऊर्ध्वं व्रजन्ति भूतानि शरीरमातिवाहिकम् ॥ १८८ ॥

निजदेहाभिशापेन नानारूपी भवेन्नरः ।
 शरीरजेः कर्मदोषैर्याति दुष्टां गतिं नरः ॥ १८८ ॥
 इह दुश्चरितैः कंचित् केचित् पूर्वकृतेस्तथा ।
 प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो नरा रूपविपर्ययम् ॥ १८९ ॥
 गुरुपादविज्ञोना ये ते नश्यन्ति ममाक्षया ।
 गुरुस्थली हतव्राणे गुरुमूलं परन्तपः ।
 गुरोः प्रसादमात्रेण सिद्धिरिव न संशयः ॥ १९१ ॥
 अहं गुरुरहं देवो मन्त्रार्थोऽहं न संशयः ।
 भेदका नरकं यान्ति नानाशास्त्रार्थवर्जिताः ॥ १९२ ॥
 सर्वसामेव विद्यानां दीक्षामूलं खलु प्रभो ! ।
 गुरुमूलं स्वतन्त्रस्य गुरुरात्मा न संशयः ॥ १९३ ॥
 आत्मैव ह्यात्मनो बन्धुरात्मैव रिपुरात्मनः ।
 आत्मना क्रियते कर्म भावसिद्धिस्तदा भवेत् ॥ १९४ ॥
 हौनाङ्गः कपटी रोगो बह्वाशौ शोलेवर्जितः ।
 मय्युपासनमास्थाय उपविद्यां सदाभ्यसेत् ॥ १९५ ॥
 धनं धान्यं सुतं वित्तं राज्यं ब्राह्मणभोजनम् ।
 शुभार्थं संप्रोक्तव्यं नान्यार्थिना हृथा फलम् ॥ १९६ ॥
 नित्यश्राद्धरतो मर्त्या धर्मीशोला नरोत्तमः ।
 महीपालः प्रियाचारः पौठभ्रमणतत्परः ॥ १९७ ॥
 पौठे पौठे महाविद्यादर्शनं यदि लभ्यते ।
 तदा तस्य करे सर्वाः सिद्धयऽव्यक्तमण्डलाः ॥ १९८ ॥
 अंकसाज्जायते सिद्धिर्महामायाप्रसादतः ।
 महावीरो महाधीरो दिव्यभावस्थितोऽपि वा ॥ १९९ ॥
 अथवा पशुभावस्थो मन्त्रो पौठे विवासयेत् ।
 क्रियायाः फलदं प्रोक्तं भावतयमनोरमम् ॥ २०० ॥
 तथा च युगभावेन दिव्यवीरेण भैरव ! ।

प्रपश्यन्त महावीराः पशवो हीनजातयः ॥ २०१ ॥
 न पश्यन्ति कलियुगे शास्त्राभिभूतचेतसः ।
 अपि वर्षसहस्रेण शास्त्रान्तं नैव गच्छति ॥ २०२ ॥
 तर्कान्येकशास्त्राणि अल्पायुर्विघ्नकोटयः ।
 तस्मात् सारं विज्ञानोयात् चीरं हंसमिवाश्रसि ॥ २०३ ॥
 कलौ च दिव्यवीराभ्यां नित्यं तद्वत्चेतसः ।
 महाभक्ताः प्रपश्यन्ति महाविद्यापरं पदम् ॥ २०४ ॥
 साधवो मौनशोलाश्च सदा साधनतत्पराः ।
 ये जानास्ते महादेव ! मम तन्त्रार्थसाधितम् ।
 भावद्वयं हि वर्णानां ते रुद्रा नात्र संशयः ॥ २०५ ॥
 भावको भक्तियोगेन्द्रः सर्वभावज्ञसाधनम् ।
 उन्मत्तजडवन्नित्यं निजतन्त्रार्थपारगः ॥ २०६ ॥
 हृत्तो वहति पुण्याणि गन्धं जानाति नासिका ।
 पठन्ति तत्त्वशास्त्राणि दुर्लभा भावबोधकाः ॥ २१० ॥
 प्रज्ञाहीनस्य पठनमन्त्रस्यादर्शदर्शनम् ।
 प्रज्ञावतो धर्मीशास्त्रं बन्धनायोपकल्पयते ॥ २११ ॥
 तत्त्वमीदृगिति भवेदिति शास्त्रार्थनिश्चयः ।
 अहं कर्त्ताऽहमात्मा च सर्वव्यापी निराकुलः ॥ २१२ ॥
 मनसैति स्मभावश्च चिन्तयत्यपि वाक्पतिः ।
 सौदामि[म]नीतेजसो वा सहस्रवर्षकं यदा ॥ २१३ ॥
 प्रपश्यति महाज्ञानो एकचन्द्रं सहस्रकम् ।

कोटिवर्षशतेनापि यत् फलं लभते नरः ।
 एकक्षणमद्भिरजो ध्यात्वा तत्फलमश्नुते ॥ २१४ ॥
 विचरेद् यदि सर्वत्र केवलानन्दवर्द्धनम् ।
 कामरूपं महःपौठं त्रिकोणधारतेजसम् ॥ २१५ ॥
 जलबुद्बुदशब्दान्मनस्मज्ज्वात्मकम् ।
 स भवेन्मम दासेन्द्रो गणेशगुहवतिप्रियः ॥ २१६ ॥
 कङ्कालाख्यमाट्टहास-विकटाक्षोपपीठकम् ।
 विचरेत् साधकश्रेष्ठो मन्त्राणां प्रवर्तनम् ॥ २१७ ॥

मन्त्राणां प्रवर्तनम्

यं साधकः कुर्यात्

मन्त्राणां प्रवर्तनम्

भावे हि परमं ज्ञानं ब्रह्मज्ञानमनुत्तमम् ॥ २२० ॥
 कोटिकथाप्रदानेन वाराणस्यां शताटनैः ।
 किं कुरुचेतवगमने यदि भावो न लभ्यते ? ॥ २२१ ॥
 गद्यायां आहदानेन नानापौठः टनेन किम् ? ।
 नानाहोमक्रियाभिः किं ? यदि भावो न लभ्यते ॥ २२२ ॥
 भावेन ज्ञानमुत्पन्नं ज्ञानात्कीर्त्तनमाप्नुयात् ।
 आत्मना मनसा वाचा गुगुक्षोश्च उच्यते ॥ २२३ ॥
 ध्यानं संयोजनं प्रोक्तं मोक्षमत्र मनो लभ्यते ।
 गुरोः प्रसादनादत्रैव शक्तिरूपो महान् भवेत् ।
 शक्तिवन्तोषमात्रेण मोक्षमाप्नोति साधकः ॥ २२४ ॥
 गुरुमूचं जगत्सर्वं गुरुमूचं परन्तपः ।
 गुरोः प्रसादमात्रेण मोक्षमाप्नोति सहस्रौ ॥ २२५ ॥
 न लङ्घयेद् गुरोराज्ञामुत्तरं न वदेत्तथा ।

दिवाराक्षी गुरोराज्ञां दासवत् परिपालयेत् ॥ २२६ ॥
 सत्तानुक्तेषु कार्येषु नापेक्षां कारयेद् बुधः ।
 गच्छतः प्रयतो गच्छेद् गुरोराज्ञां न लङ्घयेत् ॥ २२७ ॥
 न शृणोति गुरोर्वाक्यं शृणुशब्दा पराङ्मुखः ।
 अहितं वा हितं वाऽपि रौरवं नरकं व्रजेत् ॥ २२८ ॥
 आज्ञाभङ्गं गुरोर्देव ! यः करोति विबुद्धिमान् ।
 प्रयाति नरकं घोरं शूकरत्वमवाप्नुयात् ॥ २२९ ॥
 आज्ञासिद्धं तथा निन्द्य गुरोरप्रियवर्त्तनम् ।

सुतेय सुतेयं गुरोः साधकस्य तत्प्राप्तये ॥ २३० ॥

एकग्रामे स्थितः शिष्यस्त्रिमन्यं प्रणमेद् गुरुम् ।

एकदेशे स्थितः शिष्यो गत्वा तत्सन्निधिं सदा ।

सप्तयोजनविस्तीर्णं सामैकं प्रणमेद् गुरुम् ।

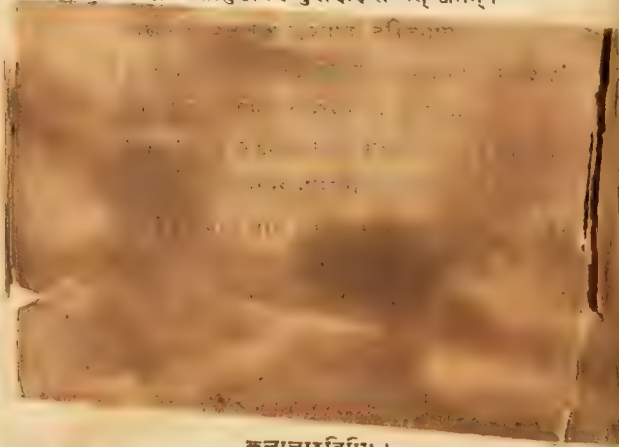
आगुरोश्चरणभोजं यस्यां दिशि विराजते ।

तस्यां दिशि नमस्कुर्यात् कायेन मनसा वा ।

विद्याङ्गमासनं मन्त्रं मुद्रां तत्त्वादिनिष्ठानि ।

सर्वं गुरुमुखात् लब्ध्वा सफला भवेत्तथा ।

कम्बले कोमले वाऽपि प्र(प्रा)सादे संस्थिते तथा ।
 दीर्घकाष्ठेऽथवा पृष्ठे गुरोर्षेकासनं त्यजेत् ॥ २४० ॥
 श्रीगुरोः पादुकामन्त्रं मूलमन्त्रं स्वपादुकाम् ।
 शिष्याय नैव देवेश ! प्रवदेद् यस्य कश्चिद् ॥ २४१ ॥
 यद् यदात्महितं वस्तु तद्द्रव्यं नैव वक्ष्येत् ।
 गुरोर्लब्ध्वा एकवर्णं तस्य तस्यापि सुव्रत ! ॥ २४२ ॥
 भक्ष्यं वित्तानुसारेण गुरोर्दृष्ट्य यत् कृतम् ।

कुलाचारविधिः ।

पश्चातः संप्रवक्ष्यामि सर्वदर्शनविद्यया ।
 सर्वज्ञ ! परमानन्द ! दयावीज ! भयङ्कर ! ॥ १ ॥
 शृणुष्व कमलाशम्भो ! कुलाचारविधिं शृणु ।
 पशूनां व्रतभङ्गादौ विधिं प्रथमतः प्रभो ! ॥ २ ॥
 व्रतभङ्गे नित्यभङ्गे नित्यपूजादिकर्मणि ।
 सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रौ व्रतदोषोपशान्तये ॥ ३ ॥
 नित्यश्राद्धं तथा सन्ध्यावन्दनं पिबूतर्पणम् ।

देवतादर्शनं घोटदर्शनं तीर्थदर्शनम् ॥ ४ ॥
 गुरोराज्ञापालनञ्च देवतानित्यपूजनम् ।
 पशुभावस्थितो मर्त्यो महाभिष्टिं लभेद् ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 पशूनां प्रथमं भावं वीरस्य वीरभावनम् ।
 दिव्यानां दिव्यभावस्तु तिस्रो भावास्तस्यः स्मृताः ॥ ६ ॥
 स्वकुलाचारहीनो यः नाधकः स्थिरमानसः ।
 निष्फलार्थी भवेत् क्षिप्रं कुलाचारप्रभावतः ॥ ७ ॥

भैरव उवाच ।—

केनोपायेन भगवतीचरणाभ्योददर्शनम् ।
 प्राप्नोति पञ्चवदने ! पशुभावास्थितो नरः ॥ ८ ॥
 तपकारं सुविस्तार्य कथ्यतां कुलकाभिनि ! ।
 यदि भक्तिर्दृढा मेऽस्ति यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ॥ ९ ॥
 महःभैरव्युवाच ।—

पशुभावः ।

प्रभाते च समुत्थाय अरुणोदयकालतः ।
 निशाष्टदण्डपर्यन्तं पशूनां भाव ईरितः ॥ १० ॥
 प्रातःकल्यादिकं कृत्वा पुनः शय्यास्थितः पशुः ।
 गुरुं सञ्चिन्तयेच्छीर्षाभ्योजे सहस्रके दले ॥ ११ ॥
 तरुणादित्यसङ्काशं तेजोविष्वं महागुरुम् ।
 अनन्तानन्तमहि(म)भासागरं शशिशेखरम् ॥ १२ ॥
 महाशुभ्रं भासुराङ्गं दिनेत्रं दिभुजं विभुम् ।
 आत्मोपलब्धिविषमं तेजसा शुक्लवाससम् ॥ १३ ॥
 पाङ्गाचकोर्ध्वनिकरं कारणं जगतां सुखम् ।
 धर्मार्थकाममोक्षाङ्गं वराभयकरं विभुम् ॥ १४ ॥
 प्रफुल्लकमलारुढं सर्वज्ञं जगदीश्वरम् ।
 अन्तःप्रकाशचपकं वनमालाविभूषितम् ॥ १५ ॥

रत्नालङ्कारभूषायां देवदेवं सदा भजेत् ।
 अन्तर्यामिणैव पद्मपुष्पैः समर्चयेत् ॥ १६ ॥
 एकान्तभक्त्या प्रणमेदायुरारोग्यवृद्धये ।
 अथ मध्ये जपेन्नन्मदाद्यन्तप्रणवेन च ॥ १७ ॥
 मध्ये वाग्भवमायोज्यं गुरुनाम ततः परम् ।
 आनन्दनाथशब्दान्ते गुरुं ह्येवं समुद्धरेत् ॥ १८ ॥
 नमःशब्दं ततो ब्रूयात् प्रणवं सर्वसिद्धिदम् ।
 महागुरोर्मेनं जप्त्वा सर्वसिद्धेश्वरो भवेत् ॥ १९ ॥
 धाक्सिद्धिर्वदनाभोजे गुरुमन्त्रप्रभावतः ।
 शतमष्टोत्तरं नित्यं सहस्रं वा तथाऽष्टकम् ॥ २० ॥
 प्रजघ्यार्पणमाक्षत्यं प्राणायामत्रयश्चरेत् ।
 धामभवेन ततः कुर्यात् प्राणायामविधिं मुदा ॥ २१ ॥
 अखण्डमण्डलाकारं व्यासं येन चराचरम् ।
 तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ २२ ॥
 अज्ञानतिमिरावृण्व ज्ञानाक्षनशलाकया ।
 चक्षुरक्षीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ २३ ॥
 देवताया दर्शनस्य कारणं करुणानिधिम् ।
 सर्वसिद्धिप्रदातारं श्रीगुरुं प्रणमाम्यहम् ॥ २४ ॥
 पराभयकरं नित्यं श्वेतपद्मनिवासिनम् ।
 महाभयनिहन्तारं गुरुदेवं नमाम्यहम् ॥ २५ ॥
 महाज्ञानाच्छादिताङ्गं नराकारं वरप्रदम् ।
 चतुर्वर्गप्रदातारं स्युस्तूष्णीमव्यन्तितम् ॥ २६ ॥
 सदानन्दमयं देवं नित्यानन्दं निरञ्जनम् ।
 शुद्धसत्त्वमयं सर्वं नित्यकालं कुलेश्वरम् ॥ २७ ॥
 ब्रह्मरन्ध्रे महापद्मे तेजोविम्बे निराकुले ।
 योगिभिर्ध्यानगम्ये च चक्रे शुक्ले विराजिते ॥ २८ ॥

सहस्रदलसङ्काशे कर्णिकामध्यमध्यके ।
 महाशुक्तभासुरार्क-कोटिकोटिमहौजसम् ॥ २९ ॥
 सर्वपौष्टस्यममलं परं हंसं परात्परम् ।
 वेदोद्धारकरं नित्यं काम्यकर्मफलप्रदम् ॥ ३० ॥
 सदा मनःशक्तिमायालयस्थानं पदद्वयम् ।
 शरन्ज्योत्स्नाजालमालाभिरन्दुकोटिवन्मुखम् ॥ ३१ ॥
 बाह्याऽतिरिक्तदातारं सर्वसिद्धेश्वरं गुरुम् ।
 भजामि तन्मयो भूत्वा तं हंसमण्डलोपरि ॥ ३२ ॥
 आत्मानं सनिराकारं साकारं ब्रह्मरूपिणम् ।
 महाविद्यामहामन्त्र-दातारं परमेश्वरम् ।
 सर्वसिद्धिप्रदातारं गुरुदेवं नमाम्यहम् ॥ ३३ ॥
 कायेन मनसा वाचा ये नमन्ति निरन्तरम् ।
 अवश्यं श्रीगुरोः पादान्भोरुहे ते वसन्ति हि ॥ ३४ ॥
 प्रभाते कोटिपुण्ड्रं प्राप्नोति साधकोत्तमः ।
 मध्याह्ने दशलक्षं सायाह्ने कोटिपुण्ड्रम् ॥ ३५ ॥
 प्रातःकाले पठेत् स्तोत्रं ध्यानं वा सुसमाहितः ।
 तदा सिद्धिमवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥ ३६ ॥
 शिरसि सितपङ्कजे तरुणकोटिचन्द्रप्रभं
 वराभयकरास्त्रजं सकलदेवतारूपिणम् ।
 भजामि वरदं गुरुं किरणचारुशोभाकुलं
 प्रकाशितपदद्वयास्त्रजमलङ्कितकोटिप्रभम् ॥ ३७ ॥
 जगद्भयनिवारणं भुवनभोगमोक्षप्रदं
 गुरोः पादयुगास्त्रजं जयति यत्र योगे जयम् ।
 भजामि परमं गुरुं नयनपद्ममध्यस्थितं
 भवाब्धिभयनाशनं शमनरोगकायक्षयम् ॥ ३८ ॥
 प्रकाशितसुपङ्कजे मृदुलपौडमाख्ये प्रभुं

परपरगुरु भजे सकलबाह्यभोगप्रदम् ।
 विशालनयनाम्बुजद्वयतटितप्रभामण्डलं
 कङ्कारमणिपाटलेन्दुविन्दुविन्दुकम् ॥ ३८ ॥
 महौजसमुपतिर्विगतदन्तभागे हृदि
 प्रभाकरशतोज्ज्वलं सुवमलेन्दुकोट्याननम् ।
 भजामि परमेष्ठिनं गुरुगतिविरालम्बनं
 चलाचलकलेधरं प्रचपलदले द्वादशे ॥ ४० ॥

गुर्वप्यश्च शुभं मदननिदहनं हेममञ्जोरमार्गं
 नानाशब्दाद्भुताह्लादितपरिजनाच्चारुवक्त्रं त्रिभङ्गम् ।
 नित्यं ध्यायेत् प्रभाते श्रुणुशतघटाशोभनं योगिगम्यं
 नामौ पद्मोत्तिकान्ते दशदलमणिभे भाव्यते योगिभिर्यत् ॥ ४१ ॥
 या माता मयदानवाटि स्वभुजा निवाणसीमापुरे
 स्वाधिष्ठाननिकेतने रसदले वैकुण्ठमूले तथा ।
 जम्बोद्वारविकारसुप्रहरणौ वेदप्रभा भाव्यते
 कन्दर्पोऽर्पितशान्तिर्योनिजननौ विष्णुप्रिया शाङ्करी ॥ ४२ ॥
 या भाषाननकुण्डली कुलपयोदामाभशोभाकरो
 मूले पद्मचतुर्दले कुलवती निष्वासदेशाश्रिता ।
 साक्षात्काङ्क्षितकल्पवृक्षलतिकासूहास(ष)यन्ती प्रिया-
 नित्यायोगिभयापहा विपहरा गुर्वाम्बुका भाव्यते ॥ ४३ ॥
 ऊर्ध्वाधोरुहनिःसृतामृतवटोमोदोदहल्लाविता
 गुवम्बाः परिपातु सूक्ष्मपथगा तेजोमयी भास्वती ।
 सूक्ष्मासाधनगोचरासृगमयी मूलादिशीर्षाम्बुजे
 पूज्यां चेतसि भाव्यते भुवि कदा माता सदा वामगा ॥ ४४ ॥
 स्थितपालनयोगेन ध्यानं पूजनं न वा ।
 यः पठेत् प्रत्यक्षं व्याप्य स देवा न तु मानुषः ॥ ४५ ॥
 कल्याणं धनधान्यश्च कौर्त्तमायुर्ग्रन्थियम् ।

सायाङ्गे च प्रभाते च पठेद् यदि सुबुद्धिमान् ।
 स भवेत् साधकश्चेष्टः कल्पद्रुमकलेधरः ॥ ४६ ॥
 स्तवस्त्राय प्रसादेन वागीशत्वमवाप्नुयात् ।
 पशुभावस्थिता ये तु तेषां सिद्धा न संशयः ॥ ४७ ॥
 आदौ साधकदेवस्य सदाचारमतिः सदा ।
 पशुभावस्ततो वीरः सायाङ्गे दिव्यभाववान् ॥ ४८ ॥
 एतेषां भाववर्गाणां गुरुर्वेदान्तपारगः ॥ ४९ ॥
 शान्तो दान्तः कुलीनश्च विनीतः शुद्धवेशवान् ।
 शुद्धाचारः सुप्रतिष्ठः शुचिर्दन्तः सुबुद्धिमान् ॥ ५० ॥
 आश्रमी ध्याननिष्ठश्च मन्त्रतन्त्रविशारदः ।
 नियन्त्रानुग्रहे शक्तो वशी मन्त्रार्थजापकः ॥ ५१ ॥
 नीरोगो निरहङ्कारो विकाररहितो महान् ।
 पण्डितो वाक्पतिः श्रौमान् सदा यज्ञविधानकृत् ॥ ५२ ॥
 गुरुरशरणकृत् सिद्धो हिताहितविवर्जितः ।
 सर्वलक्षणसंयुक्तो महाजनगणादृतः ॥ ५३ ॥
 प्राणायामादिसिद्धान्तो ज्ञानी मौनी विरागवान् ।
 तपस्वी सत्यवादी च सदा ध्यानपरायणः ॥ ५४ ॥
 आगमार्थविशिष्टज्ञो निजधर्मपरायणः ।
 अव्यक्तालङ्घ्यचक्रस्थो भावको भट्टानवान् ॥ ५५ ॥
 लक्ष्मीमान् धृतिमान्नाथो गुरुस्त्वभिधोयते ।
 शिष्यस्तु तादृशो भूत्वा सङ्गं पर्युपाशयेत् ॥ ५६ ॥
 वज्रयेच्च परानन्दरहितं रूपवर्जितम् ।
 कुष्ठिनं क्रूरकर्माणं निन्दितं रोगिणं गुरुम् ॥ ५७ ॥
 अष्टप्रकारकुष्ठेन गलत्कुष्ठिनमेव च ।
 श्वित्रिणं जनहिंसार्थं सदाश्राद्धिणं तथा ॥ ५८ ॥
 स्वर्णविक्रयिणं चौरं बुद्धिहीनं सुखर्वकम् ।

श्यावदन्तं कुलाचार-रहितं शान्तिवर्जितम् ॥ ५८ ॥
 सकलङ्गं नेत्ररोगैः पीडितं परदारगम् ।
 असंस्कारवक्त्रारं स्त्रीजितञ्चाधिकाङ्गकम् ॥ ५९ ॥
 कपटात्मानकं हिंसा-विशिष्टं बहुजल्पकम् ।
 बह्वृशिनं हि कृपणं मिथ्यावादिनमेव च ॥ ६० ॥
 अशान्तं भावहीनञ्च पञ्चाचारविवर्जितम् ।
 दोषजालैः पुरिताङ्गं पूजयेन्न गुरुं विना ॥ ६१ ॥
 गुरौ मनुष्यवृद्धिन्तु मन्त्रेषु लिपिभावनम् ।
 प्रतिमासु शिलारूपं विभाव्य रौरवं व्रजेत् ॥ ६२ ॥
 जन्महेतुं हि पितरौ पूजनीयो प्रयत्नतः ।
 गुरुर्विशेषतः पूज्यो धर्माधमेप्रदर्शकः ॥ ६३ ॥
 गुरुः पिता गुरुमाता गुरुर्देवो गुरुर्गतिः ।
 शिवे रुष्टे गुरुस्त्राता गुरौ रुष्टे न कथन ॥ ६४ ॥
 गुरोर्हितं प्रकर्त्तव्यं वाङ्मनःकायकर्म्मभिः ।
 अहिताचरणादेव ! विष्टायां जायते क्रिमिः ॥ ६५ ॥
 मन्त्रत्यागाद्भवेन्मृत्युगुरुत्यागाद्हरिद्रता ।
 गुरुमन्त्रपरित्यागाद्दौरवं नरकं व्रजेत् ॥ ६६ ॥
 गुरौ सन्निहिते यस्तु पूजयेदन्यदेवताम् ।
 प्रयाति नरकं घोरं सा पूजा विफला भवेत् ॥ ६७ ॥
 गुरुवद् गुरुपुत्रेषु गुरुवत्सुतादिषु ।
 अविद्यो वा सविद्यो वा गुरुरेव तु देवतम् ॥ ६८ ॥
 अमार्गस्थोऽपि मार्गस्थो गुरुरेव तु देवतम् ।
 अत्यादकब्रह्मदातो गुरोऽयान् ब्रह्मदः पिता ॥ ६९ ॥
 तस्मान्मन्त्रेण सततं पितुरप्यधिकं गुरुम् ।
 गुरुदेवाधीनस्यास्मि शास्त्रे मन्त्रे कुलाकुले ॥ ७० ॥
 नाधिकारी भवेन्नाथ ! श्रीगुरोः पदभावकः ।

गुरुमाता पिता स्वामी बान्धवः सुहृदः शिवः ॥ ७१ ॥
 इत्याध्यायं मनो मित्रं भजेत् सर्वात्मना गुरुम् ।
 एकमेव परं ब्रह्म स्थूलशुक्लमणिप्रभम् ॥ ७२ ॥
 सर्वकर्म्मनिवन्तारं गुरुमात्मानमाश्रयेत् ।
 गुरुश्च सर्वभावानां भावमेकं न संशयः ॥ ७३ ॥
 निःसन्दिग्धं गुरोर्वाक्यं संशयात्मा विनश्यति ।
 निःसंशयो गुरुपदे सर्वत्यागी पदं व्रजेत् ॥ ७४ ॥
 खेचरत्वमवाप्नोति मासादेव न संशयः ।
 सद्गुरुमाश्रितं शिष्यं वर्षमेकं प्रतीचयेत् ॥ ७५ ॥
 सगुणं निर्गुणं वाऽपि ज्ञात्वा मन्त्रं प्रदापयेत् ।
 शिष्यस्य लक्षणं सर्वं शुभाशुभविवेचनम् ॥ ७६ ॥
 अन्यथा विप्रदोषेण सिद्धिपूजाफलं दहेत् ।
 कामुकं कुटिलं लोकनिन्दितं सत्यवर्जितम् ॥ ७७ ॥
 अविनीतमसामर्थ्यं प्रज्ञाहीनं विभुप्रियम् ।
 सदा पाद(प)क्रियायुक्तं विद्याशून्यं जडात्मकम् ॥ ७८ ॥
 कलिदोषसमूहाङ्गं वेदक्रियाविवर्जितम् ।
 आश्रमाचारहीनञ्चाशुहान्तःकरणोद्यतम् ॥ ७९ ॥
 सदा अहाविरहितमधैर्यं क्रोधिनं जडम् ।
 अनस्ररितं विगुणं परदारतुरं सदा ॥ ८० ॥
 असद्बुद्धिसमूहोत्थमभक्तं दौत्यचेतसम् ।
 नानानिन्द्यावृताङ्गञ्च तं शिष्यं वर्जयेद्गुरुः ॥ ८१ ॥
 यदि न त्यजेत वीर ! घनादिदानहेतुना ।
 नारको शिष्यवत् पापी तद्विशिष्टमवाप्नुयात् ॥ ८२ ॥
 क्षणादसिद्धः स भवेत् शिष्यासादितपातकैः ।
 अकस्मान्नरकं प्राप्य कार्त्तिक्याशाय किवलम् ॥ ८३ ॥
 विचार्य यत्नाद्विधिवत् शिष्यसंग्रहमाचरेत् ।

अन्यथा शिष्यदोषेण नरकस्थो भवेद्गुरुः ॥ ८५ ॥
 न पत्नीं दीक्षयेद्भर्ता न पिता दीक्षयेत् सुताम् ।
 न पुत्रश्च तथा भ्राता भ्रातरं नेव दीक्षयेत् ॥ ८६ ॥
 सिद्धमन्त्रो यदि पतिस्तदा पत्नीं स दीक्षयेत् ।
 शक्तित्वेन भैरवस्तु न च सा पुत्रिका भवेत् ॥ ८७ ॥
 मन्त्रार्थो देवता ज्ञेया देवता गुरुकृपिणी ।
 तेषां भेदो न कर्त्तव्यो यदोच्छेच्छुभमात्मनः ॥ ८८ ॥
 एकग्रामे स्थितः शिष्यस्त्रिसन्ध्यं प्रणमेद् गुरुम् ।
 क्रोशमात्रस्थितो भक्त्या गुरुं प्रतिदिनं नमेत् ॥ ८९ ॥
 अर्ह्योलनतः शिष्यः प्रणमेत् पञ्चपर्वसु ।
 एकयोजनमारभ्य योजनद्वादशावधि ॥ ९० ॥
 दूरदेशस्थितः शिष्यो भक्त्या तत्सार्द्धं गतः ।
 तत्र योजनसंख्योक्त-मासेन प्रणमेद्गुरुम् ॥ ९१ ॥
 वर्षकेण भवेद् योग्यो विप्रो हि गुरुभावतः ।
 वर्षद्वयेन राजन्वो वेश्यस्तु वत्सरैस्त्रिभिः ।
 चतुर्भिर्वत्सरैः शूद्रः कथिता शिष्ययोग्यता ॥ ९२ ॥
 यदि भाग्यवशेनैव सिद्धमन्त्रं लभेत् प्रभो ! ।
 महाविद्या त्रिशक्त्याश्च गृह्णीयात्तत्कुलाद् भुवम् ॥ ९३ ॥
 गुरार्विचारं सर्वत्र तातमातामहं विना ।
 प्रमादाच्च तथाज्ञानादेभ्यो मन्त्रं समाचरन् ।
 प्रायश्चित्तं ततः कृत्वा पुनर्दीक्षां समाचरेत् ॥ ९४ ॥
 सावित्रीमन्त्रं जाप्यञ्च लक्षं जाप्यं जगत्पतेः ।
 विष्णोर्वा प्रणवं लक्षं प्रायश्चित्तमिति स्मृतम् ॥ ९५ ॥
 अशक्तधेन्वाहादेव ! चायुतं प्रजपेन्नतुम् ।
 दशसहस्राज्यायेन सर्वकल्मषनाशिनी ॥ ९६ ॥
 गायत्री कृत्स्नां माता पापराशितुलानला ।

मम सूक्तिप्रकाशा च पशुभावविवर्जिता ॥ ९७ ॥
 फलोद्भवप्रकरणे ब्रह्मणा पठ्यते निशि ॥ ९८ ॥
 यदि भाग्यवशादेव ! सिद्धमन्त्रं गुरुं तथा ।
 तदैव तान्ता दीक्षेत अष्टैश्वर्याय केवलम् ॥ ९९ ॥
 निर्वीजश्च पितृमन्त्रं शौचे शक्नो न दूष्यति ।
 ज्येष्ठपुत्राय दातव्यं कुलीनेः कुलपण्डितैः ॥ १०० ॥
 कुलयुक्ताय दान्ताय महामन्त्रं कुलेश्वरम् ।
 तदैव मूलमाप्नोति सत्त्वं सत्त्वं न संशयः ॥ १०१ ॥
 कनिष्ठश्च रिपुश्चापि सोढरं वैरिपक्षगम् ।
 मातामहश्च पितरं यतिश्च वनवासिनम् ॥ १०२ ॥
 अनाश्रमं कुसंसर्गं स्वकुलत्यागिनन्तया ।
 वर्जयित्वा च शिष्यांस्तान् दीक्षाविधिमुपाचरेत् ॥ १०३ ॥
 अन्यथा तद्विरोधेन कामनाभोगनाशनम् ।
 सिद्धमन्त्रश्च गृह्णीयाद् दुष्कुलादपि भैरव ! ॥ १०४ ॥
 यद्भवे भावने च्छब्दे रूपे रूपधरे शुभे ! ।
 तत्र दीक्षां समाकुर्वन् अष्टैश्वर्यजन्यं लभेत् ॥ १०५ ॥
 स्वप्ने तु नियमो नास्ति दीक्षासु गुरुशिष्ययोः ।
 स्वप्नलब्धे स्त्रिया दत्ते संस्कारेणैव शुध्यति ॥ १०६ ॥
 साध्वी चैव सदाचारा गुरुभक्ता जितेन्द्रिया ।
 सर्वमन्तार्यतस्त्वज्ञा सुयौला पूजने रता ॥ १०७ ॥
 सर्वलक्षणसम्पन्ना जापका पञ्चलोचना ।
 रत्नालङ्कारसंयुक्ता वर्णा भुवनभूषिता ॥ १०८ ॥
 शान्ता कुलीना कुलजा चन्द्राख्या सर्ववृद्धिगा ।
 अनन्तगुणसम्पन्ना रुद्रत्वदायिनी प्रिया ॥ १०९ ॥
 गुरुरूपा सुक्तिदात्री शिवज्ञाननिरूपिणी ।
 गुरुर्योग्या भवेत् सा हि विधवा परिवर्जिता ॥ ११० ॥

स्त्रियो दौत्ता शुभा प्रोक्ता मन्त्रष्टगुणा स्मृता ।
 पुत्रिणी विधवा ग्राह्या केवला ऋणकारिणी ॥ १११ ॥
 मिहमन्त्रं यदि भवेद् गृह्णीयादिवामुखात् ।
 केवलं सुफलं तत्र मातृष्टगुणं ध्रुवम् ॥ ११२ ॥
 सधवा स्वप्रवृत्त्या च ददाति यदि तन्मनुज ।
 ततोऽष्टगुणमाप्नोति यदि सा पुत्रिणी मनी ॥ ११३ ॥
 यदि माता स्वकं मन्त्रं ददाति स्वसुताय च ।
 तदाऽष्टमिहमाप्नोति भक्तिमार्गे न संशयः ।
 तदेव दुर्लभं देव ! यदि मात्रा प्रदीयते ॥ ११४ ॥
 आदौ भक्तिं ततो मुक्तिं संप्राप्य कालरूपधृक् ।
 सत्सक्तोऽष्टिविद्यार्थं जानाति नात्र संशयः ॥ ११५ ॥
 स्वप्ने तु माता यदि वा ददाति शुद्धमन्त्रकम् ।
 पुनर्दीक्षां सोऽपि कृत्वा दानवत्वमवाप्नुयात् ॥ ११६ ॥
 यदि भाग्यवशैव जननी दानवर्त्तिनी ।
 तदा मिहमवाप्नोति तत्र मन्त्रं विचारयेत् ॥ ११७ ॥
 स्वायमन्त्रोपदेशेन न कुर्व्याद् गुरुचिन्तनम् ॥ ११८ ॥
 तथा श्रौतलता काली महाविद्या महामनीः ।
 सर्वमिहियुतो भूत्वा वत्सरात्रां प्रपश्यति ॥ ११९ ॥
 कालीकल्पलतादेवी महाविद्यादिमाधना ।
 गुरुचिन्ता न कर्त्तव्या ये जानन्ति गुरोर्वचः ॥ १२० ॥
 यदि मन्त्रं विचार्याशु गृह्णाति साधकोत्तमः ।
 अन्तर्कोटिपुण्यस्य द्विगुणं भवति ध्रुवम् ॥ १२१ ॥
 विचार्य चक्रसारञ्च मन्त्रं गृह्णाति यो नरः ।
 वेङ्कटनगरे वासस्तेषां जन्मशतैरपि ॥ १२२ ॥
 इति श्रुत्वा महादेवो महादेव्याः सरस्वतीम् ।
 उवाच पुनरानन्दपुल्लकोक्ताचिविशदः ॥ १२३ ॥

ज्ञातुं चक्रं षोडशचक्रहस्तपुरःप्रदम् ॥
 अत्यद्भुतफलोपेतं धर्मार्थकाममोक्षदम् ॥ १२४ ॥

दौत्ताविधिः ।

श्रीभैरव उवाच ।—

कथयस्व महादेवि ! कुलमहावपण्डिते !
 यदि मे स्वज्ञपाट्टिर्वर्त्तते स्नेहसागरे ! ॥ १२५ ॥
 त्वत्पमादाङ्गैरवोऽहं कालोऽहं जगदीश्वरः ।
 भुक्तिमुक्तिप्रदाता च यागयोगो दिगम्बरः ॥ १२६ ॥
 इदानीं सर्वविद्यानां दौत्ताय चक्रमण्डलम् ।
 अकालकुलहीनञ्चाकडमञ्च कुलाकुलम् ॥ १२७ ॥
 ताराचक्रं राशिचक्रं कूर्मचक्रं तथाऽपरम् ।
 शिवचक्रं विष्णुचक्रं ब्रह्मचक्रं त्रिलक्षणम् ॥ १२८ ॥
 देवचक्रं ऋणधनि-युक्तचक्रं ततः परम् ।
 वामाचक्रं चतुश्चक्रं सूक्ष्मचक्रं ततो वट ॥ १२९ ॥
 तथा कथय चक्रञ्च कथय त्वं मयि प्रिये !
 एतदुत्तोऽमन्त्रञ्च ये गृह्णन्ति नरोत्तमाः ॥ १३० ॥
 तेषामसाध्यं जगति न कुत्र वर्त्तते ध्रुवम् ।
 किमन्यत् कथयामोह देवतादर्शनं लभेत् ॥ १३१ ॥
 सर्वत्रगामो स भवेत् चक्रराजप्रसादतः ॥ १३२ ॥
 सर्वचक्रविचारञ्च न जानाति हिजोत्तमः ।
 यस्मान्नेति तद्विचार्यं देवताप्रीतिकारकम् ॥ १३३ ॥
 ताराशुद्धिं वैष्णवानां कोष्ठशुद्धिं शिवस्य च ।
 राशिशुद्धिं त्रैपुरस्य गोपालोऽकडमः स्मृतः ॥
 अकडमो वामने च गणेशे हरचक्रतः ॥ १३४ ॥
 कोष्ठचक्रं वराहस्य महालक्ष्म्याः कुलाकुलम् ।
 नामादिचक्रे सर्वेषां भूतचक्रे तथैव च ॥ १३५ ॥

त्रेपुरं तारचक्रे च शुद्धं मन्त्रं भजेद्बुधः ।
 वैष्णवं राशिसंशुद्धं शैवञ्चाकडमि स्मृतम् ॥ १२६ ॥
 कालिकायाश्च तारायाश्चरचक्रं शुभं भवेत् ।
 चण्डिकाया भवेत् कोष्ठे गोपाले ऋतचक्रकम् ॥ १२७ ॥
 हरचक्रे सर्वमन्त्रान् ऋणाधिक्येन चाश्रयात् ।
 ऋणाधिक्ये शुभं विद्याहनाधिक्ये च नो विधिः ॥ १२८ ॥
 दोषान् संशोध्य गृह्णीयान्धदेशे तु साधकः ।
 पितृमातृकृतं नाम स्रज्जा शर्मादिदेवकान् ॥ १२९ ॥
 शीवर्णश्च ततो विद्याचक्रेषु योजयेत् क्रमात् ।
 क्रमेण शृणु तत्सर्वं शुभाशुभफलप्रदम् ॥ १३० ॥
 जापकानां भावुकानां शुद्धिः सिध्यति तत्तत्तत्तत् ।
 मन्त्रमात्रं प्रसिध्यति भक्तानामिति निश्चयः ॥ १३१ ॥
 कुलीनं कुलजातानां ध्यानमार्गार्थगामिनाम् ।
 महाविद्या महामन्त्रं संशुद्धमपि सिध्यति ॥ १३२ ॥
 सिद्धमन्त्रप्रकरणे यदुक्तञ्च महेश्वर ! ।
 तत्सर्वं यदि गृह्णाति महामन्त्रोत्तमोत्तमम् ॥ १३३ ॥
 अष्टसिद्धिप्रभावः स्यात् सायुज्यपटमाप्नुयात् ।
 चक्रं षोडशसारञ्च सर्वेषां मन्त्रसिद्धये ॥ १३४ ॥
 विचार्य सर्वमन्त्रञ्च मन्त्रयागोदितं हितम् ।
 आदौ बालाभैरवीणामकडमान्तं मया ॥ १३५ ॥
 कुमारोललितादेव्याः कुरुकुत्वादिसाधने ।
 श्रीचक्रं फलदं प्रोक्तं सर्वचक्रफलप्रदम् ॥ १३६ ॥
 योगिन्यादिसाधने च ताराचक्रं महत्फलम् ।
 उन्नतभैरवीविद्याद्यादिसाधननिर्मले ॥ १३७ ॥
 राशिचक्रं कोटिफलं नानारत्नप्रदं शुभम् ।
 प्रत्यङ्गिरासाधने च उक्ताविद्यादिसाधने ॥ १३८ ॥

शिवचक्रं महापुण्यं सर्वचक्रफलप्रदम् ।
 कालिकाचर्विकामन्त्रे विमलाद्यादिसाधने ॥ १३९ ॥
 सम्पद्यदाभैरवीणां मन्त्रग्रहणकर्मणि ।
 विष्णुचक्रे कोटिशतं पुण्यं प्राप्नोति मानवः ॥ १४० ॥
 हिन्नादिकश्चैविद्यायाः कृत्यादेव्याश्च साधने ।
 नक्षत्रविद्याकामाख्या-ब्रह्माख्यादिसाधने ॥ १४१ ॥
 ब्रह्मचक्रं महापुण्यं सर्वविद्याफलं लभेत् ।
 कोटिजाप्येन यत् पुण्यं ग्रहणात्तत्फलं लभेत् ॥ १४२ ॥
 वज्रज्जालामहाविद्या-साधने मन्त्रजापने ।
 गुह्यकालीसाधने च कुलिकामन्त्रसाधने ॥ १४३ ॥
 देवचक्रं शुभं प्रोक्तं वाक्यमिष्टिप्रदायकम् ।
 कामेश्वरी अष्टहासा-मन्त्रसाधनकर्मणि ॥ १४४ ॥
 राक्षसीमन्दिरादेवो-मदिरामन्त्रसाधने ।
 ऋषीधनोमहाचक्रं विचार्य सर्वसिद्धिदम् ॥ १४५ ॥
 श्रीविद्यासुवनेशानो भैरवीसाधने तथा ।
 पृथ्वीकुलावतीवीणा-साधने वामनीमनोः ॥ १४६ ॥
 उक्ताचक्रं महापुण्यं राजत्वफलदं शुभम् ।
 शिवादिनायिकामन्त्रे बालाचक्रं सुखप्रदम् ॥ १४७ ॥
 फेत्कारौमन्त्रजाप्ये च उड्डोयानेश्वरीमनोः ।
 चतुश्चक्रं शतफलं महामन्त्रफलप्रदम् ॥ १४८ ॥
 द्राविणोदोघजङ्घादि-ज्वालामुख्यादिसाधने ।
 नारसिंहोसाधने च सूक्ष्मचक्रं फलोद्भवम् ॥ १४९ ॥
 हरिणोमाह्निकोक्त्या-योगीसाधनकर्मणि ।
 वैष्णवे च तथा शैवे देवीमन्त्रे च भैरवे ! ॥ १५० ॥
 अथ यद्दं महाचक्रं विचार्य यत्पूर्वकम् ।
 यो गृह्णाति महामन्त्रं स शिवो नात्र संशयः ॥ १५१ ॥
 इति रुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महामन्त्रोद्घोषने सर्वचक्रगुह्यानि महागुरुप्रकरणे
 भावनिर्णये भैरवी-भैरवकन्दा द्वितीयः पटलः ॥ २ ॥

अथ तृतीयः पटलः ।

दीक्षायां चक्रविचारः ।

भैरव्युवाच ।—

अथ चक्रं प्रवक्ष्यामि कालाकालविचारकम् ।
 यदाश्रितो महावीरो दिव्यो वा पशुभाववान् ॥ १ ॥
 चक्रराजं प्रविचार्य सिद्धमन्त्रं न चालयेत् ।
 प्रबलस्य प्रचण्डस्य प्रासादस्य महामनोः ॥ २ ॥
 शक्तिहृदादिमन्त्राणां सिद्धादीन्नेव शोधयेत् ।
 वाराहार्कनृसिंहस्य सिद्धादीन्नेव शोधयेत् ॥ ३ ॥
 मालामन्त्रस्य कालस्य चन्द्रचूडस्य सन्मनोः ।
 नपुंसकस्य मन्त्रस्य सिद्धादीन्नेव शोधयेत् ।
 विंशत्यर्धाधिका मन्त्रा मालामन्त्राः प्रकीर्त्तिताः ॥ ४ ॥
 सूर्यमन्त्रस्य योगस्य ज्ञत्यामन्त्रस्य शङ्कर ! ।
 शम्भुवीजस्य देवस्य सिद्धादीन्नेव शोधयेत् ॥ ५ ॥
 चक्रेश्वरस्य चन्द्रस्य वरुणस्य महामनोः ।
 कालौतारादिमन्त्रस्य सिद्धादीन्नेव शोधयेत् ॥ ६ ॥
 तथापि शोधयेन्मन्त्रं प्रशंसापरमेव तत् ।
 यत्र प्रशंसापरमं तत्कार्यं देवतं स्मृतम् ॥ ७ ॥
 प्रशंसा यत्र नास्त्येव तत्कार्यं नापि कारयेत् ।
 अत्यन्तफलदं मन्त्रं गृह्णीयात् कुलरक्षणात् ॥ ८ ॥
 धनिमन्त्रं न गृह्णीयादकुलाच्च तथैव च ।
 गृह्णीत्वा निधनं याति कोटिजाध्ये न सिध्यति ॥ ९ ॥
 मननं विघ्नविज्ञानं त्राणं संसारवन्धनात् ।
 यतः करोति संसिद्धिमन्त्रं इत्युच्यते समा ॥ १० ॥
 प्रणवाद्यां न दास्यं मन्त्रं शूदाय सर्वथा ।
 आत्ममन्त्रं गुरोर्मन्त्रं मन्त्रज्ञाजपसंज्ञकम् ॥ ११ ॥

पितुर्मन्त्रं तथा मातुर्मन्त्रसिद्धिप्रदं शुभम् ।
 शूद्रो निरयमाप्नोति ब्राह्मणो यात्यधोगतिम् ॥ १२ ॥
 अदीक्षिता ये कुर्वन्ति जपपूजादिकाः क्रियाः ।
 न भवन्ति श्रिये तेषां शिलायासुसवीजवत् ॥ १३ ॥
 देवोदीक्षाविहीनस्य न सिद्धिर्न च सद्गतिः ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन गुरुणा दीक्षितो भवेत् ॥ १४ ॥
 विचारं चक्रसारस्य करणौयमवश्यकम् ।
 अदीक्षितोऽपि मरणे रौरवं नरकं व्रजेत् ॥ १५ ॥
 तस्माद्दीक्षा प्रयत्नेन सदा कार्या च तान्त्रिकात् ।
 दीक्षा पूर्वार्दने कुर्यात् सुविचारं प्रयत्नतः ॥ १६ ॥
 तत्प्रकारं प्रयत्नेन कार्यं पर्वतपूजितः [पर्वपूजारतः] ।
 आदावकडमे सिद्धिमन्त्रं सच्चारयेद् बुधः ॥ १७ ॥
 रेखाद्वयं पूर्वपरि मध्ये रेखाद्वयं लिखेत् ।
 चतुष्कोणे चतुरेखा-कडमं चक्रमण्डलम् ॥ १८ ॥
 भ्रामयित्वा महावृत्तं निर्माय वर्णमालिखेत् ।
 अकारादिचकारान्तान् क्षौवहोतान् लिखेत्ततः ॥ १९ ॥
 एकैकक्रमतो लेख्यान् मेघादिषु हवाम्तकान् ।
 वामावर्त्तनं गणयेत् क्रमशो वीरवल्लभ ! ॥ २० ॥
 तन्त्रमार्गेण गणयेन्नामादिवर्णकादिमान् ।
 मेघादितोऽपि मीनान्तं क्रमशः शास्त्रपण्डितः ॥ २१ ॥
 सिद्धसाध्यसुसिद्धारोन् पुनः सिद्धादयः पुनः ।
 नवैकपञ्चमे सिद्धः साध्यः षड्दशयुग्मके ॥ २२ ॥
 सुसिद्धस्त्रिसप्तके (स्यात्) रुद्रे वेदाष्टहादशे रिपुः ।
 एतत्ते कथितं देव ! अकडमादिमुत्तमम् ॥ २३ ॥
 पञ्चाकारं महाचक्रं दलाष्टकसमन्वितम् ।
 अज्ञातार्णद्वयं पूर्वं द्वितीये च द्वितीयक्रमम् ॥ २४ ॥

तृतीये कर्णयुग्मश्च चतुर्थे नासिकाद्वयम् ।
 पञ्चमे नयनं प्रोक्तं षष्ठे ओष्ठाधरं तथा ।
 सप्तमे दन्तयुग्मश्च अष्टमे षोडशस्वरम् ॥ २५ ॥
 कवर्गश्च पूर्वदले द्वितीये च चवर्गकम् ।
 तृतीये च टवर्गश्च चतुर्थे च तवर्गकम् ॥ २६ ॥
 पवर्गं पञ्चमे प्रोक्तं यवान्तं षष्ठपत्रके ।
 सप्तमे शपसान् लिख्य ल-क्षमष्टमके पदे ॥ २७ ॥
 सुखं राज्यं धनं विद्यां धीवनायुषमेव च ।
 विचार्य चक्रमाप्नोति पुत्रत्वञ्च स्वजीवनम् ॥ २८ ॥
 स्त्रीयनामाक्षरं तत्र देवनामाक्षरं तथा ।
 एकस्थानं युगस्थानं विरोधं द्विविधं स्मृतम् ॥ २९ ॥
 जीवनं मरणं तत्र अकारादिसुपत्रके ।
 लिखित्वा गणयेन्मन्त्री मरणं वर्जयेत् सदा ॥ ३० ॥
 यत्रास्ति मरणं तत्र जीवनं नास्ति निश्चितम् ।
 परस्परविरोधेन सिद्धमन्त्रश्च मूलदम् ।
 जीवने जीवनं ग्राह्यं सर्वत्र मरणं त्यजेत् ॥ ३१ ॥
 कुलाकुलश्च भेदं हि वक्ष्यामि मन्त्रिणामिह ।
 वायुग्निभूजलाकाशाः पञ्चाशाल्लपयः क्रमात् ॥ ३२ ॥
 पञ्च ङ्गसाः पञ्च दीर्घा विन्दन्ताः सन्धिसम्भवा ।
 कादयः पञ्चशः ष-ल-लसहान्ताः प्रकीर्तिताः ॥ ३३ ॥
 साधकस्याक्षरं पूर्वं मन्त्रस्यापि तदक्षरम् ।
 यद्येकभूतदेवत्वं जानीयात् सकुलं हितम् ॥ ३४ ॥
 भीमस्य वारुणं मित्रं शम्भुस्यैवमश्वसाम् ॥ ३५ ॥
 पार्थिवानाञ्च सर्वेषां शत्रुराग्नेयमश्वसाम् ॥ ३६ ॥
 ऐन्द्रवारुणयोः शत्रुर्मारुतः परिकीर्तितः ।
 पार्थिवे वारुणं मित्रं तेजसं शत्रुरोरितः ॥ ३७ ॥

नाभसं सर्वमित्रं स्यादिकुहं नैव शीलयेत् ।
 रेखाष्टकं हि पूर्वाग्रं रेखैकादश मध्यतः ॥ ३८ ॥
 दक्षिणोत्तरभागेन दक्षिणावधिमालिखेत् ।
 कुलाकुलश्च कथितं ताराचक्रं पुनः शृणु ॥ ३९ ॥
 दक्षिणोत्तरदेशे तु रेखाचतुष्टयं लिखेत् ।
 दश रेखाः पश्चिमाग्राः कर्त्तव्या वीरवन्दित ! ॥ ४० ॥
 अश्विन्यादिकमेणैव विलिखेत्तारकाः पुनः ।
 वक्ष्यमाणक्रमेणैव तन्मध्ये वर्णकान् लिखेत् ॥ ४१ ॥
 युग्ममेकं तुरीयञ्च वेदमेकैकयुग्मकम् ।
 एकं युग्मं तथैकञ्च युगलं युगलं युगम् ॥ ४२ ॥
 एकं युग्मं तृतीयञ्च चन्द्रनेत्रं विधिं विधुम् ।
 चन्द्रयुग्मं चन्द्रयुग्मं रामवेदं गृहे शुभे ॥ ४३ ॥
 वर्षाः क्रमाः स्वराश्चैव रेवत्यश्विगताबुधौ ।
 अकारद्वयमश्विन्या देवतागणसम्भवा ॥ ४४ ॥
 इकारं भरणी सत्यं कृत्स्नसुखरक्तिका ।
 राक्षसी कृत्तिका भूमौ सर्वविघ्नविनाशिनी ॥ ४५ ॥
 नासिकागण्डमन्त्रश्च रोहिणौ शवरूपिणौ
 ओष्ठमध्ये सृगशिरा देवता परिकीर्तिता ॥ ४६ ॥
 अधरान्तमार्दया च मानुषं सर्वलक्षणम् ।
 दन्तयुग्मं पुनर्वस्वाच्छादितं मानुषं प्रियम् ॥ ४७ ॥
 कः पुण्या देवता ज्ञेया खगाश्वेषा च राक्षसी ।
 मघा वचे षडन्ता च तथा च पूर्वफल्गुनौ ॥ ४८ ॥
 दन्तोत्तराफल्गुनौ च मनुष्याः परिकीर्तिताः ।
 पत्रहस्ता देवगणा च ठ-चित्रा च राक्षसी ॥ ४९ ॥
 उ-स्वाती देवरसनी विशाखा च न राक्षसी ।
 तान्यदानुराधया च साभिता देवनायिका ॥ ५० ॥

तदूर्ध्वं स्वगृहे चाङ्गं विलिख्य गणयेत् सुधीः ।
 चतुर्गंडोद्देशे शुभमग्रेहे क्रमालिखेत् ॥ ७ ॥
 साध्यस्य साधकस्यापि मेघादिकन्यकान्तकम् ।
 अधो लिखेत्तुलाद्यन्तमिति राश्यादिकं शुभम् ॥ ८ ॥
 ततो लिखेद्देहदत्ते शुभमग्रेहे महेश्वर ! ।
 तारकानाशिनी ताराद्यन्तान् दक्षिणतो लिखेत् ॥ ९ ॥
 वर्णक्रमेण विलिखेद्देहमन्दिरमण्डले ।
 ऊर्ध्वाधः क्रमशो लेख्यमङ्गुतारं सुरेश्वर ! ॥
 ततो हि गणयेन्मन्त्री योजयित्वा क्रमेण तु ॥ १० ॥
 सुखं राज्यं धनं वृद्धिं कलहं कालदर्शनम् ।
 सिद्धिं ऋद्धिमष्टकोणे विदित्वा च शुभाशुभम् ॥ ११ ॥
 गणयेद्वाशिनचक्रं मनुं चाहं विवर्जयेत् ।
 सुखे सुखमवाप्नोति राजे राज्यमवाप्नुयात् ॥ १२ ॥
 हृषे हृषो मिथुनश्च कर्कटः सिंह एव च ।
 कन्यका देवता ज्ञेया नक्षत्राणि पुनः शृणु ॥ १३ ॥
 ऊर्ध्वशुभमगृहस्यापि दक्षवामे च भागके ।
 नक्षत्राणि सन्ति यानि तानि शृणु महाप्रभो ! ॥ १४ ॥
 अश्विनी च सृगशिराऽश्लेषा हस्ताऽनुराधिका ।
 उत्तराषाढाऽर्या वा पूर्वभाद्रपदा तथा ॥ १५ ॥
 दक्षिणहस्तितास्ताराः स्पष्टोभूताश्च देवताः ।
 एतासामधिपास्तेषां राशयो ग्रहरूपिणः ॥ १६ ॥
 कर्कटकेशरिकन्या-देवताः परिकौर्त्तिताः ।
 एतेषाञ्चापि वर्णानामधिपास्तेति राशयः ॥ १७ ॥
 खकारस्य ककारस्य जकारस्य टकारपः ।
 दकारस्य फकारस्य यकारस्य मकारपः ॥
 नकारस्यापि पतयो ज्ञेयाश्च क्रमशः प्रभो ! ॥ १८ ॥

संशृणु रोहिणी पुष्या तथा चोत्तरफल्गुनी ।
 विशाखा च तथा ज्ञेया पूर्वाषाढा च तारका ॥ १९ ॥
 तथा शतभिषा तारा वाममन्दिरपर्वगाः ।
 एतासामधिपा एते राशयो ग्रहरूपिणः ॥ २० ॥
 मेघो हृषो मिथुनश्च ईश्वराः परिकौर्त्तिताः ।
 एतन्नेहस्थितं वर्णमेते रचन्ति नित्यशः ॥ २१ ॥
 ककारस्य नकारस्य ऋकारस्य उकारपः ।
 एकारस्य पकारस्य मकारस्य वकारपः ॥ २२ ॥
 ङकारस्याधिपतये ऋद्धिमोक्षफलप्रदाः ।
 दक्षिणाधो गृहस्यापि देवता इति राशयः ॥ २३ ॥
 तुला च वृश्चिकश्चैव धनुश्चैव ग्रहेश्वरः ।
 एतेषां तारकाणाञ्च पतयो गदिता मया ॥ २४ ॥
 भरण्यार्द्रा मघा चित्रा ज्येष्ठा प्रणववज्रभाः ।
 तथोत्तरभाद्रपदा वज्रभा राशयो मताः ॥ २५ ॥
 अथ गेहस्थितं वर्णं शृणु नाथ ! भयापह ! ।
 यकारस्य दकारस्य टकारस्य नकारपः ॥ २६ ॥
 धकारस्य वकारस्य चकारस्य षकारपः ।
 चकारपणका एते राशयः परिकौर्त्तिताः ॥ २७ ॥
 धनवृद्धिप्रदा नित्या नित्यस्थाननिवासिनः ।
 वामाधो मन्दिरस्यापि वज्रभा इति राशयः ॥ २८ ॥
 मकराधस्तु कोष्ठेषु मौनो राशिफलस्थिताः ।
 एतानि भानि रचन्ति शृणु पाशासिधारक ! ॥ २९ ॥
 पुनर्वसुः कृत्तिका च तथाभं पूर्वफल्गुनी ।
 स्वाती मूला धनिष्ठा च रेवती वामगेहगाः ॥ ३० ॥
 एतासामधिपा एते जलस्था ग्रहदेवताः ।
 एतान् वर्णान् प्ररचन्ति गृहस्था नव राशयः ॥ ३१ ॥

घकारस्य जकारस्य टकारस्य तकारपः ।
 नकारस्य भकारस्य लकारस्य सकारपः ॥ ३२ ॥
 कलहादिमहादोष-कालदर्शनकारकाः ।
 राशयो लोकाश्च नाथ ! तस्मात्तान् परिवर्जयेत् ॥ ३३ ॥
 यद्येकदेवता गेहं विभिन्नं च सुशोभनम् ।
 चतुःस्थानं युगस्थानं सर्वत्रापि निषेधकम् ॥ ३४ ॥
 एकगेहस्थितं मन्त्रं बहुभोक्तृप्रदायकम् ।
 नान्न आद्यक्षरं नौत्वा राशिनक्षत्रविक्षृती ॥ ३५ ॥
 सभावं साधकयेष्टः कलहे कलहं भवेत् ।
 रिपुष्वेन्मूलनाशः स्यात् कलहोऽपि सुरेश्वर ! ॥ ३६ ॥
 नेत्रयुग्मं स्वरं पाति सिंहो हि कन्यकां तथा ।
 कर्णयुग्मं तुला पाति संयुगं हृषिको धनुः ॥ ३७ ॥
 च-युगं मकरं पाति कुम्भो मौनश्च पाति हि ।
 श्रोष्ठश्च पाति च तथा अघरं मेघ एव च ॥ ३८ ॥
 दन्तयुग्मं वृषः पाति मिथुनः शेषगोऽक्षरः ।
 शस्य ये ये राशयः स्युस्तस्य तत्तच्छुभं कृतम् ॥ ३९ ॥
 एकराशिः शुभं नित्यं ददाति च मनोरथम् ।
 अन्यत्र दुःखदं प्रोक्तं साधकः सिद्धिभाग् भवेत् ॥ ४० ॥
 भिन्नराशी वर्जनीयं कलहं कालदर्शनम् ॥ ४१ ॥
 श्रूयतां शिलजानाथ ! चक्रं श्रोत्रिदशात्मकम् ।
 पूर्वपश्चिमभेदेन षट् च रेखाः समालिखेत् ॥ ४२ ॥
 वासादिदक्षिणान्तश्च रेखा दश सदा लिखेत् ॥ ४३ ॥
 पञ्चगेहे पुरकाङ्गं सर्वाधो हारकाङ्गकम् ।
 तन्मध्ये रचयेदक्षं देवताग्रहसंयुतम् ॥
 पुरकाङ्गं मध्यगेहे समर्पियुक्तमालिखेत् ॥ ४४ ॥
 तद्वक्ष्ये द्वादशश्च तद्वक्ष्ये रसं तथा ।

तद्वक्ष्ये षष्टदशकं तद्वक्ष्ये षोडशस्य तम् ॥ ४५ ॥
 पुरकाङ्गं ततो लेख्यं इन्द्रायङ्गश्च दत्ततः ।
 इन्द्रगेहे च शतकं विधिविद्याफलप्रदम् ॥
 धर्मगेहे शून्यसप्त-युगलं विलिखेदुधः ॥ ४६ ॥
 अनन्तमन्दिरे नाथ ! शून्यावष्टवसुस्ततः ।
 कालौगहे शून्यवेद-वामाद्यां विलिखेत्ततः ॥ ४७ ॥
 धूमावतीमन्दिरे च शून्यखेपुनिशापतिः ।
 इन्द्राधो दत्ततो लेख्या अङ्गाश्चन्द्राधिदेवताः ॥
 शून्याष्टचन्द्रयुक्तश्च सर्वत्र देवता लिखेत् ॥ ४८ ॥
 तथाश्विनौकुमारौ च शून्यानलयुगायुगौ ।
 तत्पश्चात् पूर्वगेहश्च सहस्रार्कसमन्वितम् ॥ ४९ ॥
 तारणीमन्दिरस्याङ्गं शून्यवेदं तथैव च ।
 रसनामुखीगेहस्य शून्याष्टचन्द्रसंयुतम् ॥ ५० ॥
 एतच्चन्द्रगृहस्याधो वादी गेहं मनोरमम् ।
 रत्नवेढालकं गेहं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ ५१ ॥
 राहुगेहं महापापं शून्यशून्यमुनिप्रियम् ।
 पञ्चादेकत्र हस्तश्च खशून्ययुगलात्मकम् ॥ ५२ ॥
 षोडशीमन्दिरे शून्यमष्टचन्द्रसमन्वितम् ।
 मातङ्गीमन्दिरे शून्य-रुद्रचन्द्रसमन्वितम् ॥ ५३ ॥
 वायोरधो वरुणस्य गृहं सप्तशशिप्रियम् ।
 तरुणीगेहमध्ये च शून्याष्टकसमन्वितम् ॥ ५४ ॥
 बुधगेहस्थिताङ्गश्च शून्यचन्द्रयुगात्मकम् ।
 भुवनेशोमन्दिरस्य शून्याष्टकशशिप्रियम् ॥ ५५ ॥
 वरुणाधः कुबेरस्य गृहस्य षट् च युग्मकम् ।
 आनन्दभैरवोगेहे दशकं परिकीर्तितम् ॥ ५६ ॥
 धरणीगृहमध्ये च शून्ययुग्मेन्दुसंयुतम् ।

भैरवोगृहमध्यस्थं शून्यं युगलचन्द्रकम् ॥ ५० ॥
 राशिगृहस्थं शून्यार्ध-चन्द्रमण्डलसंयुतम् ।
 कुबेराधः स्वकं चक्र-स्थिताङ्गं सर्वसिद्धिदम् ॥ ५८ ॥
 ईश्वरस्य गृहस्थं सप्तशून्ययुगात्मकम् ।
 तिरस्करिण्या गेहस्थं सहस्राङ्गसमन्वितम् ॥ ५९ ॥
 किङ्किणीमन्दिरं पश्चादष्टचन्द्रसमन्वितम् ।
 किन्नमस्तागृहं पश्चाच्छून्याष्टचन्द्रमण्डलम् ॥ ६० ॥
 वागीश्वरीगृहं पश्चात् सप्तभूचन्द्रमण्डलम् ।
 महाफलप्रदातारं धर्मो रक्षति तं पुनः ॥ ६१ ॥
 ईश्वरस्य अधोगेहे वटुकस्य गृहं ततः ।
 शून्याष्टमायां स्वगृहं धर्मार्थकाममोक्षदम् ॥ ६२ ॥
 तत्पश्चात् डाकिनोगेहं खशून्यमुनिसंयुतम् ।
 हन्ति साधकसौख्यं हि क्षणादेव न संशयः ॥ ६३ ॥
 स्वगृहे स्त्रीयमन्त्रस्य फलदं परिकीर्तितम् ।
 भीमादेवोगृहं पश्चात् खसप्तचन्द्रमण्डलम् ॥ ६४ ॥
 भयदं सर्वदेशे तु वर्जयेत् गृहान्तरम् ।
 लक्षवर्णं लिखेत् शेष-गृहे हे पण्डितोत्तमः ॥ ६५ ॥
 इन्द्रगेहावधि धीरो वकारादिकवर्णकम् ।
 क्षकारान्तं लिखेत्तत्र गणयेत् साधकस्ततः ॥
 पूरकाङ्गमूर्द्धदेशे हारकाङ्गमधो लिखेत् ॥ ६६ ॥
 निजनामाचरं यत्र तत्कोष्ठाङ्गं महेश्वर ! ।
 नीत्वा च पूजयेद्दिगन्तं स्वस्वगेहोर्द्धदेशगैः ॥ ६७ ॥
 याज्ञास्ततो हरेर्नाथ ! अधोर्द्धहाष्टशोधकम् ।
 विस्तारच्छेदेवताङ्गस्तदङ्गः शुभदः स्मृतः ॥ ६८ ॥
 अल्पाङ्गः शुभदः प्रोक्तः साधकस्य सुखावहः ।
 एकाचरे महासौख्यं तत्रापि गणयेद्वचः ॥ ६९ ॥

धीराङ्गः शून्यगामी च देवताङ्गस्तथा विभो ! ।
 तदा नैव शुभं विद्यादशुभाय प्रकल्पते ॥ ७० ॥
 एके धनमवाप्नोति द्वितीये राजवल्लभः ।
 तृतीये जाप्यसिद्धिः स्वाश्वतथं मरणं ध्रुवम् ॥ ७१ ॥
 पञ्चमे पञ्चमानः स्यात् षष्ठे दुःखोत्कटाणि च ।
 शैवानां शाक्तवर्णानामित्यङ्गः परिकीर्तितः ॥ ७२ ॥
 वैष्णवानां निषेधे च पञ्चमाङ्गो निषेधकः ॥ ७३ ॥
 यासां यासां देवतानां हिंसा तिष्ठति चेतसि ।
 तन्मन्त्रप्रहणादेवाष्टैश्वर्यं तुच्छतो भवेत् ॥ ७४ ॥
 यदेवस्याश्रिता ये तु तद् गृहाङ्गं हरन्ति च ।
 जङ्घाङ्गेन पूरयित्वा अधोऽङ्गेन हरेत् सदा ॥ ७५ ॥
 ऋषिधनिचक्रम् ।—
 ऋषिधनिमहाचक्रं वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ।
 दर्शनादेव कोष्ठस्य जानाति पूजकस्यम् ॥ ७६ ॥
 देवं बहुतराङ्गेषु ज्ञात्वा सिद्धेश्वरो भवेत् ।
 निजसेव्यां महाविद्यां गृहीत्वा मुक्तिमाप्नुयात् ॥ ७७ ॥
 कोष्ठशुद्धं मन्त्रं च ये गृह्णन्ति द्विजोत्तमाः ।
 तेषां दुःखानि नश्यन्ति ममाज्ञा बलवत्तरा ॥ ७८ ॥
 कोष्ठशुद्धं महामन्त्रं फलदं रुद्रभैरव ! ।
 न हातव्यं महामन्त्रं सहस्रप्रियदर्शनात् ॥ ७९ ॥
 तत्र कोष्ठं न विचार्यं चेज्जानाति विचार्यकम् ।
 महाविद्यामहामन्त्रं विचार्यं कोटिपुण्यभाक् ॥ ८० ॥
 अविचारे चोक्तफलं ददाति काममुन्दरी ।
 कोष्ठान्येकादशान्येव वेदेन पूरितानि च ॥ ८१ ॥
 अकारादिहकारान्तं लिखेत् कोष्ठेषु तत्त्ववित् ।
 प्रथमं पञ्चकोष्ठेषु ऋक्षदीर्घक्रमेण तु ॥

हयं हयं लिखितत्र विचारि खलु साधकः ॥ ८२ ॥
 शेषेवेकैकशो वर्णान् क्रमतस्तु लिखेत् सुधीः ।
 अमा आा वर्णद्वयस्यार्धावधिसु क्रमशोऽङ्कम् ॥ ८३ ॥
 आद्यमन्दिरमध्ये तु षष्ठाङ्कं विलिखेद्बुधः ।
 द्वितीये षष्ठचक्रस्य तृतीये च गृहे तथा ॥ ८४ ॥
 चतुर्थे गगनाङ्कस्य क्रमे चक्रं यथा तथा ।
 षष्ठ्यापि चतुर्थस्य सप्तमे च चतुर्थकम् ॥ ८५ ॥
 अष्टमे गगनाङ्कस्य नवमे दशमे तथा ।
 मेषमन्दिरमध्ये तु त्रयाङ्कं विलिखिततः ॥ ८६ ॥
 एतेनाथ साध्यवर्णाः कथिताः क्रमशो ध्रुवम् ।
 कथयामि साधकार्णं सकलार्थनिरूपणम् ॥ ८७ ॥
 आद्यगेहे द्वितीयस्य द्वितीये च तृतीयकम् ।
 तृतीये पञ्चमं प्रोक्तं गगनं वेदपञ्चके ॥ ८८ ॥
 षष्ठे युगलमेवं हि सप्तमे चन्द्रमण्डलम् ।
 अष्टमे गगनं प्रोक्तं नवमे च चतुर्थकम् ॥ ८९ ॥
 वेदस्य दशमे प्रोक्तं चन्द्रमेकादशे तथा ।
 साधकार्णास्तस्य ते ते वर्णमण्डलमध्यागाः ॥ ९० ॥
 साध्यवर्णान् महादेव ! स्वरव्यञ्जनभेदकान् ।
 एवं हि सर्वमन्तार्णानष्टाद्याङ्कैः प्रपूयेत् ॥ ९१ ॥
 एकीकृत्य हरिदण्ड-संख्याभिः क्षणवज्रम् ।
 यस्यापहस्यितं वर्णं तन्नेतव्यं मनो शुभे ॥ ९२ ॥
 साधकाभिधानवर्णान् स्वरव्यञ्जनभेदकान् ।
 पृथक् पृथक् संस्थितांश्च व्यक्तं शृणु पुनः पुनः ॥ ९३ ॥
 द्वितीयाद्याङ्कचन्द्रान्ते संपूर्वास्त्रभिवाहरेत् ।
 मन्त्रो यस्त्वधिकाङ्कः स्यात्तदा मन्त्रं जपेत् सुधीः ॥ ९४ ॥
 सप्तमेषि च जपेन्मन्त्रं न जपेत् ऋणाधिके ।

शून्ये सत्यं विज्ञानोपात्तस्माच्छून्यं विवर्जयेत् ॥ ९५ ॥
 द्वितीयाद्याङ्कजालस्य वैष्णवे सुखदं स्मृतम् ।
 द्वितीयाद्याङ्कजालस्य तथा वै परिकीर्तितम् ॥ ९६ ॥
 इन्द्राद्याङ्कं तथा नाथ ! सौरि शाक्ते शुभप्रदम् ।
 तथा दिक्संख्यकाङ्कस्य साधकस्य शुभप्रदम् ॥ ९७ ॥
 तदङ्कं शृणु यत्नेन पूर्ववत् सकलं स्मृतम् ।
 स्थलस्यैव विभिन्नाङ्कमूर्धाधस्य क्रमेण तु ॥
 साध्याङ्कान् साधकाङ्कांश्च पूरयेद् ग्रहसंख्यया ॥ ९८ ॥
 गुणिते तु हृतेऽष्टाभिर्यच्छ्रेष्ठं जायते स्फुटम् ।
 तदङ्कं कथयाम्यत्र एकादशगृहस्थितम् ॥ ९९ ॥
 इन्द्रतारास्वर्गवि-तिथिषड्वेददाहनाः ।
 षष्टवसुनवाङ्गस्थाः साध्याण्युगणिता इति ॥ १०० ॥
 दिग्भूगिरिश्रुतिगज-वज्रिपर्वतपञ्चमाः ।
 वेदषष्टिनलाङ्कस्य गणयेत् साधकाक्षरान् ॥ १०१ ॥
 नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मन्त्रादिमाक्षरम् ।
 तत् संख्यास्य त्रिधा कृत्वा सप्तभिः संहरेद्बुधः ॥ १०२ ॥
 अधिकस्य ऋणं प्रोक्तं तच्छ्रेष्ठं धनमुच्यते ।
 अथवाऽन्यप्रकारस्य कृत्वा मन्त्रं समाचरेत् ॥ १०३ ॥
 नामाद्यक्षरमारभ्य यावत् साधकवर्णकम् ।
 तावत् संख्यं सप्तगुणं कृत्वा वामे हरेद्बुधः ॥ १०४ ॥
 श्रौविद्योतरविद्यानां गणनां परिकीर्तिता ।
 अथवाऽन्यप्रकारस्य सकलान् साधकाक्षरान् ॥ १०५ ॥
 स्वरव्यञ्जनभेदेन दिग्गुणीकृत्य साधकः ।
 साध्ययुक्तं ततः कृत्वा स्वरव्यञ्जनभेदकम् ॥ १०६ ॥
 अष्टाभिः संहरेदङ्कं शृणु संहारविग्रहम् ।
 पूर्वचारक्रमं संख्यक् सर्वत्रापि शुभाशुभम् ॥ १०७ ॥

अस्य विचारमात्रेण सिद्धिः सर्वार्थसाधिका ।
पूर्वजन्मासाधिता या तां प्राप्नोति हि देवताम् ॥ १०८ ॥
श्रीभैरव्युवाच ।

मन्त्रदोषादिनिर्णयः ।—

अथान्यत् सम्प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ।
उक्ता चक्रं सर्वसां मन्त्रदोषादिनिर्णयम् ॥ १०९ ॥
मत्स्याकारमूर्द्धमुखं सर्वमन्त्रादिनिग्रहम् ।
स्कन्धदेशावधिनाथ ! भू-भू-पर्वतमेव च ॥ ११० ॥
एकाक्षरादिमन्त्रादि-दाटशान्ताक्षरात्मकम् ।
विलिखेत पृष्ठदेशे तु शुभाशुभविशुद्धये ॥ १११ ॥
तद्योदशाक्षरान् वाऽथ एकविंशत्क्षरात्मकम् ।
नेतव्यं साधकैर्मन्त्रं पृष्ठस्थमुदरस्थकम् ॥ ११२ ॥
तथा श्रीशुभदं प्रोक्तं कण्ठादिपुच्छकान्तकम् ।
द्वाविंशादिचतुस्त्रिंशदक्षरान्तमन्त्रं शुभम् ॥ ११३ ॥
तुल्यं वापि गृह्णीयान्मुखस्थं तथा ध्रुवम् ।
श्रीषष्ठ्यापि गृह्णीयात्तदक्षरं शृणु प्रभो ! ॥ ११४ ॥
पञ्चविंशादिहिचतुर्विंशदन्तमेव च ।
मन्त्रकस्य शुभं प्रोक्तं सुखवर्णान् शृणु प्रभो ! ॥ ११५ ॥
त्रिचत्वारिंशदर्णादि एकपञ्चाशदन्तकम् ।
सुखस्थमन्त्रमशुभं न गृह्णीयात् कदाचन ॥ ११६ ॥
पृष्ठस्थं शृणु यत्नेन निरर्कममाश्रयम् ।
तथया तस्य पीताभिर्देवता कुप्यतेऽनिशम् ॥ ११७ ॥
हिपञ्चाशदक्षरादि एकषष्टितमन्त्रकान् ।
अर्णानि पुच्छस्थितानेतान् नेत्रस्थान् शृणु वल्लभ ! ॥ ११८ ॥
हिपष्टितमवर्णादि-चतुःषष्टाक्षरान्तकान् ।
अङ्गं लोचनसंस्थं ततोऽन्यं रसनास्थितम् ॥

तत्सर्वं शुभदं प्रोक्तमेतदन्त्यतमं स्मृतम् ॥ ११९ ॥
वैष्णवानाञ्च शैवानां शाक्तानां मन्त्रजापने ।
ततोऽन्यं देवभक्तान्यं भुक्तिमुक्तिप्रदं नृणाम् ॥ १२० ॥
रामचक्रम् ।—

अथ वक्ष्ये महादेव ! चक्रसारं सुदुर्लभम् ।
रामचक्रं महाविद्या-सर्वमन्दिरमेव च ॥ १२१ ॥
सर्वमिदं प्रदं मन्त्रं निजनामस्यमाश्रयेत् ।
तदेव सिद्धिमाप्नोति सत्यं सत्यं महेश्वर ! ॥
तत्पकारं शृणु क्रोधभैरव ! प्रियवल्लभ ! ॥ १२२ ॥
नवाङ्गान् प्रलिखेद्विद्वान् वामदक्षिणभागतः ।
तन्मध्ये क्रमशो दद्यात्तथा सप्तदशाङ्गकान् ॥ १२३ ॥
दक्षिणादिक्रमेणैव सुक्तविद्याः समालिखेत् ।
अकारादित्तकारान्तं सर्वविघ्नं मन्दिरे लिखेत् ॥ १२४ ॥
बालादिदेवताः सर्वा भ्यामर्थान्ताञ्च देवताः ।
अस्याकाशविधे गेहे सान्तिनित्यं फलप्रदम् ॥ १२५ ॥
पुनर्विलोममार्गेण आदिचान्तार्णमन्दिरे ।
रक्तदन्तादिश्रीविद्या-मन्त्रान्तं विलिखेद् बुधः ॥ १२६ ॥
क्षकाराद्यनुलोमेन क्षकारान्तं लिखेत्ततः ।
पुनस्तच्छेषविद्याञ्च शेषगेहे लिखेत् सदा ॥ १२७ ॥
कायशोधनसुखादि-शैलवासिनिमन्त्रकम् ।
पञ्चविंशतिगेहेस्थं गणयेत् साधकस्ततः ॥ १२८ ॥
गृहस्थमहं वक्ष्यामि शृणु योगीशवल्लभ ! ।
बालागृहादिशेषान्तं मुनिहस्तविधौ गृहे ॥ १२९ ॥
क्रमेण शृणु तत्सर्वं सावधानावधारय ।
दक्षिणावर्तयोगेन गणयेत् क्रमशो बुधः ॥ १३० ॥
बसुसप्तपञ्चमेषु वज्रवेदान्तास्थाः ।

मुनिषष्ठाद्यवेदाश्च समेषुमुनयस्तथा ॥ १३१ ॥
 पञ्चवेदेषुवसवो वेदेषुवक्त्रयस्तथा ।
 वज्रिवेदाश्च संप्रोक्ता आकाशं तदनन्तरम् ॥ १३२ ॥
 आकाशानन्तरं गेहे अनलं परिकीर्तितम् ।
 तत्पश्चात् सर्वगेहेषु सर्वाङ्गं दक्षतः शृणु ॥ १३३ ॥
 वज्रिवज्रिवेदवाङ्मनवेदवक्त्रय एव च ।
 श्रवणाक्षिवेदवाण-वेदेषुसुपकास्तथा ॥ १३४ ॥
 षष्ठाष्टसप्तमाः प्रोक्ता वज्रगनीषुमुनिस्तथा ।
 मुनीषुवाणवेदाश्च मुन्यग्निवक्त्रयस्तथा ॥ १३५ ॥
 वज्रिवेदवाणसप्तम अष्टाङ्गवेदवाणकाः ।
 पञ्चममानालाग्निश्च वज्रीषुवाणवाणकाः ॥ १३६ ॥
 वाणवेदकान्तवेद-कान्तश्रुतिचतुर्थकाः ।
 रामर्षिमुनिषष्ठाश्च समेषुरासवेदकाः ॥ १३७ ॥
 वेदसप्ताष्टवसवो नवाष्टमसप्तसप्ताः ।
 वज्रग्निवेदवाणाश्च वस्त्रानलवेदकाः ॥ १३८ ॥
 सप्ताष्टमाससंप्रोक्ता गृहाङ्गाः परिकीर्तिताः ।
 येषां मननि या विद्या सदा तिष्ठति शङ्कर ! ॥ १३९ ॥
 तामाश्रित्य जपेदिहान् तदा मिध्यति निश्चितम् ।
 स्वनाम देवतानाम् पूरयेत् षोडशाङ्गकैः ॥ १४० ॥
 हरेर्द्विजगृहस्थेन चाङ्गेन साधकोत्तमः ।
 कृतशेषं बहुतरं शुभं देवस्य निश्चितम् ॥ १४१ ॥
 अल्पाङ्गं साधकस्यापि सौख्यमेव न संशयः ।
 उक्तक्रमेण गणयेत् साधकं स्थिरमानसः ॥ १४२ ॥
 महाविद्यानायिकादि-यत्नभूतादिसाधने ।
 संप्रोक्तं चक्रसारञ्च सर्वतन्त्रेषु गोपितम् ॥
 ततश्चक्रविचारेण सिद्धिमाप्नोति साधकः ॥ १४३ ॥

चतुर्थकं प्रवक्ष्यामि शृणुष्व पार्वतीपते ! ।
 वामदक्षिणयोगेन रेखापञ्चकमालिखेत् ॥ १४४ ॥
 पूर्वपश्चिमभेदेन रेखाः पञ्च समालिखेत् ।
 चतुष्कोष्ठे दक्षभागे चतुष्कोष्ठे च मन्त्रवित् ॥ १४५ ॥
 तदधश्च चतुष्कोष्ठे तदामस्थे चतुर्गृहे ।
 अलिखेत् क्रमशः शब्दो चतुर्भुजमध्यके ॥ १४६ ॥
 शीघ्रञ्च शीतलं जप्तं सिद्धिश्चापि ततः परम् ।
 अकारश्च उकारश्च लघोकारं ततः परम् ॥ १४७ ॥
 ऊर्ध्वस्थमिति वर्णन्तु शीतलस्थं शृणु प्रभो !
 अकारश्च उकारश्च (ल ल) लोकारश्च ततः परम् ॥ १४८ ॥
 तदधो जपगेहस्थं वर्णं शृणु महाप्रभो ! ।
 इकारश्च ऋकारश्च एकारश्च ततः परम् ॥ १४९ ॥
 निहिगेहस्थं वर्णं शृणु सर्वसुखपदम् ।
 तद्दक्षिणचतुर्गृहे स्थिता न च वदामि तान् ॥ १५० ॥
 आह्वाटश्चापत्ययश्च मुखश्च सिद्धिमित्यपि ।
 एतत्कुलस्थं न सर्वान्तान् शुभाशुभफलप्रदान् ॥ १५१ ॥
 ककारश्च ऋकारश्च ऋकारश्च उकारकम् ।
 आह्वाटस्तमिति प्रोक्तं प्राप्तिमात्रेण सिद्धिदम् ॥ १५२ ॥
 प्रत्ययस्थं गकारश्च घकारं टठमित्यपि ।
 मुखस्थं हि ङकारश्च चकारं उठमित्यपि ॥
 शुद्धस्थश्च लकारश्च लकारं णतमित्यपि ॥ १५३ ॥
 तदधःस्थं चतुर्गृहं लौकिकं सात्त्विकं तथा ।
 मानसिकं राजसिकं चतुर्गृहस्थं त्विमम् ॥ १५४ ॥
 लौकिकस्थं थकारश्च दावं पञ्चमकारकम् ।
 सात्त्विकस्थं धकारश्च लकारश्च यकारकम् ॥ १५५ ॥
 मानसिकश्च शृणु भो ! पकारं फलमित्यपि ।

शृणु राजसिकत्वञ्च भकारं वनमित्यपि ॥ १५६ ॥
 तन्नामस्यं चतुर्गेहं शृणु पञ्चानन ! प्रभो ! ।
 सप्तं क्षिप्तञ्च क्षिप्तञ्च दुष्टमन्त्रं प्रकीर्तितम् ॥ १५७ ॥
 ऊर्ध्वगेहेस्थितान् वर्ण-मन्त्रान् गृह्णाति यो नरः ।
 वर्जयित्वा सुप्तमन्त्रं क्षिप्तं क्षिप्तञ्च दुष्टकम् ॥ १५८ ॥
 ऐहिके सिद्धिमाप्नोति परे मुक्तिमवाप्नुयात् ।
 यदि भाग्यवशात् सुप्तादिषु गेहेषु लभ्यते ॥ १५९ ॥
 तदा मन्त्रं शोधयेद्द्वै सुप्तस्थितकौलितैः ।
 वर्हितैर्दोषजालस्यैरशुभं भूतशुद्धये ॥ १६० ॥
 भूतलिप्या पुटीकृत्य जप्त्वा सिद्धिं ततो लभेत् ।
 ननुवा वर्जयेद् गेहं चतुष्कं वर्णवेष्टितम् ॥ १६१ ॥
 सुप्तगेहस्थितं वर्णं शृणु पञ्चानन ! प्रभो ! ।
 वकारञ्च लकारञ्च ततोऽन्यद् गृहसंस्थितम् ॥ १६२ ॥
 शकारञ्च लकारञ्च क्षिप्तगेहस्थितं हयम् ।
 धकारञ्च चकारञ्च क्षिप्तगेहस्थितं हयम् ॥ १६३ ॥
 इष्टगेहस्थितं नाथ ! शकारं गगने तथा ।
 निजं सौभाग्ययुक्तं यत्तन्मन्त्रं तदुपाचयेत् ॥ १६४ ॥

सूक्तचक्रम् ।—

सूक्तचक्रं प्रवक्ष्यामि हिताहितफलप्रदम् ।
 एतदुक्ताक्षरं शम्भो ! गृहीत्वा जपमाचरेत् ॥ १६५ ॥
 वामदक्षिणमारभ्य सप्त रेखाः समालिखेत् ।
 भित्त्वा तदङ्गान् मन्त्रो च रेखाचतुष्टयं लिखेत् ॥ १६६ ॥
 दक्षिणादिक्रमेणैव बह्वं मन्दिरमध्यके ।
 मन्त्राक्षराणि विलिखेदङ्गाक्षरेण साधकः ॥ १६७ ॥
 तदङ्कं शृणु यत्नेन नराणां मुक्तिमुक्तिदम् ।
 प्रथमे मन्दिरे नाथ ! भुजाङ्कं विलिखेत्ततः ॥ १६८ ॥

विष्णुमन्त्रादिगेहे च वेदाङ्कं विलिखेद्बुधः ।
 तत्पश्चादष्टमाङ्कञ्च भुजाधः षष्ठमेव च ॥ १६९ ॥
 तद् गेहं शङ्करस्यापि तत्पश्चाद् दशमं गृहे ।
 तत्पश्चाद्वादशाङ्कञ्च नायिकास्थानमेव च ॥ १७० ॥
 षष्ठाधो युगलाङ्कञ्च तत्पश्चादष्टमं तथा ।
 युगलाधो गृहे चापि चतुर्दशाक्षरं तथा ॥ १७१ ॥
 तदक्षिणे सूर्यगेहं चतुर्दशाक्षरान्वितम् ।
 तत्पश्चात् षोडशाङ्कञ्च पुनरङ्कं लिखेत्ततः ॥ १७२ ॥
 तदक्षिणे वेदवर्णं तत्पश्चादष्टमाक्षरम् ।
 ब्रह्ममन्दिरमेवन्तत् षोडशाधः पुनः शृणु ॥ १७३ ॥
 अष्टमाङ्कं ततो युग्ममष्टादशाक्षरं ततः ।
 प्रथमस्यं द्वितीयस्यं गृह्णीयात् शुभदं स्मृतम् ॥ १७४ ॥
 तृतीयस्यं महापापं सर्वमन्त्रेषु कीर्तितम् ।
 द्वितीये प्रथमं दुःखं द्वितीयं सर्वभाग्यदम् ॥ १७५ ॥
 तृतीयञ्च तथा नाथ ! गृह्णीयान्निसिद्धये ।
 तृतीये प्रथमं भद्रं द्वितीये दुःखदायकम् ॥ १७६ ॥
 तृतीयञ्च तथा प्रोक्तं अष्टाक्षरगृहं भयम् ।
 चतुर्दशाक्षरं भद्रं सूर्यमन्त्रं द्वितीयकम् ॥ १७७ ॥
 तृतीयस्यं षोडशाङ्कं महाकल्याणदायकम् ।
 अष्टमूर्तिः षोडशाङ्के चतुर्थं शत्रुमारणम् ॥ १७८ ॥
 तृतीयगृहमध्यस्थं ब्रह्मकल्याणदायकम् ।
 वस्त्रक्षरं सर्वशेष-गृहे मध्यस्थमेव च ॥ १७९ ॥
 अष्टमञ्च महाभद्रं क्षमं चित्तभयप्रदम् ।
 अष्टादशाङ्कं शुभदं शेषगे हृतये तथा ॥ १८० ॥
 येषां यदक्षराणाञ्च मन्त्रिचेतसि वर्तते ।
 मृतत् शुभाशुभं ज्ञात्वा मन्त्रवर्णं तदाभ्यसेत् ॥ १८१ ॥

विष्णुशुश्रूष्यतं मन्त्र नायिकास्य शिवस्थकम् ।
 सूर्यस्य ब्रह्मसंस्थश्च गृह्णीयात् शक्त एव न ॥ १८२ ॥
 वैष्णवो विष्णुमन्त्राणां ग्रैवः शिवमुपाश्रयेत् ।
 नायिकामन्त्रजापौ च नायिकार्णं सदाऽभ्यसेत् ॥ १८३ ॥
 सूर्यमन्त्रविचारार्थं सूर्यमन्त्रं समाश्रयेत् ।
 एकस्य युगलं स्थानं तृतीयस्थानमेव च ॥ १८४ ॥
 ज्ञात्वा मन्त्रं प्रगृह्णीयादन्यथा चाशुभं भवेत् ।
 एतदन्यतमं मन्त्रं दिश्वोरुषु गीयते ॥ १८५ ॥
 ततश्चक्रं पशोरुक्तं सर्वसिद्धिप्रदं ध्रुवम् ।
 एतच्चक्रप्रभावेण पशुर्वीरोपमः स्मृतः ॥
 सर्वसिद्धियुतो भूत्वा वस्त्रास्तां प्रपश्यति ॥ १८६ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महात्मनोहोपने सर्वचक्रागुह्याने सिद्धमन्त्रप्रसरणे
 भाषणिये भैरवी-भैरवर्षादे चतुर्थः पटलः ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमः पटलः ।

भैरव्युवाच ।—

महाकथञ्चक्रार्थं सर्वचक्रोत्तमोत्तमम् ।
 यस्य विचारमात्रेण कामरूपी भवेन्नरः ॥ १ ॥
 मन्त्रसंस्कारः ।—
 ततः प्रकारं वीराणां नाथ ! त्वं क्रमशः शृणु ।
 चतुरः प्रलिखेद्वर्णां चतुःकोष्ठसमन्विते ॥ २ ॥
 चतुःकोष्ठे चतुःकोष्ठे चतुश्चतुर्गृहान्वितम् ।
 मन्दिर्षोडशप्रोक्तं सर्वकामार्थसिद्धिदम् ॥ ३ ॥
 चतुरस्रं लिखेत्कोष्ठं चतुःकोष्ठसमन्वितम् ।
 पुनश्चतुष्कं तत्रापि लिखेद्दीमान् क्रमेण तु ॥ ४ ॥
 सर्वेषु गृहमध्येषु प्रादक्षिण्यक्रमेण तु ।
 षकारादिचकारान्तं लिखित्वा गणयेत्ततः ॥ ५ ॥

चन्द्रमन्त्रं रुद्रवर्णं नवमं युगलं तथा ।
 वेदमर्कं दशरसं वसुं षोडशमेव च ॥ ६ ॥
 चतुर्दशभौतिकश्च सप्तपञ्चदशेति च ।
 वज्रोन्मुकोष्ठगं वर्णं साङ्गताङ्गैर्वयोदितम् ॥ ७ ॥
 एतदङ्गस्थितं वर्णं गणयेत्तदनन्तरम् ।
 नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मन्त्रादिमाक्षरम् ॥ ८ ॥
 चतुर्भिः कोष्ठैरेकैकमिति कोष्ठचतुष्टयम् ।
 पुनः कोष्ठगकोष्ठेषु सध्यतो नात्र पादितः ॥ ९ ॥
 सिद्धः साध्यः सुसिद्धोऽरिः क्रमशो गणयेत् सुधीः ।
 सिद्धः सिध्यति कालेन साध्यस्तु जपशोमतः ॥ १० ॥
 सुसिद्धो यज्ञाज्ज्ञानी शत्रुर्नस्ति स्वमायुषम् ।
 सिद्धान्तो बान्धवः प्रोक्तः साध्यः सेवक उच्यते ॥ ११ ॥
 सिद्धकोष्ठस्थिता वर्णा बान्धवाः सर्वकामदाः ।
 जपेन बहुसिद्धिः स्यात् सेवकोऽधिकसेवया ॥ १२ ॥
 सुष्णाति पेषकोऽभीष्टो घातको नाशयेद् ध्रुवम् ।
 सिद्धः सिद्धो यथोक्तेन दिगुणः सिद्धसाधकः ॥ १३ ॥
 सिद्धः सुसिद्धोऽर्हजपात् सिद्धारिर्हन्ति बान्धवान् ।
 साध्यसिद्धो दिगुणकः साध्यसाध्यो निरर्थकः ॥ १४ ॥
 सुसिद्धो दिगुणजपात् साध्यारिर्हन्ति गोत्रजान् ।
 सुसिद्धसिद्धोऽर्हजपात्साध्यो दिगुणाधिकात् ॥ १५ ॥
 तत्सुसिद्धो यद्वादेव सुसिद्धारिः स्वगोत्रज्ञः ।
 अरिसिद्धः सुतान् हन्यादरिसाध्यस्तु कन्यकाः ॥ १६ ॥
 तत् सुसिद्धस्तु पत्नीव्रतस्तदरिर्हन्ति गोत्रजान् ।
 यदि वैरिमनोर्हस्तः स्थितः स्यात् साधको भुवि ॥ १७ ॥
 तदन्ते रक्षणार्थं हि कुर्यादेवं क्रियादिकम् ।
 तत्प्रकारं महावीर ! शृणुष्व गिरिजापते ॥ १८ ॥

वटपत्रे लिखितारि-मन्त्रं स्तोत्रं निक्षिपेत् ।
 एवं मन्त्रविमुक्तः स्यान्ममाप्तावशहेतुना ॥ १८ ॥
 पुनः प्रकारं विप्रस्तु गवां क्षीरे मुष्टान्वितः ।
 द्रोणमिते जपेन्मन्त्रमष्टोत्तरसमन्वितम् ॥ २० ॥
 पीत्वा क्षीरं मनोमध्ये ध्यात्वा मन्त्रं समुच्चरन् ।
 सन्त्यजक्षीरमध्ये तु वैरिमन्त्रप्रमुक्तये ॥ २१ ॥
 पुनः प्रकारं वक्ष्यामि त्रिरात्रमेकवासरम् ।
 क्षपेथ विधिनानि पूजां कृत्वा शनौ कुजे ॥ २२ ॥
 सहस्रं वा शतं वाऽपि अष्टोत्तरसमन्वितम् ।
 जपित्वा सन्त्यजेन्मन्त्रं क्षीरसागरमण्डले ॥ २३ ॥
 अथवा तद्गुरोः स्थानि चान्यस्थानि च वा पुनः ।
 विचार्य मन्त्रवर्णञ्च गृहीत्वा मोक्षमाप्नुयात् ॥ २४ ॥
 स्वप्ने यदि महामन्त्रं प्राप्नोति साधकोत्तमः ।
 तदा सिद्धिमवाप्नोति सत्यं सत्यं कुलेश्वर ! ॥ २५ ॥
 तन्मन्त्रं कौलिके नाथ ! गुरौ यत्नेन संगृही ।
 यदा भवति सिद्धिः स्यात्तत्क्षणान्नात्र संशयः ॥ २६ ॥
 अरिं वा देवदेवेश ! यदि विग्राहयेन्ननुम् ।
 अन्यमन्त्रं विचार्यैव विष्णोश्चैव शिवस्य च ॥ २७ ॥
 शक्तिमन्त्रं यदि रिपुं तदा त्वेवंप्रकारकम् ।
 आदावन्ते च मध्ये च श्रीं वीषट् स्वाहयाऽन्वितम् ॥ २८ ॥
 कृत्वा जप्त्वा महासिद्धिं कामरूपस्थितामिव ।
 प्राप्नोति नात्र सन्देहो ममाज्ञा गिरिजापते ! ॥ २९ ॥
 गृणु चक्रफलं नाथ ! विचाराचारमङ्गलम् ।
 प्रासादञ्च महामन्त्रं सहुरीमुखपङ्कजात् ॥ ३० ॥
 लभ्यते यदि भाग्येन सिद्धिरेव न संशयः ।
 तद्भावे सिद्धमन्त्रं दृष्टादृष्टफलोन्मुखम् ॥ ३१ ॥

महाचमत्कारकरं हृदयोक्तासवर्द्धनम् ।
 स्वप्ने वा सहुरोः स्थाने प्राप्तिमात्रेण मुक्तिदम् ॥ ३२ ॥
 तन्मन्त्रं वर्जयित्वा च घोराश्वकारगौरवे ।
 वसन्ति सर्वकालञ्च ममाप्तावशभागिनः ॥ ३३ ॥
 तत्रैव चक्रसारादि-विचारं व्ययेभाषणम् ।
 अरिमन्त्रं महापुण्यं सर्वमन्तोत्तमोत्तमम् ॥ ३४ ॥
 कोटिजन्मार्जितैः पुण्यैर्महाविद्याश्रयी भवेत् ।
 स्वप्ने कोटिकुलोत्पन्नेः पुण्यकोटिफलैरपि ॥
 प्राप्नोति साधको मन्त्रं भुक्तये मुक्तये ध्रुवम् ॥ ३५ ॥
 ततो मन्त्रो न विचार्यो विचार्य मरणं भवेत् ।
 किन्तु चक्रविचारञ्च यदि स्वप्ने चमत्कृतम् ॥ ३६ ॥
 एतेषां चक्रवर्णानां विचारादष्टमिह्निदम् ।
 चायुर्मुक्तिं धनं योग-सिद्धिं ऋद्धिं सुखं शुभम् ॥ ३७ ॥
 धर्मदेहपर्वत्रञ्च अकाले मृत्युनाशनम् ।
 बाष्काफलप्रदं गौरी-चरणभोजदर्शनम् ॥ ३८ ॥
 भुक्तिं मुक्तिं हरस्थानं प्राप्नोति नात्र संशयः ।
 एषां चक्रादिकालञ्च क्तमशो गणितं फलम् ॥ ३९ ॥
 यदि सर्वविचारञ्च करोति साधकोत्तमः ।
 तदा सर्वफलं नित्यं प्राप्नोति नात्र संशयः ॥ ४० ॥
 महाप्रभावमेकञ्च विचाराक्षमते ध्रुवम् ।
 अकस्मात् सिद्धिम प्रीति चक्रराजविचारतः ॥ ४१ ॥
 सर्वे देवाः प्रशंसन्ति चक्रमन्त्राश्रितं जलम् ।
 वाक्चविहिर्भवेत् क्षिप्रं प्राणायामादिसिद्धिभाक् ॥ ४२ ॥
 सर्वेषां प्रणमैर्हृमौ विचरेत् साधको वली ।
 इति ते कथितं नाथ ! चक्रं षोडशमङ्गलम् ॥ ४३ ॥

चक्राणां लोकनाटेव सायुज्यपदमाप्नुयात् ।

अतो विचारं सर्वत्र सर्वचक्रादिमङ्गलम् ॥ ४४ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्घोषने सर्वचक्रानुष्ठाने विद्वत्सम्प्रदाये
भैरवी-भैरवसंवादे सन्नादिदोषनिर्णयो नाम पञ्चमः पटलः ॥ १ ॥

अथ षष्ठः पटलः ।

भैरव उवाच ।—

अथ भावं वद श्रौदे ! दिव्यवीरपशुकमात् ।

पशूनां परमाश्चर्य्य-भावं श्रौतुं समुत्सुकः ॥ १ ॥

इच्छास्याह्लादजलधौ स्थितोऽहं जगदीश्वरि ! ।

यदि भाग्यवशादाज्ञा-सारं विन्तय सिद्धये ॥ २ ॥

महाभैरव्युवाच ।—

पशुभावः ।—

पशुनाथ ! वीरनाथ ! दिव्यनाथ ! कृपानिधे !

प्रकाशद्वयोक्तास ! चन्द्रशेखर ! तत् शृणु ॥ ३ ॥

कालीकल्पलताकारां तपस्यादयसङ्गतिम् ।

पशुभावस्थितां नाथ ! देवानां शृणु विस्तरात् ॥ ४ ॥

दुर्गापूजां शिवपूजां यः करोति पशून्तमः ।

अवश्यं हि यः करोति स पशुरुत्तमः स्मृतः ॥ ५ ॥

केवलं शिवपूजाञ्च करोति यदि साधकः ।

पशूनां मध्यमः श्रीमान् शिवया सह चोत्तमः ।

केवलं वैष्णवो धौरो पशूनां मध्यमः स्मृतः ॥ ६ ॥

भूतानां देवतानाञ्च सेवां कुर्वन्ति सर्वदा ।

पशूनां मध्यमाः प्रोक्ता नरकस्था न संशयः ॥ ७ ॥

त्वत्सेवां मम सेवाञ्च विष्णुब्रह्मादिसेवनम् ।

कृत्वान्यसर्वभूतानां नायिकानां महाप्रभो ! ॥ ८ ॥

यत्तिष्ठौनां भूतिनीनां ततः सेवा शुभप्रदा ।

यः पशुब्रह्मकृष्णादि-सेवां कुर्वन्ति सर्वदा ॥ ९ ॥

तथा श्रौतारकग्रन्थ-सेवादये नरोत्तमाः ।

तेषामसाध्या भूतादि-देवताः सर्वकामदाः ॥ १० ॥

मर्जयेत् पशुमार्गेण विष्णुसेवापरो जनः ।

प्रवक्तव्यञ्च पटले तेषां तेषां ततस्ततः ॥

विधिना विधिना नाथ ! क्रमशः शृणु वल्लभ ! ॥ ११ ॥

सुषुम्नासाधनम् ।—

अथ प्रातः समुत्थाय पशुरुत्तमपण्डितः ।

शुरूणां चरणाभोज-मङ्गलं शीर्षपञ्चजे ॥ १२ ॥

विभाव्य पुनरेवं हि श्रीपादं भावयेद् यदि ।

पूजयित्वा च वीरं वै उपहारैर्न मे स्तवैः ॥ १३ ॥

तेनोक्तं तेजसा व्याप्तं मण्डनस्थां महोत्सवाम् ।

तड्ङ्किटिप्रभादीनि चन्द्रकोटिसुग्रीतनाम् ॥ १४ ॥

सार्द्धं त्रिवलयकारां स्वयम्भूनिङ्गवेष्टिताम् ।

उत्थापयेन्महादेवीं महारक्ता मनोमनीम् ॥ १५ ॥

श्वामोक्तामलङ्कारावृत्तिं दादशाङ्गुलरूपिणीम् ।

योगिनीं खेचरीं वायु-रूपां मूलाब्जस्थिताम् ॥ १६ ॥

चतुर्वर्णस्वरूपान्तां बकारादिषसान्तकाम् ।

कोटिकोटिषहसार्क-किरणां कुलमोहिनीम् ॥ १७ ॥

महामोक्षपथप्रान्त-वान्तरान्तर्गामिनीम् ।

श्लोकोत्तरक्षितां बाक्व-वेदतां शम्भुरूपिणीम् ॥ १८ ॥

महाबुद्धिप्रदां देवीं सहस्रदलगामिनीम् ।

महासूक्ष्मपथे तेजोमयीं मृत्युस्वरूपिणीम् ॥ १९ ॥

कालरूपां सर्वरूपां सर्वत्र सर्वविश्वधीम् ।

ध्यात्वा पुनः पुनः शीर्षं सुधाब्धौ विनिवेष्टिताम् ॥

सुधापानं कारयित्वा पुनः स्थाने समानयेत् ॥ २० ॥

समानयनकाले तु सुपुत्रा मध्यमध्यके ।
 अमृताभिप्लूतं कृत्वा पुनः स्थानेषु पूजयेत् ॥ २१ ॥
 कर्तुं धामनकाले तु महातेजोमयीं स्मरेत् ।
 प्रतिपद्याणकाले तु सुधाधाराभिराहुताम् ॥ २२ ॥
 महाकुलकुण्डलिनीममृतानन्दविग्रहाम् ।
 ध्यात्वा ध्यात्वा पुनर्ध्यात्वा सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥ २३ ॥
 तस्मिन् स्थाने महादेवीं विभाव्य किरणोज्ज्वलाम् ।
 अमृतानन्दसुक्तिं तां पूजयित्वा शुभां मुदा ॥ २४ ॥
 मानसोच्चारवोजेन मायां वा कामधौजकम् ।
 पञ्चाशदर्णमालाभिर्जह्नुनुलोमशस्तया ॥ २५ ॥
 विलोमेन पुनर्जह्नु सर्वत्र कुमुदं स्तवम् ।
 पठित्वा सिद्धिमाप्नोति तत्स्तोत्रं शृणु भैरव ! ॥ २६ ॥

कुण्डलिनीस्तवः ।—

लज्जोदारनिरलिणीह तरुणी वेदादिवीजादिमा
 नित्यं चेतसि भाव्यते भुवि कदा सदाक्यसञ्चारिणी ।
 मां सा तु प्रियदासभावकपटं सङ्घातये शोधरे !
 धात्रि ! त्वं स्वयमादिदेवनितादीनातिदीनं पशुम् ॥ २७ ॥
 रक्ताभामृतचन्द्रिका लिपिमयी सर्पाकृतिर्निद्रिता
 जाग्रत्कूर्मसमाश्रिता भगवती त्वं मां समालोक्य ।
 मां मोहन् कुण्डलोपजडितं वेदादिकार्यान्वितं
 स्वयान्यामलचन्द्रकोटिकिरणे नित्यं शरीरं कुरु ॥ २८ ॥
 सिद्धार्थी निजदोषवित् स्थलगतित्वार्थीयते विद्याया
 कुण्डल्या कुलमार्गमुक्तनगरीमायाकुमार्याश्रया ।
 यद्येवं भजति प्रभातसमये मध्याह्नकालेऽथवा
 नित्यं यः कुलकुण्डलीजपपदाश्रोजं स सिद्धो भवेत् ॥ २९ ॥
 शायुकाशचतुर्दलेऽतिविमले वाङ्मालान्धालके

नित्यं सम्प्रति नित्यदेहघटिता साङ्गतिता भाविता ।
 विशा कुण्डलमानिनी स्रजननी माया क्रिया भाव्यते
 येस्तैः सिद्धकुलोद्भवैः प्रणतिभिः सत्स्तोत्रकैः शम्भुभिः ॥ ३० ॥
 वाताशङ्कविमोहिनीति बलवच्छायापटोद्दामिनी
 संसारादिमहासुखप्रहने ! तत्र स्थिता योगिनी ।
 सर्वशक्त्यविभेदिनी स्वभुजगा सूक्ष्मातिसूक्ष्मा परा
 ब्रह्मज्ञानविनोदिनी कुलकुटीराघातनी भाव्यते ॥ ३१ ॥
 वन्दे श्रीकुलकुण्डलीं त्रिवलिभिः साङ्गैः स्वयम्भूप्रियां
 प्रावेष्ट्याम्बरचित्तमध्यचपला बालाबलानिष्कला ।
 या देवी परिभाति वेदवदना सन्भावनी तापिनी
 इष्टानां शिरसि स्वयम्भूवनिता सन्भावयामि क्रियाम् ॥ ३२ ॥
 बाणीकोटिसृदङ्गनादमदनानिश्चिण्णकोटिध्वनिः
 प्राणेशो प्रियताममूलकमनोहारासैकपूर्णनना ।
 आषाढोद्भवमेघराजजनितध्वात्माननास्यायिनी
 माता सा परिपातु सूक्ष्मपथगे ! मां योगिनां शङ्करी ॥ ३३ ॥
 त्वामाश्रित्य नरा व्रजन्ति सहस्रा वैकुण्ठकैलासयो-
 रानन्देकविलासिनीं शशिशतानन्दाननां कारणाम् ।
 मातः श्रीकुलकुण्डली प्रियकले ! कालौ कलोद्दीपने !
 तत्स्थानं प्रणमामि भद्रवन्ति ! मामुद्धर त्वं पथे ॥ ३४ ॥
 कुण्डलीशक्तिमार्गस्थं स्तोत्राष्टकमहाफलम् ।
 यः पठेत् प्रातरुत्थाय स योगी भवति ध्रुवम् ॥ ३५ ॥
 क्षणादेव हि पाठेन कविनाथो भवेद्विह ।
 पवित्रौ कुण्डली योगी ब्राह्मणी नो भवेत्कहान् ॥ ३६ ॥
 इति ते कथितं नाथ ! कुण्डलीकोमलं स्तवम् ॥ ३७ ॥
 एतत् स्तोत्रप्रसादेन देवेषु शुर्कगीयति ।
 सर्वे देवाः सिद्धियुता भव्याः स्तोत्रप्रसादतः ॥ ३८ ॥

एवं क्रमेण प्रपठेत् भक्तिभावपरायणः ।

महाविद्या महाशैवा भक्तिश्रद्धाऽऽश्रुतापिता ॥

महाज्ञानो भवेत् त्रिप्रं वाञ्छासिद्धिमवाप्नुयात् ॥ १३ ॥

आनन्दमैरव उवाच ।—

कुमारीस्तवः ।—

देवेन्द्रादय इन्दुकोटिकिरणं वाराणसीवासिनीं
विद्यां वाग्भवकामिनीं विनयनां नृत्तक्रियाकामिनौम् ।

षण्णयोगनिवृत्तनीं विजयतां धात्रीं कुमारीं वरां
मूलाश्वीरुहवासिनीं शशिसुखीं सम्पूजयन्ति श्रिये ॥ १४ ॥

भाष्यां देवगणैः शिवैर्नृपतिभिर्मन्त्रार्थिभिर्बालिकां
सन्ध्यां नित्यगुणोदयां द्विजगणश्रेष्ठोदयां सारुषाम् ।

शुक्लाभां परमेश्वरीं शुभकरीं भद्रां विशालाननां
गायत्रीगणमातरं दिनगतिं कृष्णाञ्च वृद्धां भजेत् ॥ १५ ॥

बालां बालकपूजितां गणभृतां विद्यावतां मोक्षदां
धात्रीं शुक्लसरस्वतीं नववरां वाग्नादिना चण्डिकाम् ।

स्वाधिष्ठानहरिप्रियां प्रियकरीं वेदान्तविद्याप्रदां
नित्यं मोक्षहिताय योगवपुषा चैतन्यरूपी भवेत् ॥ १६ ॥

नानारत्नसमूहनिर्मितगृहे पूज्यां सुरैर्बालिकां
वन्दे नन्दनकानने मनसिजे सिद्धान्तवोजानने ।

अथे देहि निरर्थकाय वपुषे हित्वा कुमारीकलां
महां पातु कुमारिके । त्रिविधसन्ध्याकाशतर्जोमयीम् ॥ १७ ॥

हालास्ये । हि सकालिकां कुलपयोक्तासैकबीजोद्भवां
मां सामोदकरालिनीं हि भजतां कामातिरिक्तप्रदाम् ।

बालोऽहं वटुकेश्वरस्य चरणाभोजायितोऽहं सदा
हित्वा बालकुमारिकोरसि सदा शुद्धास्त्रुहे भजे ॥ १८ ॥

सूर्याज्ञादबलाकिनीं कलिमहापापासितां पापहां

वन्देऽहं सुवि सूर्यगां भयहारां तंजामयीं बालिकाम् ।

वन्देऽहं कामले ! सदा रविटले बालेन्दुविद्यां सतीं
साक्षात् सिद्धिकरीं कुमारि । विमलेऽन्तासाद्य रूपेश्वरि ॥ १९ ॥

नित्यं स्त्रीकुलकामिनीं कुलवतीं स्त्रीनामुमामम्बिकां
नानायोगनिवासिनीं सुरमणीं नित्यां तपस्याऽन्विताम् ।

वेदान्तार्थविशेषदेशवसनाभाषाविशेषस्थितां
वन्दे पर्वतराजराजतनयां कालप्रिये त्वामहम् ॥ २० ॥

कुमारीं कुलकामिनीं रिपुगणक्षोभासिन्धुदार्ढीं
रक्तान्धनयनां शुभां परममार्गमुक्तिसंज्ञाप्रदाम् ।

भार्ग्यां भागवतीं मतिं भवमहाभोदपञ्चाननां
पञ्चास्त्रप्रियकामिनीं भयहारां सर्पादिहारां भजे ॥ २१ ॥

चन्द्रास्यां चरणहयास्त्रजमहाशोभाविनोदीं नदीं
मोहादिक्षयकारिणीं वरकरां श्रीकुलिकां सुन्दरीम् ।

ये नित्यं परिपूजयन्ति सङ्घसा राजेन्द्रचूडामणिं
सम्पत्तिं धनमायुषं जनयतो व्याघ्रेश्वरत्वं जगुः ॥ २२ ॥

योगेशं भुवनेश्वरं प्रियकरं श्रीकालसन्दर्भया
शोभासागरगामिनं हरभवं वाञ्छाफलोद्दोषपनम् ।

लोकानामघनाशनाय शिवया श्रीसंज्ञया विद्याया
धर्मप्राणसदैवतं प्रणमतां कल्पद्रुमं भावयेत् ॥ २३ ॥

विद्यां तामपराजितां मदनभावाभोदमत्ताननां
हृत्पद्मस्थितपादुकां कुलकुलां कात्यायनीं मैरवीम् ।

ये ये पुण्यधियो भजन्ति परमानन्दोद्भिमध्ये मुदा
सर्वाच्छादिततंजसा भयकरीं मोक्षाय सत्कीर्तये ॥ २४ ॥

सदाश्रीं प्रणमामि पद्मवदनां कीव्यकंतेजोमयीं
नानालङ्कृतभूषणां कुलभुजामानन्दसन्ध्यायिनीम् ।

श्रीमायाकमलाऽन्वितां हृदिगतां सन्तानवोजक्रियाम् ॥२१॥
 नमामि वरभैरवीं क्षितितनयकालाननां
 मृणालकुसुमारुणां भुवनोदधिसंशोधनीम् ।
 जगद्भयहरां सतीं हरति या च योगेश्वरी
 महापदसहस्रकं सकलभोगदान्तामहम् ॥ २६ ॥
 सास्त्रान्यं प्रददाति याचितवती विद्यामहालक्षणा
 साक्षादष्टसृष्टिदातरि महालक्ष्मीः कुलचोभहा ।
 स्वाधिष्ठानमुपह्वजे विवसतां विष्णोरनन्तप्रिये !
 वन्दे राजपदप्रदां शुभकरीं कीलेश्वरीं कीलिकीम् ॥ २७ ॥
 पीठानामधिपाय ताव सुवहां विद्यां शुभां नायिकां
 सर्वालङ्कारान्वितां त्रिजगतां चोभापहां वारुणीम् ।
 वन्दे पीठगनायिकां त्रिभुवनच्छायाभिराच्छादितां
 सर्वेषां हितकारिणीं जयवतामानन्दरूपेश्वरीम् ॥ २८ ॥
 क्षेत्रज्ञां मदविह्वलां कुलवतीं सिद्धिप्रियां प्रेयसीं
 शश्वोः श्रीवटुकेश्वरस्य महतामानन्दसञ्चारिणीम् ॥२९॥

* * * *

साक्षादापरमोद्गमां कमलमध्यसम्भाविनीं
 शिरो दशशते दलेऽमृतमहाविधाराधराम् ।
 निजमनःचोभापहां साकिनीं वाक्यार्थ-
 प्रकटामहं रजताभां वन्दे महाभैरवीम् ॥ ३० ॥
 प्रणामफलदायिनीं सकलबाह्यवश्यां
 गुणां नमामि परमार्थिकां विषयसञ्चारिणीम् ।
 सम्पूर्णविधुवन्मुखीं कमलमध्यसम्भाविनीं
 शिरो दशशते दलेऽमृतमहाविधाराधराम् ॥ ३१ ॥
 साक्षादहं त्रिभुवनामृतपूर्णदेहां
 सन्त्यादिदेविकमलां कुलपण्डितेन्द्राम् ।

तन्मे भजे दशशते दलमध्यमध्ये
 कीलेश्वरीं सकलदिव्यजनाश्रयां ताम् ॥ ३२ ॥
 विखेश्वरीं स्वरकुले वरबालिके त्वां
 सिद्धामले प्रतिदिनं प्रणमामि भक्त्या ।
 भक्तिं धनं जयपदं यदि देहि दास्यं
 तस्मिन् महामधुमतीं लघुगेहभाष्याम् ॥ ३३ ॥
 एतत्स्रोत्रप्रसादेन कवितावाक्पतिर्भवेत् ।
 महासिद्धेश्वरी दिव्यो वीरभावपरायणः ॥ ३४ ॥
 सर्वत्र जयमाप्नोति स हि स्यादेवबल्लभः ।
 वाचामीशो भवेत् क्षिप्रं कामरूपी भवेन्नरः ॥ ३५ ॥
 पश्यरेव महावीरो दिव्यो भवति निश्चितम् ।
 क्रमशो ह्यष्टसिद्धिः स्यात् वाम्नी भवति निश्चितम् ॥ ३६ ॥
 सर्वविद्याः प्रसीदन्ति तृष्टाः सर्वे दिगीश्वराः ।
 बह्विः शीतलतां याति जलस्तम्भं स कारयेत् ॥ ३७ ॥
 धनवान् पुत्रवान् राजा इहकाले भवेन्नरः ।
 प्रे च याति वैकुण्ठे कैलासे शिवसन्निधौ ॥ ३८ ॥
 सुक्तिरेव महादेव ! यो नित्यं सर्वदा पठेत् ।
 महाविद्यापदाभोजं स हि पश्यति निश्चितम् ॥ ३९ ॥
 कुमारीतर्पणम् ।—
 मृणु नाय ! प्रवक्ष्यामि कुमारीतर्पणादिकम् ।
 यास्यां तर्पणमात्रेण कुलसिद्धिर्भवेत् ध्रुवम् ॥ ४० ॥
 कुलबालां मूलपद्मस्थितां कामविहारिणीम् ।
 शतधा मूलमन्त्रेण तर्पयामि तव प्रिये ॥ ४१ ॥
 मूलाधारमहातेजोऽतामखलमण्डिताम् ।
 सन्त्या-देवीं तर्पयामि कामवैजिन मे शुभे ॥ ४२ ॥
 मूलपङ्कजयोगीश ! कुमारीं श्रीसुरस्वतीम् ।

तर्पयामि कुलद्रव्यैस्त्व सन्तोषहेतुना ॥ ४३ ॥
 चक्रे मूलाधारपद्मे त्रिमूर्त्तिबालनायिकाम् ।
 सर्वकल्याणदां देवीं तर्पयामि पराश्रुतैः ॥ ४४ ॥
 स्वाधिष्ठानमहापद्म-षड्दलान्तःप्रकाशिनीम् ।
 श्रीबीजेन तर्पयामि भोगमोक्षाय केवलम् ॥ ४५ ॥
 स्वाधिष्ठानकुलोत्पाद-विष्णुसङ्केतगामिनीम् ।
 कालिकां निजबीजेन तर्पयामि कुलामृते ॥ ४६ ॥
 स्वाधिष्ठानाख्यपद्मस्थां महाविजोमयीं शिवाम् ।
 सूर्य्यां शीर्षमधुना तर्पयामि कुलेश्वरीम् ॥ ४७ ॥
 मातृपूजाजमध्ये तु मनोहरकलेवराम् ।
 उमादेवीं तर्पयामि मायाबीजेन पार्वतीम् ॥ ४८ ॥
 मणिपूराम्भोजमध्ये तैलोक्यपरिपूजिताम् ।
 मालिनीं न च चित्तस्थ सुबुद्धिं तर्पयाम्यहम् ॥ ४९ ॥
 मणिपुरस्थितां रौद्रां परमानन्दवर्द्धिनीम् ।
 आकाशगामिनीं देवीं कुलिकां तर्पयाम्यहम् ॥ ५० ॥
 तर्पयामि महादेवीं महासाधनतत्पराम् ।
 योगिनीं कालसन्दर्भां तर्पयामि कुलाननाम् ॥ ५१ ॥
 शक्तिमन्त्रप्रदां रौद्रां लोलजिह्वासमाकुलाम् ।
 अपराजितां महादेवीं तर्पयामि कुलेश्वरीम् ॥ ५२ ॥
 महाकौलप्रियां सिद्धां रुद्रलोकसुखप्रदाम् ।
 रुद्राणीं रौद्रकिरणां तर्पयामि बधूप्रियात् ॥ ५३ ॥
 षोडशस्वरसंनिधिं महारौरवनाशिनीम् ।
 महामद्यपानवित्तां भैरवीं तर्पयाम्यहम् ॥ ५४ ॥
 त्रिलोक्यवरदां देवीं श्रीबीजमनयाऽऽहताम् ।
 महालक्ष्मीं भवेत्स्वर्ग-दायिनीं तर्पयाम्यहम् ॥ ५५ ॥
 लोकानां हितकर्त्रीं हिताहितजनप्रियाम् ।

तर्पयामि रमाबीजां पीठाद्यां पीठनायिकाम् ॥ ५६ ॥
 जयन्तीं वेदवेदाङ्ग-मातरं सूर्य्यमातरम् ।
 तर्पयामि सुधाभिश्च सेवन्नां माययाऽऽहताम् ॥ ५७ ॥
 तर्पयामि कुलानन्द-परगां परमाननाम् ।
 तर्पयाम्यम्बिकां देवीं मायालक्ष्मीहृदि स्थिताम् ॥ ५८ ॥
 सर्वासां चरणदयाम्बुजतनुं चैतन्यविद्यावतीं
 सौख्यार्थं ऋतमषोडशस्वरयुतां श्रीषाड्ग्रीवकुलाम् ।
 आनन्दार्णवपद्मरागखंचित्ते सिद्धासने शोभिते
 नित्यं तत् परितर्पयामि सबलं श्वेताङ्गमध्यान्ने ! ॥ ५९ ॥
 ये नित्यं प्रपठन्ति चारु सफलं स्तोत्रार्हसन्तर्पणं
 विद्यादाननिदानमोक्षपरमां मायामयं यान्ति ते ।
 नश्यन्ति त्रितिमण्डलैश्चरिणाः सर्वा विपत्कारकाः
 राजानं वश्यन्ति योगवक्त्रं नित्या भवन्ति चणात् ॥ ६० ॥
 तर्पयाम्येकमोक्षाख्यं पठन्ति यदि मानुषाः ।
 अष्टैश्वर्य्ययुतो भूत्वा वत्सरात्तां प्रपश्यति ॥ ६१ ॥
 महायोगी भवेन्नाथ ! मासादभ्यासतः प्रभो ! ।
 त्रैलोक्यं जीभयेत् क्षिप्रं वाक्काफलमवाप्नुयात् ॥
 भूमध्ये राजराजेशो लभते वरमङ्गलम् ॥ ६२ ॥
 शत्रुनाशि तथोच्चाटे बन्धने व्याधिसङ्कटे ।
 चातुरङ्गे तथा घोरि भये दूरस्थ प्रेषणे ॥
 महायुडे नरेन्द्राणां पठित्वा सिद्धिमाप्नुयात् ॥ ६३ ॥
 यः पठेदेकभावेन सन्तर्पणफलं लभेत् ।
 पूजायाः फलमाप्नोति कुमारोस्तीव्रपाठतः ॥ ६४ ॥
 यो न कुर्यात् कुमार्यैवां स्तोत्रं नित्यमङ्गलम् ।
 स भवेत् पार्श्वः कल्यो नृत्युस्तथ पठे पठे ॥ ६५ ॥
 इति श्रीरुद्रयामले उन्नतले महातन्त्रोद्घोषने कुमार्यैपचर्याविष्टासि सिद्धमन्त्रप्रकरणे
 द्विध्याभाषणार्थं भैरव-भैरवीसंवादे अष्टमः पटलः ॥ ८ ॥

अथ नवमः पटलः ।

आनन्दभैरव्युवाच ।—

कुमारीकवचम् ।—

अथातः संप्रवक्ष्यामि कुमारीकवचं शुभम् ।
 त्रैलोक्यमङ्गलं नाम महापातकनाशनम् ॥ १ ॥
 पठनाद्वारणालोका महाभिहाः प्रभाकराः ।
 शक्तो देवाधिपः श्रीमान् देवे गुरुर्हस्यतिः ॥ २ ॥
 सद्यस्तेजोमयो वज्रधर्मराजो भयानकः ।
 वरुणो देवपूज्यो हि जलानामधिपः स्वयम् ॥ ३ ॥
 सर्वहर्ता महाबाहुः कुबेरः कुक्षरेश्वरः ।
 धराधिपः प्रियः शम्भोः सर्वे देवा दिगीश्वराः ॥ ४ ॥
 न मेरुः प्रभुरेकायाः सर्वेशो निर्मलो हयोः ।
 एतत्कवचपाठेन सर्वस्वपो घनाधिपः ॥ ५ ॥
 प्रणवी मे शिरः पातु माया सन्ध्यायिका सती ।
 ललाटोर्ध्वं महामाया पातु मे श्रीमरस्वती ॥ ६ ॥
 कामाख्या वटुकेशानो त्रिमूर्त्तिर्भालमेव मे ।
 चामुण्डा वीजरूपा च वदनं कालिका मम ॥ ७ ॥
 पातु मां सूर्यगा नित्यं तथा नेत्रहयं मम ।
 कर्णयुग्मं कामवीजं स्वरूपं मा तपस्विनी ॥ ८ ॥
 रसनाग्रं तथा पातु वाग्देवी मालिनो मम ।
 डामरस्या कामरूपा दन्ताग्रं कुम्भिका मम ॥ ९ ॥
 देवी प्रणवरूपाऽसौ पातु नित्यं शिवा मम ।
 ओष्ठाग्रं शक्तिवीजात्मिका स्वाहास्वरूपिणी ॥ १० ॥
 पायाभ्यो कालसन्दर्भा पञ्चरश्मिस्वरूपिणी ।
 गलदेशं महारौद्री पातु मे चापराजिता ॥ ११ ॥

नवमः पटलः ।

[८८]

चौ वीजं मे तथा कण्ठं रुद्राणी स्वाहयाऽम्बिता ।
 हृदयं भेरवी विद्या पातु षोडश सुखराः ॥ १२ ॥
 हो वाह पातु सर्वत्र महालक्ष्मीः प्रधानिका ।
 सर्वमन्त्रस्वरूपा मे चोदरं पीठनायिका ॥ १३ ॥
 पार्श्वयुग्मं तथा पातु कुमारी वाग्भवात्मिका ।
 कैशोरी कटिदेशं मे मायावीजस्वरूपिणी ॥ १४ ॥
 जङ्घायुग्मं जयन्ती मे योगिनी कुलुकायुता ।
 सर्वाङ्गमम्बिका देवो पातु मन्त्रार्थगामिनी ॥ १५ ॥
 केशाग्रं कमला देवी नासाग्रं त्रिव्यवासिनी ।
 चिबुकं चण्डिका देवी कुमारी पातु मे सदा ॥ १६ ॥
 हृदयं ललिता देवो लिङ्गं गुह्यं सदाऽवतु ।
 श्मशाने चाम्बिका देवी गङ्गागर्भे च वैष्णवी ॥ १७ ॥
 शून्यागारे पञ्चमुद्रा मन्त्रयन्त्रप्रकाशिनो ।
 चतुष्पथे तथा पातु मामेव वज्रधारिणी ॥ १८ ॥
 शवासनगता चण्डा मुण्डमालाविभूषिता ।
 पातु मामेकलिङ्गे च ईश्वरी शक्तिरूपिणी ॥ १९ ॥
 वने पातु महाबाला महारण्ये रणप्रिया ।
 महाजले तडागे च शत्रुमध्ये सरस्वती ॥ २० ॥
 महाऽऽकाशपथे पृथ्वी पातु मां शीतला सदा ।
 रणमध्ये राजलक्ष्मीः कुमारी कुलकामिनी ॥ २१ ॥
 अर्द्धनारीश्वरा पातु मम पादतलं मञ्जी ।
 नवलक्ष्ममहाविद्या कुमारीरूपधारिणी ॥ २२ ॥
 कोटिसूर्यप्रतीकाशा चन्द्रकोटिसुशीतला ।
 पातु मां वरदा वाणी वटुकेश्वरकामिनी ॥ २३ ॥
 इति ते कथितं नाथ ! कवचं परमाद्भुतम् ।
 कुमार्याः कुलदायिन्याः पञ्चतत्त्वार्थपारग ! ॥ २४ ॥

तत्त्वप्रचारातीता तत्त्वारिगणनाशिनो ॥ ७८ ॥
 तुला तीली तोलका च तलस्या तलपालिका ।
 तरुणातप्तबुद्धिस्था तमाप्रधारिणी तथा ॥ ८० ॥
 तन्त्रप्रकाशकरणी तन्त्रार्थदायिनी तथा ।
 तृषारकिरणाङ्गी च त्रिचतुर्धा त्रिषाण्विता ॥ ८१ ॥
 तैलमार्गाभिस्तृता च तन्त्रमिद्विफलप्रदा ।
 ताम्रपर्णा ताम्रकेशा ताम्रपात्रप्रिया तमा ॥ ८२ ॥
 तमोगुणप्रिया तोला तल्लकारिनिवारिणी ।
 तोषयुक्ता तमायाची तमघोद्वेखरप्रिया ॥ ८३ ॥
 तुलना तुल्यरुचिरा तुल्यबुद्धिस्तथा मतिः ।
 तल्लभ्या तालनिदिस्त्रस्तस्या तल्लभ्यामिनो ॥ ८४ ॥
 तलया तैलभा ताली तन्त्रगोपनतत्परा ।
 तन्त्रमन्त्रप्रकाशा च त्रशरुस्वरूपिणी ॥ ८५ ॥
 त्रिंशदशोप्रिया तथा तृष्टस्तुष्टजनप्रिया ।
 थाकारकूटदण्डीया थदण्डीयाप्रयाऽथवा ॥ ८६ ॥
 थकाराक्षरकृदाङ्गी थान्तवगार्थकारिका ।
 थान्ता थमीखरी थका थकारवीजमालिनो ॥ ८७ ॥
 दलदामाप्रिया दोषा दोषजालवनाश्रिता ।
 दशा दशनधोरा च देवीदामाप्रिया दया ॥ ८८ ॥
 दैत्यहन्त्रीपरा दैत्या दैत्यानामदिनी दिशा ।
 दन्ता दान्तप्रिया दामा दामन्ता दीर्घकेशिका ॥ ८९ ॥
 दशनारक्तवर्णा च दशोद्वहनिवासिनो ।
 देवमाता दुर्लभा च दीर्घाङ्गी दामकन्यका ॥ ९० ॥
 दशनर्थी दीर्घनखा दीर्घनाभा च दोषहा ।
 दमयन्ती दलस्या च द्वेष्टहन्त्री दशास्थिता ॥ ९१ ॥
 दैर्घ्यपि(कि)का दिशिता दशनास्त्रविनाशिनो ।

दारिद्रहा दरिद्रस्या दरिद्रधनदायिनी ॥ ९२ ॥
 दन्तुरा देशभाषा च देशस्था देशनायिका ।
 द्वेष्टरूपा द्वेष्टहन्त्री द्वेषारिगणमोहनी ॥ ९३ ॥
 दामोदरस्थाननादा दलानां-बलदायिनी ।
 दिग्दर्शनस्थानदर्श-दर्शनप्रियवादिनी ॥ ९४ ॥
 दामोदरप्रिया दन्ता दामोदरकलेवरा ।
 द्राविणौ द्रावणी दक्षा दक्षकन्या दला दृढा ॥ ९५ ॥
 दृढावना दासशक्तिर्द्वन्द्वयुद्धप्रकाशिनो ।
 दधिप्रिया दधिस्था च दधिमङ्गलकारिणी ॥ ९६ ॥
 दर्पहां दर्पदाहपा दर्भपुष्पप्रिया दर्भिः ।
 दर्भस्थां द्रुपदसुता द्रौपदी द्रुपदप्रिया ॥ ९७ ॥
 धर्माचन्ता धनाध्यक्षा धनेश्वरवरप्रदा ।
 धनहा धनटा धन्वी धनुःस्था धनुःप्रिया ॥ ९८ ॥
 धरणी धैर्यरूपा च धनस्था धनमोहनी ।
 धीरा धीरप्रिया धारा धाराधारणतत्परा ॥ ९९ ॥
 धान्यदा धान्यबीजा च धर्माधर्मस्वरूपिणी ।
 धाराधरस्था धन्या च धर्मपुञ्जनिवासिनो ॥ १०० ॥
 धनाढ्यप्रियकन्या च धन्यलोकनिषेविता ।
 धर्मार्थकाममोक्षाङ्गी धर्मार्थकाममोक्षदा ॥ १०१ ॥
 धरारधा धुरीणा च धवला धवलासुखी ।
 धरा च धामरूपा च ध्रुवा धौव्या ध्रुवप्रिया ॥ १०२ ॥
 धनेश्री धारणाख्या च धर्मनिन्दाविनाशिनो ।
 धर्मतेजोमयी धर्म्या धैर्याधर्ममोहनी ॥ १०३ ॥
 धारणा धौतवसना धुस्तूरफलमोगिनी ।
 नारायणौ नरेन्द्रस्था नारायणकलेवरा ॥ १०४ ॥
 नरनारायणप्रोता धर्मनिन्दकमोहनी !

निष्ठा नापितकन्या च नयनस्था नरप्रिया ॥ १०१ ॥
 नास्त्री नामप्रिया नारा नारायणसुता नरा ।
 नवीननायकप्रीता नव्या नवफलप्रिया ॥ १०२ ॥
 नवीनकुसुमप्रीता नवीनानां-ध्वजा नृता ।
 नारी निम्नस्थिता निन्दा नन्दिनी नन्दकारिका ॥ १०३ ॥
 नवपुष्पसहाप्रीता नवपुष्पसुगन्धिका ।
 नन्दनस्था नन्दकन्या नन्दमोक्षप्रदायिनी ॥ १०४ ॥
 नमिता नममेदा च नाम्नात्तवनमोहिनी ।
 नवबुद्धिप्रियानिका नाकस्था नाककन्यका ॥ १०५ ॥
 निन्दाहीना नवोज्ञाना नाकस्थानप्रदायिनी ।
 निम्नचक्षुःस्थिता निम्ना नानचेतनिवासिनी ॥ १०६ ॥
 नाश्यातीता नौलवर्णा नौलवर्णसरस्वती ।
 नभःस्था नायकप्रीता नायकप्रियकामिनी ॥ १०७ ॥
 नैव(क)वर्णा निराहारा निरीहाणां-रजःप्रिया ।
 निम्ननाभिप्रभाकारा नरेन्द्रहस्तपूजिता ॥ १०८ ॥
 नलस्थिता नलप्रीता नलरत्नकुमारिका ।
 परेश्वरी परानन्दा परापरविभेदिका ॥ १०९ ॥
 परमा परचक्रस्था पार्वती पर्वतप्रिया ।
 पारमेशी पर्वनामा पुष्पमाल्यप्रिया परा ॥ ११० ॥
 परा प्रिया प्रीतिदात्री प्रीतिः प्रथमकामिनी ।
 प्रथमा प्रमथप्रीता पुष्पगन्धप्रिया परा ॥ १११ ॥
 पीष्टीणनरता पीना पीनस्तनसुशोभना ।
 परमानरता पुंसां-पाशहस्ता पशुप्रिया ॥ ११२ ॥
 पल्लानन्दरमिका पल्लालधूमरूपिणी ।
 पलाशपुष्पसङ्काशा पलाशपुष्पमालिनी ॥ ११३ ॥
 प्रेमभूता पद्ममुखी पद्मरागसुमानिनी ।

पद्ममाला पापहृता पतिप्रेमावन्तासिनी ॥ ११४ ॥
 पञ्चाननमनोहारी पञ्चवक्त्रप्रकाशिनी ।
 फलमूलप्रिया फालौ फलदा फालुनप्रिया ॥ ११५ ॥
 फलनाथप्रिया फल्की फलकन्या फलोन्मुखी ।
 फेल्कारीतन्त्रसुस्था च फेल्कारगणपूजिता ॥ ११६ ॥
 फेरवी फेरवसुता फलभोगोद्भवा फेला ।
 फलप्रिया फलासक्ता फालुनानन्ददायिनी ॥ ११७ ॥
 फालभोगोत्तरा फेला फुल्लभोजनिवासिनी ।
 बिम्ब(व)भवा बुधसुता हुंकारी हुंवरप्रदा ॥ ११८ ॥
 भारती भरतश्रीदा भवपत्नी भवाम्बजा ।
 भवानी भाविनी भीमा भिषकभाष्यांतुरिस्थिता ॥ ११९ ॥
 भूर्भुवःस्वःस्वरूपा च भूशार्त्ता भेकनादिनी ।
 भीतीभङ्गप्रिया भङ्गा भङ्गा भङ्गहारिणी ॥ १२० ॥
 भर्ता भगवती भाग्या भगौरथनमस्कृता ।
 भगमाला भूतनाथस्वरी भार्गवपूजिता ॥ १२१ ॥
 भृगुवंशा भीतिहृता भूमिर्भुजङ्गहारिणी ।
 भालचन्द्राभल्लवाला भवभूतिविभूतिदा ॥ १२२ ॥
 मकरस्था मत्तगतिर्मदमत्ता मदप्रिया ।
 मदिराष्टादशभुजा मदिरा मत्तगामिनी ॥ १२३ ॥
 मदिरासिद्धिदा मध्या मदान्तगतिविद्धिदा ॥ १२४ ॥
 मीनभक्ता मीनरूपा मुद्रासुहृत्प्रिया गतिः ।
 मुषला मुक्तिदा सूर्ता मूकीकरणतत्परा ॥ १२५ ॥
 मूषार्त्ता मृगलक्ष्णा च मेघमन्त्रणतत्परा ।
 मेधुनानन्दसिद्धि मेधुनानलसिद्धिदा ॥ १२६ ॥
 महानल्लोभैरवी च महेन्द्रपीठनायिका ।
 मगःस्था माधवी मुख्या महादेवमनोरमा ॥ १२७ ॥

यशोदा याचना यास्या (स्या) यमराजप्रिया यमा ।
 यशोराशिबिभूषाङ्गी यतिप्रेमकलावती ॥ १३१ ॥
 रमणी रामपत्नी च रिपुङ्गा रीतिमध्यगा ।
 रुद्राणी रूपदा रूपा रूपसुन्दरधारिणी ॥ १३२ ॥
 रेतःस्था रेतसःप्रीता रेतःस्थाननिवासिनी ।
 रैन्द्रादेवसुता रैदा रिपुवर्गान्तकप्रिया ॥ १३३ ॥
 रोमावलीन्द्रजननी रोमकूपजगत्पतिः ।
 रौप्यवर्णा रौद्रवर्णा रौप्याऽलङ्कारभूषणा ॥
 रङ्गणा रङ्गरागस्या रणवर्जकुलेश्वरी ॥ १३४ ॥
 लक्ष्मीः लाङ्गलहस्ता च लाङ्गलीकुलकामिनी ।
 लिपिरूपा लोदपादा लतातन्तुस्वरूपिणी ॥ १३५ ॥
 लिम्पती लेलिङ्गा लीला लोमशप्रियसिद्धिदा ।
 लौकिकी लौकिकीसिद्धिलङ्कानाथकुमारिका ॥
 लक्षणा लक्ष्मीहीना च लप्रिया लार्णमध्यगा ॥ १३६ ॥
 हृद्यो हृदयतिवाचा वाचस्पतिवाप्रदा ।
 विवुहा वीषडाख्या च वंशीवदनपूजिता ॥
 दासुदेवगृहस्था च वासवो वीरपूजिता ॥ १३७ ॥
 वेदाचारो वेद्यपरा वासवक्त्रस्थिता विभा ।
 वज्रकान्ता वक्रगतिर्वदरोवश्वहिनी ॥
 विवसा वसना वेशा विवस्त्रकुलकन्यका ॥ १३८ ॥
 वातस्था वातरूपा च वेचमध्यनिवासिनी ।
 श्मशानभूमिमध्यस्था श्मशानसाधनप्रिया ॥
 शवस्था शवसिद्धार्था शववक्षसि-शोभिता ॥ १३९ ॥
 शरणागतपात्या च शिवकन्या शिवप्रिया ।
 षट्चक्रमेदिनी षोढा-न्यासजालहृदानना ॥
 सन्या सरस्वती सुन्या सूर्यगा सारदा सती ॥ १४० ॥

हरिप्रया हराहाला लावण्यस्या तमा क्षुधा ।
 खेत्रज्ञा सिद्धिदात्री च शम्भिका अपराजिता ॥ १४१ ॥
 आद्या इन्द्रप्रिया ईशा उमा ऊढा ऋतुप्रिया ।
 सुतुण्डा खरबीजान्ता हरिवेशादिसिद्धिदा ॥ १४२ ॥
 एकादशीव्रतस्था च ऐन्द्री ओषधिसिद्धिदा ।
 औपकारी अंशरूपा अस्त्रबीजप्रकाशिनी ॥ १४३ ॥
 इत्येतत् कामुकीनाथ ! कुमारीणां सुमङ्गलम् ।
 त्रैलोक्यफलदं नित्यमष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १४४ ॥
 महास्तीत्रं धर्मसारं धनधान्यसुतप्रदम् ।
 सर्वविद्याफलोद्भासं भक्तिमान् यः पठेत् सुधीः ॥ १४५ ॥
 स सर्वदा दिवागती भवेद्दि सुक्तिमार्गगः ।
 सर्वत्र जयमाप्नोति वीराणां वल्लभो भवेत् ॥ १४६ ॥
 सर्वं देवा वशं यान्ति वशीभूताश्च मानवाः ।
 ब्रह्माण्डे ये च संशन्ति ते तुष्टा नात्र संशयः ॥ १४७ ॥
 वसन्ति ये च भूलोके देवतुल्यपराक्रमाः ।
 ते सर्वे भृत्यतुल्याश्च सत्यं सत्यं कुलेश्वर ! ॥ १४८ ॥
 अकस्मात् सिद्धिमाप्नोति होमन यजनन च ।
 लाघ्येन कवचाद्येन महास्तीत्रार्थपाठतः ॥ १४९ ॥
 िना यज्ञैर्विना दानैर्विना जप्यैर्लभेत् फलम् ।
 यः पठेत् स्तीत्रकं नाम चाष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १५० ॥
 तस्य शान्तिर्भवेत् चिप्रं कन्यास्तीत्रं पठेत्ततः ।
 वारत्रयप्रपाठेन राजानं वशमानयेत् ॥ १५१ ॥
 वारेकं पठितो मन्त्री धर्मार्थकाममोक्षभाक् ।
 त्रिदिनं प्रपठेद्ब्रह्मन् यदि पुत्रं सर्मच्छति ॥ १५२ ॥
 वारत्रयकर्मणैव वा कर्ममतोऽपि वा ।
 पठित्वा धनरत्नानामधिपः सर्ववित्तगः ॥ १५३ ॥

त्रिजगन्मोहयेन्मन्त्री वत्सरार्द्धे प्रपाठतः ।

वत्सरं व्याप्य यदि वा भक्तिभावेन यः पठेत् ॥ १४४ ॥

चिरजीवी खेचरत्वं प्राप्य योगी भवेन्नरः ।

महाऽऽवस्थितं वर्णं पश्यति स्थिरमानसः ॥ १४५ ॥

महिलामण्डले स्थित्वा शक्तियुक्तः पठेत् सुधीः ।

क्ष भवेत् साधकयोः क्षीरो कल्पद्रुमो भवेत् ॥ १४६ ॥

सर्वदा यः पठेत्तथा ! भावोद्भूतकलेवरः ।

दर्शनात् स्तम्भनं कर्तुं क्षमो भवति साधकः ॥ १४७ ॥

जलादिस्तम्भने शक्तौ वज्रस्तम्भादिसिद्धिभाक् ।

वायुवेगी महाभाग्मी वेदज्ञो भवति ध्रुवम् ॥ १४८ ॥

कविनाथो महाविद्यो बन्धकः पण्डितो भवेत् ।

सर्वदेशाधिपो भूत्वा देवपुत्रः स्वयं भवेत् ॥ १४९ ॥

कान्तिं श्रियं यशो वुद्धिं प्राप्नोति बलवान् यतिः ।

अष्टसिद्धियुतो नाथ ! यः पठेदर्थविद्वदे ॥ १५० ॥

उज्जैऽरण्यमध्ये च पर्वते धीरकानने ।

कान्तारि प्रेतभूमी च शरोपरि महारणे ॥ १५१ ॥

धामभङ्गे गृहे वाऽपि शून्यागारि नदीतटे ।

शङ्कागर्भे महापीठे यानिपीठे गुरोर्मृहे ॥ १५२ ॥

धामक्षेत्रे देवगृहे कन्यागारि कुलालये ।

ग्रान्तरे गोष्ठमध्ये वा राजादिभयङ्गीनके ॥ १५३ ॥

निर्भयादिस्व(प्र)देशेषु शिवलिङ्गालयेऽथवा ।

भृगुर्त्ते चैकलिङ्गे वा ग्राम्यदेशे शिवाकुले ॥ १५४ ॥

अश्वत्थमूले बिल्वे वा कुलहलसमोपगे ।

अन्येषु सिद्धदेशेषु कुलरूपेण साधकः ॥ १५५ ॥

दिव्यो वा वीरभावस्थो यद्वा कन्याः कुलाकुली ।

कुलद्रव्यैश्च विविधैः सिद्धिद्रव्यैश्च साधकः ॥ १५६ ॥

मांसासवेन जुहुयान्मटाक्तकरसेन च ।

हुतशेषं कुलद्रव्यं ताभ्यो दद्यात् सुमिदये ॥ १५७ ॥

तासामुच्छिष्टमानीय जुहुयाद्वक्तपङ्कजे ।

छृणालज्वाविनिर्मुक्तः साधकः स्थिरमानसः ॥ १५८ ॥

पिवेन्मांसरसं मन्त्रो सदानन्दो महाबली ।

महामांसाष्टकं ताभ्यो मदिराकुम्भपुरितम् ॥ १५९ ॥

तारो माया रमावज्जिजायामन्त्रं पठन् सुधीः ।

नैवेद्यविधिदानेन पठित्वा स्तोत्रमङ्गलम् ॥ १६० ॥

स्वयं प्रसादं भुक्त्वा हि सर्वविद्याऽविपो भवेत् ।

शूकरप्लोष्ट्रमांसेन पीनमीनेन मुद्रया ॥ १६१ ॥

महाऽऽसवघटेनापि दत्त्वा पठति यो नरः ।

ध्रुवं स सर्वगामी ज्ञाद्विना होमेन पूजया ॥ १६२ ॥

रुद्ररूपी भवेन्नित्यं महाकालात्मको भवेत् ।

सर्वपुण्यफलं नाथ ! कुलात् प्राप्नोति साधकः ॥ १६३ ॥

क्षीराब्धिरन्नकोपेशो विपद्नामो च योगिराट् ।

भक्त्या नाथ ! दयासिन्धुर्निष्कामत्वं लभेद् ध्रुवम् ॥ १६४ ॥

महाशत्रुपातने च महाशत्रुभयादिते ।

वारैकपाठमात्रेण शत्रूणां बधमानयेत् ॥ १६५ ॥

शत्रून् संहारयेत् क्षिप्रमन्त्रकारं यथा रविः ।

उच्चाटने मारणे च भवेद्भारतरे निशि(पे) ॥ १६६ ॥

पठनाहारणान्मर्त्यो देवो वा राजसादयः ।

प्राप्नुवन्ति भटित् शान्तिं कुमारीनामपाठतः ॥ १६७ ॥

पुरुषो दक्षिणे बाहौ नारी वामकरे तथा ।

धृत्वा पुत्रादिसम्पत्तिं लभते नात्र संशयः ॥ १६८ ॥

समाप्त्या मोक्षमुपैति साधको गजान्तकं नाथ ! सहस्रनाम ।

पठेन्ननुषो यदि भक्तिभावतस्तदादि सर्वत्र फलोदयं लभेत् ॥ १६९ ॥

मीलं सत्फलभोगिनां स्तववरं सारं परानन्दं
ये नित्यं हि मुदा पठन्ति विफलं सार्थं चिन्ताकुलाः ।
ते नित्याः प्रभवन्ति कीर्तिकमले श्रीरामतुल्यो जयो
कन्दर्पायुततुल्यरूपगुणवान् क्रोधेय ! रुद्रोपमः ॥ १८० ॥

त श्रीरुद्रयामले उत्तरतले महातन्त्रोद्घोषे कुमार्युपचर्याविन्यासे विह्वलः
प्रचरये दिव्यभावनिर्णये कुमार्युद्घोषे उत्तरमहत्तनाममहलाज्ञाये

भैरवी-भैरवसंवादे दशमः पटलः ॥ १० ॥

अथ एकादशः पटलः ।

भावावनिर्णयः ।—

आनन्दभैरव्युवाच ।—

अथातः संप्रवक्ष्यामि दिव्यभावादिनिर्णयम् ।
यमास्थित्य महारुद्रो भुवनेश्वरनामधृक् ॥ १ ॥
यज्ज्ञात्वा कमलानाथो देवतानामधोश्वरः ।
चतुर्वेदाधिपो ब्रह्मा साक्षाद् ब्रह्म सनातनः ॥ २ ॥
वटुको मम पुत्रश्च शक्रः स्वर्गाधिदेवता ।
अष्टासिद्धयुताः सर्वे दिक्पालाः खेचरादयः ॥ ३ ॥
तत्प्रकारं महादेव ! आनन्दनाथभैरव ! ।
सुरानन्द ! हृदानन्द ! ज्ञानानन्द ! दयामय ! ॥ ४ ॥
शृणु त्वं कमलानाथ ! यदि त्वं सिद्धिमिच्छसि ।
मम प्रियानन्दरूप ! यतो मेऽन्यतनुस्त्रितः ॥ ५ ॥
भावनितयम् ।—

त्रिविधं दिव्यभावश्च वेदागमविवेकजम् ।
वेदार्थमथ संप्रोक्तं मध्यमं चागमोद्भवम् ॥ ६ ॥
उत्तमं सकलं प्रोक्तं विवेकीज्ञातसम्भवम् ।
तथैव त्रिविधं भावं दिव्यवैरपशुक्रमम् ॥ ७ ॥

दिव्यं विवेकजं प्रोक्तं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।
उत्तमं तद्विज्ञानोपादानन्दरससागरम् ॥ ८ ॥
मध्यमं चागमोक्तासं वैरभावं क्रियाऽन्वितम् ।
वेदोद्भवफलार्थं पशुभावं हि चाधमम् ॥ ९ ॥
सर्वनिन्दासमव्याप्तं भावानामधमं पशोः ।
उत्तमे उत्तमं ज्ञानं भावसिद्धिप्रदं नृणाम् ॥ १० ॥
मध्यमे मधुमत्याश्च यत्कुलागमसम्भवम् ।
अकालमृत्युहरणं भावानामतिदुर्लभम् ॥ ११ ॥
वैरभावं विना नाथ ! न सिध्यति कदाचन ।
शूधमे अधमा व्याख्या निन्दार्थवाचकं सदा ॥ १२ ॥
यदि निन्दां न करोति तदा तत्फलमाप्नुयात् ।
पशुभावेऽपि विहिः स्याद् यदि देवं सदाऽभ्यसेत् ॥ १३ ॥
वेदार्थचिन्तनं नित्यं वेदपाठश्च निप्रियम् ।
सर्वनिन्दाविरहितं हिंसाऽलक्ष्यविवर्जितम् ।
लोभमोहकामक्रोधमदमात्मस्ववर्जितम् ॥ १४ ॥
यदि भावस्थितो मन्त्री पशुभावेऽपि सिद्धिमाक् ।
पशुभावं महाभावं ये जानन्ति महौतले ॥ १५ ॥
किमसाध्यं महादेव ! अमाभ्यासेन चास्ति तत् ।
अमाधीनं जगत्सर्वं अमाधीनाश्च देवताः ॥ १६ ॥
अमाधीनं महामन्दं अमाधीनं परन्तपः ।
अमाधीनं कुलाचारं पशुभावेऽपि लक्षणम् ॥ १७ ॥
वेदार्थज्ञानमात्रेण पशुभावं कुलप्रियम् ।
स्मृत्यागमपुराणानि वेदार्थविक्षिप्तानि च ॥ १८ ॥
अभ्यस्य सर्वशास्त्राणि तत्त्वज्ञानात् बुद्धिमान् ।
यत्कलानि वधान्यर्थी सर्वशास्त्राणि संत्यजेत् ॥ १९ ॥
ज्ञानी भूत्वा भावसारमाश्रयेत् साधकोत्तमः ।

वेदे विदक्रिया कार्या मद्रुक्तवचनान्वितः ॥ २० ॥
 पशूनां श्रमदाहीनामिति लक्षणमीरितम् ।
 मागमार्थक्रियाकार्या मत्कुलागमचेष्टया ॥ २१ ॥
 वीराणामुद्गतानाञ्च मत्शरीरातुगामिनाम् ।
 मध्येच्छाकुलतत्त्वानामिति लक्षणमीरितम् ।
 विवेकसूत्रसंज्ञा कार्या सुदृढचेतसा ॥ २२ ॥
 सर्वत्र समभावानां भावमात्रं हि साधनम् ।
 सर्वत्र मत्पदाभोज-सम्भवं सचराचरम् ॥ २३ ॥
 दृष्ट्वा यत् कुरुते कर्म चाष्टगुणफलसिद्धिदम् ।
 अष्टगुणज्ञानचित्तानामिति भावं विवेकिनाम् ॥ २४ ॥
 निर्भनानन्ददिव्यानामिति लक्षणमीरितम् ।
 दिव्ये तु त्रिविधं भावं यो जानाति महीतले ॥ २५ ॥
 न नश्यति महावीरः कदाचित् साधकोत्तमः ।
 क्रमेण दिव्यभावादिमाश्रित्य साधयेत् यदि ॥ २६ ॥
 दिव्यभावे महासिद्धिं प्राप्नोति साधकोत्तमः ।
 दिव्यभावं विना नाथ ! मत्पदाभोजदर्शनम् ॥ २७ ॥
 य इच्छति महादेव ! स स्यूतः साधकः कथम् ? ।
 पशुभावं प्रथमके द्वितीये वीरभावकम् ॥ २८ ॥
 तृतीये दिव्यभावश्च दिव्यभावत्रयं क्रमात् ।
 तत्प्रकारं शृणु शिव ! त्रैलोक्यपरिपालक ! ॥ २९ ॥
 भावत्रयविशेषज्ञः षडाधारस्य भेदनः ।
 पञ्चतत्त्वार्थभावज्ञो दिव्याचाररतः सदा ॥ ३० ॥
 स एव भवति श्रीमान् सिद्धानामादिपारगः ।
 शिववद्विहरेत् सोऽपि अष्टैश्वर्य्यसमन्वितः ॥ ३१ ॥
 सर्वत्र शुचिभावेन आनन्दजनसाधनम् ।
 प्रातःकालादिमध्याह्न-कालपर्यन्तधारणम् ॥ ३२ ॥

भोजनञ्चोक्तद्रव्येण संयमादिक्रमेण वा ।
 यः साधयति स सिद्धो दिव्यभावे पशुकृमात् ॥ ३३ ॥
 दिव्यभावे वीरभावं वदामि तत् पुनः शृणु ।
 मध्याह्नादिकसन्धानं शुचिभावेन साधनम् ॥ ३४ ॥
 जपेन धारणं वाऽपि चित्तमादाय यत्नतः ।
 एकान्तनिर्जने देशे सिद्धो भवति निश्चितम् ॥ ३५ ॥
 तत्कालं वीरभावाद्यं भावमात्रं हि साधनम् ।
 भावेन लभते सिद्धिं भावादन्त्यत्र कुत्रचित् ॥ ३६ ॥
 रात्रौ गत्यादिसम्पूर्ण-ताम्बूलपूरिताननः ।
 विजयानन्दसम्पन्नो जीवात्मपरमात्मनोः ॥ ३७ ॥
 ऐक्यं चित्ते समाधाय आनन्दोद्रेकसंभ्रमः ।
 यो जपेत् सकलां रात्रिं गतभीर्निर्जने गृहे ॥ ३८ ॥
 स भवेत् कालिकादासो दिव्यानामुत्तमोत्तमः ।
 एवं भावत्रयं ज्ञात्वा यः कर्म साधयेत्ततः ॥ ३९ ॥
 अष्टैश्वर्य्ययुतो भूत्वा सर्वज्ञो भवति ध्रुवम् ।
 भावत्रयाणां मध्ये तु भावपुष्ट्यर्थनिर्णयम् ॥ ४० ॥
 शृणु नाथ ! प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ।
 अकस्मात् सिद्धिमाप्नोति ज्ञात्वा सङ्केतलाञ्छितम् ॥ ४१ ॥
 यो जानाति महादेव ! तस्य सिद्धिर्न संशयः ।
 द्वादशे पटले सूक्ष्म-सङ्केतार्थं वदामि तत् ॥ ४२ ॥
 एकादशे च पटले शुद्धप्रज्ञार्थनिर्णयम् ।
 भावेन लभ्यते सर्वं भावाधीनमिदं जगत् ॥ ४३ ॥
 भावं विना महाकाल ! न सिद्धिर्जायते क्वचित् ।
 पशुभावाश्रयाणाञ्च अरुणोदयकालतः ॥ ४४ ॥
 दशदण्डाश्रितं कालं प्रज्ञार्थं कीमलं प्रभो ! ।
 चक्रं द्वादशराशेऽथ सासद्वादशकस्य च ॥ ४५ ॥

दशदण्डे विजानीयात् भावाभावं विचक्षणः ।
 अनुलोमविलोमेन पञ्चस्वरविभेदतः ॥ ४६ ॥
 बाल्यकेशोरसौन्दर्यं यौवनं वृद्धमञ्जकम् ।
 अष्टमितं क्रमाज्ज्ञेयो विधिः पञ्चस्वरः स्वयम् ॥ ४७ ॥
 स्वकीयनासिकाग्रस्थं पञ्चमं परिकीर्तितम् ।
 यक्षासापुटमध्ये तु वायुर्भवति भैरव ! ॥ ४८ ॥
 तक्षासापुटमध्ये तु भावाभावं विचारयेत् ।
 आकाशं वायुरूपं हि तैजसं वारुणं प्रभो ! ॥ ४९ ॥
 पार्थिवं क्रमशो ज्ञेयं बाल्यास्तादिक्रमेण तु ।
 वामोदये शुभा वामा दक्षिणे पुरुषः शुभः ॥ ५० ॥
 वायूनां गमनं ज्ञेयं गगनावर्धरेव च ।
 केवलं मध्यदेशे तु गमनं पवनस्य च ।
 तदाकाशं विजानीयात् बाल्यभावं प्रकीर्तितम् ॥ ५१ ॥
 तिर्यग्गतिस्तु नासाग्रे वायोरुदयमेव च ।
 केवलं भ्रमणं ज्ञेयं सर्वमङ्गलमेव च ॥ ५२ ॥
 किशोरं तद्विजानीयात् वायौ तिर्यग्गते विभो ! ।
 केवलोलूनासिकाग्रे वायुर्गच्छति दण्डवत् ॥ ५३ ॥
 तत्तैजसं विजानीयात्तजसा बलवान् भवेत् ।
 यौवनं तद्विजानीयात् कर्मसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥ ५४ ॥
 यदा व्याप्य गच्छतां हि नासापुटसमाकुलम् ।
 जलोदयं विजानीयात्तदा व्यामोहमेव च ॥ ५५ ॥
 तद् वृद्धगतभावश्च विलम्बोऽधिकचेष्टया ।
 प्राप्नोति परमां प्रीतिं वारुणोदयनोरुजम् ॥ ५६ ॥
 यदाधो गच्छति क्षिप्रं किञ्चिद् वृद्धमगोचरम् ।
 यदा करोति प्रस्वासं तदा रोगोत्पन्नोदयः ॥ ५७ ॥
 पृथिव्या उच्चतं भाग्यं रोगातप्राप्येदितम् ।

अस्तमितं महादेव ! अनुलोमविलोमतः ॥ ५८ ॥
 पवनो गच्छति क्षिप्रं वामदक्षिणभेदतः ।
 वामनासापुटे याति पृथिवीजलमेव च ॥ ५९ ॥
 सदा फलाफलं धत्ते मुदिता कुलमण्डले ।
 तयोर्वै वायवौ शक्तिः फलभोगं तदा कमेत् ॥ ६० ॥
 यद्येवं वामभागे तु वामायाः प्रश्नकर्मणि ।
 यदि तत्र पुमान् प्रश्नं करोति वामगामिने ॥ ६१ ॥
 तदा रोगमवाप्नोति कर्मज्ञेनो भवेत् ध्रुवम् ।
 यदि वायूदयो वामे दक्षिणे पुरुषः स्थितः ॥ ६२ ॥
 तदा फलमवाप्नोति द्रव्यागमनदुर्लभः ।
 अकस्मात् द्रव्यहानिः स्यान्मनोगतफलापहम् ॥ ६३ ॥
 सुहृद्भविवादश्च भिन्नभिन्नोदयं शुभम् ।
 केवलं वरुणस्यैव पुरुषो दक्षिणे शुभम् ॥ ६४ ॥
 अशुभं पृथिवी दत्ते मेदोऽयं वरदुर्लभः ।
 सदोदयं दक्षिणे च वामे तैजस एव च ॥ ६५ ॥
 आकाशस्य विजानीयात् शुभाशुभफलं प्रभो ! ।
 यदि भाग्यवशादेव वायोर्मेन्दा गतिर्भवेत् ॥ ६६ ॥
 दक्षिणानामध्यदेशे तदा वामोदयं शुभम् ।
 तदा वामे विचारश्च वायुतैजो हयस्य च ॥ ६७ ॥
 जालोदयं विजानीयात् मित्रे हानिः स्वरे भयम् ।
 एवं स्वनान्ना वामे तु यदि गच्छति वायवौ ॥ ६८ ॥
 तस्मिन् काले पुमान् दक्षो दक्षभागस्थसंमुखः ।
 तदा कन्यादानफलं यथा प्राप्नोति मानवः ॥ ६९ ॥
 तदा वायुप्रवादेन प्राप्नोति धनमुत्तमम् ।
 देशान्तरचभारार्ता आयान्ति पुत्रसम्पदः ॥ ७० ॥
 बाल्यादिकं भावमेवं राशभेदे शुभं दिशेत् ।

तत्तच्चक्रं फलं तस्य राशिद्वादशचक्रके ॥ ७१ ॥

चक्रनामानि ।—

सूक्ष्मं फलं विजानीयात् चक्रं नाम शृणु प्रभो ! ।

आज्ञाचक्रं कामचक्रं फलचक्रञ्च सारदम् ॥ ७२ ॥

प्रश्रवचक्रं भूमिचक्रं स्वर्गचक्रं ततः परम् ।

तुलाचक्रं राशिचक्रं षट्चक्रं त्रिगुणात्मकम् ॥ ७३ ॥

सारचक्रमुल्काचक्रं मृत्युचक्रं क्रमात् प्रभो ! ।

षट्कोणं चात्र जानीयादनुलोमविजोमतः ॥ ७४ ॥

सर्वचक्रे स्वरज्ञानं सर्वत्र वायुसङ्गतिः ।

सर्वप्रश्नादिस्वप्नारं भावेन जायते यदि ॥ ७५ ॥

तदा तद्वृत्तमानञ्च ज्ञात्वा राशुदयं बुधः ।

कुर्यात् प्रश्रविचारञ्च यदि कीर्त्तिमिहेच्छति ॥ ७६ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उपरतन्त्रे महातन्त्रोद्घोषने भावप्रज्ञाद्वन्द्वोपनिषत्तये षष्ठे

भाषविचारे सारश्रुते विद्वन्मन्त्रकारणे भैरवी-भैरव-

संस्कृते पञ्चादशः पटलः ॥ ११ ॥

अथ द्वादशः पटलः ।

भैरव्युवाच ।—

कामचक्रम् ।—

तन्नामसन्निदेशस्त्वमष्टमाङ्गमधो लिखित् ।

तदधः सन्निदेशस्यं सप्ताङ्गं विलिखेदुबुधः ॥ १ ॥

तदूर्ध्वं वामकोणे च द्वादशाङ्गं लिखेत्ततः ।

तदूर्ध्वं कोणगेहे च युग्माङ्गं विलिखेत्तथा ॥ २ ॥

तद्विधिं गृहे चैकमङ्गवर्णं शृणु प्रभो ! ।

वायुभावन्यभावं षष्ठभावं गुण्यकम् ॥ ३ ॥

एतन्मध्ये नास्ति वर्णं कोणाद्यञ्च सर्वणकम् ।

टतवर्गीं सूक्ष्मं लिख्यं शरं शून्याध एव च ॥ ४ ॥

वेदाङ्गस्यो कचवर्गीं ऐकारसमन्वितौ ।

द्वितीयाङ्गस्थितं वर्णं आदिचान्तं टवर्गमीमं ।

उपवर्गीं युगान्तस्यो अकारं सावधानतः ॥ ५ ॥

विनिखेद्विधिं तस्य गेहे चैकाङ्गमध्यके ।

उद्युगं पतवर्गीं च अकारं युग्मशीर्षके ॥ ६ ॥

एतत् प्राक्तं कामचक्रं प्रश्र कालफलप्रदम् ।

वामावर्त्तेन गणयेत् दशकोणस्थवर्णकान् ॥ ७ ॥

अनुलोमविजोमेन पञ्चस्वरादि नामतः ।

यस्मिन् गृहे स्त्रीयं नाम प्राप्नोति वेदपारगः ॥ ८ ॥

तद् गृहावधिप्रश्रार्थं गणयेद्वावसिद्धये ।

नवग्रह-नवस्थानं वर्णं ज्ञात्वा सुबुद्धिमान् ॥ ९ ॥

बाह्यभावादिकं ज्ञात्वा यत्र अज्ञास्तनुभवेत् ।

तन्नक्षत्रं ममानोय वाराधिकारमानयेत् ॥ १० ॥

विना त्रिकाणयोगेन न षट्कोणं लिखेदु बुधः ।

तन्मध्ये अष्टकोणञ्च भित्त्वा देवगृहान्तरम् ॥ ११ ॥

तन्मध्ये चापि षट्कोणं तन्मध्ये च त्रिकोणकम् ।

क्रमेण विलिखेद्वर्णं दक्षिणःवर्त्तयोगतः ॥ १२ ॥

जङ्गवामदशभागं अ अ ६ च कचवर्गकम् ।

तद्विधिं ई उद्युगं चतुर्गञ्च लिखेदु बुधः ॥ १३ ॥

दक्षपार्श्वं अश्वोभागे ऋद्युगं द्वादशवर्गकम् ।

तदधो ल ल ए ऐ च पवर्गञ्च लिखेदु बुधः ॥ १४ ॥

तन्नामपार्श्वभागे च ओ औ य रत्नज्ञान् लिखेत् ।

शेषगेहे लिखेत् अं अः आदिवान्तं हि तद् गृहे ॥ १५ ॥

मध्यस्तमादिकोणे च एकाङ्गं सच्चैर्जी तनुम् ।

रुद्राग्निमूर्त्तमतस्तं अग्नि कोणे लिखेदु बुधः ॥ १६ ॥

यजमानः पशुपतिर्मूर्तिषष्ठश्च दक्षिणे ।
 महादेवं सोममूर्तिं नैऋते विलिखेत् सुधीः ॥ १७ ॥
 जलमूर्तिर्भवं युग्मं पश्चिमे विलिखेद् बुधः ।
 उग्रं वीरं वायुमूर्तिं वामकोणे चतुर्थकम् ॥ १८ ॥
 भीमरूपाकाशमूर्तिं पञ्चमं चोत्तरे लिखेत् ।
 ईशानं सूर्यमूर्तिश्च ईशाने षष्ठमं लिखेत् ॥ १९ ॥
 अथः षट्कोणमध्ये च षाष्टकोणं लिखेत्ततः ।
 ऊर्ध्वकोणे श्रीमङ्कालं शिशिरश्चापि दक्षिणे ॥ २० ॥
 वर्षाकालमधस्तस्य ससर्वमन्त्रकं लिखेत् ।
 शरत्कालं पञ्चकोणे शीतकालश्च षष्ठके ॥ २१ ॥
 त्रिकोणाधिपतिं मध्ये वज्ररूपं वकारकम् ।
 लिखित्वा गणयेन्मन्त्री वर्षवेदाङ्गवज्रभिः ॥ २२ ॥
 एतच्चक्रं महासिद्ध्या फलचक्रं विशारदम् ।
 अधुना कुलनाथेय ! राशिचक्रं पुनः शृणु ॥ २३ ॥
 विना ज्ञानेन यस्यैवं प्रश्नभारो न जायते ।
 यदि प्रश्नचक्रभावं जानाति साधकोत्तमः ।
 तदा निजफलं ज्ञात्वा सिद्धिमाप्नोति निश्चितम् ॥ २४ ॥

राशिचक्रम् ।—

षट्कोणं कारयेन्मन्त्री विना त्रिकोणसाधनैः ।
 तन्मध्ये च चतुष्कोणं तन्मध्ये शादिवर्णकान् ॥ २५ ॥
 लिखित्वा विलिखेत्तत्र तदङ्गमध्यदेशतः ।
 षडङ्गं दापयेन्मन्त्री दौर्घदौर्घक्रमेण तु ॥ २६ ॥
 तदग्रे षडङ्गं कुर्यात्तत्राङ्गानां लिखेत् सुधीः ।
 ऊर्ध्वप्रथमगृहे च कवर्गं विलिखेद् बुधः ॥ २७ ॥
 तदक्षिणे मन्दिरे च चवर्गं विलिखेद् बुधः ।
 टवर्गं दक्षिणे चाधः सर्वाधस्तु तवर्गकम् ॥ २८ ॥

तन्नाममन्दिरे नाथ ! पवर्गं वर्षमङ्गलम् ।
 तदूर्ध्वं यादिवान्तश्च दक्षिणावर्त्तयोगतः ॥ २९ ॥
 आकारादिस्वरान् तत्र मन्दिरे विलिखेद् बुधः ।
 यावत् स्वरस्थितिर्याति तावत्कालं विचारयेत् ॥ ३० ॥
 मेघादिराशिसङ्गावं वर्गलिखनमानतः ।
 अतुलोमविक्रोमेन विलिखेत् षष्ठमन्दिरे ॥ ३१ ॥
 यद् यद् गृहे साध्यनाम चास्ति नाथ ! स्वरदिकम् ।
 एकौकृत्य हरेदङ्गं वाञ्छितं प्राप्यते वरम् ॥ ३२ ॥
 षडङ्गेन ततो नाथ ! हरेदनलसंख्यया ।
 यदङ्गं प्राप्यते तत्र सराशिसूत्राण्यप्य च ॥ ३३ ॥

आज्ञाचक्रफलम् ।—

आज्ञाचक्रफलं सिद्धिविद्यानाथ ! वदामि तत् ।
 येन विज्ञानमात्रेण सर्वज्ञो भवति ध्रुवम् ॥ ३४ ॥
 अकस्मात् शक्तिमाप्नोति विद्यारत्नं वदामि तत् ।
 रव्यादिसप्तवारश्च कृते भद्रविवर्धनम् ॥ ३५ ॥
 शन्यादिसप्तवारश्च त्रेतायां सौख्यवर्धनम् ।
 गुर्वादिसप्तवारश्च हापरे धर्मसाधनम् ॥ ३६ ॥
 शुक्रादिवारसप्तश्च कलौ योगफलप्रदम् ।
 अतः शुक्रादिपर्यन्तं गणनीयं विचक्षणैः ॥ ३७ ॥
 गणयेत् सप्तवारश्च मध्यचतुर्दश सुधीः ।
 पूर्वोदितमतो वारान् गणयेद्भद्रवित्तमः ॥ ३८ ॥
 निजवारो यत्र पत्रे समाप्तिस्तद्भवत्ययम् ।
 तद्भवत्वधिमानोऽयं वर्षभेदं समानयेत् ॥ ३९ ॥
 सामान्यफलमूलश्च वदामि पत्रभेदतः ।
 आज्ञाचक्रं शुभं मन्त्री आज्ञाचक्रं विचारयेत् ।
 तत् फलाफलमाहात्म्यं शृणु सङ्केतपण्डित ! ॥ ४० ॥

दले पूर्वभागे अकाराध इन्दुसुटे वाद्यलाभं हकारान्तशब्दं
समानार्थभावं विशिष्टार्थयोगं क्रतुचेमयुक्तं तथा पुत्रलाभम् ।
दद्यायुक्तभूपः समाप्नोति मर्त्ये विवाहं सुवासं सुखं लोकभक्तिं
विभाव्यं वक्त्रानां समाप्नोति समस्तं धनादिं सुकीर्तिं यशश्च त्रिवर्गम् ।
॥ ४१ ॥

माहेन्द्रासुतयोगराजगहनं साक्षाद्यमारोपणं
चित्तानां परिचञ्चलं खलु गुणाह्लादेन सामोदितम् ॥ ४२ ॥
पुत्रायलाभं यदि चाध एव प्रगच्छति क्रूरवहपतापः ।
तथाऽपि हन्तुं न च वर्षमध्ये चमसं स्त्रिभिर्भजते जमादिः ॥ ४३ ॥
रसार्थप्रश्नं कुरुते यदि स्यान्नरो हि चाधो गृहमध्यभागे ।
स्वकीय इन्दुप्रियवद्भवेत्पुत्रं मनोगतं शौख्यविवर्धनञ्च ॥ ४४ ॥
शत्रूणां हननं तदा कुलगतं सञ्चारवातं सदा
रोगाणां परिवर्द्धनं प्रभुपदे भक्तिं मनो ज्ञापनम् ।
आह्लादं हृदयाम्युजं सुतधनं तीर्थगमं शोकहं
शुष्कार्थं गणवेत्ततः प्रचपला वाग्देवतादर्शनम् ॥ ४५ ॥

आथर्वे पत्रमध्ये निवसति कमला कोमला वा सुदात्रो
आगत्य्याविर्वातो कथयति सहसा सर्वदा मङ्गलानि ।
नित्यावश्यं प्रतापं प्रियगणसुहितं प्रेमभावाश्रयत्वं
नित्यं कान्तामुखाश्लोकह-विमलमधुप्रेमपाताभिलाषम् ॥ ४६ ॥

मेपि दृष्टिमुपेति सिद्धनिवर्हः कुत्रो च तेषां फलम् ।
लाभं कुञ्जरघातकेषु रजतं चौर्येण यद् योगतः
एवं काव्यविहारणं शतपले सूर्यादिशक्तिष्ठिति ॥ ४७ ॥

प्रातःकालफलाफलं कथयति श्रीकेशरी मेघगः
पश्येदेकशतं फलन्तु धनुषा व्यासं यदा भूतले ।

वित्तानां दरणं तदा जलगतं मित्रस्य राश्यादिकं
दूरस्थादिकमागतादिनमयं शत्रोर्महापौडनम् ॥ ४८ ॥
वाङ्मावर्गकुलोदयं समुदयात् सूर्यस्य चागण्यते
शेषे चौरकशावपालमुदितः कुम्भो महादुर्बलौ ।
दारिद्र्यस्य कथा कदा सुविषयं विद्यार्थभूषणं यो
लाभं देशविदेशकाव्यगमनं शीघ्रं धनाद्यागमम् ॥ ४९ ॥

देवानां खलु दर्शनार्थकथनं व्यामोहसंनाशनम् ॥ ५० ॥
वारे शुक्ले शनिगतदिवसे क्रूराक्षौ च सूर्ये
नित्यं ज्ञानोदयं यस्मिन्नप्यसुखेषां निर्णयं तत् प्रकाशम् ।
अष्टौ वर्गानुदयति मुदा प्याधिरोगामहत्वं
लोकलोकासं प्रथमखचरे चायुषि प्रश्नमात्रे ॥ ५१ ॥

इति श्रीहृदयामले उत्तरतन्त्रे महानन्तोद्दीपने भावप्रशार्थकोषनिर्णये
पञ्चमस्कन्धे चात्रापलसारसङ्केते सिद्धमन्त्रप्रकरणे भैरवोभैरव-
संवादे हादशः पटलः ॥ १२ ॥

अथ त्रयोदशः पटलः ।

आनन्दभैरव्युवाच ।—

आत्राप्रशार्थभावञ्च वर्षविन्यासनिर्णयम् ।
अधुनाशु सुसर्वज्ञ ! भावज्ञानपरायण ! ॥ १ ॥
यदि मेघे स्वनक्षत्रं स्वराशिसंयुतं शुभम् ।
ज्ञात्वा शुभादिपत्रञ्च पलमानेन साधकः ॥ २ ॥
गणयेदाशु सारञ्च येन तत् प्रश्ननिर्णयः ।
पूर्वं दले ककारव्य वर्षमेदं शृणु प्रभो ! ॥ ३ ॥
मनसि सुखसमूहं प्राणसौख्याद्येचिन्ता-
वसनगणनलाभं प्रीतिपुत्रार्थयोग्यम् ।

स्थिरपदमपि देशे दर्शनं प्राणवन्धोः

सकलकलुषहानिष्ठादिपत्रे ककारे ॥ ४ ॥

सदा नृनामिके मील्यं सुखोत्पन्नस्य सेवनम् ।

भक्तिप्रदं सदागिवे स्वकौयशेहमत्कलम् ॥ ५ ॥

कलाधरस्य दृष्टिभः प्रधानलोकपूजनम् ।

हिताहितं न बाधित विवाहके विनाशनम् ॥ ६ ॥

कृकारे विपदां ध्वंसं धैर्यं विद्याधरोधनम् ।

व्याधिपीडा स्वजनानां पीडाप्रश्नं वदेत्तदा ॥ ७ ॥

उकारे वायुभावस्य वृथागमनमेव च ।

दूरिद्वारक्षेत्रा ये यान्ति दूरागमनं दुर्लभम् ॥ ८ ॥

खकारे द्रव्यप्रशुच शुभकार्यं गते भयम् ।

आशु धनं समाप्नोति प्राप्य निर्धनतां व्रजेत् ॥ ९ ॥

पञ्चत्वजिज्ञासनमेव सत्यं नित्यं सुखानामुदयाय चेष्टा ।

शत्रोर्विनाशाय हिताय बन्धोः पकारकूटे परचौरचेष्टा ॥ १० ॥

मारोभीतिरिरोधानं धनपुत्रादिवर्द्धनम् ।

मरणं गमनं क्षौरो नेनं लेख्यं शठे वके ॥ ११ ॥

हरिपूजा हरिध्यानं हरिपादास्त्रुजे मतिः ।

चौथ्याहरणद्रव्यस्य न हानिर्जन्महार्दके ॥ १२ ॥

आकारे वेतसो हार्मो हाशब्देन विनाशनम् ।

आगतानाञ्च हानिः स्यात् पक्षपातं गतो जयः ॥ १३ ॥

उशती निजगेहस्था उत्पन्नव्याधिपीडनम् ।

उत्साहध्वंमशून्यस्य पाठे पाण्डित्यमुत्पन्नम् ॥ १४ ॥

दीर्घलृकारवर्णञ्च लावण्यलोचनो नृपः ।

लज्जानष्टं चेमहादमिन्द्रतुल्यप्रियो भवेत् ॥ १५ ॥

दीर्घपणवभोजारे निराश्रयो न जीवति ।

महदाश्रयमात्रेण सर्वं चूर्णं करोति हि ॥ १६ ॥

सिंहे कार्मुकमेवलम्बनसमये नित्याशेषं प्राप्नुयात्

किञ्चिद्भाति पराक्रमो गतिमतां श्रेष्ठो भवेत् कर्मणि ।

किञ्चिद्विषकुलापहं नरपतेरुत्साहसंवर्द्धनम्

क्षोधी नित्यपराक्रमो भवति सः शौघाभिलाषान्वितः ॥ १७ ॥

अथ वक्ष्ये महादेव ! वीराणामुत्तमोत्तम ।

सर्वशास्त्रार्थभावज्ञ ! तत्त्वज्ञानपरायण ! ॥ १८ ॥

दक्षिणस्थदलस्यापि वर्णभेदाद्यैर्निर्गमम् ।

फलमत्यन्तनिष्कर्षं वाक्छावाक्स्वफलप्रदम् ॥ १९ ॥

कान्ते वौजि कमलनिलयागेहभागस्थिराया

नानादेशभ्रमणभयदा नैव कुतःपि सुस्था ।

चण्डोद्देगापहसति खलानाञ्च हानिः प्रबुद्धी

बाणी वश्या वसति वदने चक्रिणां हानयः स्युः ॥ २० ॥

चारुप्रतापं चरणे गुरुणां भक्तिदंष्ट्रा स्याद् गमनेषु चारुः ।

तदा गतानां नृपतिप्रियाणां संप्रेरणं चारुफलञ्च कूटे ॥ २१ ॥

सृत्तेषु कान्तावदनारविन्दे सृष्टं पदत्वं रमणीविलासम् ।

प्रायुज्योद्देगविनाशकारणं चाकर्षणं देशसुखं धनानाम् ॥ २२ ॥

टकारे धारणं देशं त्रयं शेषे विना सुखम् ।

विदेशस्थधनादीनां स्यादागमनमुत्तमम् ॥ २३ ॥

दकूटमधनं विना भवति शिष्टहानिः सदा

जयं स्वगृहकामिसौकमलनेत्रकान्ता यथा ।

सुसिद्धकरमेव हि प्रबललाभभावो भवेद्

भवे जयति मानुषसप्तमलम्बनप्रशुजिज्ञासने ॥ २४ ॥

व्याख्यातं सुनिभिः फलं फलमयं कालं रिपूणां सदा

लोकानां वशकारणं कुलवरो वेदागमे पारगः ।

प्राप्नोति प्रियपुत्रकं नरपतेरुत्साहसंकारणं

कार्यं दुर्जनपीडनं भयसमूहानां विनाशं स्वके ॥ २५ ॥

कैवल्यार्थविवेचनं नृपवधुप्रेमाभिलाषं सदा
वाल्मीक्यसुखास्पदेषु विमला भक्तिश्च सोमे दिने ॥ २२ ॥

पृथ्वीपुत्रो रुधिरवदनो बालबालीविशेषो
मुख्यं कार्यं दहति सहसा साहसं वासनायाम् ।

हन्ति प्रायो विफलवटितं शोकसन्तानसारं
मुख्यं पुण्यं चटयति सदा मङ्गले भूमिवारे ॥ २३ ॥

बुधे वारमुख्ये महाधर्मपूजं समाप्नोति मर्त्यस्तथा दुर्बलश्च ।
सदा कालदोषं महाघोरदुःखं रिपूणां धनिनां महावीर्यदर्पम् ॥ २४ ॥

सुराणां देवाहे विविधधनलाभं वितरणं
प्रतापं तत्कोत्तिं क्रतुफलविगमं विधिगतम् ।

जनानामागन्तुं समरवशतानन्दद्वयं
प्रतिष्ठा साधन्ये गमयति मुदा वासनन्दहे ॥ २५ ॥

मन्दारसानाचयदह्वारी नक्षत्रले गच्छति देवनिष्ठः ।
हरेः पदे भक्तिमुपैति सत्यं प्रसाधनात् शुक्रसुतारकाले ॥ २६ ॥

शनश्चरदिने भयं गुरुजनेषु दोषान्वितं
क्षितिप्रियनुताप्रियं परमभावकं श्रीमुखम् ।

विशिष्टधनिको वदन् मरणसिद्धिर्दुर्लभम् ॥ २७ ॥

भजन्ति यदि मानुषाः सकलकामनावदन्

प्रभाः पुरश्चराचरणं फलमतीव दुःखास्पदम् ।

प्रचण्डकिरणं सदा विकललोकोगापहं
तमेव परिभावनं परिकरोति यो वा नरः ॥ २८ ॥

न लभ्यते कदाचन प्रचुरतापकारणम् ।

कनाधनफलं शृणु प्रणययाक्यसूक्ष्माशयः ! ॥ २९ ॥

समप्रखरानु तं समप्रखराफलं

फलप्रवणं हि संज्ञाफलं फलप्रवणं हि संज्ञाफलम् ।

गभीरवचनं नृपप्रियकरश्च रक्षाकरं

यदिह भजनं मुदा फलं शुभादि शम्भो ! भवेत् ॥ ३० ॥

द्वितीयदलमाहात्म्यं नक्षत्रमण्डलायुतम् ।

तत्तत्ताराफलं वक्ष्ये येन प्रश्नार्थनिर्णयः ॥ ३१ ॥

अश्लेषाबहुदुःखवादनगतं व्यामोहशोभाहतं

नाना भङ्गनिषेवणं धनवतां हानिः पदे सम्पदे ।

भूपालैः परिवर्जनं खलजनैराच्छादितं तापितं

सन्दध्यात् क्षितिजातिकेषु नियतं कोलाहले नारके ॥ ३२ ॥

मघायां महेशि ! धनं हन्ति मध्ये

महोत्सामवृद्धिं भयं तस्य शत्रोः ।

क्षितिचीरहन्तारमत्यन्तभावं

कुक्रामातुराणां सदा सङ्गकारम् ॥ ३३ ॥

पूर्वफलुनिनक्षत्र-दूरगाणां फलं पठेत् ।

अतिधैर्यं शत्रुपक्ष-हानयो यान्ति निश्चितम् ॥ ३४ ॥

कुलमुत्तरफलान्यादियातगतिरीश्वरी ।

यदि देवपरो नाथ ! तदा सर्वत्र सुन्दरम् ॥ ३५ ॥

हस्तामस्तकलज्जया शुभत्रिलोकोऽत्र त्रये भाग्यदा

रक्ताङ्गी गतिचञ्चलामलगुणाह्लादेन दाता सदा ।

नित्यं हि प्रददाति रुक्मगतकं भक्ताय यज्ञार्थिने

नासृपाक्षनभोजनैरतिमुखी शङ्का न काचिद् भवेत् ॥ ३६ ॥

ददाति वित्तं जगतीह चित्रा मनोरथयाकुलतामलङ्कृता ।

कदाचिदेषा हि शरीरदुःखं न प्राप्नुयादीश्वरभक्तिमालभेत् ॥ ३७ ॥

अश्लेषानाथ शुक्रो विषदमपि कदा नो ददाति प्रदुःखं

दक्षे पात्रविभावना भयहरा चण्डोग्रनापापहा ।

जीवः श्रीमानमोघं धनदमपि विधिं ब्राह्मणः पीतवर्णम्

पूर्वास्ता फलुनीयो विधुतनुजवरो नानवर्णः सुपुत्रम् ॥ ३८ ॥

कुर्वते बहुसुखवित्तं उत्तरफलुनीनायो मङ्गलेन ।
 हस्तायाः पतिचन्द्रो विभवमनन्तं विजेशो रविः ॥ १८ ॥
 अधःस्नातीयपत्रस्य नक्षत्राणि शृणु प्रभो ! ।
 यासां वारविशिष्टानां प्रश्ननिष्कर्षसत्फलम् ॥ ४० ॥
 स्मार्तो रविः पाति महोत्तरेजसा विनाशकाले विपरीतबुद्धिः ।
 इन्दुर्विशखां सुखदः प्रपाति कुजोऽनुराधां विपदां पराधीः ॥ ४१ ॥
 बुधो हि पायात् सकलार्थसाधनो
 ज्येष्ठाश्च मूलां सुखदः पातु जीवः ।
 तथा धनार्थं प्रददाति शुकः
 पूर्वान्विताषाढिकयाऽन्वितः सुखम् ॥ ४२ ॥
 चतुर्थपत्रं वामस्थं महामङ्गलकारणम् ।
 अथर्ववेदरूपं तत् सर्वप्रश्नकथावृतम् ॥ ४३ ॥
 विपरीते महद्दुःखं वर्षेऽपि हानयः ॥ ४४ ॥
 भवन्ति तारका नाथ ! शुभद्रव्यादहोदयाः ॥ ४५ ॥
 तत्तारकाणामगुणं शुभाशुभफलप्रदम् ।
 प्रश्नवर्षसमूहानां मतमालोक्य निर्णयम् ॥ ४६ ॥
 शनिः पात्युत्तराषाढां हानिरूपां विपादकाम् ।
 दुःखदारिद्र्यसंयुक्तं देवनिष्ठेन बाधते ॥ ४७ ॥
 रविः प्रपाति श्रवणं धनादिभिः प्रधानदेवाग्रयनिर्विकल्पात् ।
 तथा धनिष्ठां फलदां बुधोः शुभं कुजो विपत्तिं शतभिक् गणेशः ४८
 पूर्वभाद्रपदानाथो बुधः काञ्चनवर्द्धनः ।
 तथा लोकं महादेवो पूर्वभाद्रपदापतिः ॥ ४९ ॥
 बृहस्पतिः सुखोत्तापं रवतीशस्तथा शृगुः ।
 ददाति परमाह्लादं स्वस्वपत्रस्थराशिभिः ॥ ५० ॥
 अभिजित्तारकां पाति शनिः शमीनां धनप्रदः ॥ ५१ ॥
 फलभागं सुदा दातुं शनीराजा मृगान्तिके ॥ ५२ ॥

तच्चान्ते मितिके सौख्यं वदन्ति परमप्रियम् ।
 राहुराजा ग्रहाः चने अभिजित् कालवेष्टितः ॥ ५३ ॥
 तत् कालं सूक्ष्मतद्रूपं यो जानाति महीतले ।
 सन्ध्याकालमिति ज्ञेयं शनीराहुः सुखं तयोः ॥ ५४ ॥
 तत्सन्धिकालमेवं हि सत्त्वगुणमहोदयम् ।
 तत् कुम्भकं विजानीयान्मदीयदेहसम्भवम् ॥ ५५ ॥
 महासूक्ष्मचणं तद्दि कुण्डलीमण्डलं यथा ।
 तस्याः प्रथमभागे च धारणाख्यः शनिः प्रभुः ॥ ५६ ॥
 स्वयं ब्रह्मा सुदा भाति निरञ्जनकलेवरः ।
 तस्मात् शेषे रेचनाख्यः सह्यवारं ग्रहः शक्तिः ॥ ५७ ॥
 राहुरूपी स्वयं शम्भुः पञ्चतत्त्वविधानवित् ।
 कालरूपी महादेवो विकटाख्यो भयङ्करः ॥ ५८ ॥
 सर्वपापानलं हन्ति चन्द्ररूपी सुधाकरः ।
 कृष्णवर्णः कालयमः पुण्यापुण्यनिरूपकः ॥ ५९ ॥
 इयोर्मध्ये सूक्ष्मरूपा तडित्कोटिसमप्रभा ।
 महासत्त्वान्विता देवी विष्णुमायाग्रहाऽऽश्रिता ॥ ६० ॥
 अभिजित्तारका सूक्ष्मा सन्धिकाललया जया ।
 कुम्भकाऽऽक्रान्तहृदया यश्चक्रपुरोगमा ॥ ६१ ॥
 नक्षत्रमण्डलग्राम-मध्यस्था तिथिषोडशी ।
 असामयी सूक्ष्मकला तरुणानन्दनिर्भरा ॥ ६२ ॥
 अस्या आद्यभागसंस्थो ब्रह्मरूपी रजोगुणः ।
 अस्याः शेषा कालरूपी तमोगुणलघुप्रियः ॥ ६३ ॥
 चन्द्रो ब्रह्मा शिवः सूर्यो महामायातनूत्तरः ।
 आवेधौ परमाशक्तिः सुषुम्नान्तरगामिनौ ॥ ६४ ॥
 मध्यस्था ब्रह्मशिवयोर्विधिशस्त्रस्य सिद्धिदा ।
 यैर्ज्ञायते सर्वसंस्था सर्वानन्दहृदि स्थिता ॥ ६५ ॥

तैरानन्दफलोपेतैः सत्त्वसम्भोगकारिणी ।
 महाविष्णुर्महामाया चन्द्रतारास्वरूपिणी ॥ ६६ ॥
 सुक्तिदा भोगदा भोग्या शभोराद्या महेखरी ।
 अज्ञानबलता घोरा कान्तसंहारहृदिनी ॥ ६७ ॥
 मन्दवायुप्रिया यस्य कल्पनार्थं च वीरहा ।
 सा पाति जगतां लोकान् तस्याधीनमिदं जगत् ॥ ६८ ॥
 नाकाले स्मियते कश्चिद् यदि जानाति वायवोम् ।
 वायवी परमा शक्तिरिति तन्त्रार्थनिर्णयः ॥ ६९ ॥
 सूक्ष्मागमनरूपेण सूक्ष्मतिष्ठिं ददाति या ।
 नराणां भजनार्थाय अष्टैश्वर्यजयाय च ॥
 कथितं ब्रह्मणा पूर्वं सिद्धाय तनुजाय च ॥ ७० ॥
 लोभमोहभयक्रोध-सदमात्म्यकाय च ।
 तत् क्रमात् परमा प्रीति-वर्द्धनं भुतले प्रभो ! ॥ ७१ ॥
 आज्ञाचक्रस्य मध्ये तु वायवी परितिष्ठति ।
 चन्द्रसूर्याग्निरूपा सा धर्माधर्मविवर्जिता ॥
 मनोरूपा शरीरं हि व्याप्य तिष्ठति खेचरी ॥ ७२ ॥
 आज्ञाहिदलमध्ये तु चतुर्दशसुदाहृतम् ।
 वेददले वेदवर्णं वादिशान्तं महाप्रभम् ॥ ७३ ॥
 तदग्निरूपसम्पन्नं ऋग्वेदादिसमन्वितम् ।
 शृणु तत्त्वेन माहात्म्यं क्रमशः क्रमशः प्रभो ! ॥ ७४ ॥

इति श्रीरुद्रयामले चतुर्तमे भावप्रयागेवीर्यनिर्णये आज्ञाचक्रसारसङ्केते
 भैरवी-भैरवसंवादे चतुर्दशः पटलः ॥ १४ ॥

पञ्चदशः पटलः ।

वेदप्रकरणम् ।—

द्विषकार्यात् वेदशाखा-पञ्चवं प्रणवं परम् ।
 वदामि परमानन्द ! भैरवाह्लाद ! मे शृणु ॥ १ ॥
 आद्यपत्रे अकारश्च ऋग्वेदं परमाक्षरम् ।
 ब्रह्माणं तं विजानीयात् आद्यवेदार्थनिर्णयम् ॥ २ ॥
 वेदेन लभ्यते सर्वं वेदाधीनमिदं जगत् ।
 वेदमन्त्रविहीनो यः शक्तिविद्यां समभ्यसेत् ॥
 स भवेद्दि कथं योगी कौलमार्गपरायणः ? ॥ ३ ॥

आनन्दभैरव उवाच ।—

ब्रह्मस्तीति हि किं ? देवि ! ब्रह्मविद्या च कीदृशी ? ।
 ब्रह्मज्ञानी च को वा स्यात् ? को वा ब्रह्मशरीरधृक् ? ॥ ४ ॥
 तदप्रकारं कुलानन्द-कारिणि ! प्रियकौलिनि ! ।
 वद शीघ्रं यदि स्नेह-दृष्टिष्वेकाय सुन्दरि ! ॥ ५ ॥

आनन्दभैरव्युवाच ।—

तदेव ब्रह्मस्तीत्येष वायवीशक्तिसेवनम् ।
 सूक्ष्मरूपेण मग्ना या ब्रह्मविद्या प्रकीर्तिता ॥ ६ ॥
 सदा वायुपानरस-सूक्ष्मास्त्रियप्रसन्नधीः ।
 एकान्तभक्तिः श्रौताथे ब्रह्मविद्या प्रकीर्तिता ॥ ७ ॥
 अष्टाङ्गाभ्यासनिरतः सूक्ष्मसञ्चयकृत् शुचिः ।
 सदा विवेकमत् कुर्यात् ब्रह्मज्ञानी प्रकीर्तितः ॥ ८ ॥
 ब्रह्मानन्दहृदि श्रीमन् शक्तिं धारय वायवीम् ।
 सदा भर्जति यो ज्ञानी ब्रह्मज्ञानी प्रकीर्तितः ॥ ९ ॥
 विजयारससारेण विना बाह्यासवेन च ।
 त्रायव्यानन्दसंयुक्तो ब्रह्मज्ञानी प्रकीर्तितः ॥ १० ॥

सदानन्दरसे मग्नः परिपूर्णकलेवरः ।
 ज्ञानन्यायुजलोन्मत्तो ज्ञातो ब्रह्मशरीरधृक् ॥ ११ ॥
 एकान्तभक्तिः श्रोताये जीवात्मपरमात्मनि ।
 विवेकी विचरेदेको ज्ञातो ब्रह्मशरीरधृक् ॥ १२ ॥
 वायव्यशक्तिमाश्रित्य सदा ध्यानपरायणः ।
 वशी ज्ञानरसाच्छदो ज्ञातो ब्रह्मशरीरधृक् ॥ १३ ॥
 शक्तिः कुण्डलिनी देवी जगन्मातास्वरूपिणी ।
 प्राप्यते यैः सदा भक्त्या मुक्तेरेवागमं फलम् ॥ १४ ॥
 आद्यपत्रे प्रतिष्ठन्ति वर्णजालसमाश्रिताः ।
 वायव्यशक्तयः कान्ता ब्रह्माण्डमण्डलस्थिताः ॥ १५ ॥
 राशिनक्षत्रतिथिभिः सर्वदा जननायिकाः ।
 भ्रान्तिब्रह्मसिद्धये ता अवश्यमेवमाश्रयेत् ॥ १६ ॥
 मासेन जायते सिद्धिः खेचरी वायुशेषिणी ।
 द्विमासे वज्रदेहः स्यात् क्रमेण वर्धयेत् अमान् ॥ १७ ॥
 द्विमासे कल्पसंयुक्तो यस्य सम्बन्धरूपतः ।
 चैतन्या कुण्डलीशक्तिर्वायवोवर्ततजसा ॥ १८ ॥
 चैतन्या सिद्धिहेतुस्या ज्ञानमात्रं ददाति सा ।
 ज्ञानमात्रेण मोचः स्याद् वायव्यज्ञानमाश्रयेत् ॥ १९ ॥
 महाबली महावागी वर्धते च दिने दिने ।
 आयुर्वृद्धिः सदा तस्य जरामृत्युविनिर्जितः ॥ २० ॥
 कुण्डलीकृतपया नाथ ! विना किञ्चिन्न सिध्यति ।
 ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ॥ २१ ॥
 ततः परः शिवो देव ! वायवी परिकल्पिता ।
 एते षट् शङ्कराः सर्वसिद्धिदायित्तसंस्थिताः ॥ २२ ॥
 सर्वे तिष्ठन्ति पत्राग्रास्युतधाररसाद्भुताः ।
 प्रभोसुखाः सूक्ष्मरूपाः कोटिचूर्णसमप्रभाः ॥ २३ ॥

ब्रह्ममागंस्थिताः सर्वे सन्ति पट्टचक्रमण्डले ।
 आश्रया अध एव हि चक्रं दादशकं स्मरेत् ॥ २४ ॥
 गलितामृतधाराभिराद्भुतं कुण्डलीप्रियम् ।
 आग्नेयीं कुण्डलीं मत्वा अधोधाराभितर्पणम् ॥ २५ ॥
 प्रकुर्वन्ति परानन्द-रसिकाः षट् शिवाः सदा ।
 चन्द्रमण्डलसञ्ज्ञाता जीवरूपधराव्ययाः ॥ २६ ॥
 आत्मज्ञानसमासक्ता शक्तितर्पणतत्परः ।
 द्वितीयदलरूपं हि यजुर्वेदं कुलेश्वर ! ॥ २७ ॥
 अकस्मात् सिद्धिकरणं विष्णुना परिमौलितम् ।
 वज्रकोटिमहाध्यान-घोररनादसमाकुलम् ॥ २८ ॥
 हरिमौखरमोग्रानं वासुदेवं सनातनम् ।
 मन्त्राधिष्ठाननिलयं चतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ २९ ॥
 वाञ्छतिरिक्तादातारं लक्षणं योगेश्वरं प्रभुम् ।
 राधिका राकिणी देवी वायवीशक्तिलासितम् ॥ ३० ॥
 महाबलं महावीरं शङ्खचक्रगदाधरम् ।
 पीताम्बरं सारभूतं यौवनामोदनाभितम् ॥ ३१ ॥
 श्रुतिकन्यासमाक्रान्ता श्रीविद्या राधिका प्रभुम् ।
 दैत्यदानवहन्तारं शरीरस्य सुखावहम् ॥ ३२ ॥
 भावदं भक्तिनिलयं दयासागरचन्द्रकम् ।
 गरुडासनमारुढं मनोरूपं जगन्मयम् ॥ ३३ ॥
 यज्ञकर्मविधानज्ञं आज्ञाचक्रोपरि स्थितम् ।
 अधःपरासुतरस-पानोन्मत्तकलेवरः ॥ ३४ ॥
 साधको योगनिरतः स्वाधिष्ठानगतं तथा ।
 तदाकारं विभाव्याशु सिद्धिमाप्नोति शङ्कर ! ॥ ३५ ॥
 पानन्दभैरव उवाच ।—
 को वैष्णवो याज्ञिकः को धार्मिको वाऽपि को भुवि ? ।

को वा भवति योगी च तस्मै वद सुरेश्वरि ! ॥ ३६ ॥

आनन्दभैरव्युवाच ।—

याज्ञिकलक्षणम् ।—

शङ्कर ! शृणु वक्ष्यामि कालनिर्गमलक्षणम् ।

वैष्णवानां वैष्णवत्वं आश्वाचक्रो फलाफलम् ॥ ३७ ॥

आश्वाचक्रं महाचक्रं यो जानाति महीतले ।

तस्यासाध्यं त्रिभुवने किञ्चिदपि न विद्यते ॥

सदा श्रुचिर्ध्याननिष्ठो मुहुर्जाप्यपरायणः ॥ ३८ ॥

स्मृतिवेदक्रियायुक्तो विधिभ्युक्तिमनुप्रियः ।

ध्यात्वा यः कुरुते कर्म वैष्णवः परिकीर्तितः ॥ ३९ ॥

समता शत्रुमितेषु कृष्णभक्तिपरायणः ।

योगशिखापरो नित्यं वैष्णवः परिकीर्तितः ॥ ४० ॥

यजुर्वेदाख्यरसतो वेदाचारविचारवान् ।

सदा साधुषु संसर्गो वैष्णवः परिकीर्तितः ॥ ४१ ॥

विवेकधर्मविद्यार्थी कृष्णे चित्तं निधाय च ।

शिववत् कुरुते कर्म वैष्णवः परिकीर्तितः ॥ ४२ ॥

याज्ञिको ब्राह्मणो धीरो मनःप्रेमाभिलाषवान् ।

वनस्थो घोरविपिने नवीनतृशोभिते ॥ ४३ ॥

एकाकी कुरुते योगं जीवात्मपरमात्मनोः ।

वायुनी रेचकः सूर्यः पूरकश्चन्द्रमास्तथा ॥ ४४ ॥

ज्वलच्छिखा सूर्यरूपा न च योजनमेव च ।

पुनः पूरकयोगश्च चन्द्रस्य तेजसा हविः ॥ ४५ ॥

ऊर्ध्वविषज्वलन्मूर्धा वायवोयस्यलेऽपि च ।

योऽनिशं कुरुते होमं मौनो याज्ञिक उच्यते ॥ ४६ ॥

तीव्रसूर्याग्निकिरणे आत्मचन्द्राव्यपूरके ।

स्थाने यः कुरुते होमं याज्ञिकः परिकीर्तितः ॥ ४७ ॥

सुरा शक्तिः शिवो मांसं तद्भोक्ता भैरवः स्वयम् ।

शक्त्यग्नौ जुहुयान्मांसं याज्ञिकः परिकीर्तितः ॥ ४८ ॥

विधिवत् कुलकुण्डे च कुलवल्ली शिवात्मकः ।

पूर्णहोमं यः करोति याज्ञिकः परिकीर्तितः ॥ ४९ ॥

भूमण्डले धर्मशीलो निर्जने कामवेश्मनि ।

दृढभक्त्या बीजसारं यो जपेत् स हि धार्मिकः ॥ ५० ॥

रत्ने लोष्ट्रसमं ज्ञानं धर्माऽधर्मं जयेऽजये ।

कृत्वा त्यागो भवेद् यस्तु ब्रह्मज्ञानी स धार्मिकः ॥ ५१ ॥

नित्यमीश्वरचिन्तायां गुरोराज्ञाव्यवस्थितः ।

सुशीलो दीनबन्धुश्च धार्मिकः परिकीर्तितः ॥ ५२ ॥

कालज्ञो विधिवेत्ता च ऋष्टाङ्गयोगविग्रहः ।

पर्वते कन्दरे मौनो भक्तो योगी प्रकीर्तितः ।

ब्रह्मज्ञानी चावधूतो कर्तो सिद्धो वयो श्रुचिः ।

वाङ्मरिचीनो धर्मात्मा स योगी परिकीर्तितः ॥ ५४ ॥

धात्वादिनोऽज्ञपापात्रं षडाधारश्च भेदकः ।

ऊर्ध्वरेताः स्त्रीविहीनः स योगी परिकीर्तितः ॥ ५५ ॥

यजुर्वेदपुरोगामी यजुःपत्रस्यवर्णधृक् ।

वर्णमालाचिन्तजापो भावुकः स हि योगिराट् ॥ ५६ ॥

मासहादशकथस्तं राशिहादशकाऽन्वितम् ।

तिथिवारश्च नक्षत्र-युक्तमात्राभ्युजं भजेत् ॥ ५७ ॥

दिक्कालदेशप्रत्यर्थ-वायवोऽक्षितिर्निर्णयम् ।

बालब्रह्माऽस्तादिदण्ड-पलनिश्चाससंख्यया ॥

व्याप्तमात्राचक्रसारं भजेत् परमपावनम् ॥ ५८ ॥

चक्रे सर्वत्र सुखदं सत्यं हानिर्न च प्रभो ! ।

खलानां विपसेतश्च निन्दकानां पदे पदे ॥ ५९ ॥

दुःखानि प्रभवन्तीह पापिनाश्च फलाफलम् ।

पशुभावसमाक्रान्तः सदा रितोविवाजितः ।
 शनिर्मेघनक्षत्रेण वायवी सुकृपा ततः ॥ ४२ ॥
 अकालेऽपि सुकालेऽपि नित्यं धारणतत्परः ।
 योगिनामपि सङ्गी यो वायवी सुकृपा ततः ॥ ४३ ॥
 बन्धुबान्धवहैनस्य विवेकाऽऽक्रान्तमानसः ।
 शोकाशोके समं भावं वायवी सुकृपा ततः ॥ ४४ ॥
 सर्वदाऽऽनन्दहृदयः कालज्ञो योगसाधनः ।
 मीनधारणजापस्य वायवी सुकृपा ततः ॥ ४५ ॥
 निर्जनस्थाननिरतो निश्चेष्टो दीनवत्सलः ।
 बहुजल्पनशून्यस्य स्थिरचेताः प्रकीर्तितः ॥ ४६ ॥
 ह्यास्यसन्तोषहिंसादि-रहितः पाठपारगः ।
 योगिशलासमाख्यं स्थिरचेताः प्रकीर्तितः ॥ ४७ ॥
 कामशास्त्रकलाज्ञान-रहितः स्थिरभावनः ।
 अल्पाहारी नार्थकल्पो स्थिरचेताः प्रकीर्तितः ॥ ४८ ॥
 कलौ श्रीकालिकापौठे कामरूपे समन्ववित् ।
 पीत्वा वायुं जपेद् यस्तु स्थिरचेताः प्रकीर्तितः ॥ ४९ ॥
 सत्कुलागमभावज्ञो महाविद्यादिमन्त्रवित् ।
 शुद्धभक्तियुतः शान्तः स्थिरचेताः प्रकीर्तितः ॥ ५० ॥
 मूलाधारे कामरूपे हृदि जालम्बरे तथा ।
 ललाटे पूर्णगिर्याख्यो उडडीयाने तु वृद्धकः ॥ ५१ ॥
 वाराणस्यां भुवामध्ये ज्वलन्त्यां लोचनत्रये ।
 मायाख्ये मुखवृत्ते चान्यषड्दशपुरे तथा ॥ ५२ ॥
 अयोध्यायां नाभिदेशे कल्यां काष्ठ्यां महेश्वर ! ।
 पीठेषु तेषु भूभोके वित्तमाधाय यत्नतः ॥ ५३ ॥
 उदरे पूरयेद्वायुं सूक्ष्मसङ्केतभाषया ।
 पादगुरुके च जङ्घायां जानुयुग्मे च मूलके ॥ ५४ ॥

चतुर्दले षड्दले च तथा दशदले शुभे ।
 दले द्वादशके ह्यङ्के सिद्धिसिद्धान्तमङ्गुले ॥ ५५ ॥
 कण्ठे षोडशपत्रे च द्विदले पूर्णतैजसि ।
 कैलासाख्ये ब्रह्मरन्ध्र-पदे निर्मलतैजसि ॥ ५६ ॥
 सङ्ख्यारे महापद्मे कोटिकोटिविधुप्रभे ।
 चालयित्वा महावायुं कुम्भयित्वा पुनः पुनः ॥ ५७ ॥
 पुरयित्वा रेचयित्वा लोकमुखाद्दिनिर्गतः ।
 त्रीणि कोट्यङ्ककोटीनि यानि लोमानि मानुषे ॥ ५८ ॥
 नाडीमुखानि सर्वाणि घर्मेबिन्दुषु तत्र हि ।
 यावत्तद्विन्दुपातञ्च तावत्कालं जयं स्मृतम् ॥ ५९ ॥
 तावत्कालं प्राणयोगात् प्रस्वेदाऽधमसिद्धिदम् ।
 सूक्ष्मवायुसेवया च किन्न सिध्यति भूतले ? ॥ ६० ॥
 लोमकूपे मनो दद्यात् लयस्थाने मनोरमे ।
 स्थिरचेता भवेत् शीघ्रं नात्र कार्या विचारणा ॥ ६१ ॥
 वायुसेवां विना नाथ ! कथं सिद्धिर्भवेद्भवे ? ।
 स्थिरचित्तं विना नाथ ! मध्यमापि न जायते ॥ ६२ ॥
 स्थाने स्थाने मनो दत्त्वा वायुना कुम्भकेन च ।
 धारयेन्मार्तं मन्त्री कालज्ञानी दिवानिशम् ॥ ६३ ॥
 एकान्तनिर्जने स्थित्वा स्थिरचेता भवेद् ध्रुवम् ।
 स्थिरचित्तं विना शम्भो ! सिद्धिः स्यादुत्तमा कथम् ? ॥ ६४ ॥
 निवार्य पाञ्चत्रिकसंज्ञकाले यत्नेन घैर्यात् यतिरोत्तरत्वम् ।
 प्राप्नोति मासत्रयसाधनेन विषासवं भोक्तुमना समर्थः ॥ ६५ ॥
 मासत्रयाभ्यासमुसञ्चयेन स्थिरेन्द्रियः स्यादधमाटिसिद्धिः ।
 सा खेचरीसिद्धिरथ प्रवुद्धा चतुष्टये मासि भवेद्दि कल्पनम् ॥ ६६ ॥
 तदाधिकारी पवनशनोऽप्येव स्थिरासनानन्दसुचेतमामसौ ।
 प्रकल्पने सिद्धियथार्थगामिनीमुपैति शीघ्रं वरवीरभावम् ॥ ६७ ॥

सा वायवीशक्तिरनन्तरूपिणी लोमावलीनां कुहरे महासुखम् ।
ददाति सौख्यं गतिचञ्चलं जयं स्थिराशयत्वं मतिशास्त्रकोविदाभ्याम् ।
धर्मासयोगासननिष्ठदेहा वायुश्रमानन्दरसाप्तविग्रहः ।
विहाय कल्पान्वितयोगभावं मृत्युगमाकालमसौ समर्थः ॥ १८ ॥

स्थिरचेता महासिद्धिं प्राप्नोति नात्र संशयः ।

संवत्सरकृताभ्यासैः महाखेचरतां व्रजेत् ॥ १९ ॥

यावन्निर्गच्छति प्रीता वायवो शक्तिरुत्तमा ।

नासाग्रमवधार्यैव स्थिरचेता महामतिः ॥ २० ॥

चण्डवेशा यदा क्षिप्रमन्तरालं न गच्छति ।

सर्वत्रगामिनो भावान् तावत्कालं विचक्षणः ॥ २१ ॥

यदि शीर्षादूर्ध्वदेशे दादशाङ्गुलकोपरि ।

गन्तुं समर्था भगवान् शिवतुल्यो गणेश्वरः ॥ २२ ॥

सर्वत्रगामी प्रभवेत् खेचरो योगिराड् बली ।

इति सिद्धिर्वत्सरे स्यात् स्थिरचित्तेन शङ्करः ॥ २३ ॥

योगी भूत्वा मनः स्थैर्यं न करोति यदा भुवि ।

कृच्छ्रेण पदमारुह्य प्रपतेन्नारकी यथा ॥ २४ ॥

अतएव महाकाल ! स्थिरचेता भव प्रभो ! ।

तदानीं प्राप्स्यसि क्षिप्रं वायवीमष्टसिद्धिदाम् ॥ २५ ॥

यदि सिद्धौ भवेद्भूमौ वायवीसुक्तादिभिः ।

तदा शिव ! स्थिरो भूत्वा गोपयेन्मातृजारवत् ॥ २६ ॥

यदा यदा महादेव ! योगाभ्यासं करोति यः ।

शिष्येभ्योऽपि सुतेभ्योऽपि दत्त्वा कार्यं करोति यः ॥ २७ ॥

तदैव स महासिद्धिं प्राप्नोति नात्र संशयः ।

संवत्सरं चरेद्दमं योगमार्गं हि दुर्गमम् ॥ २८ ॥

प्रकाशयेन्न कदापि कृत्वा मृत्युमवाप्नुयात् ।

योगयोगाद्भवेन्मोक्षो मन्त्रसिद्धिरखण्डिता ॥ २९ ॥

न प्रकाशयन्तो योगं भुक्तिमुक्तिफलाय च ।

नित्यं सुखं महाधर्मं प्राप्नोति वत्सराद् वह्निः ॥ ३० ॥

आत्मसुखं नित्यसुखं मन्त्रं यन्त्रं तथागमम् ।

प्रकाशयेन्न कदाऽपि कुलमार्गं कुलेश्वर ! ॥ ३१ ॥

यद्येवं कुरुतेऽवमं तदा मरणमाप्नुयात् ।

योगभ्रष्टो विधानज्ञो जडो मृत्युमवाप्नुयात् ॥ ३२ ॥

येन मृत्युवर्गो यति तत्कार्यं नापि दर्शयेत् ॥ ३३ ॥

दत्तात्रेयो यथा योगी शङ्को नारद एव च ।

कृतं येन सिद्धमन्त्रं वर्णजालं कुलार्णवम् ॥

एतेन लोकनाथेन योगमार्गपरेण च ॥ ३४ ॥

तथा मङ्गलकार्येण ध्यानेन माधकोत्तमः ।

उत्तमां सिद्धिमाप्नोति वत्सराद् योगशामनात् ॥ ३५ ॥

आदौ वै ब्रह्मणो ध्यानं पूरकाऽष्टाङ्गलक्षणैः ।

कुख्यात् सकलमिष्टार्थमाप्स्यकापूजनेन च ॥ ३६ ॥

ऋग्वेदं चेतसि ध्यात्वा मूलाधारे चतुर्दले ।

वायुना चन्द्ररूपेण धारयेन्मातृतं सुधीः ॥ ३७ ॥

अथर्वलिङ्गगतं सर्वं ऋग्वेदादिचराचरम् ।

तेन पूर्णचन्द्रमसा जीवेत्तदामृतेन च ॥

जुहुयादेकभावेन कुण्डली सूर्यगामिने ॥ ३८ ॥

कुम्भकं कारयेन्मन्त्री यजुर्वेदपुरःसरम् ।

सर्वसत्त्वाधिष्ठितं तत् सर्वविज्ञानमुत्तमम् ॥ ३९ ॥

वायव्याः पूरणेस्थानं योगिनामभिधायकम् ॥ ४० ॥

पुनः पुनः कुम्भयित्वा मन्त्रनिर्मलेनैवैजम् ।

महाप्रलयसारज्ञो भवतीति न संशयः ॥ ४१ ॥

रिचकं शम्भुना व्याप्तं तमोगुणमनोलयम् ।

सर्वमृत्युकुलस्थानं व्याप्तधर्मफलफले ॥ ४२ ॥

इति वर्षे चवर्गस्य महापातकनाशनम् ।
 कामचक्रे स्थितं यद् तत् प्रथमे मन्त्रगृहे तथा ॥ २५ ॥
 चवर्गफलमत्यन्त-निष्कर्षं सूक्ष्मभावनम् ।
 धिया सर्वाक्षरश्रेणी भावयन्ति पुनः पुनः ॥ २६ ॥
 सर्वे जनासि शम्भो ! त्वं परं किं कथयामि ते ? ।
 तथाऽपि धर्माहात्म्यं कामचक्रस्थनिर्मलम् ॥ २७ ॥
 यो जानाति कामचक्रं यमो न हन्ति तं जनम् ।
 तत् प्रकारं भावयुक्तं भावनाज्ञाननिर्मलम् ॥ २८ ॥
 यज्ज्ञात्वा कामरूपस्था मूलाधारनिवाविनः ।
 देवताः पार्थिवाः सर्वे योगिनः परमेष्ठिनः ॥ २९ ॥
 न जानन्ति बालका ये तेषां योगादिभिर्द्वये ।
 कामचक्रं कामरूपं कामनाफलसिद्धिदम् ॥ ३० ॥
 तन्मन्त्रग्रहणादेव साक्षादीश भावेन्नरः ।
 श्रुतिशास्त्राणि सर्वाणि करे तस्य न संशयः ॥ ३१ ॥
 योगमिच्छादिकं सर्वं जानाति कामचक्रतः ।
 कामचक्रप्रसादेन कामरूपी भवेद् भ्रुवम् ॥ ३२ ॥
 महर्णस्यं तदन्तःस्थं दशकोणस्थमेव च ।
 अष्टदलस्थं तत्रापि विचार्य साधकोत्तमः ॥ ३३ ॥
 अनुनीमत्रिलोमेन शास्त्रस्यानुक्रमेण च ।
 वाच्यं कैशोरमुक्तामं वृद्धिः सिद्धिश्च यौवने ॥ ३४ ॥
 ब्रह्मो ब्रह्मत्वमाप्नोति अस्ते च निधनं भवेत् ।
 नवग्रहास्तत्र मध्ये पञ्चप्राणाश्च सन्ति वै ॥ ३५ ॥
 अनुनीमत्रिलोमेन गणयेद्दशकोणके ।
 दशकोणे सर्वमिहिरष्टमिहश्च तन्त्रके ॥ ३६ ॥
 अष्टपत्रे प्रशंसन्ति अधोऽनन्तमधो गृहे ।
 ब्राह्मणाः शुद्धगृहे च मन्त्रवर्णीयं तान् शृणु ॥ ३७ ॥

समाश्रित्य जपेद्विद्यां सूरयः क्रमरूपिणीम् ।
 ऋक्सदेवीं ऋक्सवुद्धिं ददाति साधकाय च ॥ ३८ ॥
 यदि क्रोधतरा विद्या भवयेत् साधकं लघु ।
 अतः समवयोरूपा देवता ह्यष्टसिद्धिदा ॥ ३९ ॥
 देवो भूत्वा भजेद्देवं तदा मोक्षं समाप्नुयात् ।
 यदि वर्षं न जानाति कौजपुत्रोऽप्यथो व्रजेत् ॥ ४० ॥
 इाकिनो तं भजयन्ति दीक्षामन्त्रार्णहिनकम् ।
 ततो वर्षविचारश्च प्रवक्ष्यामि समाप्ततः ॥ ४१ ॥
 चापान् धृत्वा नरेन्द्रस्तमपि च मनुजं पालयन्तीह लोके
 सर्वे चिन्ताविघातं प्रचुरभवभयं भास्क्रो हन्ति शोकान् ।
 चातुर्थ्या चक्रपाणेः पदमपि पठनं सन्ददाति द्रुमादे-
 र्योगादयोगी गुरुगतमनसा साधको यस्तु योगम् ॥ ४२ ॥
 क्वाशाकमले स्थिता स्थितिलये वाक्काफलशोधरा
 क्वाथामण्डपमध्यगस्थलगता क्वाटाटयो तेजसा ।
 त्रैलोक्यं परिपातु पाशुपतिभिः क्षेत्वाधिपैः श्रीधरैः
 प्राणप्रेमविहारिणी भगवती कृतेण तं साधकम् ॥ ४३ ॥
 जातिस्थितिरनुत्तमा प्रभवतो प्रीता यमाख्या मता
 जीवानामतिदुःखराशिहननादेकाग्रसञ्चारिणी ।
 बली जीवनमध्यगा गतिमती विद्या जया यामिनी
 जाताजातिवारिणी जनमनसंहारचिन्तावनु ॥ ४४ ॥
 भक्त्यादं विवादं भट्टिति भाक्ता भाकरा बीजभाङ्गा
 गङ्गा हन्ति हता शुभाधमुनखी केवल्यमुत्तप्रदा ।
 क्त्वा रक्षति साधकं वरभक्षणकारेण सूक्ष्मानला
 कामक्रोधविनाशिनी शशिसुखी भङ्गारशब्दप्रिया ॥ ४५ ॥
 अकारबीजामलभावसारं शस्यस्य पुञ्जं प्रतिहन्ति योगिनी ।
 खड्गायुधा सा रसपानमत्ता संहारनिद्राकुलसाधुदुःखदा ॥ ४६ ॥

चन्द्रातपस्त्रिगुणसुकान्तविग्रहा टङ्गास्त्रवज्रास्त्रयुता रिपुहरा ॥४८॥
टिं टिमहामन्त्रजपेन मिहृदा हन्ति श्रियं कापुरुषस्य पातकम्
विशालनेत्रा यति चारुकाङ्क्षी ठं ठं स्ववीजं परिपाति ठाङ्गुली ॥४९॥

मनोगतं दुःखसमूहसर्वशो रत्नाकरा शत्रुकुलं निहन्ति ।

डामरा जगतामाद्या डं डं डिं डीं स्वरूपिणी ॥ ४८ ॥

कामचक्रे सुखं दत्त्वा सारथेवं तनोति सा ।

टं टां बीजामिका विद्या रत्नमन्दिरसंस्थिता ।

टङ्कारो पाशहस्ता च साधकं पाति सुन्दरी ॥ ५० ॥

शं शं शिणीं जपति सुजनो जीवनीमध्यसंस्था

शृष्टेश्वर्यं प्रभवति हृदि चोभपुष्पापहाय ।

वाराणस्यां सकलभयहा सन्ददातीह लक्ष्मीं

सूक्ष्मात्यन्तानलपरमुखी कालजालं निहन्ति ॥ ५१ ॥

तारारूपा त्रिनयनकुटिला तारकाख्या निहन्ती

तन्त्रश्रेणी तद्वरकलावाणहेतोरतीता ।

तालचेत्रा तड्दिदिवकला कोटिसूत्रप्रकाशा

तोकादीनां वहनतरणी तारकं पाति भक्तम् ॥ ५२ ॥

स्थितिक्रमेणैव विमुक्तिदायिनी मनोहरा नौरजनेत्रकोमला ।

स्थिता थकाराक्षरमालिनी खला प्रपाति मुख्यं वरसाधकं शिवा ।

दात्री दरिद्रातिनिकुट्टुःखदा दान्ताप्रिया दैत्यविदारिणी दश

दलस्थलस्था दयिता जगत्पते-दंशं ददाति द्रवदेवदारा ॥ ५३ ॥

धात्री धराधारणतत्परा धनी धनप्रदा धर्मगतिर्धरित्री ।

दधार धीरं धनवीजमालिनी ध्यानस्थिता धर्मनिरूपणाय ॥ ५४ ॥

नन्दस्य प्रतिपालनाय जगतामानन्दपुष्पोदया

योगिन्यो नयनाम्बुजोज्ज्वलशिखाश्रीमा प्रभा नाचरा ।

नीता नावपथस्थितामतिमतीं याः पालयन्तीह ताः

पातु ओम्बरेतजसा खलु यथा कालक्रमात् साधकम् ॥ ५५ ॥

प्रीता प्रेमबिलासिनी वरपथज्ञानाश्रया पालनात्

पूज्या पायसपापरा परपदा पीताम्बरा पोषणा ।

प्रीडा पुत्रवती पुराणकथना पायात् पुरा पावनी

या कामेश्वरपावनं परंजनं शोसाधकं पाति सा ॥ ५७ ॥

कृतफणिवरमाता फेरवो फेररूपा

फणधरमुखफुल्लाभोजशक्यामृताश्रयी ।

निरवधिहरकरुहे वाक्वरूपा फलस्था

फलगतफणचूडा पाति फुल्लारविन्दे ॥ ५८ ॥

वज्राख्यां वशकारणां यदि जपेत् श्रीपादसंसेवनात्

बालां वेदविनिर्गतां भगवतीं श्रीरामदेववर्जिताम् ॥ ५९ ॥

वश्या तस्य करास्युजे वसति सा वीरा मनःस्था वसा

वक्त्राश्वारूढकोमले भगवती भूमौशमारास्युजे ।

मातामन्दिरमालिनी मतिमतामानन्दमालामला

मिथ्यामैथुनमोहिनी मनसि सा मित्रामहम्मेलनी ॥ ६० ॥

मानो तं वदते महेश्वरमहित्वं तस्य वक्तव्यस्थले

स्थित्वा सा मरणं निहन्ति सहसा मौनवलम्बो भवेत् ॥ ६१ ॥

यतिप्रिया या प्रतिपाति योगिनो यामास्थिता योगसुखास्यदा यथा ।

योनिस्थले मा यतिसाधकं यशो-यात्रासदा पाति यमादिकं दहेत् ॥ ६२ ॥

रत्नस्था रतिराजिता रणसुखे राज्ञः प्रिया रीतिहा

रुक्मातङ्गतारङ्गिणी रसवती रागापहा रोगहा ।

राजेन्द्रं रजनोरधे प्रकुपिता राधासुता पाति तं

स्वाहारूपसनोरमा सुरमणी रामा रकाराक्षरी ॥ ६३ ॥

येन तेन स्त्रेणापि वेष्टितं फलवोजकम् ॥
 फलत्वेव महदेव ! वायुसिद्धादिकारणम् ॥ २३ ॥
 अष्टकोणं ततो नाथ ! षट्कोणे यानि सन्ति वै ।
 तद्बीजानि सत्कुलानि ध्यात्वा वाक्सिद्धिमाप्नुयात् ॥ २४ ॥
 रेफोर्द्धं कामनावीजं भावकल्पद्रुमाकरम् ।
 सर्वत्र तेजसा व्याप्तं विभाव्य योगिनीपतिः ॥ २५ ॥
 तदधः शीतलाबीजं वामभागक्रमेण तु ।
 विभाव्य परमानन्दरसे मग्नो महासुखी ॥ २६ ॥
 तदधः कालबीजञ्च कामनाफलसिद्धिदम् ।
 यो भजेत् परमानन्दो नित्यज्ञानी च वायुना ॥ २७ ॥
 तदधः वेदकोणे च वरुणं वीजमुत्तमम् ।
 विभाव्य भावको भूत्वा चिरजीवी भवेत् ध्रुवम् ॥ २८ ॥
 तद्रूढं पञ्चमे कोणे वज्रबीजं वकारकम् ।
 अष्टसिद्धिकरं साक्षाद् भजतां शीघ्रसिद्धिदम् ॥ २९ ॥
 षट्कोणे च तद्रूढं च सुरबीजं महाफलम् ।
 हृदि यो भावयेन्नन्वी तस्य सिद्धिः प्रतिष्ठिता ॥ ३० ॥
 अष्टकोणस्थोर्द्धदेशे वर्णमालाविधिं शृणु ।
 येन चिन्तनमात्रेण सर्वज्ञो जगदीश्वरः ॥ ३१ ॥
 ओ औ पवर्गमेवं हि यो नित्यं भजतेऽनिशम् ।
 तस्य सिद्धिः क्षणादेव वायवीरूपभावनात् ॥ ३२ ॥
 चन्द्रबीजस्थोर्द्धदेशे विभाति पूर्णतेजसा ॥ ३३ ॥
 लृ ए ऐ तवर्गमेव तर्ह्यक्षिपिधानतः ।
 तेजोमयी वायुशक्तिर्ददाति सर्वमङ्गलम् ॥ ३४ ॥
 टवर्गं भावयेन्नन्वी कट कट लृ स्वरसंयुतम् ।
 अष्टैश्वर्यप्रदं नित्यं कमलासनसिद्धिदम् ॥ ३५ ॥
 तदधो भावयेद् यस्तु स भवेत् कल्पपादपः ।

भवानौबीजरूपस्य अथो गेहे विभावयेत् ॥ ३६ ॥
 ई उ-युग्मं चवर्गञ्च भावयित्वाऽमरो भवेत् ।
 अ आ इ संयुतो नाथ ! कवगेः कुरुते जयम् ॥ ३७ ॥
 भावयेत् परया भक्त्या सोऽभीष्टं फलमाप्नुयात् ।
 इत्येतत् कथितं नाथ ! फलचक्रञ्च सारदम् ॥ ३८ ॥
 एतच्चक्रभावनाभिर्महाविद्यापतिर्भवेत् ।
 कामरूपे महापीठे लिङ्गपीठे प्रयत्नतः ॥ ३९ ॥
 आज्ञाचक्रं चतुश्चक्रं भावयित्वाऽमरो भवेत् ।
 महायोगी हिरण्मयो मासैकभावनावशात् ॥ ४० ॥
 सप्तदीपेश्वरो भूत्वा अन्ते विष्णुर्वभूव सं ।
 स्थिरचेताः स योगी स्यादिति तन्मार्थनिश्चयः ॥ ४१ ॥
 एतानि चक्रसाराणि आज्ञाचक्रस्थितानि च ।
 विभाव्य परमानन्दैरात्मसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥
 सूक्ष्मवायुप्रसादेन चिरजीवी भवेदिह ॥ ४२ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्घोषने भावप्रज्ञायोगनिर्णये पाशवकले
 फलचक्रसारसङ्घटे सिद्धमन्त्रप्रकरणे चतुर्वेदीयांशे भैरवी-भैरवसंवादे
 विंशः पटलः ॥ २० ॥

अथ एकविंशः पटलः ।

श्रीभैरव उवाच ।—

वीरभावस्य माहात्म्यम् ।—

वद कान्ते ! रहस्यं मे येन सिद्धो भवेन्नरः ।
 तत् प्रकारं विशेषेण देवानामतिदुर्लभम् ॥ १ ॥
 वीरभावस्य माहात्म्यमकस्मात् सिद्धिदायकम् ।
 करुणाहंष्टिरानन्दो यदि चेदस्ति सुन्दरि ! ॥ २ ॥

आनन्दभैरव्युवाच ।—

परमानन्दसारज्ञ ! योगज्ञ ! चैतपारग ! ।
 रहस्यं शृणु मे नाथ ! महाकालस्य भावग ! ॥ १ ॥
 योगमार्गानुसारेण वीरभावं श्रयेत कः ? ।
 आनन्दोद्वेकपुञ्जे तत् शक्तिवेदार्थनिर्णयम् ॥ ४ ॥
 वेदाधीनं महायोगं योगाधीना च कुण्डली ।
 कुण्डल्यधीनं चित्तन्तु चित्ताधीनं चराचरम् ॥ ५ ॥
 मनसः सिद्धिमात्रेण शक्तिसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ।
 यदा शक्तिर्वशीभूता त्रैलोक्यञ्च तदा वशम् ॥ ६ ॥
 अमरः स भवेदेव सत्यं सत्यं कुलेश्वर ! ।
 सहस्रश्लोकयोगेन वीरयोगार्थनिर्णयम् ॥ ७ ॥
 पटलैकादशे जेम-योगेन योगमण्डलम् ।
 षट्चक्रबोधनी विद्या सहस्रदलपङ्कजम् ॥ ८ ॥
 कैलासाख्यं सूक्ष्मपथं ब्रह्मज्ञानाय योगिनाम् ।
 कथयामि महावीर ! क्रमशः क्रमशः शृणु ॥ ९ ॥
 वीरानामुत्तमानाञ्च भ्रष्टानां प्रहिताय च ।
 साक्षात् सिद्धिकारं यद् यत् तत्सर्वं प्रवदामि ते ॥ १० ॥
 योगमार्गक्रमेणैव स सिद्धिफलमिच्छति ।
 स एव भवति क्षिप्रं ब्रह्ममार्गं न संशयः ॥ ११ ॥
 ब्रह्मविद्यास्वरूपेण जपहोमार्चनादिकम् ।
 कुरुते फलसिद्धौ स ब्रह्मज्ञानवान् शुचिः ॥ १२ ॥
 षट्चक्रभेदने प्रीतिर्यस्य साधनचेतसः ।
 संसारे वा वने वाऽपि स सिद्धो भवति ध्रुवम् ॥ १३ ॥
 षट्चक्रार्थं स जानाति यो भजेदम्बिकापदम् ।
 तस्य पापं क्षयं याति ससज्जसु सिद्धिभाक् ॥ १४ ॥
 ज्ञात्वा षट्चक्रभेदञ्च यः कर्म कुरुतेऽनिशम् ।

संवत्सराद्भवेत् सिद्धिरिति तन्मार्थनिर्णयः ॥ १५ ॥
 प्रखेदनाशमाप्नोति मासं त्रयं निषेवणात् ।
 अष्टमासात् कल्पनागो वत्सरात् खेचरी गतिः ॥ १६ ॥
 प्रखेदमधमं प्रोक्तं कल्पनं मध्यमं स्मृतम् ।
 भूमिकत्यापनं नाथ ! खेचरत्वं महासुखम् ॥ १७ ॥
 क्षातिशब्दिन्दुभेदञ्च मूलाधारावधिष्ठितम् ।
 मेरुदण्डाश्रितं देशं कृत्वा ब्रह्ममयो भवेत् ॥ १८ ॥
 सुषुम्ना बाह्यदेशे च यद् यदिन्दुपदं प्रभो ! ।
 क्रमशः क्रमशो भित्त्वा खेचरो भवति ध्रुवम् ॥ १९ ॥
 अल्पकार्यं मनो दत्त्वा ध्यानज्ञानविवर्जितः ।
 उन्मत्तः स भवेदेव शास्त्राणां योगिराड् भवेत् ॥ २० ॥
 हिमकुन्देन्दुधवलं बालां शक्तिं महोज्ज्वलाम् ।
 कालीकालफलानन्दां मूले ध्यात्वा भवेदशी ॥ २१ ॥
 मूलपद्मं महाज्ञानी ध्यात्वा चारुचतुर्दले ।
 कपिलाकोटिदानञ्च फलं प्राप्नोति योगिराट् ॥ २२ ॥
 मूलपद्मे कोटिचन्द्र-कलायुक्तं सरत्तकम् ।
 गणं सुधारसामोद-वदनाजसमाकुलम् ॥ २३ ॥
 निर्मलं कोटिवीरोय-तेजसं ब्रह्मरूपिणम् ।
 वामपार्श्वे कुण्डलिन्या विभाव्य शीतलो भवेत् ॥ २४ ॥
 ततः श्रौजटिलं वीरं तदाकारं तदुद्भवम् ।
 जलाटवज्जिजं देव्या नाथं भजति योगिराट् ॥ २५ ॥
 तत्तत्पद्मपूर्वदले सिन्धुवारणविषडम् ।
 वकारं कोटिचपला मानं भजति योगिराट् ॥ २६ ॥
 तत्पार्श्वे शोणितदले भूमिचक्रं मनोरमम् ।
 यथा ध्यानं कुण्डलिन्या पाञ्चाचक्रे तथाऽत्र च ॥ २७ ॥
 भूमिचक्रकर्म नाथ ! शृणु शङ्कर ! योगिनाम् ।

कण्ठाधारां कुण्डलिनीं जीवन्मुक्तो भवेदिह ॥ १४ ॥
 यदि खासं न त्यजति ब्राह्मचन्द्रमसि प्रभो ! ।
 भ्रूमध्ये चन्द्रनिकरे त्यक्तो योगी भवेदिह ॥ १५ ॥
 सूक्ष्मवायुमनेनैव त्यजेदायुं सुदुर्भुङ् ।
 सहस्राऽऽऽगतं मूले मूलं तत्रैवमानयेत् ॥ १६ ॥
 चन्द्रः सूर्यं लयं याति सूर्यश्चन्द्रमसि प्रभो ! ।
 यो बालो नानयेत् शब्दं तस्य बिन्दुचयो भवेत् ॥ १७ ॥
 यावद्वाह्ये चन्द्रमसि मनो याति रविप्लुते ।
 अन्तर्गते चन्द्रसूर्यं न तस्य दुरितं तनो ॥ १८ ॥
 केवलं सूक्ष्मवायुस्य वायवीशक्तिलालितम् ।
 मानसं यः करोतीति तस्य योगादिवर्द्धनम् ॥ १९ ॥
 प्राप्ते यज्ञोपवीते यः श्रीधरो ब्राह्मणोत्तमः ।
 योगाभ्यासं तदा कुर्यात् स भावो योगिवल्लभः ॥ २० ॥
 यावत्कालं स्थितं बिन्दुं बाल्यभावे यथा यथा ।
 तथा तथा योगमार्गे बिन्दुपातान्तरिष्यति ॥ २१ ॥
 तथापि यदि मामं वा पक्षं वा दशमिर्दिनम् ।
 यदि तिष्ठति बिन्दुये साक्षादभ्यासतो जयो ॥ २२ ॥
 कामानलमहापोडा-विशिष्टः पुरुषो यदा ।
 तत्कामादिमंहरणे विना योगेन कः क्षमः ? ॥ २३ ॥
 योगभ्रंशकारणम् ।—
 समसंसर्गगूढेन कामो भवति निश्चितम् ।
 तत्कामात् क्रोध उत्पन्नो महाशत्रुविनाशकृत् ॥ २४ ॥
 क्रोधाद्भवति सम्मोहः सम्मोहात् स्मृतिविभ्रमः ।
 स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशाद्दिनाशनम् ॥ २५ ॥

योगग्रहणकालः ।—

पातः सङ्घिमावाय्ये मूलादिग्रहमण्डले ।

ध्यात्वा श्रीनाथपादाङ्गं सिद्धो भवति साधकः ॥ २६ ॥
 ईश्वरस्य कृपाचिह्नादादौ शान्तिर्भवेद् भुवि ।
 शान्तिभिर्जायते ज्ञानं ज्ञानात्कोत्तमवाप्नुयात् ॥ २७ ॥
 शान्तिविद्याप्रतिष्ठा च निवृत्तिरिति ताः स्मृताः ।
 चतुर्व्यूहस्ततो देवः प्रोच्यते परमेश्वरः ॥ २८ ॥
 इदं ज्ञानमिदं ज्ञेयमिति चिन्तासमाकुलाः ।
 पठन्त्यहर्निशं शास्त्रं परतत्त्वपराङ्मुखम् ॥ २९ ॥
 शिरो वहति पुष्पाणि गन्धं जानाति नासिका ।
 पठन्ति मम तन्त्राणि दुर्लभा भावबोधकाः ॥ ३० ॥
 यज्ञोपवीतकाले च पशुभावाश्च यो भवेत् ।
 कुतस्तावदीराचारो यावद् योगो न सिध्यति ॥ ३१ ॥
 आचारो विनयो विद्या प्रतिष्ठा योगसाधनम् ।
 तस्यैव जायते सिद्धिरिह पादाङ्गुले मतिः ॥ ३२ ॥
 देवगुरौ महाभक्तिर्यस्य नित्यं विवर्द्धते ।
 संवत्सरात्तस्य सिद्धिर्भवत्येव न संशयः ॥ ३३ ॥
 वेदागमपुराणानां सारमालोक्य यत्नतः ।
 मनः संस्थापयेदिष्ट-पादाभ्योरुहमण्डले ॥ ३४ ॥
 चेतसि क्षेत्रकमले षट्चक्रं योगनिर्मले ।
 मनो निधाय मौनो यः स भवेद् योगिवल्लभः ॥ ३५ ॥
 मनः करोति कर्माणि मनो लिप्यति पातके ।
 मनःसंयमनो भूत्वा पापपुण्यैर्न लिप्यते ॥ ३६ ॥
 भैरव उवाच ।—
 वद कान्ते ! रहस्यं मे येन सिद्धो भवेन्नरः ।
 तस्य कारं विशेषेण योगिनामप्यगोचरम् ॥ ३७ ॥
 यत्रैव गीपयेद् यद् यद् न निन्देन्न निरीक्षयेत् ।
 पूजयेद्भावयेच्चैव दर्जयेन्न जुगुप्सयेत् ॥ ३८ ॥

क्रमेण वद तत्त्वञ्च यदि स्नेहोऽस्ति योगिनि ! ।
 अज्ञात्वा पीठतत्त्वञ्च योगी मोहाश्रितो भवेत् ॥ ३८ ॥
 आनन्दभैरव्युवाच ।—
 तैलोक्ययोगयोग्योऽसि षट्चक्रमेदने रतः ।
 त्वमेव परमानन्द ! सत्त्वाधिष्ठाननिर्मल ! ॥ ४० ॥
 वीरसाधना-विधिनिषेधः ।—
 संघातयेन्महावीर ! एतान् दोषान् महाभयान् ।
 कामक्रोधलोभमोह-मदमात्सर्यसंज्ञकान् ॥ ४१ ॥
 संघातयेन्महावीरो विकारं चित्तयेद्भवम् ।
 निद्रा लज्जा दोर्मनस्यं दशकालानतनः प्रभो ! ॥ ४२ ॥
 संगोपयेन्महावीरो महामन्त्रं कुलक्रियाम् ।
 मुद्राक्षसूतन्त्रार्थं योगिनीवीरसङ्गमम् ॥ ४३ ॥
 आत्माचारं भैरवाणां योगिनीनाञ्च साधनम् ।
 नाड्यग्रथनमानञ्च गोपयेन्मातृजारवत् ॥ ४४ ॥
 न निन्देत् प्राणनिधने देवतां गुरुभौश्वरम् ।
 सुरां विद्यां महाक्षेत्रं पीठं योगादिकारणम् ॥ ४५ ॥
 योगिनीं जडमुन्मत्तं जन्मकर्मकुलप्रियाम् ।
 प्रयोगधर्मकर्तारं न निन्देत् प्राणमंस्थितौ ॥ ४६ ॥
 ज्येष्ठभ्रातृवधूञ्चैव बौद्धाचारञ्च योगिनम् ।
 कर्माशुभशुभञ्चैव महावीरो न निन्देत् ॥ ४७ ॥
 निरीक्षयेन्न कदापि कन्यायोनिं दिने रतिम् ।
 पशुक्रीडां विवसनां कामिनीं प्रकटस्तनीम् ॥ ४८ ॥
 विग्रहं द्यूतपापार्थं क्लीवं विष्टादिकं शुची ।
 अविचारभारणञ्च अप्रमत्तस्य न चरेत् ॥ ४९ ॥
 पूजयेत् परया भक्त्या देवतां गुरुभौश्वरम् ।
 शक्तिसाध्यमात्सर्यं स्थूलसूक्ष्मं प्रयत्नतः ॥ ५० ॥

अतिथिं सातरं निहं पितरं योगिनं तथा ।
 पूजयेत् परया भक्त्या सिद्धमन्त्रसुसिद्धये ॥ ५१ ॥
 भावयेदेकचित्तेन साधुक्तं योगसाधनम् ।
 गुरोर्वीक्ष्योपदेशञ्च स्वधर्मे तीर्थदेवताम् ॥ ५२ ॥
 कुलाचारं वीरतन्त्रमात्मानं परमेश्वरम् ।
 भावयेद्विधिविद्याञ्च तन्त्रसिद्ध्यर्थनिर्णयम् ॥ ५३ ॥
 वर्जयेत् साधकस्नेहो ह्यगम्यागमनादिकम् ।
 धृत्तमङ्गं वञ्चकञ्च प्रलापमन्त्राशुभम् ॥ ५४ ॥
 वर्जयेत् पापगोष्ठीञ्च ह्यानस्यं बहुजल्पनम् ।
 अवैदकममञ्चारं गोसुरं ब्राह्मणस्य च ॥ ५५ ॥
 तुगुप्तयेन कदापि विस्मृतं क्लेशोपाणतम् ॥ ५६ ॥
 होनाङ्गीपिशितं नाथ ! कपालहरणादिकम् ।
 सुरां गोपालनञ्चैव निजपापं रिपोभयम् ॥ ५७ ॥
 वज्रान्धेतानि सर्वाणि यदि किञ्चिन्निहच्छति ।
 समयाचारमेवेदं योगिनां वीरभाविनाम् ॥ ५८ ॥
 गुर्वज्ञया यः करोति जीवमुक्तो भवेद् भुवि ।
 हृथा धर्मं हृथा चर्यं हृथा दीक्षां हृथा तपः ॥ ५९ ॥
 हृथा सुकृतमाख्येति गुर्वज्ञालङ्घनं नृणाम् ।
 ब्राह्मणक्षत्रियादीनामादौ योगादिसाधनम् ॥ ६० ॥
 पश्चात् कुलक्रिया नाथ ! योगविद्याप्रसिद्धये ।
 विना भावेन वीरेण पूर्णयोगी कुतो भवेत् ? ॥ ६१ ॥
 आदौ कुर्यात् पश्चाभावं पश्चात् कुलविचारणम् ।
 मम तन्त्रे महादेव ! केवलं सारनिर्णयम् ॥ ६२ ॥
 अकस्मात् भक्तिसिद्ध्यर्थं कुलाचारञ्च योगिनाम् ।
 ब्राह्मणानां कुलाचारं केवलं ज्ञानसिद्धये ॥ ६३ ॥
 ज्ञानं ज्ञायते योगी योगादमरविग्रहः ।

भूत्वा योगी कुलीनेष योगाभ्यासमहर्निशम् ॥ ६३ ॥
 षट्चक्रं भूतनिलयं भावयेद्भावसिद्धये ।
 मूलपद्मश्लोद्धृष्टे लिङ्गमूले महाशक्तिः ॥ ६४ ॥
 स्वाधिष्ठाने महापद्मं सभृणं वायुना यजेत् ।
 एतत् षड्दलवर्णानां भावनां हि करोति यः ॥
 तस्य सान्नाहविहिणू राकिणीसहितः प्रभो ! ॥ ६५ ॥
 स्वाधिष्ठानषड्दलस्य कर्णिकामध्यमण्डले ।
 दलाष्टकं भावयित्वा नागयुक्तं स ईश्वरः ॥ ६६ ॥
 अष्टनागा अष्टदले प्रतिभान्ति यशारुणाः ।
 जलस्थोपरि पद्मे च ध्यायेत्तन्नागसुप्रभान् ॥ ६७ ॥
 अनन्तं वासुकिं पद्मं महागङ्गाञ्च तत्तकम् ।
 कुलीरं कर्कटं शङ्खं दक्षिणादौ दले भजेत् ॥ ६८ ॥
 अष्टदलोपरि ध्यायेत् कर्णिकाहत्तयुग्मकम् ॥ ६९ ॥
 तदूर्ध्वं षड्दलं वादि-लान्तयुक्तं सविन्दुकम् ।
 पूर्वादिकमयोगेन दक्षिणावर्त्तवायुना ॥ ७० ॥
 पुनः पुनः कुम्भयित्वा ध्यायेत् षड्वर्णवायवीम् ।
 केशरं युगलं ध्यायेत् फणाङ्गमाकृतिं मुदा ॥ ७१ ॥
 अष्टदले षड्दले च विभाव्य योगिराड् भवेत् ॥ ७२ ॥
 अष्टदलश्लोद्धृष्टे हत्तयुग्मं मनोहरम् ।
 तस्योपरि पुनर्ध्यायेत् षड्दले वा दिनान्तकम् ॥ ७३ ॥
 दलाष्टकाधो ध्यायेद् यो हत्तयुग्मं मनाहरम् ।
 हत्ताधो मण्डलाकारं स्वधोज व्याप्य तिष्ठति ॥ ७४ ॥
 हत्तलनं ममाव्याप्तं वां-वोजं विद्युदाकरम् ।
 कोटिसूर्यसमाभासं विभाव्य योगिनां पतिः ॥ ७५ ॥
 यान्तवोजकलानान्तु अथः षट्कोणमण्डलम् ।
 षट्कोणे दक्षिणादौ च भावयेद् यादिलान्तकम् ॥ ७६ ॥

तत् षट्कोणमध्यदेशे षट्कोणं धूम्रतेजसम् ।
 तत् कोणे दक्षिणादौ च द्रव्यादि षट्कमाश्रयेत् ॥ ७७ ॥
 द्रव्यं गुणास्तथा कर्म सामान्यं सविशेषकम् ।
 समवायं क्रमेणैव षट्कोणेषु विभावयेत् ॥
 पूर्वादिकमयोगेन दक्षिणावर्त्तवायुना ॥ ७८ ॥
 सर्वत्र भावयेन्मन्त्री कुम्भयित्वा पुनः पुनः ।
 द्रव्यषट्कोणमध्ये तु षट्कोणं चारुतेजसम् ॥
 कोणे कोणे च षड्वर्णान् भावयेत् स्थिरचञ्चलान् ॥ ७९ ॥
 तन्मध्ये च त्रिकोणे च रुक्मिणीसहितं हरिम् ॥ ८० ॥
 कोटिचन्द्रमरीचिस्थं ध्यायेद् योगी विशानधीः ।
 षड्दलान्तगतं पद्मं यागिनामपि साधनम् ॥ ८१ ॥
 योगी नित्यं यः कुरुते तस्य मासात् प्राप्स्यति ।
 एतच्चक्रप्रसादेन नीरोगो निरहङ्कृतः ॥ ८२ ॥
 सर्वज्ञा भवति क्षिप्रं श्रीनाथपदभावनात् ।
 ज्योतीरूपं योगमागं सूक्ष्मातसूक्ष्मनिर्मलम् ॥ ८३ ॥
 त्रैलोक्यकामनासिद्धिः षट्चक्रे भावयेद्वरिम् ।
 या हारः स समस्तस्य यः शम्भुः सूक्ष्मरूपधृक् ॥ ८४ ॥
 सूक्ष्मरूपस्थितो ब्रह्मा ब्रह्माधोऽनमिदं जगत् ।
 एकमूर्त्तस्त्रया देवा ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ ८५ ॥
 मम विश्वमांक्रताः सृजन्त्यवातं हन्ति च ।
 प्राणायामाद्वा एत योगविघ्नकराः स्मृताः ॥ ८६ ॥
 प्राणायामेन निष्यन्तिः प्रणवे सिद्धिमाप्नुयात् ।
 अकारं ब्रह्मणी वर्णं शब्दरूपं महाप्रभम् ॥ ८७ ॥
 प्रणवान्तगतं नित्यं यो हि पूरकमाश्रयेत् ।
 उकारं वैष्णवं वर्णं शब्दभेदान्मोक्षरम् ॥ ८८ ॥
 प्रणवान्तगतं सत्त्वं योगकुम्भकमाश्रयेत् ।

मकारं शाश्वतं रूपं जीवभूतं विधूतम् ॥ ८८ ॥
प्रणवान्स्थितं कालं लयस्थानं समाश्रयेत् ।
वर्णत्रयविभागेन प्रणवं परिकल्पितम् ॥ ८९ ॥

हंसमन्त्रः ।—

प्रणवाज्जायते हंशो हंसः सोऽहं परो भवेत् ।
सोऽहं ज्ञानं महाज्ञानं योगिनामपि दुर्लभम् ॥ ९० ॥
निरन्तरं भावयेद् यः स एव परमो भवेत् ।
हं पुमान् श्वासरूपेण चन्द्रेण प्रकटितस्तु सः ॥ ९१ ॥
एतदहं विज्ञानीयात् सूर्यमण्डलभेदकः ।
विपरीतक्रमेणैव सोऽहं ज्ञानं यदा भवेत् ॥
तदैव सूर्यः सिद्धः स्वात् सुरासुरप्रपूजितः ॥ ९२ ॥
हकारार्थं सकारार्थं गोपयित्वा ततः परम् ।
सन्धिं कुर्व्यात्ततः पश्चात् प्रणवोऽसौ महामनुः ॥ ९३ ॥
एतत् हंसं महामन्त्रं स्वाधिष्ठाने मनोग्रहे ॥ ९४ ॥
मनो रूपं भजेद् यस्तु स भवेत् सूर्यमध्यगः ।
हंसं सूर्यं विज्ञानीयात् सोऽहं चन्द्रो न संशयः ॥
विपरीतो यदा भूयात्तदैव सोऽहं भागभवेत् ॥ ९५ ॥
यदि हंसमनो रूपं स्वाधिष्ठाने हरैः पदे ।
बिभाव्य श्रीगुरोः पादे नीयते नात्र संशयः ॥ ९६ ॥
सोऽहं यदा शक्तिकूटं अकाराऽऽकारसम्पुटम् ।
कृत्वा जपति यो ज्ञानी स भवेत् कल्पपादपः ॥ ९७ ॥
जपहोमादिकं सर्वं हंसेन यः करोति हि ।
तदैव चन्द्रसूर्यश्च चाङ्गमन्त्रप्रसाधकः ॥ ९८ ॥
एतज्जपं महादेव ! देहमध्ये करोम्यहम् ॥ ९९ ॥
एकविंशत् सहस्राणि षट्शतानि च हं मनुम् ।
पंरूपेण हकारश्च स्त्रीरूपेण सकारकम् ॥

जप्त्वा रक्षां करोतीह चन्द्रबिन्दुशतेन च ॥ १०१ ॥
प्रणवान्तं महाहंसं नित्यं जपति यो नरः ।
वायुमिहर्भवेत्तस्य वायवो सुकृपा भवेत् ॥ १०२ ॥
बृहदहंसं प्रवक्ष्यामि येन सिद्धो भवेन्नरः ॥ १०३ ॥
कामरूपो कुलादेव वाक्सिद्धिरिति निश्चितम् ।
आदौ प्रणवमुच्चार्य ततो हंसपदं लिखेत् ॥ १०४ ॥
तत्पश्चात् प्रणवं ज्ञेयं ततः प्रणवमेव च ।
तर्पयामि पदस्थान्ते प्रणवं फडिति स्मरेत् ॥ १०५ ॥
एतद्धि हंसमन्त्रस्तु वीराणामुदयाय च ।
बृहदहंसपसादेन षट्चक्रभेदको भवेत् ॥ १०६ ॥
षट्चक्रे च प्रशंसन्ति सर्वे देवाश्चराचराः ।
योगसिद्धिविद्यया मे भ्रमन्ति क्रोधिनस्तनी ॥ १०७ ॥
यदि हंसं बृहदहंसं जपन्ति वायुमिदये ।
तदा सर्वे पलायन्ते राक्षसास्मानुषा यथा ॥ १०८ ॥

इति श्रीरुद्रयामले चत्वारस्तले महातत्त्वोद्घोषने भावनिर्णये पाञ्चवक्त्रे
षट्पञ्चसारसङ्केते योगशिक्षाविधिनिर्णये सिद्धमन्त्रप्रकरणे
भैरव-भैरवीसंवादे तथोविंशः पटलः ॥ २२ ॥

अथ तथोविंशः पटलः ।

भैरव्युवाच ।—

अथातः संप्रवक्ष्यामि ब्रह्ममार्गमनुत्तमम् ।
यद् यज्ज्ञात्वा सुराः सर्वे जयाख्याः परमं जगुः ॥ १ ॥
नमस्तेजःप्रकाशाय महतां धर्महृदये ।
योगाय योगिनां देव ! भक्तप्रस्थनिरूपणम् ॥ २ ॥
योगाभ्यासं यः करोति न जानातीह भक्षणम् ।

कोटिवर्षसहस्रेण न योगी भवति भुवम् ॥ १ ॥
 अतो भक्षणमाहात्म्यं प्रवदामि समासतः ।
 यज्ज्ञात्वा सिद्धिमाप्नोति स्वाधिष्ठानादिभेदनम् ॥ ४ ॥

योगिनां भोजननियमः ।—

आदौ विवेकी यो भूयाद् भूतले परमेश्वरः ।
 स एव भक्षणीयस्य गृहेऽरण्ये समाचरेत् ॥ ५ ॥
 वायुासनदृढानन्दः परमानन्दनिर्भरः ।
 मिताहारं सदा कुर्यात् पूरकाङ्गादहेतुना ॥ ६ ॥
 तदा पूरकसिद्धिः स्याद्भक्षणादितिरूपात् ।
 उदरं पूरयेन्नित्यं कुम्भयित्वा पुनः पुनः ॥ ७ ॥
 निजहस्तप्रमाणत्रिः पूरयेत् पूर्णमेव च ।
 तत् प्रस्थं स्यापयेन्नाथ विश्वामित्रकपालके ॥ ८ ॥
 हंसहादशवारेण शिलायामपि धर्षयेत् ।
 नित्यं तत्पातपूर्णं च वायुनैकेन भक्षयेत् ॥ ९ ॥
 तण्डुकान् शालिसम्भूतान् कपालप्रस्थपूर्णकान् ।
 दिने दिने त्रयं कुर्याद्भक्षणादिषु कर्मसु ॥ १० ॥
 हंसहादशवारेण जपेन संक्षयश्चरेत् ।
 शिलायां तत्कपालस्य वर्धयेत् पूरकादिकम् ॥ ११ ॥
 थावत्कालं त्रयं याति निजभक्षणनिर्णयम् ।
 तत्कालं वायुनाऽऽपृथ्य खोदरं काकचक्षुभिः ॥ १२ ॥
 आकुक्षयेत् सदा मूले कुण्डलीं भक्षधारणात् ।
 तत्र संपूरयेद् योगी भक्षप्रस्थावनाश्रयात् ॥ १३ ॥
 काकक्रमेण तत् सिद्धिमवाप्नोति जितेन्द्रियः ।
 यत् स्थानं भक्षणस्यैव तत् स्थाने पूरयेत् सुखम् ॥ १४ ॥
 पुनः पुनर्भक्षणेन भक्ष्यसिद्धिमुपैति हि ।
 विना पूरकयोगेन भक्षणं नापि सिध्यति ॥ १५ ॥

अथवाऽन्यप्रकारेण भक्ष्यत्यागविनिर्णयम् ।
 येन हीना न सिध्यन्ति नाडीचक्रस्य देवताः ॥ १६ ॥
 हातिशब्दं यासमादाय त्रिपर्वणि यथास्थितम् ।
 अर्द्धश्रासं विहायापि नित्यं भक्षणमाचरेत् ॥ १७ ॥
 सदा सम्पूरयेद्वायुं भावको गतभीमहान् ।
 भक्ष्यस्थाने समायोज्य पिबेद्वायुमहर्निशम् ॥ १८ ॥
 चतुःप्रष्टिदिने सर्वं क्षयं कृत्वा ततः सुधीः ।
 पयोभक्षणमाकुर्यात् स्थिरचेता जितेन्द्रियः ॥ १९ ॥
 पयःप्रमाणं वक्ष्यामि हस्तप्रस्थं त्रयं त्रयम् ।
 शनैः शनैर्विजितव्याः प्राणा मत्तगजेन्द्रवत् ॥ २० ॥
 यस्मात्प्राज्ञायते सिद्धिः पूरकादिषु लक्षणम् ।
 क्रमेणाष्टाङ्गसिद्धिः स्याद् यतीनां कामरूपिणाम् ॥ २१ ॥
 वज्रपद्मासनं कृत्वा विजयानन्दनन्दितः ।
 धारयेन्माकृतं मन्त्री मूलाधारे मनोलयम् ॥ २२ ॥

आसननियमस्तद्वेदाद्यः ।—

अथासनप्रभेदश्च शृणु मत्सिद्धिकाङ्क्षिणाम् ।
 येन विना पूरकाणां सिद्धिमाक्नु महीतले ॥ २३ ॥
 अधोमुण्डासनं वक्ष्ये सर्वेषां प्राणिनां सुखम् ।
 ऊर्ध्वमार्गे पदे दत्त्वा धारयेन्माकृतं सुधीः ॥ २४ ॥
 सर्वांसनानां श्रेष्ठं हि ऊर्ध्वपादो यदाचरेत् ।
 तदैव महतीं सिद्धिं ददाति वायवी कला ॥ २५ ॥
 एतत् पद्मासनं कुर्यात् प्राणवायुप्रसिद्धये ।
 शुभासनः सदा ध्यायेत् पूरयित्वा पुनः पुनः ॥ २६ ॥
 उरुमूले वामपादं पुनस्तद्वक्षिणं पदम् ।
 वामोरीं स्थापयित्वा च पद्मासनमिति स्मृतम् ॥ २७ ॥
 सव्यपादस्य योगेन आसनं परिकल्पयेत् ।

तदैकासनकाले तु द्वितीयासनमाचरेत् ॥ २८ ॥
 पुटे करद्वयं नीत्वा वृद्धाङ्गुष्ठद्वयं सुधीः ।
 कायसङ्कोचमाकृत्य धृत्वा बद्धासनो भवेत् ॥ २९ ॥
 बद्धपद्मासनं कृत्वा वायुबद्धं पुनः पुनः ।
 चिवुकं स्थापयेद् यन्नाह्वादिजसि भास्करे ॥ ३० ॥
 ह्रस्वासनं हि सर्वेषां प्राणिनां सिद्धिकारणम् ।
 वायुवशाय यः कुर्यात् स योगो नात्र संशयः ॥ ३१ ॥
 स्वभावसिद्धिकरणं सर्वेषां स्वस्तिकासनम् ।
 वामपादतले कुर्यात् पाददक्षिणमेव च ॥ ३२ ॥
 सव्यापसव्ययोगेन आसनद्वयमेव च ।
 सर्वत्रैवं प्रकारेण कृत्वा नारीव सारमेत् ॥ ३३ ॥
 आसनानि शृणु ह्येतत् त्रिंशतासंख्यकानि च ।
 सव्यापसव्ययोगेन द्विगुणं प्रभवेदिह ॥ ३४ ॥
 चतुःपञ्चासनानौह वदामि वायुसाधनात् ।
 द्वात्रिंशद्विन्दुभेदाय कल्पयेद्वायुवर्षये ॥ ३५ ॥
 कार्मुकासनमाकृत्य उदरे पूरयेत् सूक्ष्मम् ।
 तदा वायुर्वशा याति कालेन सूक्ष्मवायुना ॥ ३६ ॥
 कृत्वा पद्मासनं मन्त्री वेष्टयित्वा प्रधारयेत् ।
 करेण दक्षिणेनैव वामपादान्तिकं तटम् ॥ ३७ ॥
 सव्यापसव्यद्विगुणं कार्मुकासनमेव च ।
 कार्मुकद्वययोगेन शरवहायुमानयेत् ॥ ३८ ॥
 कुक्कुटासनमावच्छेदाङ्गोनिर्मलहेतुना ।
 मत्कुलागमयोगेन कुर्याद्वायुनिषेवणम् ॥ ३९ ॥
 निजहस्तद्वयं भूमौ पातयित्वा जितेन्द्रियः ।
 पद्मं बद्धं यः करोति कूर्परहयमध्यतः ॥ ४० ॥
 सव्यापसव्ययुगलं कुक्कुटं ब्रह्मणा कृतम् ।

बद्धं कृत्वा अधःशोषे यः करोति खगासनम् ॥ ४१ ॥
 खगासनप्रसादेन अमलेषो भवेद् द्रुतम् ।
 पुनः पुनः अथादेव त्रिषयश्चमलोपकृतम् ॥ ४२ ॥
 लोलासनं सदा कुर्यात् वायुलोलापघातनात् ।
 स्थिरवायुप्रसादेन स्थिरचेता भवेद् द्रुतम् ॥ ४३ ॥
 पद्मासनं समाकृत्य पादयोः सन्निगच्छरे ।
 हस्तद्वयं मध्यदेशे नियोज्य कुक्कुटाकृतिः ॥ ४४ ॥
 निजहस्तद्वयं पश्चात् निपात्य हस्तिभरम् ।
 कृत्वा शरीरमुत्थाप्य स्थित्वा पद्मासनेऽनिलम् ॥ ४५ ॥
 स्थित्वैतदासने मन्त्री अधःशोषं करोति चेत् ।
 उत्तमाङ्गासनं ज्ञेयं योगिनामतिदुर्लभम् ॥ ४६ ॥
 एतदासनमात्रेण शरीरं शीतलं भवेत् ।
 पुनः पुनः प्रसादेन चैतन्या कुण्डली भवेत् ॥ ४७ ॥
 सव्यापसव्ययोगेन यः करोति पुनः पुनः ।
 पूरयित्वा मूलपद्मे सूक्ष्मवायुं विकृष्येत् ॥ ४८ ॥
 कृत्वा कुम्भकमेवं हि सूक्ष्मवायुलयं विधौ ।
 मूलादिब्रह्मरन्मान्ते स्थापयेन्नयगे पदे ॥ ४९ ॥
 एतत् शुभासनं कृत्वा सूक्ष्मरन्ध्रे मनोलयम् ।
 सूचीरन्ध्रे यथा सूत्रं पूरयेत् सूक्ष्मवायुना ॥ ५० ॥
 एतत् क्रमेण षण्मासात् पूरकस्यापि लक्षणम् ।
 महासुखं समाप्नोति योगाऽष्टाङ्गनिषेवणात् ॥ ५१ ॥
 अथ वक्ष्ये महादेव ! पर्वतासनमङ्गलम् ।
 यत् कृत्वा स्थिररुग्णो स्यात् षट्चक्रादविलोपनम् ॥ ५२ ॥
 योन्यासनं पर्वतेन योगं योगफलं निलम् ।
 तत्कालफलवन्तीव खेचरो यावदेव हि ॥ ५३ ॥
 पादयोगेन चक्रस्य लिङ्गाग्रं यो नियोजयेत् ।

अन्यत् पदसुरौ दत्त्वा तत्र योन्यासनं भुवि ॥ ५४ ॥
 तत्र मध्ये महादेव ! त्वय्योन्यासनं शृणु ।
 यत् कृत्वा खेचरो भूत्वा विचरेदीश्वरो यथा ॥ ५५ ॥
 कृत्वा योन्यासनं नाथ ! लिङ्गगुह्यादिबन्धनम् ।
 मुखनासानेत्रकर्णं कनिष्ठाङ्गुलिभिस्तथा ॥ ५६ ॥
 ओष्ठाधरकनिष्ठाभ्यां तथैव मध्यनासिके ।
 मध्यमाभ्यां नेत्रयुगलं तर्जनीभ्यां परैः श्रुती ॥ ५७ ॥
 एतद् योन्यासनं नाथ ! योगिनामतिदुर्लभम् ।
 कृत्वा यः पूरयेदायुर्मूलमाकुञ्चा स्तब्धयेत् ॥ ५८ ॥
 सव्यापसव्ययोगिनं सिद्धो भवति साधकः ।
 शनैः शनैः समारुह्य कुम्भकं परिपूरयेत् ॥ ५९ ॥
 अक्षुण्णोदयकालाच्च वसुदण्डे सदाशिव ।
 सव्यापसव्ययोगिनं गृह्णीयाद्वायुगानिलम् ॥ ६० ॥
 द्वितीयप्रहरं कुप्यांश्चायुपूजां मनोरमाम् ।
 एतदासनमाकृत्य सिद्धो भवति साधकः ॥ ६१ ॥
 अथान्धदासनं वक्ष्ये यत् कृत्वा सोऽमरो भवेत् ।
 मत्साधकः शुचिः श्रौमान् कुप्याद् गत्वा निराविलीनः ।
 भेकानामासनं योगं निजवर्त्तमानं सम्मुखम् ।
 निधाय पादयुगलं स्कन्धे बाह्व पदोपरि ॥ ६२ ॥
 ध्यायेद्वा चित्पदं भ्रान्तमासनस्थः सुखाय च ।
 यदि सर्वाङ्गमुत्तान्य गगनं खेचरासनम् ॥ ६३ ॥
 महाभेकासनं प्रोक्तं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।
 महाविद्यामहामन्त्रं प्राप्नोति जपतीह यः ॥ ६४ ॥
 एतत् प्रभेदं वक्ष्यामि करोति यः स चामरः ।
 एकपादसुरौ बद्धा स्कन्धेऽन्यत् पादरक्षणम् ॥ ६५ ॥
 एतत् प्राणासनं नाम सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।

वायुमुले समारोप्य ध्यात्वाऽऽकुञ्चा प्रकारयेत् ॥ ६६ ॥
 केवलं पादमेकञ्च स्कन्धे चारोप्य यत्नतः ।
 एकपादेन गगने तिष्ठेत् स दण्डवत् प्रभो ! ॥ ६७ ॥
 अपानासनमेतद्द्वि सर्वेषां पूरकाश्रयम् ।
 कृत्वा सूक्ष्मे शीर्षपद्मे समारोप्य च वायुभिः ॥ ६८ ॥
 तदा सिद्धो भवेत्सर्वार्थः प्राणाऽपानसमागमम् ।
 अपानासनयोगिनं कृत्वा योगेश्वरो भुवि ॥ ६९ ॥
 समानासनमावक्ष्ये सिद्धमन्त्रादिसाधनात् ।
 एकपादसुरौ दत्त्वा गुह्येऽन्यत्लिङ्गवक्त्रके ॥ ७० ॥
 एतद्वीरासनं नाथ ! समानासनसंपन्नकम् ।
 इत्याकृत्य जपेन्मन्त्रं धृत्वा वायुं चतुर्दले ॥ ७१ ॥
 कुण्डलीं भावयेन्मन्त्री कोटिविद्युक्ताकृतिम् ।
 आत्मचन्द्राश्चतरमैराप्नुतां योगिनीं सदा ॥ ७२ ॥
 वीरासनन्तु वीराणां योगवायुप्रधारणम् ।
 यो जानाति महावीरः स योगी भवति ध्रुवम् ॥ ७३ ॥
 अथ वक्ष्ये महाकाल ! समानासनसाधनम् ।
 भेदक्रमेण यज्ज्ञात्वा वीराणामधिपो भवेत् ॥ ७४ ॥
 समानासनमाकृत्य ब्रह्माङ्गुलं करेण च ।
 एकेन साधिकारी स्याद् स्वरयोगादिसाधने ॥ ७५ ॥
 आसनं यो हि जानाति वायूनां हरणं तथा ।
 कालादीनां निर्णयन्तु स कदाचित् नश्यति ॥ ७६ ॥
 कालेन लभ्यते सिद्धिः कालरूपो महोज्ज्वलः ।
 साधकैर्योगिभिर्ध्यतः सिद्धवीरासनात्मना ॥ ७७ ॥
 अथ वक्ष्ये नीलकण्ठ ! अन्त्यभेदासनं शुभम् ।
 ज्ञात्वा रुद्रो भवेत् क्षिप्रं सूक्ष्मवायुनिषेवणम् ॥ ७८ ॥
 कृत्वा पञ्चासनं मन्त्री जह्योर्हृदये करी ।

कूर्परस्थानपथ्यन्तं विमेष्य स्कन्धधारणम् ॥ ८० ॥
 भित्त्वा पद्मासनं मन्त्री सहस्राङ्गैर्न घाटनम् ।
 येन शीघ्रं भावनम् सर्वङ्गुलिभिराश्रमम् ॥ ८१ ॥
 ग्रन्थिमेदासनञ्चेत् खेचरादिप्रदर्शनम् ।
 कृत्वा सूक्ष्मवायुलयं परमात्मनि कारयेत् ॥ ८२ ॥
 अथान्यासनमावच्छेद्य योगपूरकरक्षणात् ।
 कृत्वा पद्मासनं पादा ऋजुष्ठजङ्घयोः स्थितम् ॥ ८३ ॥
 हस्तमेकान्तं जङ्घायां कार्मुके कूर्परोरुङ्गके ।
 पद्मासने समाधाय ऋजुष्ठं परिधावयेत् ॥ ८४ ॥
 कार्मुकासनमेतच्च सव्यापसव्ययोगतः ।
 पद्मासनं विष्टयित्वा ऋजुष्ठायं प्रधावयेत् ॥ ८५ ॥
 यः करोति सदा नाथ ! कार्मुकासनसुप्तमम् ।
 स वै रोगादिशत्रून् क्षयं नीत्वा सुखी भवेत् ॥ ८६ ॥
 अथ वक्ष्येऽत्र संक्षेपात् सर्वाङ्गासनसुप्तमम् ।
 यत् कृत्वा योगनिपुणो विद्याभिः पण्डितो यथा ॥ ८७ ॥
 अधो निधाय शीर्षं ऊर्ध्वपादद्वयश्चरेत् ।
 पद्मासनन्तु तत्रैव भूमौ कूर्परयुगलम् ॥ ८८ ॥
 दण्डे दण्डे सदा कुर्यात् अमशान्तिपरः सुधीः ।
 नित्यं सर्वासनं हित्वा न कुर्यात् वायुधारणम् ॥ ८९ ॥
 मासेन सूक्ष्मवायूनां गमनश्चोपलभ्यते ।
 त्रिमासे देवपदवीं त्रिमासे शीतलो भवेत् ॥ ९० ॥
 अथ वक्ष्ये महादेव ! मयूरासनसुप्तमम् ।
 भूमौ निपात्य हस्तौ द्वौ कूर्परोरपरि देहकम् ॥ ९१ ॥
 कूर्परोरपरि संस्थाप्य सर्वदेहं स्थिराश्रयः ।
 केवलं हस्तयुगलं निपात्य भुवि सुस्थिरः ॥ ९२ ॥
 एतदासनमात्रेण नाडीसम्भेदनं भवेत् ।

पूरकेण दृढो याति सर्वत्राङ्गाश्रयेण च ॥ ९३ ॥
 अथान्यदासनं कृत्वा सर्वव्याधिनिवारणम् ।
 योगाभ्यासी भवेत् क्षिप्रं ज्ञानासनप्रसादतः ॥ ९४ ॥
 दक्षपादोरुमूले च वामपादतलं तथा ।
 दक्षपादतलं दक्ष-पार्श्वं संयोज्य धारयेत् ॥ ९५ ॥
 एतज्ज्ञानासनं नाथ ! ज्ञानादिव्याप्रकाशकम् ।
 निरन्तरं यः करोति तस्य ग्रन्थिः क्षयोभवेत् ॥ ९६ ॥
 सव्यापसव्ययोगेन मुण्डासनमिति स्मृतम् ।
 कृत्वा ध्यात्वा स्थिरो भूत्वा लीयते परमात्मनि ॥ ९७ ॥
 गुरुडासनमावच्छेद्य येन ध्यानं स्थिरं भुवि ।
 सर्वदोषादिनिर्मुक्तो भवतीह महाबली ॥ ९८ ॥
 एकपादसुरी बद्धा एकपादेन दण्डवत् ।
 जङ्घापादसन्धिदेशे ज्ञानव्यग्रं व्यवस्थितम् ॥ ९९ ॥
 एतदासनमाकृत्य पृष्ठे संहारमुद्रया ।
 शिराध्य योगनाथश्च स टास ईश्वरश्च च ॥ १०० ॥
 अथान्यदासनं वक्ष्ये येन सिद्धो भवेन्नरः ।
 अकस्मादायुसञ्चारं कोकिलाख्याऽऽसनेन च ॥ १०१ ॥
 ऊर्ध्वं हस्तद्वयं कृत्वा तदग्रे पादयोः सुधीः ।
 वृद्धाङ्गुष्ठद्वयं नाथ ! शनैः शनैः प्रकारयेत् ॥ १०२ ॥
 पद्मासनं समाकृत्य कूर्परोरपरि संस्थितः ॥ १०३ ॥
 अथ वक्ष्ये वीरनाथ ! आनन्दमन्दिरासनम् ।
 यत् कृत्वा अमरो धीरो भवत्यवेह साधकः ॥ १०४ ॥
 हस्तयुगलं पार्श्वदेशे पादयुगलं प्रदापयेत् ।
 प्रकृत्य दण्डवत् कौल ! नित्यमाग्रे प्रतिष्ठति ॥ १०५ ॥
 खञ्जनासनमावच्छेद्य यत् कृत्वा सुस्थिरो भवेत् ।
 पृष्ठे पादद्वयं बद्धा हस्तौ भूमौ प्रधारयेत् ॥ १०६ ॥

शवसाधनकाले च यद्यत् कर्म करोति हि ।

तत्कर्मसाधनादेव योगी स्यादमरो नरः ॥ ८२ ॥

शानन्दभैरव्युवाच ।—

कालक्रियादिकं ज्ञात्वा सूक्ष्मानुविधारणम् ।

साधको विचरेद्दीरो वीराचारविवेचकः ॥ ८३ ॥

शवादे रणघातस्य क्रियामाहात्म्यमुत्तमम् ।

शृणु सङ्केतभाषाभिः शिवेन्द्रचन्द्रशेखर ! ॥ ८४ ॥

एकहस्ताईमाने तु भूम्यधो विधिमन्दरे ।

संस्थाप्य सुशवं नाथ ! मायादावगतः प्रभो ! ॥ ८५ ॥

एकाङ्गं जगदाधारा आचारान्तर्गता सती ।

पतिहीना सूक्ष्मरूपा सधरादिचराचरे ॥ ८६ ॥

मदीयं साधकं पुण्यं धर्मोक्तमायामोक्षगम् ।

एका पाणिं सदा दत्ता धात्रीरूपा सरस्वती ॥ ८७ ॥

केवलं तत्त्वभावेन शम्भो ! योगपरायण ! ।

भग्ना संसारकरणास्त्वयि त्वच्चाहमेव च ॥ ८८ ॥

यद्यत् पदार्थनिकरे तिष्ठसि त्वं सदा मुदा ।

तत्रैव संस्थिरा दृष्टा चाहमेव न संशयः ॥ ८९ ॥

एतद्भावं त्वं करोषि कस्य हेतोस्तव प्रिया ।

वामाङ्गे संस्थिरा नित्यं कामक्राधाविवर्जिता ॥ ९० ॥

शानन्दभैरव उवाच ।—

किं प्रयोजनमेवं हि शवादीनाञ्च साधनात् ।

यदि ते श्रीपदाभोज-मधुन्यक्तो भवेद् यतिः ॥ ९० ॥

त्रैलोक्यपूजिते भोमि ! वाग्वादिनीस्वरूपिणि ! ।

शवसाधनमात्रेण केन योगी भवेद्दद ॥ ९० ॥

शानन्दरसलावण्ये ! मन्दहासमुखाब्ज ! ।

योगी भजति योगार्थं केन तत्फलमावद ॥ ९० ॥

शानन्दभैरव्युवाच ।—

यदि शङ्कर ! भक्तोऽसि मम जापपरायणः ।

तथापि शवभावेन शववत् शवसाधनम् ॥ ९० ॥

रात्रियोगे प्रकर्त्तव्यं दिवसे न कदाचन ।

शवे स्थिरो यो भवति स भक्तो मे न संशयः ॥ ९१ ॥

शवो मेऽतीव सद्ब्रह्मं मम तुष्टिनिबन्धनम् ।

ममाज्ञापालने योग्यः कुर्व्याद्दीरः शवान्नम् ॥ ९० ॥

यद्यहं तत्र गच्छामि तदैव स शिवो भवेत् ।

निःशेषत्यागमात्रेण शवत्वं प्रलयं तनोः ॥ ९० ॥

यः करोति भावराशिं मयि देव्यां महेश्वर ! ।

त्रैलोक्यपूजितायान्तु स शिवः शवमाश्रयेत् ॥ ९० ॥

अधिकारी तु भक्तस्य पालने परपृष्ठतः ।

करोमि कामिनीनाथं सन्देहो नात्र भूतले ॥ ९० ॥

यदा वे त्वज्यते गात्रं पशूनां मारणाय च ।

तदैते च मृताः सर्वे जीवन्ते केन हेतुना ॥ ९१ ॥

तदाहुतिमहाद्रव्यं शवेन्द्रं रणहानिगम् ।

अनीय साधयेद् यस्तु स स्थिरो मे सुभक्तिगः ॥ ९१ ॥

सदा क्रोधो भवेद् यस्तु स क्रूरो नात्र संशयः ।

स कथं वीरराट् च साधयेद्दिल्लः शवम् ॥ ९१ ॥

भयविल्लनचेता यः स क्रोधो नात्र संशयः ।

नास्ति क्रोधसमं पापं पापात् क्षिप्तो भवेत् शवे ॥ ९१ ॥

यो भक्तः पापनिर्मुक्तः सिद्धरूपी निराश्रयः ।

विवेकी ध्याननिष्ठश्च स्थिरः संसाधयेत् शवम् ॥ ९१ ॥

यावत्कालं स्थिरचित्तं न प्राप्नोति जितेन्द्रियः ।

तावत्कालं नापि कुर्व्यात् शवेन्द्रस्यापि साधनम् ॥ ९१ ॥

तद्दिनात्तद्दिनं यावत् यद्दृष्ट्वा व्याप्य साधयेत् ॥ ९१ ॥

एवं कृत्वा हविष्याशी महाविद्यादिसाधनम् ।
जितेन्द्रियो मुदा कुर्यादष्टाङ्गसाधनेन च ॥ ११७ ॥

श्रवसाधनासिद्धिः ।—

तदष्टाङ्गफलं ह्येतत् यत् कृत्वा सिद्धिभागवेत् ।
नाडीमुद्रामेदकश्च कुलाचारफलान्वितम् ॥ ११८ ॥
अष्टाङ्गसाधनादेव सिद्धरूपी महीतले ।
पश्चादन्यं स्वर्गगामी भवेन्न भूतलं विना ॥ ११९ ॥
आदौ भूतलसिद्धिः स्याद्भूलोकस्य सिद्धिभाक् ।
पश्चात् स्वर्लोकसिद्धिः स्यान्महर्लोकस्य सिद्धिभाक् ॥ १२० ॥
जनलोकस्य विहीनस्तपोलोकस्य सिद्धिभाक् ।
सत्यलोकस्य सिद्धीशः पश्चाद्भवति साधकः ॥ १२१ ॥
एवंक्रमेण सिद्धिः स्यात् स्वर्गादीनां महेश्वर ! ।
अष्टाङ्गसाधनार्थाय देवा भवन्ति भूतले ॥ १२२ ॥
भूतले सिद्धिमाह्वय गच्छन्ति ब्रह्ममन्दिरे ।
क्रमेणैवं विलीनास्ते अतो भूतलसाधनम् ॥ १२३ ॥

जापकस्य विधिनियमः ।—

भूतले श्रवमाख्याय ब्रह्मचारौ दिवा शुचिः ।
निशायां पञ्चतत्त्वेन दिवसेऽष्टाङ्गसाधनम् ॥ १२४ ॥
जितेन्द्रियो निर्विकारो वित्तवान् हि परो नरः ।
श्रवं संसाधयेद्दीर्घचिन्ताऽऽलस्यविवर्जितः ॥ १२५ ॥
चिन्ताभिर्जायते लोभो लोभात् कामः प्रपद्यते ।
कामाद्भवति सम्प्रोहो मोहादालस्यसञ्चयः ॥ १२६ ॥
आलस्यदोषजालेन निद्रा भवति तत्पण्यात् ।
महानिद्राविपाकेन सत्युर्भवति निश्चितम् ॥ १२७ ॥
अपक्वनिद्राभङ्गेन क्रोधो भवति निश्चितम् ।
तत्क्रोधाच्चित्तविकलो विकलात् श्लाघवर्धनः ॥ १२८ ॥

तथायुः क्षयमाप्नोति विस्तरे स्वासंक्षये ।
बलं बुद्धिः क्षयं याति बुद्धिहीनो जडोत्सुकः ॥ १२९ ॥
जडभावेन मन्त्राणां जपहीनो भवेन्नरः ।
जपहीने स्वासनशः स्वासनशो तनुक्षयम् ॥ १३० ॥
अतस्तनुं समाश्रित्य जपनिष्ठो भवेत् शुचिः ।
अष्टाङ्गधारणेनैव सिद्धी भवति नान्यथा ॥ १३१ ॥
अष्टाङ्गलक्षणं वक्ष्ये साक्षात् सिद्धिकरं परम् ।
जन्मकोटिसङ्ख्याणां फलेन कुरुते नरः ॥ १३२ ॥
यमेन लभ्यते ज्ञानं ज्ञानात् कुलपतिर्भवेत् ।
यो योगीशः स कुलेशः शिशुभावस्थनिर्मलः ॥ १३३ ॥
नियमेन भवेत् पूजा पूजया लभते शिवम् ।
यत्र पूजा न सम्पूर्णा सम्पूर्णाः शुचिरुच्यते ॥ १३४ ॥
आसनेन दीर्घजीवी रोगशोकविवर्जितः ।
ग्रन्थिभेदनमात्रेण साधकः शीतलो भवेत् ॥ १३५ ॥
प्राणायामेन शुद्धः स्यात् प्राणवायुवशेन च ।
वशीभवति देवेश ! आत्मारामेऽपि लीयते ॥ १३६ ॥
प्रत्याहारेण चित्तान्तु चक्षुरं कामनाप्रियम् ।
तत्कामनाविनाशाय स्थापयेत् पदपङ्कजं ॥ १३७ ॥
धारणेन वायुसिद्धिरिष्टसिद्धिस्ततः परम् ।
अणिमासिद्धिमाप्नोति अणुरूपेण वायुना ॥ १३८ ॥
ध्यानेन लभते मोक्षं मोक्षेण लभते सुखम् ।
सुखेनानन्दवृद्धिः स्यादानन्दो ब्रह्मविग्रहः ॥ १३९ ॥
समाधिना महाज्ञानी सृष्ट्याचन्द्रमसोर्भति ।
महाशून्ये लयस्थाने श्रोपादाऽऽनन्दसागरः ॥ १४० ॥
तत्परङ्गे मनो दत्त्वा परमार्थविनिर्मले ।
श्रोपादमूर्त्तिमाकल्प्य ध्यायेत् कोटिरवीन्दुवत् ॥ १४१ ॥

श्रीमूर्ति कोटिचपला-प्रोज्ज्वलाच्च सुनिर्मलाम् ।
 ध्यायेद् योगी महस्यारं कोटिसूर्येन्दुमन्दिराम् ॥ १४२ ॥
 श्रीविद्यामतिमुन्दरीं विजगतामानन्दपुष्पेश्वरीं
 कोट्यर्कायुततेजसि प्रियकरिं योगादरीं शाङ्करीम् ।
 तां मालां स्थिरचक्षुषां गुरुधनां व्यालाचक्षुषां केवलां
 ध्यायेत् सूक्ष्मसमाधिना स्थिरमतिः स श्रीपतिर्गच्छति ॥ १४३ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्घोषने भावनिर्घने पाञ्चवक्त्रे

षट्पञ्चसारमुक्ते योगविद्याप्रकरणे सप्तसिद्धिस्तोत्राद्ये

भैरव-भैरवोसंवादे षट्पञ्चविंशः पटलः ॥ २४ ॥

अथ षट्पञ्चविंशः पटलः ।

आनन्दभैरव उवाच ।—

वद कान्ते ! रहस्यं मे तत्त्वावधानपूर्वकम् ।
 यत् यत् ज्ञात्वा महायोगी प्रविशत्यनलाम्बुजि ॥ १ ॥
 यदि स्नेहदृष्टिरस्ति मम ब्रह्मनिरूपणम् ।
 योगसारं तत्त्वार्थं निर्मलं वद योगिनि ॥ २ ॥

आनन्दभैरव उवाच ।—

शृणु प्राणेश ! वक्ष्यामि योगनाथ ! क्रियागुरो ! ।
 योगाङ्गं योगिनामिष्टं तत्त्वब्रह्मनिरूपणम् ॥ ३ ॥
 एतत् सृष्टिप्रकारश्च प्रपालनविधिं तथा ।
 असंख्यसृष्टिसंहारं वदामि तत्त्वतः शृणु ॥ ४ ॥

सूक्ष्मसृष्टिस्थितिसंहाराः ।—

स्वमेव संहारको हि वरप्रियः प्रधानमेषु त्रितयेषु शङ्कर ! ।
 संहारभावं जननाशनात् सदा प्रधानमाद्यस्य जगत्प्रपालनम् ॥ १ ॥
 तत्त्वाधनं मेरुभुजङ्गमङ्गं सृष्टिप्रकारं खलु तत्र मध्यमम् ।
 तत्प्रालनश्चेति मयैव राज्ये संहाररूपं प्रकृतेर्गुणार्थकम् ॥ २ ॥

एतस्य नाथ ! भयादिकारणं तन्नाशनाच्च प्रणवं गुणात्मकम् ।
 त्रयं गुणातीतमनन्तमक्षरं सम्भाव्य योगी भवतीह साधकः ॥ ३ ॥
 अव्यक्तरूपात् प्रणवाच्च सृष्टिस्तत्त्रयीयते व्यक्ततनौ स्वभावा ।
 सूक्ष्माद्यकाराण्यतिभाति स्ने सदा प्रणश्यति स्थूलकलान्निरक्षरात् ॥ ४ ॥
 अतीवचित्रं जगतां त्रिचित्रं नित्यं चरित्रं कथितं न शक्यते ।
 वृंसाश्रितास्ते भववासिनो जना ज्ञात्वा न देहस्यमुपाश्रयन्ते ॥ ५ ॥
 देहाधिकारी प्रणवादित्थे मायाश्रितो निद्रित एष कालः ।
 प्रलीयते दीर्घपथे स काले तदा प्रणश्यन्ति जगत्स्थिता जनाः ॥ ६ ॥
 कातो जगद्भ्रमका ईशवेशी तरो तु जीर्णा पतिर्हीनदीना ।
 स एव मृत्युविहितं चराचरं प्रमुञ्चति शीरहितं पलायनम् ॥ ७ ॥
 पञ्चेन्दुतत्त्वेन महेंद्रसृष्टिः प्रतिष्ठिता यन्नविधानहेतुना ।
 सदैव यज्ञं कुरुते भवार्णवे निःसृष्टिकाले वरयज्ञसाधनम् ॥ ८ ॥
 हिताहितं तत्र महाणवे भयं विनोक्त्य लोका भयविह्वलाः सदा ।
 विशन्ति ते कुक्षितमार्गमण्डले अतो महानारजिवुडिसंयुता ॥ ९ ॥
 मायामये धर्मकुलानले भवे कौनो हरियाति पथानुमारी ।
 स्मियेत कालानलतुल्यमृत्युना कथन्तु योगी कथमेव साधकः ॥ १० ॥
 यः साधकः प्रेमकलासु भक्त्या स एव मूर्खो यदि याति संसृते ।
 संसारहीनः प्रियचारुकाव्याः सिद्धो भवेत् कामदचक्रवर्ती ॥ ११ ॥
 वसेत् सिद्धो गृहिणीसमृद्धां महाविपद् दुःखविशेषिकायाम् ।
 यदीह काले प्रकरोति वासनां तदा भवेन्मृत्युरतोव निश्चितम् ॥ १२ ॥
 जगत्प्रलोकं वदनारविन्दं तदेव हे नाथ ! ममेव चेद् यदि ।
 सदैव यः साधुगणाश्रितो नरो ध्यात्वा निगूढं मतिभावगद्गदः ॥ १३ ॥
 स एव साधु प्रकृतेर्गुणाश्रितः कृती वशी वेदपुराणवक्ता ।
 सत्वं महाकाल ! इति ह्य चाहं प्रनिषद्यं ते कथितं श्रिये मया ॥ १४ ॥
 गुणेन भक्तेन्द्रगणाधिकानां सालात् फलं योगजयाख्यसङ्गतिम् ।
 अष्टाङ्गभेदेन शृणुष्व काम-प्रेमात्मभावाय जयाय वक्ष्ये ॥ १५ ॥

मायादिकं यः प्रथमं वश्यं नयेत् स एव योगी जगतां प्रतिष्ठितः ।
 रविप्रकारं यमवाचनायश्च शृणुष्व तं कालवशार्थकेवलम् ॥ २० ॥
 सर्वत्र कामादिकमाशु जित्वा जेतुं समर्थो यमकर्मसाधकः ।
 कामं तथा क्रोधमतीव लोभं मोहं मदं मकरितं सुदुष्कृतम् ॥ २१ ॥
 अतो यमहादशशब्दघातकं वश्यं समाकृत्य महेन्द्रतुल्यम् ।
 सर्वत्र वायोर्व्यकारणाय करोति योगी स ह्रुवो यथा भवेत् ॥ २२ ॥
 अहिंसनं मत्स्यसुवाक्यसुप्रियं अस्तेयभावं कुरुते वशिष्ठवत् ।
 सुब्रह्मचर्यं सुदृढार्जवं सदा क्षमापृती तिष्ठति सूक्ष्मवायुगः ॥ २३ ॥
 तथा मिताहारमसंशयं मनःशौचं प्रपञ्चार्थविवर्जनं प्रभो ! ।
 करोति यः साधकचक्रवर्ती वायोऽक्षवाज्ञानविवर्जनं सदा ॥ २४ ॥
 वशी यमघादशसंख्येति करोति चाष्टाङ्गफलार्थसाधनम् ।
 वरानना श्रीचरणारविन्दं लब्ध्वा दशानेच्छति नेत्रगीचरम् ॥ २५ ॥
 तपस्य सन्तोषमनःस्थिरं सदा आस्तिक्यमेवं द्विजदेवपूजनम् ।
 नितान्तदेवाचनमेव भक्त्या सिद्धान्तशुद्धयवणश्च ह्रीर्मतिः ॥ २६ ॥
 जपो हुतं तर्पणमेव सेवनं तद्भावनं चैष्टनमेव नित्यम् ।
 इतीह शास्त्रे नियमाश्चतुर्दश भक्तिक्रियामङ्गलसूचनानि ॥ २७ ॥
 पूर्वोक्तयोन्यासनमेव सत्यं भेकासनं बह्महोत्पलाऽऽसनम् ।
 बीरासनं भद्रसुभद्रकासनं पूर्वोक्तमेवासनमाशु कुर्यात् ॥ २८ ॥
 सर्वाणि तन्त्राणि कृतानि नाथ ! सूक्ष्माणि नालं वश्यहेतुना मया ।
 तथापि मूढो यदि वायुपानमाहृत्य योनौ भ्रमतीह पातकी ॥ २९ ॥
 प्राणानिलानन्दवशेन भक्तो गजेन्द्रगामी पुरुषोत्तमः स्मृतः ।
 यश्चेवमेवानिपुणो भवेदशी ब्रह्माण्डलोकं परिप्राति यो बली ॥ ३० ॥
 वटामि देवादि सुरेश्वर ! प्रभो ! सूक्ष्मानिलं प्राणवशेन धारयेत् ।
 सिद्धो भवेत् साधकचक्रवर्ती सर्वान्तरस्थं परिपश्यति प्रभुम् ॥ ३१ ॥
 आनन्दभैरव उवाच ।—

वद कान्ते ! महाब्रह्मज्ञानं सर्वत्र शोभनम् ।

येन वायुवश्यं कृत्वा खेचरो भूभृतां पतिः ॥ ३२ ॥
 साधको ब्रह्मरूपी स्यात् ब्रह्मज्ञानप्रसादतः ।
 ब्रह्मज्ञानात् परं ज्ञानं कुत्रास्ति ? वद सुन्दरि ! ॥ ३३ ॥
 आनन्दभैरव्युवाच ।—
 शृणुष्व योगिनां नाथ ! धर्मज्ञो ब्रह्मसंज्ञकः ।
 अज्ञानध्वान्तमोहानां निर्मलं ब्रह्मसाधनम् ॥ ३४ ॥
 ब्रह्मसाधनम् ।—
 ब्रह्मज्ञानसमो धर्मा नान्यधर्मा विधीयते ।
 यदि ब्रह्मज्ञानधर्मा स सिद्धो नात्र संशयः ॥ ३५ ॥
 कोटिकन्याप्रदानेन कोटिजापेन किं फलम् ? ।
 ब्रह्मज्ञानसमो धर्मा नान्यधर्मा विधीयते ॥ ३६ ॥
 सरोवरसङ्क्षेपेण कोटिहेमाऽचलेन च ।
 कोटिब्राह्मणभोग्येन कोटितीर्थेन किं फलम् ? ॥ ३७ ॥
 कामरूपे महापीठे साधकैर्लभ्यते यदि ।
 ब्रह्मज्ञानसमो धर्मा नान्यधर्मा विधीयते ॥ ३८ ॥
 ब्रह्मज्ञानान्तु द्विविधं प्राणायामजमव्ययम् ।
 भक्तिवाक्यं शब्दरसं स्वरूपं ब्रह्मणः पटम् ॥ ३९ ॥
 प्राणायामान्तु द्विविधं निर्गमं सगमं कम् ।
 जपध्यानं सगमं स्यात् निर्गमं तद्विवर्जितम् ॥ ४० ॥
 अव्ययालक्षणाक्रान्तं प्राणायामं परात्परम् ।
 ब्रह्मज्ञानेन जानाति साधको विजितेन्द्रियः ॥ ४१ ॥
 तपकारहयं नाथ ! मात्रावर्त्तिजपक्रमम् ।
 मात्रावर्त्तिहादशकं जपक्रमान्तु षोडशम् ॥ ४२ ॥
 नासिकायां महादेव ! लक्षणत्रयसुप्तम् ।
 पूरकं कुम्भकं तत्र रेचकं देवतादयम् ॥ ४३ ॥
 एतेषामप्यधिष्ठानं ब्रह्मविष्णुशिवाः प्रजाः ।

त्रिवेणीसङ्गमे यान्ति सर्वपापापहारकाः ॥ ४४ ॥

योगिनां सूक्ष्मतीर्थानि ।—

इडा च भारती गङ्गा पिङ्गला यमुना मता ।

इडापिङ्गलयोर्मध्ये सुषुम्ना च सरस्वती ॥ ४५ ॥

त्रिवेणीसङ्गमो यत्र तीर्थराजः स उच्यते ।

त्रिवेणीसङ्गमे वीरशालयेत्तान् पुनः पुनः ॥ ४६ ॥

सर्वपापादिनिर्मुक्तः सिद्धो भवति नान्यथा ।

पुनः पुनर्भ्रामयित्वा महातीर्थं निरञ्जने ॥ ४७ ॥

वायुरूपं महादेवं सिद्धो भवति नान्यथा ।

चन्द्रसूर्यात्मिका मध्ये वज्ररूपे महोज्ज्वले ॥ ४८ ॥

ध्यात्वा कोटिवीरकरं कुण्डलीकिरणं वशी ।

त्रिवारभ्रमणं वायोरुत्तमाधममध्यमम् ॥ ४९ ॥

यत्र यत्र गतो वायुस्तत्र तत्र त्रयं त्रयम् ।

इडा देवी च चन्द्राख्या सूर्याख्या पिङ्गला तथा ॥ ५० ॥

सुषुम्ना जननी मुख्या सूक्ष्मा पङ्कजतन्तुवत् ।

सुषुम्नामध्यदेशे तु वज्राख्या नाडिका शुभा ॥ ५१ ॥

तत्र सूक्ष्मा चित्रिणी च तत्र श्रीकुण्डली गतिः ।

तथा संगृह्य तत् नाड्या षट्पद्मं सुमनोहरम् ॥ ५२ ॥

ध्यानगम्यापरं ज्ञानं षट्शरं शक्तिसंयुतम् ।

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ॥ ५३ ॥

ततः परशिवो नाथ ! षट्श्रिवाः परिकीर्त्तिताः ।

डाकिनी राकिणी शक्तिं लांकिनी काकिनी तथा ॥ ५४ ॥

साकिनी तत्र षट्पद्मे शक्तयः षट्श्रिवान्विताः ।

मूलाधारं स्वाधिष्ठानं मणिपूरं सुपङ्कजम् ॥ ५५ ॥

अनाहतं विशुद्धाख्यमाज्ञाचक्रं महोत्पलम् ।

आज्ञाचक्रादि मध्ये तु चन्द्रं शीतलतेजसम् ॥ ५६ ॥

प्रपतन्तं मूलपद्मे तं ध्यात्वा पूरकानिलम् ।

यावत्कालं स्थैर्यगुणं तत्कालं कुम्भकं स्मृतम् ॥ ५७ ॥

पिङ्गलायां प्रगच्छन्तं रेचकं तं वशं नयेत् ।

अङ्गुष्ठैकपर्वणा च दक्षिणासापुटं वशी ॥ ५८ ॥

धृत्वा षोडशवारिणं प्रणवेन जपश्चरेत् ।

एतत् पूरकमाकृत्य कुर्यात् कुम्भकमद्भुतम् ॥ ५९ ॥

चतुःषष्टिप्रणवेन जपं ध्यानं समाचरेत् ।

कुम्भकानन्तरं नाथ ! रेचकं कारयेद् बुधः ॥ ६० ॥

द्वात्रिंशदारजापेन मूलिनं प्रणवेन वा ।

दिनासिकापुटं बद्धा कुम्भकं सर्वसिद्धिदम् ॥ ६१ ॥

कनिष्ठाङ्गनामिकाभ्यान्तु वाममङ्गुष्ठदक्षिणम् ।

पुनर्दक्षिणनासाग्रे वायुमापूरयेद् बुधः ॥ ६२ ॥

मनुषोडशजापेन कुम्भयेत् पूर्ववत्ततः ।

ततो वामे रेचकञ्च द्वात्रिंशत् प्रणवेन तु ॥ ६३ ॥

पुनर्वांमेन सम्पूर्य्य षोडशप्रणवेन तु ।

पुनर्दक्षिणनासाग्रे द्वादशाङ्गुलमानतः ॥ ६४ ॥

कुम्भयित्वा रेचयेद् यः सर्वत्र पूर्ववत् प्रभो ! ।

प्राणायामत्रयेणैव प्राणायामैकमुत्तमम् ॥ ६५ ॥

द्विवारं मध्यमं प्रोक्तं मध्यमच्चैकवारकम् ।

त्रिकालं कारयेद् यद्वादनन्तफलसिद्धये ॥ ६६ ॥

प्रातर्मध्याह्नकाले च सायाह्ने नियतः शुचिः ।

जपध्यानादिभिर्मुक्तं सगर्भं यः करोति हि ॥ ६७ ॥

मासात् सङ्गच्छन् प्राप्य परमासे पवनाशनः ।

तालुमूले समारोप्य जिह्वाग्रं योगसिद्धये ॥ ६८ ॥

त्रिकाले सिद्धिमाप्नोति प्राणायामेन षोडश ।

सदाऽभ्यासी वशीभूत्वा पवनं जनयेत् पुमान् ॥ ६९ ॥

पयसासाभ्यन्तरे सिद्धिरिति योगार्थनिर्णयः ।

योगेन लभ्यते सर्वं योगाधीनमिदं जगत् ॥ ७० ॥

तस्माद्योगं परं कार्यं यदा योगी तदा सुखी ।

विना योगं न सिध्येत कुण्डलीपरदेवता ॥ ७१ ॥

अथ योगं सदा कुर्यादोश्वरीपाददर्शनात् ।

योगयोगाङ्गवेत्तोऽसौ इति योगार्थनिर्णयः ॥ ७२ ॥

मन्त्रसिद्धीच्छुको यो वा सैव योगं सदाऽभ्यसेत् ।

मात्रावृत्तिं प्रवक्ष्यामि काकचक्षुपुटं तथा ।

सूक्ष्मवायुमक्षयन्तत् चन्द्रमण्डलचालनम् ॥ ७३ ॥

आनन्दभैरव्युवाच ।—

व्यावृत्तिश्चैव विविधं तन्मध्ये उत्तमं तथम् ।

वर्णं सचन्द्रं संयुक्तं मूलं त्र्यम्बरमेव वा ॥ ७४ ॥

जालुजङ्गामध्यदेशे तत्तत् सर्वासनस्थितः ।

वामदक्षतालुमूलं भ्रामयेद् द्वादशक्रमात् ॥ ७५ ॥

द्वादशक्रमशः कुर्यात् प्राणायामं हि पूर्ववत् ।

मात्रावृत्तिक्रमेणैव जपमष्टसहस्रकम् ॥ ७६ ॥

प्राणायामद्वादशकैर्मवेदष्टसहस्रकम् ।

कृत्वा सिद्धेश्वरो नाथ ! निष्पापश्चैकमासतः ॥ ७७ ॥

त्रिसंख्यां कारयेद् यद्वाद् ब्रह्मज्ञानी निरञ्जनः ।

भवतीति न सन्देहः सदाऽभ्यासी हि योगिराट् ॥ ७८ ॥

योगाभ्यासाङ्गवेत्तो योगाभ्यासात् कुलेश्वरः ।

योगाभ्यासाच्च सत्यासी ब्रह्मज्ञानी निरामयः ॥ ७९ ॥

सदाऽभ्यासाङ्गवेद् योगी सदाऽभ्यासात् परन्तपः ।

सदाऽभ्यासात् पापमुक्तो विधिविद्या सकलकृत् ॥ ८० ॥

काकचक्षुपुटं कृत्वा पिबेद्वायुमहर्निशम् ।

सूक्ष्मवायुकमेणैव सिद्धो भवति योगिराट् ॥ ८१ ॥

योगिनां जपनिधमः ।—

बह्वपङ्गासनं कृत्वा योगिसुद्धां विभाव्य च ।

मूले सम्पूरयेद्वायुं काकचक्षुपुटेन तु ॥ ८२ ॥

मूलमाकुञ्च्य सर्वत्र प्राणायामे मनोरमे ।

प्रबोधयेत् कुण्डलिनीं चैतन्यां चित्तस्वरूपिणीम् ॥ ८३ ॥

श्रोष्ठाधरे काकतुण्डं दन्तो दन्तान् प्रगाढकम् ।

बहुवा वा यद्जपेद् योगी जिह्वां नैव प्रसारयेत् ॥ ८४ ॥

राजदन्तयुगं नाथ ! न स्पृशेज्जिह्वया सुधीः ।

काकचक्षुपुटं कृत्वा बहुवा वीरसने स्थितः ॥ ८५ ॥

तालुजिह्वामूलदेशे योगी जिह्वां प्रयोजयेत् ।

तदुद्धृतामृतरसं काकचक्षुपुटे पिबेत् ॥ ८६ ॥

सूक्ष्मवायुकमेणैव सिद्धो भवति योगिराट् ।

करोति स्तम्भनं योगी सोऽमरो भवति ध्रुवम् ॥ ८७ ॥

यत्तद् योगप्रसादेन जीवन्मुक्तस्तु साधकः ।

जराव्याधिमहापोडा-रहितो भवति क्षणात् ॥ ८८ ॥

अथवा मात्रया कुर्यात् षोडशस्वरसम्पुटम् ।

स्वमन्त्रं प्रणवं वाऽपि जप्त्वा योगी भवेन्नरः ॥ ८९ ॥

अथर्ववर्णमालाभिः पुटितं मूलमन्त्रकम् ।

मात्रासंख्याक्रमेणैव जप्त्वा कालवशं नयेत् ॥ ९० ॥

वदनं नोच्चरेद्दण्डं वाष्ठाफलसमृद्धये ।

केवलं जिह्वया जप्यं कामनाफलसिद्धये ॥ ९१ ॥

नाभौ सूर्यो वज्ररूपौ ललाटे चन्द्रमास्थया ।

अग्निशिखास्पर्शनं न गलितं चन्द्रमण्डलम् ॥ ९२ ॥

तत्परावृत्तधाराभिर्दोषिमाप्नोति भास्करः ।

सन्तुष्टः पाति सततं पूरकेण च योगिनम् ॥ ९३ ॥

ततः पूरकयोगेन अमृतं सावयेत् सुधीः ।

कुर्यात् प्रज्वलितं वह्नि रचकेन वराग्निना ॥ ८४ ॥

अथ मौनजपं कृत्वा ततः सूक्ष्मानिलं मुदा ।

सहस्रारे गुरुं ध्यात्वा योगी भवति भावकः ॥ ८५ ॥

प्राणवायुस्थिरो यावत्तावन्मृत्युभयं कुतः ? ।

कर्तुरेता भवेद् यावत्तावत्कालभयं कुतः ? ॥ ८६ ॥

यावद्विन्दुः स्थितो देहे विधुरूपी सुनिर्मलः ।

सदा गलत्प्राप्त्याप्तस्त्यावन्मृत्युभयं कुतः ? ॥ ८७ ॥

आनन्दभैरव उवाच ।—

वद कान्ते ! कुलानन्द-रसिके ! ज्ञानरूपिणि ! ।

सर्वतेजोयुतेवेन येन सिद्धो भवेन्नरः ॥ ८८ ॥

महासुता खेचरो च सर्वतत्त्वस्वरूपिणी ।

कीदृशी शाङ्करो विद्या श्रोतुमिच्छामि तत्किंयाम् ॥ ८९ ॥

अध्यात्मविद्या योगेश ! कीदृशी भवितव्यता ।

कीदृशी परमा देवी तत्प्रकारं वदस्व मे ॥ ९० ॥

आनन्दभैरव्युवाच ।—

अध्यात्मज्ञानम् ।—

यस्य नाथ ! मनःस्थेयं महासत्त्वे सुनिर्मले ।

भक्त्या सन्भावने यत्र विनाऽवलम्बनं प्रभां ॥ ९०१ ॥

यस्य मनश्चित्तवशं स्वमिन्द्रियं स्थिरा स्वदृष्टिजगदीश्वरीपदे ।

नखिन्दुशोभं च विनाऽवलोकनं वायुः स्थिरो यस्य विना निरोधनम् ॥ ९०२ ॥

त एव मुदा विचरन्ति खेचरो पापादिमुक्ताः प्रपिबन्ति वायुम् ।

यथा हि बान्धव्य च तस्य चेष्टा निद्राविहीनाः प्रतियान्ति निद्राम् ॥ ९०३ ॥

प्रयापयज्ञानविवर्जिता ये धर्माशंकादिबिहीनमानसः ।

विनाऽवलम्बं जगतामधीश्वर ! एषेव मुदा विचरन्ति शाङ्करी ॥ ९०४ ॥

ज्ञानं साध्यात्मविद्यार्थं जानाति कुलनायकम् ।

अध्याज्ञाचक्रपद्मस्थं शिवात्मानं सुविद्यया ॥ ९०५ ॥

अध्यात्मज्ञानमात्रेण सिद्धो योगी न संशयः ।

षट्चक्रभेदको यो हि अध्यात्मज्ञः स उच्यते ॥ ९०६ ॥

अध्यात्मशास्त्रसङ्केतमात्मनां मण्डितं शिवम् ।

कोटिचन्द्रोक्तं शान्तिं यो जानाति षडम्बुजे ॥ ९०७ ॥

स ज्ञानी सैव योगी स्यात् सैव देवो महेश्वरः ।

स मां जानाति हे कान्त ! विष्णयो नास्ति शङ्कर ! ॥ ९०८ ॥

मम सर्वात्मकं रूपं जगत्स्थायरजङ्गमम् ।

दृष्टिस्थितिप्रलयगं यो जानाति स योगिराट् ॥ ९०९ ॥

अध्यात्मविद्यां विज्ञाप्य नानाशास्त्रं प्रकाशितम् ।

तच्छास्त्रजालयुक्ता ये तेऽध्यात्मज्ञाः कथं नराः ? ॥ ९१० ॥

त्रिदण्डी स्यात् सदा भक्तो वेदाभ्यासपरः कृती ।

वेदादुद्धृतशास्त्राणि त्यक्त्वा मां भावयेद् यतिः ॥ ९११ ॥

वेदाभ्यासे ममाकृत्य नानाशास्त्रार्थनिर्णयम् ।

समुत्पन्नां महाशक्तिं समालोक्य भजेद् यतिः ॥ ९१२ ॥

सर्वत्र व्यापिकाशक्तिं कामरूपां निराश्रयाम् ।

व्यक्ताव्यक्तां स्थिरपदां वायवीं मां भजेद् यतिः ॥ ९१३ ॥

यस्या ज्ञानन्दमतुलं ज्ञानं यस्याः फलाफलम् ।

योगिनां निश्चयज्ञानमेकमेव न संशयः ॥ ९१४ ॥

यस्याः प्रभावमात्रेण तत्त्वचिन्तापरो नरः ।

तामेव परमां देवीं संपराजसकुण्डलीम् ॥ ९१५ ॥

तामेव वायवीं शक्तिं सूक्ष्मरूपां स्थिराशयाम् ।

आनन्दरसिकां गौरीं ध्यायेत् श्वासनिवाहिनीम् ॥ ९१६ ॥

आनन्दं ब्रह्मणो रूपं तत्त्वदेहि व्यवस्थितम् ।

तस्माभिव्यञ्जकं द्रव्यं योगिभिः परिपीयते ॥ ९१७ ॥

तद्व्यस्थां महादेवीं नीलीत्यलदलप्रभाम् ।

मानवीं परमां देवीमष्टादशभुजैर्युताम् ॥ ९१८ ॥

कुण्डलीं चेतनाकान्तिं चैतन्यां परदेवताम् ।
 आनन्दभैरवीं नित्यां घोरहासां भवानकाम् ॥ ११८ ॥
 तामिव परमां देवीं सर्ववायुवशङ्करीम् ।
 मादिरासित्सुसम्भूतां मत्तां रौद्रीं वराभयाम् ॥ १२० ॥
 योगिनीं यागजननीं ज्ञानिनीं मोहनीसमाम् ।
 सर्वभूतसर्ववृक्ष-स्थितरूपां महोज्ज्वलाम् ॥ १२१ ॥
 षट्चक्रमेदिकां मिहिं तावां नित्यां मतिस्थिताम् ।
 विमलां निर्मलां ध्यात्वा योगी मूलाब्जुज्जयेत् ॥ १२२ ॥
 एतत् पटलपठे तु पापमुक्तो विभाकरः ।
 यथोर्द्ध्वरेता धर्मज्ञो विचरेत् ज्ञानसिद्धये ॥ १२३ ॥
 एतत् क्रियादशनेन ज्ञानी भवति साधकः ।
 ज्ञानादेव हि मोक्षः स्यान्नोक्तः समाधिसाधनः ॥ १२४ ॥
 यदुद्धरति वायुश्च धारणाशक्तिरेव च ।
 तत्तन्मन्त्रं वर्धयित्वा प्राणायामं समाचरेत् ॥ १२५ ॥
 प्राणायामात् परं नास्ति पापराशिचयाय च ।
 सर्वपापक्षयि याति किं न सिध्यति भूतले ? ॥ १२६ ॥
 प्राणवायुं महोद्यन्तु महत्तेजोमयं परम् ।
 प्राणायामेन जित्वा च योगोत्तमो गजं यथा ॥ १२७ ॥
 प्राणायामं विना नाथ ! कुत्र सिद्धो भवेन्नरः ? ।
 सर्वसिद्धिक्रियासारं प्राणायामं परं स्मृतम् ॥ १२८ ॥
 प्राणायामं त्रिवेणीस्थ वः करोति मुहुर्मुहुः ।
 तस्माष्टाङ्गसमृद्धिः स्यादु योगिनां योगवत्तमः ॥ १२९ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महात्मनोहोत्रे साधनार्थे पापमोक्षार्थे षट्चक्र-
 सारश्रुते विष्णुमन्त्रप्रकरणे प्राणायामोक्तांसे भैरव-भैरवीसंवादे

षड्विंशः पटलः ॥ २५ ॥

अथ षड्विंशः पटलः ।

आनन्दभैरव्युवाच ।—

षट्चक्रमेदः ।—

शृणु प्राणेश ! सफलं प्राणायामनिरूपणम् ।
 प्राणायामे जपं ध्यानं तत्त्वयुक्तं वदामि ते ॥ १ ॥
 प्रकारमेयमुक्तासं प्राणायामेषु शोभितम् ।
 देवता विधिविष्णुग्रास्तूतमाधमसध्यमाः ॥ २ ॥
 रजस्तमोगुणं नाथ ! सत्त्वे संस्थाप्य यत्नतः ।
 कामक्रोधादिकं त्यक्त्वा योगी भवति योगवित् ॥ ३ ॥
 रजोगुणं नृपाणान्तु तमोगुणमतीव च ।
 अधिकन्तु पशूनां हि साधूनां सत्त्वमेव च ॥ ४ ॥
 सत्त्वं विष्णुर्वेदरूपं निर्मलं हृतवर्जितम् ।
 आत्मोपलाब्धविषयं तिसृर्त्तिमूलमाश्रयेत् ॥ ५ ॥
 सत्त्वगुणाश्रयादेव निष्पापः सर्वसिद्धिभाक् ।
 जितेन्द्रियो भवेत् शीघ्रं ब्रह्मवारिव्रतेन च ॥ ६ ॥
 प्राणवायुवगेनापि दशभूताधराचराः ।
 तस्यैव कारणे नाथ ! जपं ध्यानं समाचरेत् ॥ ७ ॥
 वक्ष्यामि तत् प्रकारश्च जपध्यानं विधिद्वयम् ।
 एतत्करणमात्रेण यागी स्यान्नात्र संशयः ॥ ८ ॥
 जपश्च त्रिविधं प्रोक्तं व्यक्ताव्यक्तातिसूक्ष्मगम् ।
 व्यक्तं वाचिकमुपांशु ह्यव्यक्तं सूक्ष्म-मानसम् ॥ ९ ॥
 तत्र ध्यानं प्रवक्ष्यामि प्रकारमेकविंशति ।
 ध्यानेन जगसिद्धिः स्याज्जपात् सिद्धिर्न संशयः ॥ १० ॥
 आदौ विद्यामहादेवो ध्यानं वक्ष्यामि शङ्कर ! ।
 एषा देवी कुण्डलिनी यस्या मूलाब्जुज्जये मनः ॥ ११ ॥

मनः करोति सर्वाणि धर्मकर्मणि सर्वदा ।
 यत् गच्छति स श्रीमान् तत्र वायुश्च गच्छति ॥ १२ ॥
 अतो मूले समारोप्य मानसं वायुरूपिणम् ।
 द्वादशाङ्गलं बाह्यो नासाये चावधारयेत् ॥ १३ ॥
 मनःस्वरूपमाकल्प्य मनो धर्मं मुहुर्मुहुः ।
 मनः सहस्रधा याति मतिर्यत्र सदा भवेत् ॥ १४ ॥
 मनोविकाररूपन्तु एकमेव न संशयः ।
 अज्ञानिनां हि देवेश ! ब्रह्मणो रूपकल्पना ॥ १५ ॥
 अव्यक्तं ब्रह्मरूपं हि तच्च देहे व्यवस्थितम् ।
 धर्मकर्मविनिर्मुक्तं मनो गम्यं भजेद् यतिः ॥ १६ ॥
 पद्मं चतुर्दलं मूले स्वरूपं मनोहरम् ।
 तत्कर्णिकामध्यदेशे स्वयम्भूवेष्टितां भजेत् ॥ १७ ॥
 कोटिसूर्यप्रतिकाशां सुषुम्नावज्रगामिनीम् ।
 ऊर्ध्वे गलन्तसुधाधारा-मण्डितां कुण्डलीं भजेत् ॥ १८ ॥
 स्वयम्भूलङ्घ्र परमं ज्ञानं विरविवहेनम् ।
 सूक्ष्मातिसूक्ष्ममाकाशं कुण्डलोर्जाडितं भजेत् ॥ १९ ॥
 पूर्वोक्तयोगपटलं तत्र मूले विभावयेत् ।
 कुण्डलोर्ध्वान्मात्रेण षट्चक्रभेदको भवेत् ॥ २० ॥
 ध्यायेद्देवो कुण्डलिनीं परापरगुरुप्रियाम् ।
 आनन्दं भुवि मध्यस्थां योगिनीं योगमातरम् ॥ २१ ॥
 कोटिविद्युत्प्रतापसां सूक्ष्मातिसूक्ष्मवर्त्मगाम् ।
 ऊर्ध्वमार्गं व्याचलन्तो परमारुणविग्रहाम् ॥ २२ ॥
 प्रथमोद्भवने कौल-ज्ञानमार्गप्रकाशकाम् ।
 प्रतिप्रभाणे प्रत्यक्षामसृज्यव्याप्तविग्रहाम् ॥ २३ ॥
 धर्मोदयो भानुभतीं जगत्स्थावरजङ्गमाम् ।
 सर्वत्रस्थां निर्विकल्पां चैतन्यानन्दनिर्मलाम् ॥ २४ ॥

आकाशवाहिनीं नित्यां निर्निर्वर्णस्वरूपिणीम् ।
 महाकुण्डलिनीं ध्येयां ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः ॥ २५ ॥
 प्रणवान्तःस्थितां शुभां शुद्धज्ञानाश्रयां शिवाम् ।
 कुलकुण्डलिनीं सिद्धिं चन्द्रमण्डलभेदिनीम् ॥ २६ ॥
 मूलाभोजस्थितामाद्यां जगद्योनिं जगत्प्रियाम् ।
 स्वाधिष्ठानादिपञ्चस्थां सर्वशक्तिमयीं पराम् ॥ २७ ॥
 आत्मविद्यां शिवानन्दं पीठस्थामतिसुन्दरीम् ।
 सर्पाकृतिं रक्तवर्णां सर्परूपविभाङ्गिनीम् ॥ २८ ॥
 कामिनीं कामरूपस्थां मातृकामात्मदायिनीम् ।
 कुलमागानन्दमयीं कालीं कुण्डलिनीं भजेत् ॥ २९ ॥
 इति ध्यात्वा मूलपद्मे निर्मले योगसाधने ।
 धर्मोदये ज्ञानरूपी साधयेत् परकुण्डलीम् ॥ ३० ॥
 कुण्डलीभावनादेव खेचराद्यष्टसिद्धिभाक् ।
 ईश्वरत्वमवाप्नाति साधको भूपतिर्भवेत् ॥ ३१ ॥
 योगाभ्यासे भावसिद्धौ स्मृतो वायुमहोदयः ।
 प्राणिनामनिवाय्यो हि यत्नेन तं प्रचालयेत् ॥ ३२ ॥
 प्रतिक्षणं समाकृत्य मूलपद्मस्थकुण्डलीम् ।
 तदा प्राणमहावायुर्वशां भवति निश्चितम् ॥ ३३ ॥
 ये देवाद्यैव ब्रह्माण्डे चित्ते पीठे सुतोयके ।
 शिलायां शून्यगे नाथ ! सिद्धाः स्युः प्राणवायुना ॥ ३४ ॥
 ब्रह्माण्डे यानि वै सन्ति तानि सन्ति कलेवरे ।
 ते सर्वे प्राणसंलग्नाः प्राणातीतो निरञ्जनः ॥ ३५ ॥
 यावत् प्राणः स्थितो देहे तावन्मृत्युमयं कुतः ? ।
 गते प्राणे समायान्ते देवताखेतनास्थिताः ॥ ३६ ॥
 सर्वेषां मूलभूता सा कुण्डली भूतदेवता ।
 वायुरूपा पाति सर्वमानन्दचेतनामयी ॥ ३७ ॥

जगतां चेतनारूपा कुण्डली योगदेवता ।
 आत्मनःसमायुक्ता ददाति मोक्षमेव सा ॥ ३८ ॥
 अतस्तां भावयेन्मन्त्रो भावज्ञानप्रसिद्धये ।
 भवानीं भोगमोक्षसां यदि योगमिच्छेच्छति ॥ ३९ ॥
 वायुरोधनकाले च कुण्डलो चेतनामुखी ।
 ब्रह्मरन्ध्रावधि ध्याया योगिनं पाति कामिनी ॥ ४० ॥
 जयारूपां परां देवीं नित्यां योगेश्वरीं जयाम् ।
 निर्विकल्पां त्रिकोणसां सदा ध्यायेत् कुलेश्वरीम् ॥ ४१ ॥
 अनन्तां कोटिसूर्यामां ब्रह्मविष्णुशिवात्मिकाम् ।
 अनन्तज्ञाननिलयां यां भजन्ति मुमुक्षवः ॥ ४२ ॥
 अज्ञानतिमिरं घोरं सा जग्मा मूढचेतसो ।
 सुप्ता सर्पासना मौला पाति साधकमोक्षरी ॥ ४३ ॥
 ईश्वरीं सर्वभूतानां ज्ञानाज्ञानप्रकाशिनीम् ।
 धर्माधर्मफलव्यासां करुणामयविग्रहाम् ॥ ४४ ॥
 नित्यां ध्यायन्ति योगेन्द्राः काञ्चनाभाः कलिस्थिताः ।
 कुलकुण्डलिनीं देवीं चैतन्यानन्दनिभेराम् ॥ ४५ ॥
 वकारादिमान्तरवर्ण-मालावद्युक्ताच्युताम् ।
 हेमालङ्कारभूषाङ्गीं ये मां सन्भावयन्ति ते ॥ ४६ ॥
 ये वै कुण्डलिनीं विद्यां कुलमागप्रकाशिनीम् ।
 ध्यायन्ति वर्षसंयुक्तास्ते मुक्ता नात्र संशयः ॥ ४७ ॥
 ये मुक्ताः पापराशेस्तु धर्मज्ञानसुमानसाः ।
 तेऽवश्यं ध्यानमाकुर्वन् सुवन्ति कुण्डलीं पराम् ॥ ४८ ॥
 कुलकुण्डलिनीध्यानं भोगमोक्षप्रदायकम् ।
 यः करोति महायोगी भूतले नात्र संशयः ॥ ४९ ॥
 त्रिविधं कुण्डलोध्यानं दिव्यशैरपशुक्रमम् ।
 पशुभावादियोगेन सिद्धो भवति योगिराट् ॥ ५० ॥

दिव्यध्यानं प्रवक्ष्यामि सामान्यानन्तरं प्रभो ! ।
 आदौ सामान्यमाकृत्य दिव्यादीन् कारयेत्ततः ॥ ५१ ॥
 कोटिचन्द्रप्रतीकाशां तेजोविद्यां निराकुलाम् ।
 प्राणायामसहस्राब्द्यां कालानलशतोपमाम् ॥ ५२ ॥
 दंष्ट्राकरालदुर्दृशां जटामण्डलमण्डिताम् ।
 घोररूपां महारोद्रीं सहस्रकोटिचक्षुलाम् ॥ ५३ ॥
 कोटिचन्द्रसमस्त्रिणां सर्वत्रयां भयानकाम् ।
 अनन्तसृष्टिसंहार-पालनोत्तमानसाम् ॥ ५४ ॥
 सर्वव्यापकरूपाद्यामादिलोलाकलेवराम् ।
 अनन्तसृष्टिनिलयां ध्यायन्ति तां मुमुक्षवः ॥ ५५ ॥
 वीरध्यानं प्रवक्ष्यामि यत् कृत्वा वीरवृज्जभः ।
 वीराणां वृज्जभो यो हि मुक्तो भोक्तुं स उच्यते ॥ ५६ ॥
 वीराचारं सत्त्वगुणं निर्मलं दिव्यमुत्तमम् ।
 सम्प्राप्य च महावीरो योगी भवति तत्तत्क्षणात् ॥ ५७ ॥
 वीराचारं विना नाथ ! दिव्याचारं न लभ्यते ।
 ततो वीराचारधर्मं कृत्वा दिव्यं समाचरेत् ॥ ५८ ॥
 वीराचारं कोटिफलं वारैकजपसाधनम् ।
 कोटिकोटिजन्मपाप-दुःखनाशन्तु भक्तके ॥ ५९ ॥
 कुलाचारसमाचारं वीराचारं महाफलम् ।
 कृत्वा सिद्धिं च वे ध्यानं कुलध्यानं मदीयकम् ॥ ६० ॥
 कुलकुण्डलिनीं देवीं मां ध्यात्वा पूजयन्ति ये ।
 मूलपद्मे महावीरां मेरवीं सुवर्गेन्द्रियाम् ॥ ६१ ॥

देव्या वीरध्येयरूपम् ।—

कालीं कीलां कुलेशीं कलकलकलिजध्यानकालानलार्कां
 कव्योल्कां कालकलां कलिकलिकलिकां केलिलावण्यलीलाम् ।

सूक्ष्माख्यां संचयाख्यां चयकुलकमले सूक्ष्मतेजामर्थी तां
 प्रायन्तस्त्रां भजन्ति प्रणतमदयां सुन्दरीं चारुवर्णाम् ॥ ६१ ॥
 अष्टादशभुजैर्युक्तां नीलेन्द्रीवरलोचनाम् ।
 मदिरामागरीत्यर्वां चन्द्रसूर्याग्निरूपिणीम् ॥ ६२ ॥
 चन्द्रसूर्याग्निमध्यस्थां सुन्दरीं वरदायिनीम् ।
 कामिनीं कीटिकन्दर्प-दर्पान्तकपतिप्रियाम् ॥ ६३ ॥
 आनन्दभेरवाक्रान्तात्मानन्दभैरवीं पराम् ।
 योगिनीं कीटिशीतांशु-गलद्वात्रमनोहराम् ॥ ६४ ॥
 कीटिविद्युज्ज्वाकारां सदसद्भक्तिवर्जिताम् ।
 ज्ञानचैतन्यनितरां तां वीगं भावयन्ति हि ॥ ६५ ॥
 अस्या ध्यानप्रसादेन त्वं तुष्टो भैरवः स्वयम् ।
 अहञ्च तुष्टा संसारे सर्वे तुष्टा न संशयः ॥ ६६ ॥
 प्राणायामान् यः करोति साधकाः स्थिरमानसः ।
 ध्यात्वा देवीं मूलपद्मे वीरो योगमवाप्नुयात् ॥ ६७ ॥
 वीरभावं सूक्ष्मवायु-धारणेन महेश्वर ! ।
 साधको भुवि जानाति स्वसृत्वं जन्मसङ्कटम् ॥ ६८ ॥
 मासाढाकर्षणीसिद्धिर्वाक्मिद्धि दिमासतः ।
 मासत्रयेण स यागौ जायते देववत्तमः ॥ ६९ ॥
 एवं चतुर्थमासे तु भवेत् दिक्पालगोचरः ।
 पञ्चमे पञ्चवाणः स्यात् षष्ठे रुद्रो न संशयः ॥ ७० ॥
 वीरभावस्य महात्म्यं कीटिजन्मफलेन च ।
 जानाति साधक्येष्टो देवभक्तः स योगिराट् ॥ ७१ ॥
 वीराचारं महाधर्मं चित्तस्थैर्यस्य कारणम् ।
 यस्य प्रसादमात्रेण दिव्यभावाश्रितो भवेत् ॥ ७२ ॥
 स्वयं रुद्रो महायोगी महाविष्णुः कृपाविधिः ।
 महावीरस्तथा शीघ्रं मोक्षमाप्नोति न संशयः ॥ ७३ ॥

योगिनां सूक्ष्मज्ञानम् ।—

वक्ष्ये नाथ ! महावीर-भावज्ञानं कुलाश्रयम् ।
 यत्कृत्वा शुचिरिव स्यात् शुचिषेत् किं न सिध्यति ॥ ७४ ॥
 कुलज्ञानं महाज्ञानं योगिनामतिदुर्लभम् ।
 सत्त्वा जितेन्द्रियो वीरः कुलध्यानं समाचरेत् ॥ ७५ ॥
 ज्ञानान्तु त्रिविधं प्राक्तं मज्जनं गात्रमाज्जनम् ।
 मन्त्रज्ञानादिभिः ज्ञानमुत्तमं परिकीर्तितम् ॥ ७६ ॥
 तत्प्रकारं शृणु प्राण-वत्तम ! प्रियकारक ! ।
 ज्ञानमात्रेण मुक्तः स्यात् पापशैलादनन्तगः ॥ ७७ ॥
 ज्ञानञ्च विमले तीर्थे हृदयाभोजपुष्करे ।
 विन्दुतीर्थेऽथवा स्नायात् सर्वजन्माघमुक्तये ॥ ७८ ॥
 इडासुषुम्ने शिवतीर्थेऽस्मिन् ज्ञानाश्वपूर्णे बहते शरीरे ।
 ब्रह्मादिभिः स्नाति तयोस्तु नीरं किं तस्य गाङ्गेरपि पौष्करैर्वा ॥ ७९ ॥
 इडा मन्त्रस्थाननिवासिनी या सूर्यात्मिकायां यमुना प्रवाहिका ।
 तथा सुषुम्नामलदेशगामिनी सरस्वती रक्षति मज्जनार्थकम् ॥ ८० ॥
 मनागतज्ञानपरो मनुष्यो मन्त्रक्रियायोगविशिष्टतत्त्ववित् ।
 मनीष्यतीर्थे विमले जले मुदा शूनाश्वजे स्नाति स मुक्तिभाभवेत् ८१
 सर्वादतीर्थं सुरतीर्थपावनौ गङ्गा महासत्त्वविनिर्गता सती ।
 करोति पापक्षयमेव मुक्तिं ददाति साक्षादतुल्यार्थपुण्यदा ॥ ८२ ॥
 स्वर्गस्थं यावता तीर्थं स्वाविष्टाने तु पङ्कजे ।
 मनो निधाय योगेन्द्रः स्नाति गङ्गाजले यथा ॥ ८३ ॥
 मणिपूरे देवतीर्थं पञ्चकुण्डं सरोवरम् ।
 एतत् श्रीकामनातीर्थं स्नाति यो मुक्तिमिच्छति ॥ ८४ ॥
 अनाहते सर्वतीर्थे सूर्यमण्डलमध्यगम् ।
 विभवे सर्वतीर्थेषु स्नाति यो मुक्तिमिच्छति ॥ ८५ ॥
 विशुद्धाख्ये महापद्मे अष्टतीर्थं समुद्भवम् ।

कैवल्यमुक्तिदं ध्यात्वा स्नाति वीरो विमुक्तये ॥ ८६ ॥
 मानसं विन्दुतीर्थञ्च कालीकुण्डं कालात्मकम् ।
 आत्माचक्रं सदा ध्यात्वा स्नाति निर्वाणमिहये ॥ ८७ ॥
 एतत्कुलप्रियस्नानं कुर्वन्ति योगिनी मुदा ।
 अतो वीराः सत्त्वयुक्ताः सर्वसिद्धियुताः सुराः ॥ ८८ ॥
 नानापापं सदा कृत्वा ब्रह्मइत्यादि गर्हितम् ।
 कृत्वा स्नानं महातीर्थं सिद्धाः स्युरणिमादिगाः ॥ ८९ ॥
 स्नानमात्रेण निष्पापः शक्तः स्वाहायुसंग्रहे ।
 तीर्थानां दर्शनं शक्तो स वै योगी भवेद् ध्रुवम् ॥ ९० ॥

कौलानां सन्या ।—

अथ सन्यां महातीर्थं कुलनिष्ठः समाचरेत् ।
 कुलरूपां योगविद्यां योगी योगाद् यतोश्चरः ॥ ९१ ॥
 शिवशक्तयोः समायोगो यस्मिन् काले प्रजायते ।
 सा सन्या कुलनिष्ठानां समाधिस्थे प्रजायते ॥ ९२ ॥
 शिवं सूर्यं हृदि ध्यात्वा मालशक्तौन्दुसङ्गमम् ।
 सा सन्या कुलनिष्ठानां समाधिस्थे प्रजायते ॥ ९३ ॥
 अथवेन्दुं शिवं ध्यात्वा ह्रस्वस्य शक्तिसङ्गमम् ।
 रुंयोगविद्या सा सन्या समाधिस्थे प्रजायते ॥ ९४ ॥
 इति सन्या च कथिता ज्ञानरूपा जगन्मयी ।
 सा नित्या वायवोशक्तिः छिन्नाभवा विनाशनात् ॥ ९५ ॥

कौलतर्पणम् ।—

तत्त्वतीर्थं महादेव ! तर्पणं यः करोति हि ।
 त्रेलोक्यं तर्पितं तेन तत्प्रकाशं शृणु प्रभो ! ॥ ९६ ॥
 मूलाभोजे कुण्डलिनीं सोमसूर्याग्निरूपिणीम् ।
 समुत्पाप्य कुण्डलिनीं परं बिन्दुं निवेश्य च ॥ ९७ ॥
 तदुद्भवास्तनेनैव तर्पयेद्देवदेवताम् ।

कुलेश्वरोमादिविद्यां स सिद्धो भवति ध्रुवम् ॥ ९८ ॥
 चन्द्रसूर्यमहावह्नि-सम्भूताऽस्तधारया ।
 तर्पयेत् कौलिनीं गित्यामस्तताक्तां विभावयेत् ॥ ९९ ॥
 एतत् परपदा काली स्त्रीविद्यादिप्रतर्पणम् ।
 कृत्वा योगी भवेदेव सत्यं सत्यं कुलेश्वर ! ॥ १०० ॥
 मूले पात्रं चान्द्रमसं ललाटेऽन्यतेन च ।
 संपूर्य्य ज्ञानमार्गेण तर्पयेत्तेन खेचरीम् ॥ १०१ ॥
 सुधासिन्धोर्मध्यदेशे कुलकन्यां प्रतर्पयेत् ।
 मदिराऽस्तधाराम्भिः सिद्धो भवति योगिराट् ॥ १०२ ॥
 तत्र तीर्थं महाज्ञानी ध्यानं कुर्यात् प्रयत्नतः ।
 तद्गर्भसांख्यधी नित्यं ध्यानमेतद्दि योगिनाम् ॥ १०३ ॥
 स्त्रीयां कन्यां भोजयेद्दे परकीयामद्यापि वा ।
 परितोषाय सर्वेषां युवतीं वा प्रतोषयेत् ॥ १०४ ॥
 स्तोत्रेणानेन दिव्येन तोषयेत् शङ्करं प्रभो ! ।
 सहस्रनाम्ना कौमार्याः स्तुत्वा देवीं प्रतोषयेत् ॥ १०५ ॥
 यः करोति पूर्णयज्ञं पञ्चाङ्गं जपकर्मणः ।
 पुरश्चरणकार्यञ्च प्राणायामं न कारयेत् ॥ १०६ ॥
 प्राणवायुः स्थिरो देहे पूजाग्रहणहेतुना ।
 येऽन्तरस्थं न कुर्वन्ति तेषां सिद्धिः कथं स्थिता ? ॥ १०७ ॥
 अतोऽन्तर्यजनेनैव कुण्डली तुष्टमानसा ।
 यदि तुष्टा महादेवो तदैव सिद्धिमाक् पुमान् ॥ १०८ ॥

मानसपूजा ।—

अभिषिञ्च्य जगदात्माम् प्रत्यक्षपरदेवताम् ।
 मूलाभोजात् सहस्रारं पूजयेद्बिन्दुधारया ॥ १०९ ॥
 गलच्चन्द्रास्तोत्रास-धारयाऽऽसिञ्च्य पार्वतीम् ।
 पूजयेत् परया भक्त्या मूलमन्त्रं स्मरन् सुधीः ॥ ११० ॥

अर्चयन् विषयैः पुण्यैस्तत्क्षणतन्मायो भवेत् ।
 तन्मनस्कतया बुद्ध्या सोऽहंभावेन पूजयेत् ॥ १११ ॥
 मन्त्राक्षराणि चिच्छक्ती प्रोतानि परिभावयेत् ।
 निमले परमे व्योम्नि परमानन्दसंस्थितम् ॥ ११२ ॥
 संपश्येदात्मसद्भावेः पूजाहोमादिभिर्विना ।
 तदन्तर्यजनं ज्ञेयं योगिनां शङ्कर! प्रभो! ॥ ११३ ॥
 अन्तरात्मा महात्मा च परमात्मा स उच्यते ।
 तस्य स्मरणमात्रेण साधु योगी भवेन्नरः ॥ ११४ ॥
 अमायमनहङ्कारमरागममदं तथा ।
 अमोहकमदम्बुञ्ज अनिन्दाचोभकौ तथा ॥ ११५ ॥
 अमात्मव्यमलोभञ्ज दशपुष्पाणि योगिनाम् ।
 अहिंसा परमं पुण्यं पुण्यमिन्द्रियनिग्रहः ॥ ११६ ॥
 दयापुण्यं क्षमापुण्यं ज्ञानपुण्यञ्च पञ्चमम् ।
 इति पञ्चदशपुण्ये पूजयेत् परदेवताम् ॥ ११७ ॥

मानसहोमः ।—

अथ होमविधिं वक्ष्ये पुरश्चरणसिद्धये ।
 सङ्केतभाषया नाथ! कथयामि शृणुष्व तत् ॥ ११८ ॥
 आत्मानमपरिच्छिन्नं विभाज्य सूक्ष्मवत् स्थितम् ।
 आत्मवयस्वरूपन्तु विल्कुलं चतुरस्रकम् ॥ ११९ ॥
 आनन्दमेखलायुक्तं नाभिस्थज्ञानवज्रिषु ।
 अर्द्धमालाकृतिं योनिभूषितं जुहुयात् सुधीः ॥ १२० ॥
 इति मन्त्रेण तदङ्गो सोऽहंभावेन होमयेत् ।
 बाह्यनाडीविधिं त्यक्त्वा मूलान्तेन स्तनजसम् ॥ १२१ ॥
 नाभिचैतन्यरूपानी हविषा मनसा श्रुत्वा ।
 ज्ञानप्रदीपितं नित्यमक्षततिर्जुहोम्यहम् ॥ १२२ ॥
 इति प्रथममाहुत्या मूलान्ते सञ्चरेत् क्रियाम् ।

द्वितीयाहुतिदानेन होमं कृत्वा भवेद्दशो ॥ १२३ ॥
 धर्माधर्मप्रदीप्ते च आत्मानो मनसा श्रुत्वा ।
 सुसुखवर्त्मना नित्यमक्षततिर्जुहोम्यहम् ॥ १२४ ॥
 स्वाहान्तं मन्त्रमुच्चार्य आद्ये मूलं निधोष्य च ।
 जुहुयादेकभावेन मूलाभ्योरुहमण्डले ॥ १२५ ॥
 चतुर्थं पूर्णहवने एतन्मन्त्रेण कारयेत् ।
 एतन्मन्त्रचतुर्थन्तु पूर्णविद्याफलप्रदम् ॥ १२६ ॥
 अन्तर्निरन्तरनिरन्धनमेधमाने
 मायास्थकारपरिपत्यिनि संविदग्नौ ।
 कस्मिंश्चिदङ्गतमरौचिकिवाशभूमौ
 विश्वं जुहोमि वसुधादिशिवावसानम् ॥ १२७ ॥
 इत्यन्तर्यजनं कृत्वा साक्षात् ब्रह्ममयो भवेत् ।
 न तस्य पुण्यपापानि जीवन्मुक्तो भवेद् भुवम् ॥
 ज्ञानिनां योगिनामेव अन्तर्यागो हि सिद्धिदः ॥ १२८ ॥

पञ्चमकारपूजा ।—

अथान्तःपञ्चमकार-यजनं शृणु शङ्कर! ॥ १२९ ॥
 अन्तर्जनकाले तु दृढभावेन भावयेत् ।
 त्वां मां नाथैकतां ध्यात्वा दिवारात्रैकता यथा ॥ १३० ॥
 सुरा शक्तिः शिबो मांसं तदङ्गो भैरवः स्वयम् ।
 तथोरैक्यसमुत्पन्नं आनन्दं मोक्षनिर्णयः ॥ १३१ ॥
 आनन्दं ब्रह्मकिरणं देहमध्ये व्यवस्थितम् ।
 तदभिव्यञ्जकैर्द्रव्यैः कुर्यात् ब्रह्मादितर्पणम् ॥ १३२ ॥
 आनन्दं जगता सारं ब्रह्मरूपं तनुस्थितम् ।
 तदभिव्यञ्जकं द्रव्यं योगिमिस्तेः प्रपूज्यते ॥ १३३ ॥
 लिङ्गवयञ्च षट्पञ्चाऽऽधारमध्येन्दुमेदकं ।

पीठस्थानानि चागत्य महापद्मवनं व्रजेत् ॥ १३४ ॥
 मूलाभ्यो ज्ञो ब्रह्मरन्ध्रं चालयेदाशु चालयेत् ।
 गत्वा पुनः पुनस्तत्र चिच्चन्द्रः परमोदयः ॥ १३५ ॥
 चिच्चन्द्रः कुण्डलीशक्तिः सारमस्य महोदयः ।
 व्योमण्डुजनिस्त्यन्द-सुधापानरतो नरः ॥ १३६ ॥
 मधुपानमिदं नाथ ! बाह्ये चाभ्यन्तरे सताम् ।
 इतरन्मद्यपानन्तु योगिनां योगघातनम् ॥ १३७ ॥
 इतरन्तु महापानं भ्रान्तिमिष्याविवर्जितम् ।
 महावीरः संकरोति योगाष्टाङ्गसमृद्धये ॥ १३८ ॥
 पुण्यापुण्यपशुं हत्वा ज्ञानलभ्यो न योगवित् ।
 परशिवे च यच्चित्तं नियोजयति साधकः ॥ १३९ ॥
 मांसाशी स भवेदेव इतरे प्राणघातकाः ।
 शरीरस्य महावज्जी दग्धमत्स्यानि पूजयेत् ॥ १४० ॥
 शरीरस्त्रजलस्थानि इतराण्यशुभानि च ।
 महोगतस्त्रिगुणस्योद्भवमुद्रा महाफनाः ॥ १४१ ॥
 तत्कर्वे ब्रह्मकिरणे आरोप्य तर्पयेत् सुधीः ।
 तत्र मुद्राभोजनानि भ्रान्त्यवर्जकानि च ॥ १४२ ॥
 इतराणि च भोगार्थं एतद्भि योगिनां परम् ।
 यरशक्त्या च मिथुन-संयोगानन्दनिर्भराः ॥ १४३ ॥
 मुक्तास्ते मैथुनं तत् स्थादितरे स्त्रीनिषेवकाः ।
 एतत्पञ्चमकारेण पूजयेत् परनायिकाम् ॥ १४४ ॥

पञ्चमकारसाहाय्यम् ।—

पुरस्करणगूढार्थ-सारमन्त्रप्रपूजनम् ।
 एतद् योगं सदाभ्यासान्निद्रालम्बविवर्जितः ॥ १४५ ॥
 प्राणवायुजयं कुर्यात् कालवारणकारणात् ।

एतत् क्रियां प्राणवशे यः करोति निरन्तरम् ॥

तस्य योगसमृद्धिः स्यात् कालसिद्धिमवाप्नुयात् ॥ १४६ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्घोषने भावनिर्णये सूत्रयोगसिद्धाधिकरणे
 पाशवकल्पे षट्चक्रधारसङ्घटे विद्वन्मन्त्रप्रकरणे भैरवी-भैरवसंवादे

षट्विंशः पटलः ॥ २६ ॥

अथ सप्तविंशः पटलः ।

भानन्दभैरव उवाच ।—

विविधानि त्वयोक्तानि योगशास्त्राणि भैरवि ! ।

सर्वरूपत्वमेवास्या वद कान्ते ! प्रियंवदे ! ॥ १ ॥

योगाष्टाङ्गफलान्येव सर्वतत्त्वफलानि च ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि शक्तितत्त्वक्रमेण तु ॥ २ ॥

पूर्वोक्तप्राणवायूनां हरणं वायुधारणम् ।

प्रत्याहारं धारणाख्यं ध्यानं समाधिमेव च ॥ ३ ॥

भानन्दभैरव्युवाच ।—

प्राणायामलक्षणम् ।—

शृणु लोकिश ! वक्ष्यामि प्राणायामफलफलम् ।

न गृह्णीयाद्विस्तरन्तु स्वल्पं नैव तु कुश्रयेत् ॥ ४ ॥

शनैः शनैः प्रकर्तव्यं संघातश्च विवर्जयेत् ।

पुरकाह्नादसिद्धे च प्राणायामं शतं शतम् ॥ ५ ॥

हृदये प्राणलक्षणन्तु यस्मिन् यस्मिन् दिने गतिः ।

क्षणपक्षे शुक्लपक्षे तिथिर्त्रिंशत्फलोदयः ॥ ६ ॥

शुक्लपक्षे इडायास्तु क्षणपक्षेऽन्यदेव हि ।

कुर्यात् सर्वत्र गमनं सुपुत्रा बहुरूपिणी ॥ ७ ॥

तिथित्रयं सितस्यापि प्रतिपदादिसम्भवम् ।

तदयं दक्षिणासायां वायुर्ज्ञेयं महाप्रभो ! ॥ ८ ॥
 चतुर्थीं पञ्चमीं षष्ठीं व्याप्योदयति देवता ।
 वामनासापुटे ध्येया वायुधारणकर्मणि ॥ ९ ॥
 सप्तमीमष्टमीश्चैव नवमीं व्याप्य तिष्ठति ।
 वामनासापुटे ध्येया साधकैः कुलपण्डितैः ॥ १० ॥
 दशम्येकादशीं चैव द्वादशीं व्याप्य तिष्ठति ।
 वायुर्दक्षिणासाये ध्येयो योगिभिरोत्तरः ॥ ११ ॥
 त्रयोदशीं व्याप्य वायुः पौर्णमासीं चतुर्दशीम् ।
 वामनासापुटे ध्येयः संहारहरणाय च ॥ १२ ॥
 कृष्णपक्षफलं वक्ष्ये यज्ज्ञात्वा भ्रमरो भवेत् ।
 कालज्ञानी भवेत् शीघ्रं नात्र कात्यां विचारणा ॥ १३ ॥
 प्रतिपदं द्वितीयाष्ट तृतीयामपि तस्य च ।
 पिङ्गलायां समा व्याप्य वायुर्निरुते सदा ॥ १४ ॥
 चतुर्थीं पञ्चमीं षष्ठीं वामे व्याप्य प्रतिष्ठति ।
 सप्तमीमष्टमीं वायुर्नवमीं दक्षिणे ततः ॥ १५ ॥
 दशम्येकादशीं वायुर्व्याप्य भ्रमति सवेदा ।
 वामे च दक्षिणेऽन्यानि निष्पादोनि सदानि शम् ॥ १६ ॥
 यदा एतद् व्यस्तभावं समाप्नोति नरोत्तमः ।
 तदैव मरणं रोगं बन्धुनाशं त्रिपक्षके ॥ १७ ॥
 मित्रजन्मतिथिं ज्ञात्वा तस्मिन् काले विरोधयेत् ।
 आरभ्य जन्मनाशाय प्राणायामं समाचरेत् ॥ १८ ॥
 यदा व्यत्ययभावेन देहं त्यक्त्वा प्रयच्छति ।
 तदा निरुध्य स्वसनं कालाग्नी धारयेदधः ॥ १९ ॥
 यावत् स्वस्थानमायाति तावत् कालं समभ्यसेत् ।
 यावन्न चलते देहं यावन्न चलते मनः ॥ २० ॥
 क्रमादभ्यस्यतः पुंसो देहे खेदोद्भयोऽधमः ।

मध्यमः कर्ममयुक्तो भूमित्यागः परस्मै तु ॥ २१ ॥
 षण्मासाद्भूतदर्शी स्याद्दूरश्रवणमेव च ।
 संवत्सराभ्यामयोगात् योगविद्याप्रकाशकत् ॥ २२ ॥
 योगी जानाति सर्वाणि तन्त्राणि सक्तमाणि च ।
 यदि दर्शनदृष्टिः स्यात्तदा योगी न संशयः ॥ २३ ॥
 प्रत्याहारफलं वक्ष्ये यत् कृत्वा खेचरो भवेत् ।
 ईश्वरे भक्तिमाप्नोति धर्मज्ञानी भवेन्नरः ॥ २४ ॥
 तत्त्वमस्य गुणाप्रामिर्भावत् शीलनमिष्यते ।
 तावज्जपेत् सूक्ष्मवायुप्रत्याहारप्रसिद्धये ॥ २५ ॥
 प्रत्याहारः ।—
 इन्द्रियाणां विचरतां विधाय किल वर्धनम् ।
 बलादाहरणं तेभ्यः प्रत्याहारोऽभिधीयते ॥ २६ ॥
 नान्यकर्मसु धर्मेषु शास्त्रधर्मेषु यागिराट् ।
 पतितं चित्तमानीय स्थापयेत् पादपङ्कजे ॥ २७ ॥
 दुर्निवार्यं दृढं चित्तं दुरत्ययमसम्पतम् ।
 बलादाहरणं तस्य प्रत्याहारोऽभिधीयते ॥ २८ ॥
 भावमाहात्म्यम् ।—
 एतत्प्रत्याहारबलाद् योगी स्वस्थो भवेत् ध्रुवम् ।
 अकस्माद्भावमाप्नोति भावराशिस्थिरो नरः ॥ २९ ॥
 भावात् परतरं नास्ति भावाधोनमिदं जगत् ।
 भावेन लभ्यते योगस्तस्माद् भावं समाश्रयेत् ॥ ३० ॥
 धारणा ।—
 अथ धारणभावश्चे यत् कृत्वा धैर्यरूपभाक् ।
 त्रैलोक्यमुदरे कृत्वा पूर्णः सृष्टेति योगिराट् ॥ ३१ ॥
 अङ्गुष्ठ-गुल्फ-जानू-सोमनि लिङ्ग-नाभिषु ।
 हृद्ग्रीवाकण्ठदेशेषु लम्बिकायां तथा नसि ॥ ३२ ॥

भूमध्ये मस्तके सूक्ष्मे द्वादशान्ते यथाविधि ।
 धारणं प्राणमक्तो धारणेति निगद्यते ॥ ३३ ॥
 सर्वनाडोऽग्न्यदेशे षट्चक्रे देवताऽऽकये ।
 ब्रह्ममार्गे धारणं यद्वारणेति निगद्यते ॥ ३४ ॥
 धारणं मूलदेशे तु कुण्डली नाविकातटे ।
 प्राणवायोः प्रशमनं धारणेति निगद्यते ॥ ३५ ॥
 तत्र श्रीचरणभोज-मङ्गले चारुतेजसि ।
 भावेन स्थापयेच्चित्तं धारणाशक्तिमाप्नुयात् ॥ ३६ ॥

ध्यानम् ।—

अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि यत् कृत्वा सर्वगो भवेत् ।
 ध्यानयोगाद्भवेत्कीचो मत्कुलागमनिर्गमः ॥ ३७ ॥
 समाहितेन मनसा चैतन्यान्तरवर्तिना ।
 आत्मन्यभीष्टदेवानां ध्यानं ध्यानमिहोच्यते ॥ ३८ ॥
 श्रीपादाभोरुहदन्ते नखकिञ्चल्कविव्रिते ।
 स्थापयित्वा मनः पद्मं ध्यायेदिष्टगुणं मयत् ॥ ३९ ॥

समाधिः ।—

अथ समाधिमाहात्म्यं वदामि तत्त्वतः शृणु ।
 यस्मैव कारणादेव पूर्णयोगो भवेन्नरः ॥ ४० ॥
 समत्वभावना नित्यं जीशक्त्यपरमात्मनोः ।
 समाधिना जयी भूयादानन्दभैरवेश्वर ! ॥ ४१ ॥
 संयोगसिद्धिमात्रेण समाधिस्थं महाजनम् ।
 प्रपश्यति सहजज्ञानी समाध्यष्टाङ्गलक्षणैः ॥ ४२ ॥
 एतत् समाधिसाक्त्य योगी योगान्वितो भवेत् ।
 अथ चन्द्रे मनः कुर्व्यात् समारोप्य विभावयेत् ॥ ४३ ॥
 एतदष्टाङ्गसारेण योगयोग्यो भवेन्नरः ।
 योगयोगाद् भवेत्कीचो मन्दसिद्धिरखण्डिता ॥ ४४ ॥

योगशास्त्रप्रकारेण सर्वं वै भैरवाः स्मृताः ।
 योगशास्त्रात् परं शास्त्रं त्रैलोक्ये नापि वर्तते ॥ ४५ ॥
 त्रैलोक्यातीतशास्त्राणि योगाङ्गविधानि च ।
 ज्ञात्वा मां पश्यति क्षिप्रं नानाध्यायेन शङ्कर ! ॥ ४६ ॥
 कामादिदोषनाशाय कथितं ज्ञानमुत्तमम् ।
 इदानीं शृणु वक्ष्यामि मन्त्रयोगार्थनिर्णयम् ॥ ४७ ॥
 विश्वं शरीरमाकाशं पञ्चभूताश्च प्रभो ! ।
 चन्द्रसूर्याग्नितेजोभिर्जीवब्रह्मैकरूपकम् ॥ ४८ ॥
 तिस्रः कोट्यो दक्षिणतः शरीरेण तथोर्मताः ।
 तेषु मुख्या दश प्रोक्तास्तासु तिस्रो व्यवस्थिताः ॥ ४९ ॥
 प्रधाना मेरुदण्डेऽत्र सोमसूर्याग्निरूपिणी ।
 नाडीत्रयस्वरूपेण योगमाता प्रतिष्ठिता ॥ ५० ॥
 इडा वामे स्थिता नाडो शक्ता तु चन्द्ररूपिणी ।
 शक्तिरूपा च सा नाडो साक्षादमृतविग्रहा ॥ ५१ ॥
 दाडिमीकुसुमपत्र्या विषाख्या परिकीर्तिता ।
 मेरुमध्ये स्थिता या तु सुषुम्ना बहुरूपिणी ॥ ५२ ॥
 विसर्गाहिन्दुपर्यन्तं व्याप्य तिष्ठति तत्त्वतः ।
 मूलाधारे त्रिकोणाख्ये इच्छाज्ञानक्रियात्मिके ॥ ५३ ॥
 मध्ये स्वयम्भूलिङ्गं तं कोटिस्थं समप्रभम् ।
 तदूर्ध्वं कामबीजान्तु कलाशान्तीन्दुनायकम् ॥ ५४ ॥
 तदूर्ध्वं तु शिखाकारा कुण्डली ब्रह्मविग्रहा ।
 तदुवाचो हेमवर्णाभं वसवर्णचतुर्दनम् ॥ ५५ ॥
 द्रुतहेमममप्रस्थं पद्मं तत्र विभावयेत् ।
 तदूर्ध्वं अग्निसमप्रस्थं सद्गन्धं ह्रीरकप्रभम् ॥ ५६ ॥
 वादिलान्तार्णवध्वर्ण-सहितं वत्सपत्रकम् ।
 स्वाधिष्ठानाख्यसदनं योगिनां हृदयङ्गमम् ॥ ५७ ॥

मूलमाधारषट्कोणं मूलाधारं प्रकीर्तितम् ।
 स्वशब्देन परं लिङ्गं स्वाधिष्ठानं स्वलिङ्गकम् ॥ ५८ ॥
 तद्गुह्यं नाभिदेशे तु मणिपूरं महाप्रभम् ।
 मेघाभं विद्युदाभश्च बहुतेजोमयं ततः ॥ ५९ ॥
 मणिमद् भिन्नं तत् पद्मं मणिपूरं शशिप्रभम् ।
 कथितं सकलं नाश ! हृदयात् नृणु प्रिय ! ॥ ६० ॥
 दशभिश्च दलेयुक्तं डादिफालाक्षराश्रितम् ।
 शिवेनाधिष्ठितं पद्मं विश्वालोकाकारकम् ॥ ६१ ॥
 तद्गुह्यं नाहतं पद्मं हृदिस्थं विकलाकुलम् ।
 सद्यदादित्यसङ्काशं काटिठान्ताक्षराश्रितम् ॥ ६२ ॥
 दलहादशसंयुक्तमीश्वराद्यसमन्वितम् ।
 तन्मध्ये बाणलिङ्गान्तु सूर्यायुतसमप्रभम् ॥ ६३ ॥
 शब्दब्रह्ममयं वक्ष्येऽनाहतस्तत्र दृश्यते ।
 तेनाऽनाहतपद्माख्यं योगिनां योगसाधनम् ॥ ६४ ॥
 आनन्दमदनं तत्तु सिङ्गेनाधिष्ठितं परम् ।
 तद्गुह्यं विशुद्धाख्यं दलघोडशपङ्कजम् ॥ ६५ ॥
 वर्णैः षोडशभिर्युक्तं धूम्रवर्णं महाप्रभम् ।
 योगिनामद्भुतस्थानं निहिवर्गं समभ्यसेत् ॥ ६६ ॥
 विशुद्धं तनुतं यस्मात् जीवस्य हंसलोकनात् ।
 विशुद्धं पद्ममाख्यातमाकाशाख्यं महत्प्रभम् ॥ ६७ ॥
 आज्ञाचक्रं तद्गुह्यं तु श्रियिनाऽधिष्ठितं परम् ।
 आज्ञासंक्रमणं तत्र गुरोराप्नोति कीर्तितम् ॥ ६८ ॥
 कैलासाख्यं तद्गुह्यं तु तद्गुह्यं बोधनं ततः ।
 एवंविधानि चक्राणि कथितानि तव प्रभो ! ॥ ६९ ॥
 तद्गुह्यं स्थानममलं सहस्रास्त्रजं परम् ।
 बिन्दुस्थानं परं ज्ञेयं गणानां मतमाश्रुणु ॥ ७० ॥

गणमतकथनम् ।—

बौद्धा वदन्ति चात्मानं आत्मज्ञानो न ईश्वरः ।
 सर्वं नास्तीति चावांका नानाकर्मविवर्जिताः ॥ ७१ ॥
 वेदनिन्दापराः सर्वे बौद्धाः शून्याभिवादिनः ।
 मम ज्ञानाश्रिताः कान्ताश्चैनभूमिनिवाचिनः ॥ ७२ ॥
 आत्मानमपरिच्छिन्नं विभाव्य भाव्यते मया ।
 श्रीपादाज्ञे बिन्दुयुग्मं नखेन्दुमण्डलं शुभम् ॥ ७३ ॥
 शिवस्थानं प्रवदन्ति शैवाः शाक्ता महर्षयः ।
 परमं पुरुषं नित्यं वैष्णवाः प्रीतिकारकाः ॥ ७४ ॥
 हरिहरात्मकं रूपं संवदन्ति परे जनाः ।
 देव्याः पदं नित्यरूपपाशरणानन्दनिर्भराः ॥ ७५ ॥
 वदन्ति सुनयो मुख्यं पुरुषं प्रकृतात्मकम् ।
 पुं प्रकृत्याख्यभावेन मन्ना भान्ति महीतले ॥ ७६ ॥
 इति ते कथितं नाश ! मन्त्रयोगमनुत्तमम् ।
 योगमार्गानुसारेण भावयेत् सुप्रसाहितः ॥ ७७ ॥
 आदौ महाप्रकरणे मूले संयोजयेन्मनः ।
 गुदमेन्द्रान्तरे शक्तिं तामाकुञ्च्य प्रवृजयेत् ॥ ७८ ॥
 लिङ्गभेदक्रमेणैव प्राप्योद्बिन्दुचक्रकम् ।
 शम्भुभालां परां शक्तिमेकीभावेर्विचिन्तयेत् ॥ ७९ ॥
 तत्रोत्थितामृतरसं द्रुतलाचारसोपमम् ।
 पाययित्वा परां शक्तिं कृष्णाख्यां योगसिद्धिदाम् ॥ ८० ॥
 षट्चक्रभेदकस्तत्र सन्तर्प्याऽमृतधारया ।
 आनयेत्तेन मार्गेण मूलाधारं ततः सुधीः ॥ ८१ ॥
 एवमभ्यस्यमानस्य अहन्त्यहनि साकृत् ।
 जरामरणदुःखाद्यैर्मुच्यते भवबन्धनात् ॥ ८२ ॥
 तन्मोक्तकथिता मन्त्राः सर्वे सिध्यन्ति नान्यथा ।

स्वयंसिद्धो भवेत् क्षिप्रं योगे हि योगवत्तमः ॥ ८१ ॥
 ये गुणाः सन्ति देवस्य पञ्चकृत्यविधायिनः ।
 ते गुणाः साधकवरे भवन्त्येव न चान्यथा ॥ ८४ ॥
 इति ते कथितं नाथ ! मन्त्रयोगमनुत्तमम् ।
 इदानीं धारणाख्यन्तु शृणुष्व परमाञ्जनम् ॥ ८५ ॥

ध्यानलक्ष्यविवरणम् ।—

दिक्कालाद्यानवच्छिन्ने त्वयि चित्तं निधाय च ।
 मयि वा साधकवरो ध्यायन् तन्मयतामियात् ॥ ८६ ॥
 तन्मयो भवति क्षिप्रं जीवन्नक्षैक्ययोजनात् ।
 इष्टपादे मतिं दत्त्वा नखाकञ्जल्लाचित्रिते ॥ ८७ ॥
 अथवा मननं चित्तं यदा क्षिप्रं न सिध्यति ।
 तदावयवयोगेन योगी योगं समभ्यसेत् ॥ ८८ ॥
 पदाम्भोजे मनो दध्यात् नखाकञ्जल्लाचित्रिते ।
 जङ्घाशुभे तथा राम-कटनीकाण्डमण्डिते ॥ ८९ ॥
 ऊरुद्वये मत्तहस्ति-करदण्डसमप्रभे ।
 गङ्गाऽऽवर्त्तगभीरे तु नाभीं सिद्धवन् ततः ॥ ९० ॥
 उदरे वल्गसि तथा हरिश्रीवत्सकौसुभे ।
 पूर्णचन्द्रायुतप्रखे ललाटे चारुकुण्डले ॥ ९१ ॥
 शङ्खचक्रगदाभाज-दोर्दण्डपरिमण्डिते ।
 सहस्रादित्यवङ्काशे किरीटकुण्डलद्वये ॥ ९२ ॥
 स्थानेष्वेव भुजमन्त्री विशुद्धः शुद्धचेतसा ।
 मनो निवेश्य श्रीकृष्णे वैष्णवो भवति ध्रुवम् ॥ ९३ ॥
 इति वैष्णवमाख्यातं ध्यानं सत्त्वसुनिर्मलम् ।
 विशुभ्रक्ताः प्रभजन्ति स्वाधिष्ठानमनःस्थिराः ॥ ९४ ॥
 यावन्मनो लयं याति कृष्णे स्वात्मनि चिन्तयेत् ।
 तावत् स्वाधिष्ठानसिद्धिरिति योगार्थनिर्णयः ॥ ९५ ॥

तावज्जपेन्मनुं मन्त्री जपहोमं समभ्यसेत् ।
 अतःपरं न किञ्चिच्च कृत्यमस्ति महौतले ॥ ९६ ॥
 विदिते परतत्त्वे तु समस्तैरन्यमैरन्तम् ।
 अतएव सदा कुर्यात् ध्यानं योगं जपेन्मनुम् ॥ ९७ ॥
 तमःपरिवृते गेहे घटो दीपेन दृश्यते ।
 एवं यो संवृतो ह्यात्मा मनुना गोचरीकृतः ॥ ९८ ॥
 इति ते कथितं नाथ ! मन्त्रयोगमनुत्तमम् ।
 कृत्वा पापोद्भवैर्दुःखैर्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ९९ ॥
 दुर्लभं विषयासक्तैः सुलभं योगिनां किल ।
 सुलभं न त्वजेत् विद्वान् यदि सिद्धिमिच्छेच्छति ॥ १०० ॥
 ब्रह्मज्ञानं योगध्यान मन्त्रजाप्यं क्रियादिकम् ।
 यः करोति सदा भद्रो वीरभद्रा हि योगराट् ॥ १०१ ॥
 भक्तियां स्यात् सदा शम्भोः श्रौविद्या या परात्परा ।
 योगसाधनकाले च केवलं भावनादिभिः ॥ १०२ ॥
 मननं कीर्तनं ध्यानं स्मरणं पादसेवनम् ।
 अर्चनं वन्दनं दास्यं सख्यमात्मनिवेदनम् ॥ १०३ ॥
 एतद्भक्तिप्रसादेन जीवन्मुक्तस्तु साधकः ।
 योगिनां वक्त्रभो भूत्वा समाधिस्थो भवेद् यतिः ॥ १०४ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्घोषने भावनिर्णये पाञ्चमख्ये

षट्पञ्चमसंस्कृते सिद्धमन्त्रविवरणे मन्त्रयोगाधिकरणे

मैत्रेयी-भैरवसंवादे सप्तविंशः पटलः ॥ १० ॥

अथ अष्टाविंशः पटलः ।

शानन्दभैरव उवाच ।—

तैलोक्य-यूजिते ! कान्ते ! इदानीं सिद्धिहेतवे ।
 मन्त्रसिद्धेर्लक्षणान्तु योगिनामतिदुर्लभम् ॥ १ ॥

त्वन्मुखाभ्यामुहोलास-निःसृतं परमावृतम् ।

पीत्वा चकार तन्वाणि यत्तत्र नास्ति तदद ॥ २ ॥

आनन्दभैरव्युवाच ।—

मन्त्रमिदिलक्षणम् ।—

निश्चयन्तु प्रवक्ष्यामि आनन्दभैरवैश्वर ! ।

मन्त्रमिदिलक्षणन्तु योगमार्गानुकूलतः ॥ ३ ॥

नित्यं चेतसि सुस्थितो स्थितिपथज्ञादिदोषक्षयं

सर्वशोक्तममन्त्रमिदं कलितं संलक्षणं शोभनम् ।

सूत्रानां हरणं जगत्प्राप्तमिति सन्दर्शनशोक्तं

योगाक्षेपविषयं समुदयाक्षेपप्रयोगेष्वभाक् ॥ ४ ॥

नरेन्द्राणीकायं प्रविशति हठात् क्षोभरहितं

परत्रैषा मूर्धोत्क्रान्तमणपरमुखैः परपूरैः ।

अर्धक्षितं पश्येत् खचरवनितामिलनमलं

करोति प्रधानं जगति मङ्गतां कीर्तिरतुला ॥ ५ ॥

इतोह सिद्धादिसुलक्षणेन प्रयाति वैकुण्ठपुरीं मनोरमाम् ।

द्विताङ्गितं पश्यति सत्त्वभूयतां जगदिपचां निजपक्षमाश्रयेत् ॥

कीर्तिभ्रंशादिभक्तिः सदसि च सफलता मुक्तिरतिशयैवता

देवानामतिभक्तियुक्तद्वयं सर्वक्रियादक्षता ।

त्रैलोक्यं निजदास्यकर्मण तथा जित्वा चिरं जीवति

ज्ज्वालाभ्यसनं जगद्वशकरं चैतन्यतामुत्तमाम् ॥ ७ ॥

भोगेच्छारहितं जगज्जनचमत्कारानुकल्पान्वितं

रोगाणां दरणं विरक्तद्वयं वैराग्यमूर्त्तिप्रियम् ।

त्यागं संस्मरणं तथा शमदया मायाविजालान्तरं

एष्वर्थे कवितारसं धनजनं लक्ष्मीगणं जापनम् ॥ ८ ॥

उक्तासं हृदयाभ्युजं सुतधनं सम्माननं सत्यधं

ब्राह्मसागररत्नपूर्णघटितं कान्तागणामोदितम् ।

सङ्केतादिमनुप्रियं हरिहरब्रह्मैकभावान्वितं

लोकानां गुह्यता निरन्तरशिवानन्देकमुद्राधरम् ॥ ९ ॥

एतदुक्तं महादेवोत्तरतन्त्रनिरूपणम् ।

मन्त्रमिदिलक्षणं तदुक्तमाधममध्यमम् ॥ १० ॥

मुनयो देवमुत्थाय नित्यं जन्मनि जन्मनि ।

दिव्यं रूपं नरकुले धृत्वा दृष्यन्ति चानिशम् ॥ ११ ॥

तवैवापि ममैवापि तर्पणं होमसाधनम् ।

सर्वदा कुरुते साधुचैतन्यं भवति ध्रुवम् ॥ १२ ॥

एतत् प्राणवायुपानं सूक्ष्मचन्द्रनियोजनं ।

कर्त्तव्यं प्रत्यहं कार्यं दिवारात्रौ मुहुर्मुहुः ॥ १३ ॥

अप्येतत् कर्म संस्कृत्यात् योगसाधनमुत्तमम् ।

स श्रीमान् साधु सङ्गता दृष्टशास्त्रोऽपि सिध्यति ॥ १४ ॥

एतदोपमसूत्रन्तु वटामि तत्त्वतः शृणु ।

क्षिप्त्वादिदोषदृष्टानां योगतत्त्वेन सिध्यति ॥ १५ ॥

देवेन्द्रशपदुष्टा च भुवनेशो सुनिहिता ।

आराधिता महाविद्या वीर्यदपेविर्वर्जिता ॥ १६ ॥

एकालो वीर्यहीनो वाग्भवेन महोज्ज्वला ।

तदध्वरसा देवो तारसंपुटहंसिनो ॥ १७ ॥

आविष्टा कामवीजिन विद्याकामेश्वरी परा ।

शरेण पीडिता पूर्वं भुवनेषु प्रतिष्ठिता ॥ १८ ॥

या कुमारो महाविद्या मायाभ्रमविरोधिका ।

ताराचन्द्रस्वरूपाहं शिवशक्त्या च केवलम् ॥ १९ ॥

श्रीविद्यानां भैरवीणां दोषजालं शृणु प्रभो ! ।

एतान् दोषान् प्रणश्यन्ति योगमार्गानुसारिणः ॥ २० ॥

अतः कुण्डलिनी देवो योगेन चेतनामुखी ।

अतो योगं सदा कुर्यात् सर्वमन्त्रप्रसिद्धये ॥ २१ ॥

भैरवीलक्षणम् ।—

भैरवी विधजिता च दग्धा च कीलिता तथा ।
 शैवसन्धानकरणी मोहिता चानुमोहिता ॥ २२ ॥
 महाभद्रोत्पत्तिचिन्ता मूर्च्छिता वीर्यवर्जिता ।
 स्तम्भिता चाहता स्त्रिया बुधा रुधा च वासिता ॥ २३ ॥
 निर्वीजा शक्तिहीना च सुप्ता मत्ता च घूर्णिता ।
 पराशुखी नेत्रहीना सा भीता दुष्टसंस्कृता ॥ २४ ॥
 सुषुप्ता भेटतः प्रौढा वानिका कामिनी क्रिया ।
 भयदा युवती क्रूरा टांभिका शोकसङ्घाता ॥ २५ ॥
 निस्त्रिंशका निर्विहीना कूटस्था मन्दबुद्धिदा ।
 हीनकर्णा हीननासा तथा क्रुद्धाङ्गभङ्गुरा ॥ २६ ॥
 कलहाकलहप्रोता भट्टस्थानचयाकुला ।
 धर्मभट्टा नातिवृद्धाऽतिबाला सिद्धिनाशिनी ॥ २७ ॥
 कृतवोर्या महाभीमा क्रोधपुञ्जा च ध्वंसिनी ।
 कालविद्या सूक्ष्मधर्मा सूक्ष्मकर्मा च लोहिनी ॥ २८ ॥
 दुर्गतिस्था क्षिप्तचिन्ता प्रचण्डाचण्डगामिनी ।
 उल्कावच्चलति क्षीणा मन्दहासा निरंशका ॥ २९ ॥
 सत्त्वहीना केकरा च धूपितालिङ्गिता जिता ।
 अतिगुप्ता श्लुषातां च धूतां व्यालास्थिरास्थिरा ॥ ३० ॥
 तत्राविद्याः प्रसन्नाः सूर्योर्गकालनिरोधनात् ।
 वीरभावेन सिद्धिः स्यात् पुरस्करणकर्मणा ॥ ३१ ॥
 भैरवीचक्रम् ।—
 अथ वीरो यजेत् कान्तां परकीयामद्यापि वा ।
 रम्यालङ्कारसंयुक्तां सुन्दरीं चारुहासिनीम् ॥ ३२ ॥
 मदनालतताङ्गीमासवानन्दविग्रहाम् ।
 योगिनीं कौलिनीं योग्यां धर्मशीलां कुलप्रियाम् ॥ ३३ ॥

दीक्षितां लोलवदनां वदनाभोजनीयानाम् ।
 नानादिशस्त्रितां कन्यां युवतीं परिपूजयेत् ॥ ३४ ॥
 जापिकां मन्दहासां मन्दमन्दगतिप्रियाम् ।
 क्षयाङ्गीमतिचावङ्गीमलङ्कृतकलेवराम् ॥ ३५ ॥
 कोटिकन्याप्रदानेन यत् फलं लभते नरः ।
 तत् फलं लभते सद्यः कामिनीपरिपूजनात् ॥ ३६ ॥
 ततः षोडशकन्याश्च योगिन्यो योगविद्यये ।
 पूजयेत् परया भक्त्या वस्त्रालङ्कारभूषणैः ॥ ३७ ॥
 नानाविधैः पिष्टकान्तेः पक्वान्तेः प्राणसम्भवेः ।
 दधिदुग्धघृतेष्वपि नवनीतैः सशर्करैः ॥ ३८ ॥
 उपलान्धगुण्डभिराञ्जनेनारसफलान्वितैः ।
 गुडादिभिर्नारिकेलैः कपिनेनांगरङ्गकैः ॥ ३९ ॥
 नानावर्णफलैश्चैव नानागन्धसमन्वितैः ।
 मृगनाभचन्दनैश्च श्रीखण्डैर्नवपल्लवैः ॥ ४० ॥
 पूजयेत्तः प्रयत्नेन जलजैः खलजेस्तथा ।
 नानासुगन्धिपुष्पैश्च रक्तचन्दनकुङ्कुमैः ॥ ४१ ॥
 पूजयेत् शून्यगृहे च निजने विपिने तथा ।
 कुलदेवीं समानीय स्वागतं प्रवेददनु ॥ ४२ ॥
 अर्घ्याङ्कुरेण मण्डोष्माऽस्मृतीकरणमाचरेत् ।
 शक्तिश्चाभिमूर्त्तौ नोत्वा वीरयोगी भवेद् भूवम् ॥ ४३ ॥
 शक्तिश्च षोडशीं देवीं कुलचक्रप्रियां शुभाम् ।
 महाशक्तं मृणु प्राण-वल्लभ । स्त्रीकलावतीम् ॥ ४४ ॥
 ब्राह्मणी चक्षुषा वेश्याः शुद्धा वेश्या च सुन्दरी ।
 कुलभूषासमाक्रान्ता मानिनी नातिपिङ्गला ॥ ४५ ॥
 रजकी नर्तकी कौला श्यामाङ्गी स्थूलविग्रहा ।
 सङ्केतागमना भार्या विदग्धा वक्षकी तथा ॥ ४६ ॥

खल्वकी लोलकन्या च कुलमार्गप्रवर्तिका ।
 सर्वाङ्गसुन्दरौ भव्या चारुनेत्रा हसन्मुखौ ॥ ४७ ॥
 यद्यदौचारतास्तास्तु देया दीक्षा तदा प्रभो ! ।
 सूक्ष्मतन्त्रानुसारेण कथितं पूर्वसूचितम् ॥ ४८ ॥
 सर्वाङ्गसुन्दरौ शुद्धा शुद्धलोककुलोद्भवा ।
 युवती योगानरता सा देवी डाकिनी मता ॥ ४९ ॥
 तामानीय महामन्त्रं दापयेदष्टविधये ।
 ततस्ताः पूजनीयास्तु दीक्षाहीनाऽमुना चरेत् ॥ ५० ॥
 श्रीलक्ष्णाराममन्त्रन्तु दापयेत् सप्तविधये ।
 ताभ्य आदौ ततो मृत्युञ्जयमन्त्रं ततश्चरेत् ॥ ५१ ॥
 आनन्दभैरवीवीजं देवीं शक्तिं स्त्ववीजकम् ।
 अथवा सिद्धमन्त्रन्तु श्रीविद्यायाः प्रदापयेत् ॥ ५२ ॥
 किं वा केवलमायान्तु क्रोधासृष्टकराकृतम् ।
 स्वलन्तीं मूलपद्मे तु स्वयम्भूकुसुमाकराम् ॥ ५३ ॥
 एवम्भूतां महामायां तस्मै दत्त्वा जयौ भवेत् ।
 आदौ वामकर्णपुटे अग्निवारं परित्यजम् ॥ ५४ ॥
 अतः शिवां सदानन्द ! दीक्षान्ते कारयेद् बुधः ।
 दीक्षामूलं जपं सर्वं दीक्षामूलं गुरोः कृपा ॥ ५५ ॥
 दीक्षामाश्रित्य मायां यो जपेत् सा खिवरी परा ।
 तस्याः पूजनमात्रेण प्रवसाह न संशयः ॥ ५६ ॥
 जगतां जगदीशानां नारोरूपेण संस्थितिः ।
 अहं नारी न सुन्दरः सुन्दरौ कुत्सिता परा ॥ ५७ ॥
 सुन्दरीपालनार्थाय विनाशार्थाय कुत्सिता ।
 साधकस्य स्त्रान्तिरूपा साह ताः परिभावयेत् ॥ ५८ ॥
 या परा मातृदा विद्या सुन्दरौ कामचारिणी ।
 भाविनी सा भवानी च तां विद्यां परिपूजयेत् ॥ ५९ ॥

तस्या अङ्गे स्थिरा नित्यं देवताया अहं प्रभो ! ।
 यच्च योगी सर्वसमः स सर्वात्मा नयेत् किल ॥ ६० ॥
 अन्यथा सिद्धिहातिः आह्वावाभावविचारणात् ।
 विना भावं न मिध्येतु वीराणां भावराशिकम् ॥ ६१ ॥
 कुर्यात् कौलः पुरुषार्थां कुलाकुलविमुक्तये ।
 योगी आदव्ययो धीरो विद्वन्मुक्तो हि जीवने ॥ ६२ ॥
 भैरवीपूजा ।—

आध्मणीं सुन्दरीञ्चैव संश्याय्य क्रमतो यजेत् ।
 वामहस्तौ महार्घ्यन्तु दक्षिणे आसनदिकम् ॥ ६३ ॥
 दद्यात् पादमासनानि तत्तन्नाम्ना च स्वागतम् ।
 तत्तदा अर्घ्यपात्रस्थ-जलेन प्रोचयेच्च ताम् ॥ ६४ ॥
 धेनुमुद्रां समाकृत्य धंमन्त्रेणाऽमृतीक्रियाम् ।
 अमृतीकरणान्ते च रूपभेदं समानयेत् ॥ ६५ ॥
 संज्ञाभिर्नामकरणं कृत्वा चासनमर्पयेत् ॥ ६६ ॥
 आदौ कुर्यात् परानन्दं रससागरसम्भवम् ।
 मान्दां मन्दगुणोपेतं शृणु तत् क्रममुत्तमम् ॥ ६७ ॥
 स्तोत्रं कुर्यात् मूलपद्मे कुण्डलिन्याः पुरस्क्रियाम् ।
 पुरस्करणकाले तु जपान्ते नित्यकर्मणि ॥ ६८ ॥
 काम्यकर्मणि धर्मेषु तथैव धर्मधर्मिषु ।
 गुर्वादयगुरुनित्येषु भक्तिमाकृत्य सम्पठेत् ॥ ६९ ॥
 कन्दवासिनीस्तोत्रम् ।—

श्रीं नमो गुरवे श्रीं नमो गुर्वम्बपरदेवतायै । सर्वधर्माद्य-
 स्वरूपायै सर्वज्ञानस्वरूपायै ॥ ७० ॥
 श्रीं भवविभवायै श्रीं दक्षयज्ञविनाशिन्यै । श्रीं भद्रकाल्यै
 श्रीं कपालिन्यै श्रीं उमायै श्रीं माहेश्वर्यै श्रीं सर्वसङ्कटतारिण्यै
 श्रीं महादेव्यै नमो नमः ॥ ७१ ॥

श्रीं या मायामयदानवलयकरी शक्तिः क्षमाकर्तृका
 शम्भाशी महिषासुरासुरबलप्राणेन चण्डापहा ।
 भक्त्यार्द्रा रुधिरप्रिया प्रियकरी क्रोधाङ्गस्तोत्पला
 श्वासुण्डा रणरक्तरोजरजनो ज्योत्स्नः सुखेन्दोवरा ॥ ७१ ॥
 या जाया जयदायिनी नृगृहिणी भीत्यापहा भैरवी
 नित्या सा परिरक्षणं कुरु शिवा सारस्वतोत्पत्तये ।
 सा मे पातु कलेवरस्य विषयाह्लादेन्द्रियाणां बलं
 रत्नःस्थायिनमुख्यणा ज्वलतिशिलाकारादिजौवांशका ॥ ७२ ॥
 कृत्वा योगकुलान्वितं स्वभवने नित्यं मनोरञ्जनं
 नित्यं संयमतत्परं परतरे भक्तिक्रियानिमलम् ।
 शम्भो रत्न रजोऽपनौशचरणाभोजि सदा भावनं
 विशयं गियदृशेनं त्रिजगतां संयस्य योगी भवेत् ॥ ७३ ॥
 आकाङ्क्षापरिवर्जितं निजगुरोः सेवापरं पावनं
 प्रेमाङ्गादकथाच्युतं कुटिलताङ्घ्रिं सापमानप्रियम् ।
 कालक्षेपणदोषजान्तरङ्गितं शक्तं सुभक्तं यतिं
 श्रीशक्तिप्रियवक्त्रं सुचिरज्ञानान्तरं मानिनम् ॥ ७४ ॥
 मालासूत्रसुपूज्यवदनिलयं सल्लक्षणं सल्लिखं
 नानाकारणकारणं सशरणं साकारब्रह्माप्यम् ।
 नित्या सा जडितं महान्तमखिले योगासनज्ञानिनं
 तं वन्दे पुरुषोत्तमं त्रिजगतामशर्कहंसं परम् ॥ ७५ ॥
 मायाङ्गे प्रतिभाति चारुनयनाह्लादैकबीजा सदा
 कज्जोला विकुला चला समतुला कालाग्निहालाहला ।
 हलाहलनकीलकालकलिका केयूरहा वामना
 सर्वाङ्गं परिपातु पोतवसना शीघ्रासना वासना ॥ ७६ ॥
 सा बालावलवाहना नृगहना समानना धारणा
 खं खं खं खचरांचरा कुलचरा वाचाचरा वंहरा ।

चं चं चं चमरीहरी भगवती गाथांगतिः सङ्गतिः
 बाही मे परिपातु पङ्कजमुखी या चण्डमुख्यापहा ॥ ७७ ॥
 कं कं कं कमलाकलागतिफला फुल्लारफेकलला
 पं पं पं परमा रमाजयगमा व्यासङ्गमा जङ्गमा ।
 तं तं तं तिमिरारुणा सकृष्णा मातावलीतारिणी
 भं भं भं भयहारिणी प्रियकरी सा मे भवतन्त्रा ॥ ७८ ॥
 भं भं भं भ्ररभ्रभ्ररोगतिपथस्था तारमानन्दितं
 मं मं मं मलिनं हि सा हयगता हन्ती रिपूणां हिता ।
 भक्तानां भयहारिणी रणमुखे शत्रोः कुलान्निस्थिता ।
 सा सा सा भवतु प्रभावपटलादोमाङ्घ्रियुगमोज्ज्वला ॥ ७९ ॥
 गं गं गं गुरुरूपिणी गणपतेरानन्दपुञ्जीदया
 तारासारसरोरुहाङ्गणकला कोटिप्रभालोचना ।
 नेत्रं पातु सदा शिवाप्रयपथा कोट्यायुताकं प्रभा
 तुण्डं मुण्डविभूषणा नरशिरोमालाविलोला समा ॥ ८० ॥
 योगिणी शशिशेखरप्रियकथालापोटया भामिनी
 शीघ्रं पत्रललाटकर्णयुगलानन्तं ततः सर्वदा ।
 मूर्त्तं मेरुशिखास्थिता व्यवृत मे गण्डस्थलं मेधुनी
 तुष्टं चाष्टमघटिकाधरतनं धात्रीधराधारिणी ॥ ८१ ॥
 नासाग्रहयगङ्गां भृगुतरा नेत्रत्रयं तारिणी
 केशे कुन्तलकालिका सुलपिला कौलामशेलासना ।
 कङ्कालामलमालिका सुवसना दन्तावली देवहा
 वाक्यं मन्त्रमनन्तशास्त्रनरणी संज्ञावचःस्तम्भिनी ॥ ८२ ॥
 हं हं हं नरहारघोररमणी सञ्चारिणी पातु मे
 शत्रूणां दलनं करोतु नियतं मे चण्डमुख्यापहा ।
 भीमा सन्दहतु प्रतापतपना संवहेन वह्निनी
 मन्दारप्रियगन्धविभ्रममदा वैदग्ध्यमोहान्तरा ॥ ८३ ॥

सा सा सा तु पतङ्गकोटिनिलया वृङ्कारटङ्कारिणी
 आनन्दोत्सवसर्वसारजयदा सर्वत्र सा रक्षका ।
 त्रौं त्रौं त्रौं कठिनोत्तरा क्षयकरी सर्वाङ्गदोषं हना
 देहारेः कचहा कराकचकुचाकौलालपूराश्रिता ॥ ८४ ॥
 घं घं घं घटधररा विघटिता जायापतिः पातु मे
 कल्पेऽसौ कुलपालिका भययुतं सर्वत्र मे विग्रहम् ।
 निद्राद्रावितकालिका मम कुलं लङ्घातटाच्छादिनी
 लं लं लं नयनानना सुकमला सा लाकिनीलक्षणा ॥ ८५ ॥
 कुक्षौ पृष्ठतरं मुदा समधनं सा पातु मुद्रामयी
 मोक्षं पातु करमकालरजको या रक्षको धौतकी ।
 कृत्या नापितपुत्रिका शशमुखी सूक्ष्मा मम प्राणशम्
 मन्दारप्रियमालया मणिमयग्रन्थः महन्मण्डिता ॥ ८६ ॥
 पूज्या योगिभिरसुको भगवती मूलस्थिता मल्लिका
 मत्ता पातु पतिव्रता मम गृहे धर्मं सदा श्रेयसे ।
 धर्माश्वीरुहमध्यदेशनिकरे कालौ महायोगिनी
 मत्तानामतिदर्पहा हरशिरोमालाकला केवला ॥ ८७ ॥
 मे गुह्यं जयमेव लिङ्गमपि मे मूलाम्बुजं पातु सा
 या कृत्या हिमपर्वतस्य भयहा पायाक्षितस्त्रलम् ।
 सर्वेषां हृदयोदयानलशिखाशक्तिर्मनोरूपिणी
 मे भक्तिं परिपातु कामकुशला लक्ष्मीप्रिया मे प्रभो ! ॥ ८८ ॥
 गौरी गौरवकारिणी भुवि महामाया महामोहना
 * * * * *
 वं वं वं वक्रारुणौ समदिरा मे पातु नित्यं कटीं
 कूटा सा रविचन्द्राङ्गिरहिता स्वेच्छामयी मे सुखम् ॥ ८९ ॥
 एतत् स्तोत्रं पठेद् यत्नं सर्वकाले च सर्वदा ।
 स भवेत् कालयोगेन्द्रो महाविद्यानिधिर्भवेत् ॥ ९० ॥

मूलपद्मवाधने च मूलप्रकृतिसाधने ।
 निजमन्त्रवाधने च घोरसङ्कटकालके ॥ ९१ ॥
 आपदस्तस्य नश्यन्ति अन्यकारं यथा रविः ।
 सर्वकाले सर्वदेशे महापातकघातकम् ॥
 स भवेद्योगिनीपुत्रः कलिकाले न संशयः ॥ ९२ ॥
 इति योद्धयामले उत्तरतले महातन्त्राद्वापने षट्चक्रप्रकाशे भैरवभैरवी-संवादे
 यन्त्रविनीकोनं नाम षष्ठाविंशः पटलः ॥ ९८ ॥

अथ एकोनविंशः पटलः ।

अतःपरं महावीरो विवेकी परमार्थवित् ।
 पुनर्जिज्ञासयामास ज्ञानज्ञेयेन शङ्करः ॥ १ ॥
 आनन्दभैरव उवाच ।—
 षट्चक्रभेदनकथां कथयस्व वरानने ! ।
 हिताय सर्वजन्तूनां हिरण्यवर्णमण्डितम् ॥ २ ॥
 प्रकाशयस्व वरदे ! योगानामुदयं वद ।
 येन योगिन धीराणां हितायै वाञ्छितं यथा ॥ ३ ॥
 कालक्रमेण सिद्धिः स्यात् कालज्ञानविनाशनात् ।
 कालज्ञाननहेतोश्च पूर्वं नोदयापनं कृतम् ॥ ४ ॥
 आनन्दभैरव्युवाच ।—

षट्चक्रभेदः ।—

शृणु कान्त ! प्रवक्ष्यामि षट्चक्रभेदनक्रियाम् ।
 यत् कृत्वा अपरा लोके विचरन्ति चराचरे ॥ ५ ॥
 अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिविनाशनम् ।
 योगिन जीवगायैव भवन्त्यमररूपिणः ॥ ६ ॥
 षट्चक्रे च महापद्मे सर्वसत्त्वगुणान्विते ।
 धर्माधर्मं मनोराज्ये सर्वावद्यानिधौ कृते ॥ ७ ॥

कलिकल्पमुखाणां सर्वपापापहारके ।
मनो दत्त्वा महाकाल ! जीवाः सर्वत्रगामिनः ॥ ८ ॥

षट्चक्रयोगः ।—

अथ षट्चक्रयोगश्च प्रवक्ष्यामीह तत्त्वतः ।
कुण्डलीविधियोगश्च कृत्वा योगौ भवेन्नरः ॥ ९ ॥
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं षट्चक्रमेदनं मतम् ।
षट्चक्रे योगशास्त्राणि विविधानि वसन्ति हि ॥ १० ॥
यो जानातोह षट्चक्रं सर्वशास्त्रार्थविद्वेत् ।
चतुर्दलं मूलपद्मं यादिसान्त्तार्षेयम् ॥ ११ ॥
हिरण्यवर्णममलं ध्यायेद् योगी पुनः पुनः ।
निर्जले विपिने शून्ये पशुपत्तिगणान्विते ॥ १२ ॥
निर्भये सुन्दरे देशे दुर्मिच्छादिबिबर्जिते ।
कृत्वा दृढासनं मन्त्रो योगमार्गपरो भवेत् ॥ १३ ॥
तदा योगो भवेत् क्षिप्रं मम शास्त्रानुसारतः ।
पूर्वदले वकारश्च ध्यायेद् योगी सदा सुखी ॥ १४ ॥
सुवर्णवर्णं हितकारिणं नृणाम् सत्त्वोद्भवं पूर्वदलस्थितं सुखम् ।
सत्तप्रियं वारणमत्तमन्दिरं मन्त्रार्थकं शीतलरूपधारिणम् ॥ १५ ॥
योगानुभावाश्रयकालमन्दिरं तेजोमयं सिद्धिसम्बद्धं गुरुम् ।
आद्याक्षरं वं वरभावसाधनं नारायणं भावनपञ्चमस्युतम् ॥ १६ ॥
ध्येयं शकारं कनकाचलप्रभं गोरोपतेः श्रीकरणं पुरातनम् ।
लक्ष्मीमयं सर्वसुवर्णवेष्टितं सदा मुदा दक्षिणपत्रपावनम् ॥ १७ ॥
प्रमोक्षरी षष्ठगुणावतंसं षट्पद्मसम्भेदनकारकं परम् ।
परापरस्थाननिवासिनं गुणं हेमावलाकृत्यमहं भजामि ॥ १८ ॥
सकारमानन्दरसं प्रियाप्रियं ध्यायेद् महाहाटकपर्वताग्रकम् ।
ध्यायेत् मुदाहं धननाथमन्दिरं मायामहामोहविनाशनं जयम् ॥ १९ ॥

चतुर्भुजं भुजयुगमष्टादशभुजं तथा ।
अष्टहस्तं सदा ध्यायेन्मन्त्रभावविशुद्धये ॥ २० ॥
ततो ध्यायेत् कार्णिकार्थं मध्यदेशे मनोरमम् ।
स्वयम्भूनिङ्गपरमं योगिनां योगमिदम् ॥ २१ ॥
प्रातःसूर्यसमप्रखं तडिक्कोटिममप्रभम् ।
तं संवेष्ट्य महादेवी कुण्डलीयोगदायिनी ॥ २२ ॥
सार्द्धद्विवेष्टनयन्युक्ता सा मुक्तिदायिनी ।
निद्रिता सापदा भद्र ! महापातकघातिनी ॥ २३ ॥
निरन्तरं तस्य शीर्षे विभाति शशिधारिणी ।
तत् श्लासधारिणी नित्या जगतां प्राणधारिणी ॥ २४ ॥
सुप्तसर्पसमा भान्ति यथाऽवैशतकोटयः ।
यदा लिङ्गं सा विहाय प्रगच्छति महापथे ॥ २५ ॥
तदा सिद्धो भवेद् योगो ध्यानधारणकृत् शुचिः ।
सदानन्दमयो नित्यश्चैतन्यकुण्डली यदा ॥ २६ ॥
सुपुष्पानाङ्गिकामध्ये महासूत्रा विलोडिता ।
मनो निधाय यो योगो श्लानमार्गपरो भवेत् ॥ २७ ॥
तदा सा द्रवति क्षिप्रं चैतन्यकुण्डली भवेत् ।
दुष्टदेशे महाकुण्डे मरुमूले महाप्रभे ॥ २८ ॥
मूलादिब्रह्मरन्ध्रधः सदाऽस्थिररूपधारकः ।
कनकाचलनाम्ना च प्रतिभाति भुजद्वये ॥ २९ ॥
तन्मध्ये परमा सूक्ष्मा सुपुष्पा बहुरूपिणी ।
मना सुनिखरूपा च मनश्चैतन्यकारिणी ॥ ३० ॥
तन्मध्ये भाति वज्राख्या घोरपातकघातिनी ।
सिद्धिदा भावविज्ञानां मोक्षदा कुलरूपिणाम् ॥ ३१ ॥
तन्मध्ये चित्रिणी देवी देवताप्रोतिवर्द्धनी ।
द्वितैषिणी महामाया कालजालविनाशिनी ॥ ३२ ॥

सा पाति सकलान् चक्रान् पद्मरूपधरान् परान् ।
 त्रैलोक्यमण्डलगतान् साक्षादमृतविग्रहान् ॥ ३२ ॥
 स्वयं दधार सा देवी चित्राख्या चारुतेजसी ॥ ३३ ॥
 तले पृष्ठे मूर्धदेशे शीर्षे वक्षसि नाभिषु ।
 कण्ठकूपे चक्रमध्ये ब्रह्माण्डं पाति सर्वदा ॥ ३४ ॥
 शरीरात्मकमीशार्थं त्रैलोक्यं सचराचरम् ।
 चित्राख्यनयनं पद्मं यो भावयति भावुकः ॥ ३५ ॥
 भावेन लभ्यते योगो भावेन भाव्यते शिवः ।
 भावेन शक्तिमाप्नोति तस्माद्भावं समाश्रयेत् ॥ ३६ ॥
 षट्चक्रभावनां कृत्वा महायोगी भवेन्नरः ।
 सर्वधर्मान्वितो भूत्वा राजते क्षितिमण्डले ॥ ३७ ॥
 सर्वत्रगामी स भवेत् यदि पद्मे मनोलयम् ।
 पद्मभावनमात्रेण आकाशसदृशो भवेत् ॥ ३८ ॥

मनोमहाप्रलयः ।—

महापद्मे मनां दत्त्वा महाभक्तो भवेद् भ्रुवम् ।
 यदि भक्तो भवेन्नाथ ! तदा युक्तो न संशयः ॥ ३९ ॥
 यदि मुक्तो मद्योमध्ये ध्यानयोगपरायणः ।
 तदा कालवशं कृत्वा सर्वदर्शी च सर्ववित् ॥
 सर्वज्ञः सर्वतोभद्रो भवतीति न संशयः ॥ ४० ॥
 चित्रिणीमध्यदेशे च ब्रह्मनाडी महत्प्रभा ।
 सर्वसिद्धिप्रदा नित्या सा देवी सकलकला ॥
 व्योमरूपा भगवतौ सर्वचैतन्यरूपिणी ॥ ४१ ॥
 एकरूपं परं ब्रह्म ब्रह्मातीतं जगत्त्रयम् ।
 यदा जगत्त्रयं ब्रह्म तदा महालयं प्रभो ! ॥ ४२ ॥
 महालये मनो दत्त्वा सर्वकालजयो भवेत् ॥ ४३ ॥
 शृत्युक्तयो महावीरो महाचेत्रो महाएतिः ।

सर्वव्यापकरूपेण ईश्वरत्वेन भासते ॥ ४४ ॥
 सर्वदा ह्यन्नसम्भूतो विशालाक्षः प्रसन्नधैः ।
 एकस्थानस्थितो याति नक्षत्रं स हि शङ्कर ! ॥ ४५ ॥
 एकदृष्टिः क्षुधाटपणा-रहितो वाक्यवर्जितः ।
 निराकारे मनो दद्यात्तदा महालये प्रभो ! ॥ ४६ ॥
 किन्तु नाथ ! प्राणिनां हि नापि कापि महात्सयः ॥
 महाप्रलय एवं हि योगिनां नात्र संशयः ॥ ४७ ॥
 यदा मनोयोगविशुद्धये मनो लयं सदा यः कुरुतेऽप्यहर्निशम् ।
 स एव मुक्तो गुणमिन्द्ररूपकः कालाग्निरूपेण तदेव देवतम् ॥ ४८ ॥
 महामना योगविकारवर्जितः कामक्रियाकाण्डविशुद्धिमण्डितः ।
 हितो गतीनां मतिमान्निरस्तो महालयस्थोऽमर एव भक्तः ॥ ४९ ॥
 मनी विचारार्थविवेकचित्ते चातुर्यचित्तोत्पण्णताविवर्जितः ।
 योगी भवेत् साधकचक्रवर्त्ती व्योमाश्रुजे चित्तविसर्जनं सदा ॥ ५० ॥

शिवो रुद्रयामले उत्तरतले महातपोहोवने षट्चक्रप्रकाशे भेरभीमेरवसंवादे

महाप्रलयो नाम एकोनविंशः पटलः ॥ २९ ॥

अथ विंशः पटलः ।

शानन्दभेरव्युवाच ।—

मूलपद्मभेदनम् ।—

अथ वक्ष्ये महाकाल ! मूलपद्मविवेचनम् ।
 यत् कृत्वा अमरो भूत्वा वसेत् कालचतुष्टयम् ॥ १ ॥
 अत्र षट्चक्रभेदार्थं भेदिनीशक्तिमाश्रयेत् ।
 केदिनीं सर्वग्रन्थीनां योगिनां समुपाश्रयेत् ॥ २ ॥
 तस्या मन्त्रान् प्रवक्ष्यामि येन सिद्धो भवेन्नरः ।
 आदौ शृणु महामन्त्रं भेदिन्याः प्रबलं मतुम् ॥ ३ ॥

आकालीं समुपाकृत्य ब्रह्ममन्त्रं ततः परम् ।
 देव्याः प्रणवमुद्धृत्य मेदिनीं तदनन्तरम् ॥ ४ ॥
 ततो हि मम गृहीयात् प्रापय्य हृद्यमेव च ।
 चित्तचञ्चलशब्दान्ते मां रक्ष युग्ममेव च ॥ ५ ॥
 मेदिनि मम शब्दान्ते अकालमरणं हर ।
 हरस्व स्वं महापापं नमो नमोऽग्निजायया ॥ ६ ॥
 एतन्मन्त्रं जपेत्तत्र डाकिनी रक्षति प्रभो ॥
 आदौ प्रणवमुद्धृत्य ब्रह्ममन्त्रं ततः परम् ॥ ७ ॥
 शास्त्रवैति तन्मन्त्रोक्ता ब्रह्मणोति पदं ततः ।
 मनोनिवेशं कुरुते तारयेति हिधा पदम् ॥ ८ ॥
 हेदिनि पदमुद्धृत्य मम मानसशब्दतः ।
 महास्वकारमुद्धृत्य हेदयेति हिधा पदम् ॥ ९ ॥
 स्वाहान्तं मनुमुद्धृत्य जपेन्मूलाम्बुजे सुधौ ।
 एतन्मन्त्रप्रसादेन जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥ १० ॥
 तथा श्रीयोगिनीमन्त्रं जपेत्तत्रैव शङ्कर ! ।
 श्रीघोररूपिणी-पदं सर्वथापि शङ्कर ! ॥ ११ ॥
 महायोगिनि पापं मे शोकं रोगं हरेति च ।
 विपन्नं हेदयेत्युक्ता योगं मध्यपेय हृद्यम् ॥ १२ ॥
 स्वाहान्तं मनुमुद्धृत्य जपाद् योगी भवेन्नरः ।
 खेचरत्वं समाप्नोति योगाभ्यासेन योगिराट् ॥ १३ ॥
 डाकिनीनाधनम् ।—

डाकिनीं ब्रह्मणा युक्तां मूले ध्यात्वा पुनः पुनः ।
 जपेन्मन्त्रं सदा योगो ब्रह्ममन्त्रेण योगवित् ॥ १४ ॥
 ब्रह्ममन्त्रं प्रवक्ष्यामि तज्जापेतापि योगिराट् ।
 ब्रह्ममन्त्रप्रसादेन जडो योगी न संशयः ॥ १५ ॥
 प्रणवत्रयमुद्धृत्य दीर्घप्रणवयुग्मकम् ।

तदन्ते प्रणवतीणि ब्रह्म ब्रह्म त्रयं त्रयम् ॥ १६ ॥
 सर्वसिद्धिपदस्थान्ते पालिकेति च मां पदम् ।
 सत्त्वगुणे रक्ष रक्ष माया स्वाहापदं जपेत् ॥ १७ ॥
 डाकिनीमन्त्रराजञ्च शृणुष्व परमेश्वर ! ।
 यज्जप्त्वा डाकिनीं वश्या जेलोकस्थितिपालकाः ॥ १८ ॥
 यो जपेत् डाकिनीमन्त्रं चैतन्यकुण्डलीं तथा ।
 अनायासेन सिद्धिः स्यात् परमात्मप्रदर्शनात् ॥ १९ ॥
 मायात्रयं समुद्धृत्य प्रणवेकं ततः परम् ।
 डाकिन्यन्ते महाशब्दं डाकिन्यधपदं ततः ॥ २० ॥
 पुनः प्रणवमुद्धृत्य मायात्रयं ततः परम् ।
 मम योगसिद्धिमन्ते साधयेति हिधा पदम् ॥ २१ ॥
 मनुमुद्धृत्य देवेश ! जपाद् योगी भवेज्जडः ।
 जप्त्वा संपूजयेन्मन्त्री पुरश्चरणमिदये ॥ २२ ॥
 सर्वत्र चित्तमाख्येन दृष्ट्यादिविविधानि च ।
 पूजयित्वा मूलपद्मे चित्तोपकरणेन च ॥ २३ ॥
 ततो मानसजापञ्च स्तोत्रञ्च कल्पिपारणम् ।
 पठित्वा योगिराट् भूत्वा वसेत् षट्चक्रवेश्मनि ॥ २४ ॥
 शक्तियुक्तं विधिं यस्तु स्तोति नित्यं महेश्वर ! ।
 तस्यैव पालनार्थाय मम जन्म महीतले ॥ २५ ॥
 तत् स्तोत्रं शृणु योगार्थं सावधानावधारय ।
 एतत् स्तोत्रप्रसादेन महाकालवशो भवेत् ॥ २६ ॥

डाकिनीस्तोत्रम् ।—

नित्यां ब्रह्मपरायणां त्रिनयनां ध्यायेन्मुदा डाकिनीं
 रक्ताङ्गच्छविमोहिनीं कुक्षपथज्ञानाकुलज्ञानिनीम् ।
 मूलाक्षोरुहमध्यदेशनिकटे भूविम्बमध्ये प्रभां
 हेतुस्थानं गतिमोहिनीं श्रुतिभुजां विद्यां भवाक्षादिनीम् ॥ २७ ॥

विद्याः वास्तवमात्रायाः सत्त्वतलप्राप्त्यशोभाकरां
 ध्यात्वा मूलनित्यकृतं निजकुले यः स्तौति भक्त्या सुधीः ।
 नानाकारविकारसारकरणं कर्तुं विधोर्भाषिणीं
 सुख्यां मुख्यजनास्थितां किमिदं सत्त्वार्थतामाश्रये ॥२८॥
 या देवो नन्दार्कनी सुरमणी विज्ञानिनी मोहिनी
 मां पतु प्रियकामिनी भवविधिरानन्दसिन्धुवा ।
 मे मूलं गुणभाषिणी प्रचयतु श्रीकौत्से वरं हि मां
 नित्या मिहगुणोदया सुरदेवा श्रीसंज्ञया मोहिता ॥२९॥
 तन्मध्ये परमाफला कुलफला रत्नप्रकाशकारा
 राका राशप्रमा दशा शशिवटा लोनाऽमला कामना ।
 सा माता नवमालिनी मम कुलं जूनास्वप्नं सवदा
 सा देवी लयकारिणी कलिकलात्मकबोजान्तरा ॥३०॥
 धात्री धैर्यवती सती भद्रमती विद्यावती भारती
 कल्याणी कुलकन्यारोषरत्नारूपा हि सुस्मासदा ।
 भोजस्थः स्थितिपूजिता स्थितिगता माता सुता योगिता
 नीमि आभविताश्रयां प्रमनमां गीतोक्ततां गोपनाम् ॥३१॥

कुल्लेगो कुलपण्डितां कुलपथयन्त्यक्रियाक्तेर्दिनीं
 नित्यां गुणपण्डितां प्रचपकां मालाशतार्काश्रमाश्रया
 विद्यां चण्डगुणोदयां मसुर्यां तैलोत्तराक्षरां
 ब्रह्मज्ञाननिविमितीं मितशुभानन्दकवोजागताम् ।
 गीताशानुभवप्रियां सकलया मिहप्रभापाटलाम्
 कामाख्यां प्रभज मि जस्रनिलयां इतुपिशां सत्क्रियाम् ॥३२॥

निष्ठी माध्यं प्रधानं परमपरतरं दिव्यरूपं मनोवत् ।
 ब्रह्मज्ञानं निदानं गुणनिविनयनं कारणानन्दयानं

ब्रह्माणं ब्रह्मलोकं रजनिमयपरं योगकाव्यातुरगम् ॥ २४ ॥
 शोकातोतं विनीतं नरकजयपरं सर्वविद्यविधिर्ज्ञं
 सारात्सारं तत् तं सकलार्तिहरं हंसं पूजयामि ।
 एतत्सर्वस्वमागं नवनवदलं वेदवेदाङ्गविज्ञं
 मूलभोजप्रकाशं तरुणरविशशिभोजताकारसारम् ॥ २५ ॥

भावाख्यं भावनिर्दं जयजगद्विधिध्यानगम्यं पुराणं
 पाराख्यं पारणाख्यं परजनजितं ब्रह्मरूपं भजामि ॥ २६ ॥
 डाकिनोर्वाहितं ब्रह्म ध्यानं कृत्वा पठेत् स्तवम् ।
 पठतां हारणाख्यं यो गानो मङ्गलं भवेत् ॥ २७ ॥
 एतत् पठन्मात्रेण भद्रापायकतामलम् ।
 एकरूपं जगन्नाथं विशालनयनं श्रुजम् ॥
 एवं ध्यात्वा पठेत् स्तातं पठित्वा योगराह भवेत् ॥ २८ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रे पञ्चमोऽध्यायः । विद्यालोकप्रवेशे पटलसंक्षिप्तः
 साधने भैरवो भैरवसंवादः डाकिनो ब्रह्मलोकं गतः । दश. पटलः ॥ ३० ॥

अथ एकविंशः पटलः ।

शानन्दभैरव्युवाच ।—

भेदिनो वाधनम् ।—

अथ नाथ ! प्रवक्ष्यामि भेदध्याः साधनं परम् ।
 येन साधनमात्रेण योगो व्यात् कालगालहः ॥ १ ॥
 कलिकाले महायोग साधय त्वं सहप्रभो ! ।
 यदि न साधितः कालः स कालो देहभञ्जकः ॥ २ ॥
 भेदिनो वाधनेनैव ग्रन्थोनां भेदनं भवेत् ।
 डाकिनीं हृदये ध्यायेत् परमानन्दरूपयोगम् ॥ ३ ॥
 अष्टहस्ता विमलार्ची शशाङ्कावयवाङ्कताम् ।

वैलोक्ममोहिनीं विद्यां भयहं वरदां सताम् ॥ ४ ॥

शुक्लवर्णं त्रिनयनां चारुपुष्पमनोहराम् ।

ध्यात्वा मूलाख्यजे योगी पाद्याद्यः परिपूजयेत् ॥ ५ ॥

तत्र मनो लयं कृत्वा योगी भवति भूतले ।

यदा मनो लयं याति तदा तस्याः स्तवं पठेत् ॥ ६ ॥

स्तोत्रस्य पठनात् सत्यं स सर्वत्राश्रितो भवेत् ।

ध्यानमाकृत्य प्रपठेत् सर्वसिद्धिमयो भवेत् ॥ ७ ॥

भेदिनीस्तोत्रम् ।—

या भेदिनी सकलशक्त्यविनाशनानां

धर्मान्तरं सकलशक्त्यविनाशनस्या ।

सा मे मदा प्रतिदिनं परिपातु देहं

कालार्थिका भगवती सुतकार्यकर्त्री ॥ ८ ॥

या काला करुणामयी त्रिजगतामानन्दसिद्धिस्थिता

स्थित्या सा परिपालिका कुलकला लीलाकलाकोमला ।

वाणोत्सिद्धकरो कृतार्थनिगडे शीघ्रोदया शङ्करी

संज्ञाभेदनभेदिका सुवरदा वेदान्तनिहान्ता ॥ ९ ॥

वाणो वाना कुला कलकलवर्णा कामला संख्यमाला

हेलाभालांतराला कुलकमलचला चञ्चला देहकाला

भेदाख्या भेदभेदा वरनन्दनिगदा नादावन्दुप्रकाशा

सा मे शोषं ललाटं सुहृद्दयकाटं मुख्यपद्मं प्रपायात् ॥ १० ॥

काञ्चीगोष्ठप्रकाशा निजपदविलया योगिनीनेत्रवच्चा

नेत्रो योगप्रकाशा गुरुशतघटिता घोरसंहारकारा ।

ब्रह्मानन्दस्वरूपा विगतमतिहरा हारकाभा त्रनन्ता

हारयेत्त्वादिभूषा शशशतकिरणा पातु मां भेद्यदेहम् ॥ ११ ॥

या भेदिनी सकलवापरिपुत्रियाणां

स्वर्गापवर्गविरहा वगलामुखी सा ।

मे पातु देहघटितं सकलीप्सुनाथं

भावप्रभावपटला मम गेहसंस्था ॥ १२ ॥

कामाश्रिता विविधदोषविनाशलेखा

सीन्दर्यवेशकरणी क्रतुकर्मरक्षा ।

दीक्षा सतां मतिमतां निजयोगदात्री

सा मे मदा सकलदेहमिहाश्रमेया ॥ १३ ॥

कालाशान्तगुणोदया मय धनं देहस्य नित्याशया

पायात् श्रीकुलदैवतस्य जयदा सा योगमार् परम् ।

साक्षादीश्वरपूजिता ममुचिता चित्ताश्रिता चाश्रिता

लम्बे घोरतरं जये निजकुले काल कुले व्याकुले ॥ १४ ॥

सिद्धाभेदविजिता सुरवरशोभस्तपश्चाचरे

भेदं मे खलु नलङ्गमूलकमलं कालप्रिया पातु सा ।

सप्तसर्गतलं भवेव वपुषो मयापमानापह्ना

हेतुं वासुदसुन्दरप्रियवती हेमावती भारती ॥ १५ ॥

एतत् स्तोत्रं पठित्वा यः स्तीति मूलाख्यजे च माम् ।

स एव योगमाप्नोति स भवेद् योगवत्सलः ॥ १६ ॥

मनःस्थिरं भवेत् क्षिप्रं राजत्वं लभते तदा ।

अनायासेन साहः स्यात् यथ वायुवेगे भवेत् ॥ १७ ॥

योगिनीनां दर्शनं हि अनायासेन लभ्यते ।

भारवन्धुयुतो भूत्वा विचरेदमरो यथा ॥ १८ ॥

मूलपद्मे वसिष्ठेन मूलाभोजप्रकाशिनी ।

मालती मालरी मौना मालिनी च मनोहरा ॥ १९ ॥

मानमो मदना मान्या मद्रामैयुनतत्परा ।

मेरुस्था माद्यकुसुमा मण्डिता मण्डलास्थिता ॥ २० ॥

मनःस्थैर्यकरी देवी भाव्यते यैः कुमारकैः ।

अकस्मात् विद्धिमाप्नोति कालेन परमाययः ॥ २१ ॥

केदिनीसाधनम् ।—

अथ वच्चे महादेव्याः केदिन्याः सुरसत्तम !

केत्ता त्वं सर्वधन्वीनां यत्प्रसादाद् यतोत्तर ! ॥ २२ ॥

यत् प्रसादादनन्तो हि योगी संसारमण्डले ॥ २३ ॥

देशानन्दा सकलगुणदा केदिनी केदनस्या

हृदयस्या सा विभवनिरता या निरस्ता निशायाम् ।

सा मे नित्यं कुलकमलगा गोपनीया विधिज्ञा

श्रीपालेशी गगनवसना सर्वयोगं प्रपायात् ॥ २४ ॥

कामानन्दा मदननिरता भाविनी भावसिन्धोः

कामानन्दोद्भववसनरता योगियोगस्य धात्री ।

देहकृदे निरसनरता धर्मपुष्पं प्रपायात्

कालाकाले कमलकनिकावासिनी कालिकाले ॥ २५ ॥

अयिच्छेदस्त्रिरष्टहृगता गात्रनाडीपथस्या ।

वक्त्राभोजे वचनमधुरं धारयन्ती जनानां

सा मे रन्ध्रं सुहृद्विरतनोः पातु पञ्चानना सा ॥ २६ ॥

योगाङ्गस्या स्थितलघुविभवा लोमकूपास्त्रुजस्या

माता गौरी गिरिपतिसुता भासुरास्त्रप्रदीप्ता ।

संपायाश्चे हृदयविवरं केदिनी मूलपूरे

कैलासस्यामृतकगिरिं पातु रुद्रप्रसादात् ॥ २७ ॥

नान्दान्तःस्था मलगुणधरणासन्नसिद्धान्तपारा

भोगानन्दा भगनगविले काश्यन्ती जनानाम् ।

विद्याविद्या विधिविधिकण्ठा केदिनी क्लृप्तरूपा

सा सर्वान्तःकरणनिलया लाकिनी प्रेमभावा ॥ २८ ॥

योगं स्वर्गोपयसि मनसि प्रेमभावं परमेशे

या या यात्रा त्रिविधकरणा कारणा सर्वजन्तोः ।

माता ज्ञात्री सेवकसदया सर्वकर्त्री मनो मे

रक्षा रक्षाचरगतकमला केवला निष्कला या ॥ २९ ॥

सा योगेन्द्रा समवतु मुदा मे गुदं कुण्डलिन्यां

भक्तः कन्या कमलनिलया राकिणी प्रेमभावान् ।

मोक्षप्राणान् तपनरहिता पातु मे वेदवक्त्रा

सिद्धा मूलास्त्रुजदलगता पावनी पातु तुण्डम् ॥ ३० ॥

हैरम्बाज्ञापलयघटिता काकिनी क्रोधरूपा ॥ ३१ ॥

यदि भजति कुलोः कामिनीं क्रोधविद्यां

स भवति परयोगी केदिनीस्तोत्रपाठात् ।

सकलदुरितनाशः चालनादिप्रसिद्धः

सकलजनहितं स्थातु तस्य नित्यं सुराज्यम् ॥ ३२ ॥

एतत् स्तोत्रं पठेद्बिहान् महासंयमतत्परः ।

मूले मनःस्थिरं याति सर्वानिष्टविनाशने ॥ ३३ ॥

सर्वसिद्धिः करे तस्य यो भावं समुपाश्रयेत् ॥ ३४ ॥

शृणुष्व परमानन्द ! रससागरसम्भव ! ।

योगिनीस्तोत्रसारञ्च श्रवणाच्चारणाद् यतिः ॥ ३५ ॥

अप्रकाशमिदं रत्नं नृणामिष्टफलप्रदम् ।

यस्य विज्ञानमात्रेण शिवो भवति साधकः ॥ ३६ ॥

योगिनीस्तोत्रम् ।—

कङ्काली कुलपण्डिता कुलकला कालानना श्यामला

योगेन्द्रेन्द्रसुराज्य नाथ-यजिताऽन्या योगिनी मोक्षदा ।

सामिकं कुजङ्गं सुप्तास्तमधनं हीनञ्च दोनं खलं

यद्येवं परिपालनं प्रकुर्वते त्वं त्राहि तामाश्रये ॥ ३७ ॥

यज्ञेशी शशिशेखरा शमपरा हैरम्बयोगास्पदा

पात्री दानपरा हरा हरिहराऽधोरासराशङ्करा ।

भद्रे बुद्धिविहन्त्यदेहजाड्यं पूजाजपावर्जितं
 मामेकार्थमकिञ्चन यदि किल त्वं योगिनो रक्षसि ॥ ३८ ॥
 भाव्या भावनतत्परस्य करणा मा चारणा भोगिनी
 चन्द्रस्या निजगायदेहसुगता मन्दारमालाच्युता ।
 योगेशो कुलयोगिनी त्वममरा धाराधराच्छादिनी
 योगिन्द्रोत्सवरागयगजडिता या मोहसिद्धिस्थिता ॥ ३९ ॥
 हंसं पाति परेश्वरो सुरतरो वाराडिका भास्वरी
 योगं पाशविबन्धनं तव कथाऽऽलपन्त्यावर्जितम् ।
 नानाधर्मविवर्जिते कलिकुले संख्याकुलं मां त्वर्णं
 यद्येके यदि दृष्टिपातकमना तत् केवलं सेवनम् ॥ ४० ॥

मायामयो हृदि यदा मम चित्तमग्नं
 राक्ष्यं तदा किमु फलं फलसाधनं वा ।
 इत्याशया वनदत्तो मम शक्तिदेवो
 भाति प्रिये श्रुतिदले सुखरापर्णं ते ॥ ४१ ॥
 या योगिनी सकलयोगसमन्वयाद्या
 रुच्या मङ्गलमयी करुणानिधाना ।
 सा मे भयं हरतु वारणमत्तचित्ता
 मंहारिणी भवतु सीदरत्नहारा ॥ ४२ ॥
 यदि पठति मनागो गौरमानो सुरङ्गो
 वशयति रिपुवर्गं क्लोषपुञ्जं निहन्ति ।
 भुवनपवनभञ्जो भावुकः स्यात् सुमङ्गो
 रतिपतिगुणतन्वो रामचन्द्रो यथेशः ॥ ४३ ॥
 एतत् स्तोत्रं पठेद् यस्तु म भक्तो भवति प्रियः ।
 मूलपद्मे स्थिरो भूत्वा पट्टक्रे राज्यमाप्नुयात् ॥ ४४ ॥

इति श्रीरुद्रयामले चत्वारस्तोत्रे मङ्गतोत्रोपने चत्वारस्तोत्राणि विदग्ध-
 प्रकरणे भैरवभैरवोम्बार्दे भोदण्यदिलोचं नाम
 पञ्चविंशः पटलः ॥ २१ ॥

अथ द्वाविंशः पटलः ।

ज्ञानन्दभैरव्युवाच ।—

अथ कान्त ! प्रवक्ष्यामि शृणुष्व मम तत्त्वतः ।
 शक्तिः कुण्डलिनो देवी सर्वमेदनभेदिनी ॥ १ ॥
 कलिकल्पप्रहन्त्री च जगतां मोहदायिनी ।
 तस्याः स्तोत्रं तथा ध्यानं न्यासे मन्त्रं शृणु प्रभो ! ॥ २ ॥
 यस्य विज्ञानमात्रेण मूलपद्मे मनोलयः ।
 चैतन्यानन्दनिरतो भवेत् कुण्डलिसङ्गमात् ॥ ३ ॥
 प्राकाशगामिनीं सिद्धिं ददाति कुण्डलिन्यहम् ।
 पशुतानन्दरूपाभ्यां करोमि पालनं शृणु ॥ ४ ॥
 श्वासीत्यज्ञासकलाभ्याश्च शरीरं विगुणालकम् ।
 पशुभूता च ता नित्यं नानाशक्तिभेदेद् भुवम् ॥ ५ ॥

कन्दवासिनीध्यानम् ।—

कोटिसूर्यप्रतीकाशां निरासत्वां विभावयेत् ।
 सर्वस्थितां ज्ञानरूपां श्वासीत्यज्ञासनिवासिनीम् ॥ ६ ॥
 स्रग्व्यूकुसुमोत्पन्नां ध्यानज्ञानप्रकाशिनीम् ।
 मोहदां शक्तिदां नित्यां नित्यज्ञानस्वरूपिणीम् ॥ ७ ॥
 लोलां लीलां धरां सर्वां शुद्धज्ञानप्रकाशिनीम् ।
 कोटिकालानलसमां विद्युत्कोटिमञ्जोजसाम् ॥ ८ ॥
 तेजसा व्याप्तकिरणां मूलादूर्ध्वप्रकाशिनीम् ।
 अष्टलोकप्रकाशाभ्यां फुल्लेन्दोवरकोचनाम् ॥ ९ ॥
 सर्वमुखीं सर्वहस्तां सर्वपादास्त्रजस्थिताम् ।
 मूलादिब्रह्मरन्मूला-स्थानालोकप्रकाशिनीम् ॥ १० ॥
 त्रिभाषां सर्वभक्ष्याश्च श्वासनिगमपालिनीम् ।
 लज्जितां सुन्दरीं नित्यां कुण्डलीं कुण्डलाकृतिम् ॥ ११ ॥
 अभूमण्डलवाद्यास्यां वाह्यज्ञानप्रकाशिनीम् ।

नागिनीं नागभूषायां भयानककलधराम् ॥ १२ ॥
 योगिनेयां शुद्धरूपां विरलामूर्धुगामिनीम् ।
 एवं ध्यात्वा मूलपद्मे कुण्डलीं परदेवताम् ॥ १३ ॥
 भावविहर्भवेत् विप्रं कुण्डलीभावनादिह ।
 ततो मानसजापं हि मानसं होमतर्पणम् ॥ १४ ॥
 अभिषेकं सुदा कृत्वा प्रातःकाले पुनः पुनः ।
 प्राणायामं ततः कृत्वा स्तोत्रञ्च कवचं पठेत् ॥ १५ ॥
 एतत्स्तोत्रप्रपादेन स्वयं सिद्धात्माविद्भवेत् ।
 कुण्डलीसुकृपा तस्या सासाद्वयति निश्चितम् ॥ १६ ॥
 निद्रादशादिकं त्यक्त्वा प्रकाश्याहं शरीरके ।
 अहं दात्री सुयोगानामभिषाहं जगत्त्रये ॥ १७ ॥
 अहं कर्म अहं धर्मः अहं देवी च कुण्डली ।
 यो जानाति महावीर ! कुण्डलीरूपसेवनात् ॥ १८ ॥
 जगत्पालनकर्त्री तु ह्यवतीर्णा हि सर्वदा ।
 अत एव परं मन्त्रं कुण्डलिन्याः स्तवं श्रमन् ॥ १९ ॥
 प्रपठेत् सर्वदा गेहे यावदृश्या न कुण्डली ।
 तावत्कालं जपं कुर्यात् यावत् सिद्धिर्न जायते ॥ २० ॥

कन्दवासिनोस्तवः ।—

आचारं परदेवता भवनता धीकुण्डली देवता
 देवानामधिदेवता त्रिजगतामानन्दपुच्छस्थिता ।
 मूलाधारनिवासिनी त्रिमणी वा ज्ञानिनी मालिनी
 सा मे माहमनुस्थिता कुलपथानन्दैकबीजानना ॥ २१ ॥
 सर्वाङ्गस्थितिकारिणी सुरगणानन्दैकचिह्ना शिवा
 धीरेन्द्रा नवक्रामिनी वचनदा सा सर्वदा ज्ञानदा ।
 ज्ञानन्दा घननन्दिनौ घनगणा द्विधाभवा योगिनी
 श्रीरा धैर्यवती समाप्तविषया श्रीमङ्गली कुण्डली ॥ २२ ॥

सर्वाकारनिवासिनी जयधरा धाराधरस्या गद्या
 जीता गोधनवहेनी गुरुमयी गानप्रिया गोधना ।
 गोदाभिधृष्टितिविन्दिकाभूलतिका जाद्यापहा रागदा
 दारा गोधनकारिणी मृगमना ब्रह्माण्डमार्गोज्ज्वला ॥ २३ ॥
 माता मानमगोचरा हरिचरा सिंहासनाकारिणी
 खाशादासगणेश्वरी गुणवती गाथागणस्थायिनी ।
 निदाक्षुब्धजनप्रिया वरगणी भाषाविशेषस्थिता
 स्त्रियन्तप्रनयापहा रणशिरोमालाधरा कुण्डली ॥ २४ ॥
 गाङ्गेशो भुवनेश्वरी गुरुवरी गोदावरी भास्करी
 भक्तितिलयकारिणी मम शिवं यद्येकभावान्विता ।
 तं शीघ्रं कुरु कौलिके ! मम शिवे ! वीरेन्द्र ! ह्यहं सुदा
 तत्पदस्थितदेवतं कुलवति ! मोहस्थले पाहि माम् ॥ २५ ॥
 भोलाहं धवला कलारसकला कृष्णाग्निभा चोच्चला
 फेरुपाननिकेतने गुरुतरा गुर्वी सुगुर्वी सुरा ।
 हानोक्ताससमोदया यतिदया माया जगत्तारिणी
 निद्राभैरुननाशिनी मम महामोहापहा पातु कम् ? ॥ २६ ॥
 भाले नीलतनुस्थिता मतिमतामर्थाप्रिया मेथुनी
 भालामन्दकारा महाप्रियजना पञ्चानना कोमला ।
 नानारङ्गसुषीठदेशदशना सिंहासना घोषणा
 द्राणस्था वररूपिणी कनिहली श्रीकुण्डली पातु कम् ? ॥ २७ ॥
 भ्रमर्ये वगलामुखी शशिमुखी विद्यामुखी सम्मुखी
 नागाख्या नगबाहिनी मर्दिवहा पञ्चाननस्थायिनी ।
 पारावारविहारहेतुशफरी सेतुप्रकारा परा
 काशोवासिनमोश्चरं प्रतिदिनं श्रीकुण्डली पातु कम् ? ॥ २८ ॥
 या कुण्डोद्वारपाननिरता मोहादिदोषापहा
 सा नेत्रत्रयमण्डिता सुबलिका श्रीकालिका कौलिका ।

श्रीं दूर्वायै नमः स्वाहा । इति दूर्वायाः ।
 पुनर्विजयामन्त्रेण शोधयेत् सर्वकन्याकाः ॥ २० ॥
 श्रीं संविदे ब्रह्मसम्भूते ब्रह्मपुत्रि । सदाऽनघे ।
 भैरवाणाञ्च ह्यर्थे पवित्रा भव सर्वदा ॥ २८ ॥
 श्रीं ब्राह्मण्ये नमः स्वाहा ।
 श्रीं सिद्धिभूतकरे देवि । हीनबोधप्रबोधिनि ।
 राजपुत्रीशङ्करि । शत्रुकण्ठत्रिशूलिनि । ॥ २८ ॥
 ऐं क्षत्रियायै नमः स्वाहा ।
 श्रीं पद्मानन्दनदीप्रान्ते । पद्मानन्दनदीप्रान्ते ।
 पद्मानन्दनदीप्रान्ते । सत्यक्षानं प्रयच्छ मे ॥ ३० ॥
 श्रीं वैश्यायै नमः स्वाहा ।
 श्रीं नमस्मासि नमस्मासि योगमार्गप्रदर्शिनि ।
 वेलोक्ताविजये । मातः । समाधिफलदा भव ॥ ३१ ॥
 श्रीं शूद्रायै नमः स्वाहा ।
 श्रीं कार्यक्षिप्रकरि । देवि । बिलपत्रनिवासिनि ।
 ममरत्नं सदा देहि शिवतुल्यं कुरुष्व माम् ॥ ३२ ॥
 श्रीं शिवदायै नमः स्वाहा ।
 श्रीं निर्गुण्डपरमाज्ये । योगात्मानमधिदेवते ।
 मां मां रक्ष तु ममरे । भावसिद्धिप्रदे । नमः ॥ ३३ ॥
 श्रीं शोकापहायै नमः स्वाहा ।
 श्रीं विष्णोः प्रिये महाभाये । कालजालविधारिणि ।
 तुलनि । मां सदा रक्ष मामेकममरं कुरु ॥ ३४ ॥
 श्रीं श्रीं श्रीं एं क्लीं प्रमरायै नमः स्वाहा ।
 पुनरेव समाकृत्य सर्वासां शोधनश्चरेत् ॥ ३५ ॥
 श्रीं अमृतोद्भवैः अमृतकर्षिणि । अमृतमाकर्षय आकर्षय सिद्धिं
 देहि स्वाहा ॥ ३६ ॥

धेनुमुद्रां योगिमुद्रां मत्स्यमुद्रां प्रदर्शयेत् ।
 तत्त्वमुद्राक्रमेणैव तर्पणं कारयेद् बुधः ॥ ३७ ॥
 अमन्त्रकं सप्तवारं गुरोर्नाम्ना शिवेऽर्पयेत् ।
 सप्तवारमष्टदेव्या नाम्ना सिद्धिप्रदा भवेत् ॥ ३८ ॥
 ततस्तर्पणमाकुर्व्यात्तर्पयामि नमो नमः ।
 एतद्वाक्यं पूर्वं च इष्टमन्त्रं समुच्चरेत् ॥ ३९ ॥
 परदेवतेति उच्यते सर्वाद्यप्रणवं स्मृतम् ।
 ततो मुखे प्रजुहुयात् कुण्डलीनामपूर्वकम् ॥ ४० ॥
 श्रीं ऐं वद वद वाग्वादिनि । मम जिज्ञास्ये स्थिरीभव सर्व-
 स्वरवशङ्करि । शत्रुकण्ठत्रिशूलिनि । स्वाहा ।
 एतज्जन्मा यशस्वी च वशी साधकसत्तमः ।
 पञ्चस्वरासाधनज्ञः कुलाचारविधिययः ॥
 स्थिरचेता भवेद् योगी यद्येतत्पञ्चधागतः ॥ ४१ ॥
 नेतीयोगविधानानि शृणु कैलासपुजिते ॥
 येन सर्वमस्तकस्थ-कफानां दहनं भवेत् ॥ ४२ ॥
 नेतीयोगः ।—
 सूक्ष्मसूत्रं दृढतरं प्रदद्यान्नासिकाविले ॥ ४३ ॥
 मुखरन्ध्रे समानोय सन्धानेन समानयेत् ।
 पुनः पुनः सदा योगी यातायातेन घर्षयेत् ॥ ४४ ॥
 क्रमेण वर्धनं कुर्यात् सूत्रं परमेश्वरि ।
 नेतीयोगिन नासाया रम्यं निर्मलकं भवेत् ॥
 वायोगमनकाले तु महासुखमिति प्रभो ॥ ४५ ॥
 दन्तीयोगं ततः पश्चात् कुर्यात् साधकसत्तमः ॥ ४६ ॥
 दन्तीयोगः ।—
 दन्तधावनकाले तु योगमेतत् प्रकाशयेत् ।
 दन्तधावनकाष्ठं सावैहस्त्यैकसम्भवं ॥ ४७ ॥

नातिस्थूलं नातिसूक्ष्मं नवीनं नम्रमुत्तमम् ।
 अपक्वं यत्नतो ग्राह्यं सृणालसदृशं तरुम् ॥ ४८ ॥
 गृहीत्वा दन्तकाष्ठं तत् क्रमेण तु प्रभक्षयेत् ।
 दन्तकाष्ठग्रभागश्च कनिष्ठाङ्गुलिपर्वतः ॥ ४९ ॥
 एवं दन्तावलिभ्याश्च चर्वणं सुन्दरं चरेत् ।
 ततः प्रचाप्य तोयेन शनैर्गिलनमाचरेत् ॥ ५० ॥
 शनैः शनैः प्रकर्तव्यं कायवाक्चित्तशोधनम् ।
 यावदभिलषितायां नाभिमूले तु नाक्षतम् ॥ ५१ ॥
 तावत् सूक्ष्मतरं ग्राह्यं अवश्यं प्रत्यक्षं चरेत् ।
 हृदये जलचक्रश्च यावत् खण्डनं जायते ॥ ५२ ॥
 तावत् कालं सर्वदिने प्रभाते वरधावनम् ।
 हृदये कफभाण्डस्य खण्डनं जायते ध्रुवम् ॥ ५३ ॥
 पवनगमने सौख्यं प्रयाति योगनिर्भरम् ।
 खिचरत्वं स लभतां अस्नानश्च कटूद्भवम् ॥ ५४ ॥
 मिष्टान्नं शाकदध्यन्नं द्विवारं रात्रिभोजनम् ।
 अवश्यं सन्त्यजेद् योगी यदि योगमिच्छति ॥ ५५ ॥
 एकभागं सुद्वीजं द्विभागं तण्डुलं मतम् ।
 उत्तमं पाकमाकृत्य घृतदुधेन भक्षयेत् ॥ ५६ ॥
 अथवा केवलं दुग्ध-तर्पणं कारयेद् तुभ्यः ।
 कुण्डलीं कुलरूपाश्च दग्धेन परितर्पयेत् ॥ ५७ ॥
 कुण्डलीतर्पणं योगी यदि जानाति शङ्कर ! ।
 अनायासेन योगी स्यात् स ज्ञानीन्द्रो भवेद् ध्रुवम् ॥ ५८ ॥
 यमनियमपरो यः कुण्डलीसेवनस्थो
 विभवविरहितो वा भूतिभाराश्रितो वा ।
 स भवति परयोगी सर्वविद्यार्थवेद्यां
 गुणिगणगगनस्थो मुक्तरूपो गणेशः ॥ ५९ ॥
 इति श्रीसद्धयामले सत्तरतले सदातकाष्टोपने सट्चक्रपक्षांशे भैरव-भैरवोपनिषदि
 पञ्चश्रीयोगसाधनं नाम चत्वारिंशः पटलः ॥ २४ ॥

अथ पञ्चविंशः पटलः ।

शानन्दभैरव्युवाच ।—

अथ वक्ष्ये महाकाल ! रहस्यं चातिदुर्लभम् ।
 यस्य विज्ञानमात्रेण नरो ब्रह्मपदं लभेत् ॥ १ ॥
 आकाशे तस्य राज्यश्च खेचरेशो भवेद् ध्रुवम् ।
 धनेशो भवति सिद्धिं ब्रह्मज्ञानी भवेन्नरः ॥ २ ॥
 योगानामधिपो राजा वीरभद्रो यथा कविः ।
 विरिञ्चिगणनाथस्य कृपा भवति सर्वदा ॥ ३ ॥
 यः करोति पञ्चयोगं स स्यादमरविग्रहः ।
 धीतीयोगं प्रवक्ष्यामि यत्कृत्वा निर्मलो भवेत् ॥ ४ ॥
 अत्यन्तगुह्ययोगस्य समाप्तिकरणं नृणाम् ।
 यद्वि न कुरुते योगं तदा मरणमाप्नुयात् ॥
 धीतीयोगं विना नाथ ! कः सिध्यति महीतले ॥ ५ ॥
 धीतीयोगः ।—

सूक्ष्मात् सूक्ष्मतरं वस्त्रं हार्तिशङ्कुभ्रमानकम् ॥ ६ ॥
 एकहस्तक्रमेणैव यः करोति शनैः शनैः ।
 यावत् धत्ते कुम्भकश्च तावत् कालं क्रियां चरेत् ॥ ७ ॥
 एतत्क्रियाप्रयोगेण योगी भवति तत्क्षणात् ।
 क्रमेण मन्त्रसिद्धिः स्यात् कालजालवशं नयेत् ॥ ८ ॥
 एतन्मध्ये आसनानि शरीरस्थानि चाचरेत् ।
 दृढासने योगसिद्धिरिति मन्त्रार्थनिर्णयः ॥ ९ ॥
 सिद्धे मनौ पराङ्मासिः पञ्चयोगासनेन च ।
 पार्श्वं चाष्टाङ्गुलं वस्त्रं दीर्घं हार्तिशङ्कुधरः ॥ १० ॥
 एतत् सूक्ष्मं सुवसनं गृहीत्वा कारयेद् यतिः ।
 जितेन्द्रियः सदा कुर्यात् ज्ञानध्याननिषेवणः ॥ ११ ॥
 कुलीनः पण्डितो मानो विवेकी सुस्मिराश्रयः ।

धीतीयोगं यदा कुर्यात्तदैव शुचिगो भवेत् ॥ १२ ॥
 अनाचारेण हानिः स्यादिन्द्रियाणां बलेन च ।
 महापातकमुख्यानां सङ्गदोषेण हानयः ॥ १३ ॥
 सम्भवन्ति महादेव ! तत्र योगं सुकर्मा च ।
 वृद्धो वा यौवनस्थो वा बालो वा जड एव वा ।
 करणात् दीर्घजीवो स्यादमरो लोकवत्तमः ॥ १४ ॥
 मन्त्रसिद्धिरष्टसिद्धिः स सिद्धीनामधीश्वरः ॥ १५ ॥
 शनैः शनैः सदा कुर्यात् क्षालदोषविनाशनात् ।
 हृदयशान्तिमेतेन सर्ववयववर्धनम् ॥ १६ ॥
 तदा महाबलौ ज्ञानौ चाक्षुषौ महाशयः ।
 धीतीयोगोद्भवं कामं महाभरणकारणम् ॥ १७ ॥
 तस्य त्यागं यः करोति स नरो देवविक्रमः ।
 श्वासं त्यक्त्वा स्थानञ्च मनो दद्यान्महाशिले ॥ १८ ॥
 श्वासादौनाञ्च गणनं श्रवणं भावयेद् गृहे ।
 प्राणायामविधानेन सर्वकालं सुखीभवेत् ॥ १९ ॥
 वायुपानं सदा कुर्यात् ध्यानं कुर्यात् सदेव हि ।
 प्रत्याहारं सदा कुर्यात् मनोनिवेशनं सदा ॥ २० ॥
 मानसाद् प्रजाप्यञ्च सदा कुर्यान्मनोलयम् ।
 धीतीयोगानन्तरं हि नेउलीकर्म चाचरेत् ॥ २१ ॥

नेउलीयोगः ।—

नेउलीकर्मयोगेन श्वासेनेउलीपमः ।
 नेउलीसाधनादेव चिरजीवो निरामयः ॥ २२ ॥
 अन्तरात्मा सदा मोनी निर्मलात्मा सदा सुखी ।
 सर्वदा मम चानन्दैः कारणात्तद्विषयः ॥ २३ ॥
 योगाभ्यासं सदा कुर्यात् कुण्डलीसाधनादिकम् ।
 क्त्वा मन्त्री खेचरत्वं प्राप्नोति नात्र संशयः ॥ २४ ॥

तत्प्रकारं प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ।
 भुक्त्वा सुहृन्पक्षश्च वारकं प्रतिपालयेत् ॥ २५ ॥
 प्रचालयेत् स्त्रोदरश्च कटिनासाविवर्जितम् ।
 पुनः पुनश्चालनञ्च कुर्यात् स्त्रोदरमध्यकम् ॥ २६ ॥
 कुलालचक्रवत् कुर्यात् भ्रमणश्चोदरस्य च ।
 सर्वाङ्गचालनादेव कुण्डलीचालनं भवेत् ॥ २७ ॥
 चालनात् कुण्डलीदेव्याश्चैतन्या सा भवेत् प्रभो ! !
 एतस्यानन्तरं नाथ ! चालनं परिकीर्तितम् ॥ २८ ॥
 नाडीनां चालनादेव सर्वविद्यानिधिर्भवेत् ।
 सर्वत्र जयमाप्नोति कालिकादर्शनं भवेत् ॥ २९ ॥
 वायुसिद्धिर्भवेत्तस्य पञ्चभूतस्य सिद्धिभाक् ।
 तस्य कीर्त्तिस्त्रिभुवने कामदेवबलोपमः ॥ ३० ॥
 सर्वत्र गामो स भवेदिन्द्रियाणां पतिर्भवेत् ।
 मुण्डासनं हि सर्वत्र सर्वदा कारयेद् बुधः ॥ ३१ ॥
 ऊर्ध्वं पद्मासनं कृत्वा अधो हस्ते जपश्चरेत् ।
 यदि त्रिदिनमाकर्णं समर्थो मुण्डिकासनम् ॥ ३२ ॥
 तदा हि सर्वनाशश्च वशीभूता न संशयः ।
 नाडीचालनयोगेन मोक्षदाता स्वयं भवेत् ॥ ३३ ॥
 नाडीयोगेन सर्वार्थ-सिद्धिः स्यान्मुण्डिकासनात् ।
 मुण्डासनं यः करोति नेउलीसिद्धिगो यदि ॥ ३४ ॥
 नेउलीसाधनगतो नेउलीसाधनोत्तमः ।
 तदा चालनयोगेन सिद्धिमाप्नोति साधकः ॥ ३५ ॥
 नेउलीं यो न जानाति स कथं कर्तुमुत्तमः ।
 स धीरो मानसचरो मतिमान् स जितेन्द्रियः ॥ ३६ ॥
 यो नेउलीयोगस्य कर्तुमुत्तमपारशः ।
 स चावश्यं चालनञ्च कुर्यात् नाद्यादिधारणम् ॥ ३७ ॥

नेउलीयोगमार्गेण नाडीचालनपारगः ।
 भवत्येव महाकालः । राजराजेश्वरो यथा ॥ ३८ ॥
 पृथिवीपालनरतो विषहार्थं प्रपालनम् ।
 केवलं प्राणवायोश्च धारणात् चालनं भवेत् ॥ ३९ ॥
 विना चालनयोगेन देहशुद्धिर्न जायते ।
 चालनं नाडिकादीनां कफपित्तमलादिकम् ॥ ४० ॥
 करोति यन्नतो योगी मुष्णसनाऽऽदिकासनम् ।
 वायुयक्ष्मेव हि नेउलीवशकालके ॥ ४१ ॥
 न कुर्यात् केवलं नाथ । अन्यकाले सदा चरेत् ।
 अन्नात्वा नेउलीयोगं योगी वायुं न संपिबेत् ॥ ४२ ॥
 बहुतरं न संग्राह्यं वायोरोगमनादिकम् ।
 केवलं स्वासगणनं यावन्नेउली सिध्यति ॥ ४३ ॥
 पञ्चसूत्रा प्रकाशिता योगीनीसिद्धिदायिका ।
 पञ्चानां साधनादेव पञ्चवायुर्वशो भवेत् ॥ ४४ ॥
 प्रतापे सूर्यतुल्यः स्यात् शोकदोषापहारकः ।
 सर्वयोगस्थिरतरः संप्राप्य योगिराजं भवेत् ॥ ४५ ॥

इति श्रीरुद्रयामले सत्तरतमो महातन्त्रीहोत्रोऽथ नेउलीवशकालके मेरुव-मेरुतन्त्रीहोत्रो
 पञ्चसूत्राधोमसाधनं नाम पञ्चविंशः पटलः ॥ ३५ ॥

अथ षट्त्रिंशः पटलः ।

आनन्दभैरव्युवाच ।—

अथ कान्त । प्रवक्ष्यामि कुण्डलीचेतनादिकम् ।
 सहस्रनाम सफलं कुण्डलिन्याः प्रियं सुखम् ॥ १ ॥
 षष्टोत्तरं महापुण्यं विधानात् सिद्धिदायकम् ।
 तव प्रेमवशेनैव कथयामि शृणुष्व तत् ॥ २ ॥

विना यजनयोगेन विना ध्यानेन यत् फलम् ।
 तत्फलं लभते सद्यो विद्यायाः सुकृपा भवेत् ॥ ३ ॥
 या विद्या भुवनेशानी त्रैलोक्यपरिपूजिता ।
 सा देवी कुण्डली माता त्रैलोक्यं पाति सर्वदा ॥ ४ ॥
 तस्य नामसहस्राणि पुष्पान्यष्टोत्तराणि च ।
 यद्वयात् पठनामन्त्रो महाभक्तो भवेदिह ॥
 ऐहिके स भवेन्नाथ जीवन्मुक्तो महाबली ॥ ५ ॥

कुण्डलिन्याः षष्टोत्तरसहस्रनामानि ।—

पञ्च श्रीमन्महाकुण्डलीषाष्टोत्तरसहस्रनामस्तोत्रस्य ब्रह्मसिं-
 जंगतीच्छन्दो भगवती श्रीमन्महाकुण्डली देवता सर्वयोग-
 समृद्धिसिद्धार्थं विनियोगः ।

श्रीमन्महाकुण्डली च कुलकन्या कुलप्रिया ।
 कुलेश्वरी कुलानन्दा कुलीना कुलकुण्डली ॥ ६ ॥
 कुलचेत्रस्थिता कौली कुलीनार्थप्रकाशिनी ।
 कुलाख्या कुलमार्गस्था कुलशास्त्रार्थपालिनी ॥ ७ ॥
 कुलज्ञा कुलयोग्या च कुलपुष्पप्रकाशिनी ।
 कुलीना च कुलाध्यक्षा कुलचन्दनलेपिता ॥ ८ ॥
 कुलरूपा कुलोद्भूता कुलकुण्डलिवर्णिनी ।
 कुलाभिन्ना कुलोत्पन्ना कुलाचारविनोदिनी ॥ ९ ॥
 कुलवत्सलसमृद्धा कुलमाता कुलप्रभा ।
 कुलस्था कुलमध्यस्था कुलकङ्कणशोभिता ॥ १० ॥
 कुलोत्तरा कौलपूज्या कुलालापा कुलप्रिया ।
 कुलाभेदा कुलप्राणा कुलदेवो कुलस्तुतिः ॥ ११ ॥
 कौलिका कालिका काल्या कालिभिन्ना कलाकुला ।
 कलिकल्पपद्मिनी च कलिदोषविनाशिनी ॥ १२ ॥
 कङ्काली केवलानन्दा कालज्ञा कालधारिणी ।

कोतुकी कौसुदी केका काला कानलयान्तिका ॥ ११ ॥
 कोमलाङ्गी करालास्या कन्दपूज्या च कोमला ।
 कैथोरी काकपुच्छस्था कम्बलासनवासिनी ॥ १४ ॥
 कैकेयीपूजिता कोला कोलपुत्री कपिध्वजा ।
 कमला कमलाक्षी च कम्बलाखतरप्रिया ॥ १५ ॥
 कलिकाभङ्गदोषस्था कालजा कालकुण्डली ।
 काश्यदा कवितावाणी कालसन्दर्भमेदिनी ॥ १६ ॥
 कुमारी कर्णाकारा कुरुमेत्यविनाशिनी ।
 काम्ना कुम्भगता कामा कामिनी कामनाशिनी ॥ १७ ॥
 कामोद्भवा कामकृष्णा केवला कालघातिनी ।
 कैलासशिखरारूढा कैलासपतिसेविता ॥ १८ ॥
 कैलासनाथनमिता केयूर-हारमण्डिता ।
 कन्दर्पा कठिनामन्दा कुचगा कीटगापहा ॥ २० ॥
 कमलास्या कठोरा च कीटरूपा कटिस्थिता ।
 कन्देश्वरी कन्दरूपा कोलिका कन्दवासिनी ॥ २१ ॥
 कूटस्था कूटभक्षा च कालकूटविनाशिनी ।
 कामाख्या कामला काम्या कामराजतनूद्भवा ॥ २२ ॥
 कामरूपधरा कामा कमनीया कालप्रिया ।
 कञ्जानना कञ्जहस्ता कञ्जपत्रायत्तलला ॥ २३ ॥
 काकिनी कामरूपस्था कामरूपप्रकाशिनी ।
 कोलविध्वंसिनी कङ्का कलहार्ककलाङ्गिनी ॥ २४ ॥
 कुल्या कुलनदी कर्णा कर्मकाण्डविमोहिनी ।
 काण्डस्था काण्डकर्षणा कर्मस्था च कुटुम्बिनी ॥ २५ ॥
 कमलाभभवा कला कर्णा कर्णामयी ।
 करणेशी कर कर्त्री कर्तृद्वया कलोदरा ॥ २६ ॥
 काण्डधारागरोद्भूता काण्डसिन्धुवासिनी ।

कार्तिकेशी कार्तिकस्था कार्तिकप्राणपालनी ॥ २७ ॥
 करुणानिधिपूज्या च करणीया क्रियाकला ।
 कल्पस्था कल्पनिलया कल्पानोता च कल्पिता ॥
 कुलपा कुलविज्ञाना कर्षणी कलरात्रिका ॥ २८ ॥
 केवल्या केकरस्था कलमञ्जोरारक्षिणी ।
 कलयन्ती कालजिह्वा किङ्करासनकारिणी ॥
 कुमुदा कुशुलानन्दा कौमल्याकाशवासिनी ॥ ३० ॥
 कंसोपह्वामदन्ती च केवल्यगुणसम्भवा ।
 काकाकिनी कार्करूपा क्वला कर्कटस्थिता ॥ ३१ ॥
 कर्कोटकपृष्ठरूपा कूटवङ्गकरस्थिता ।
 कूजन्ती मधुरध्वानं कामयन्ती मुलतलम् ॥
 केतकीकुसुमानन्दा केतकीपुष्पमण्डिता ॥ ३२ ॥
 कर्पूरपरचरा कर्पूरभक्षप्रिया ।
 कपालपात्रहस्ता च कपालचन्द्रधारिणी ॥ ३३ ॥
 कामधेनुस्वरूपा च कामधेनुक्रियाऽन्विता ।
 कश्यपी काश्यपा कुलो केशान्ता केशमोहिनी ॥ ३४ ॥
 कालकर्त्री कूपकर्त्री कुलपा कामचारिणी ।
 कज्जलाभा कज्जलस्था कमिता कोपघातिनी ॥ ३५ ॥
 केलिस्था केलिकलिता कोपना कर्कटस्थिता ।
 कलातीता कालविद्या कालात्मपुष्पाङ्गवा ॥ ३६ ॥
 कटहा कटिकुष्ठस्था कुडहा कूटहा कुया ।
 कलिकास्फुटकर्त्री च काम्बोजा कामनाऽऽकुला ॥ ३७ ॥
 कुशलाख्या काककुम्भा कर्मस्था कुम्भमध्या ।
 कुण्डलाकारचक्रस्था कुण्डगोनोद्भवा कफा ॥ ३८ ॥
 कपित्थायवसाकाशा कपित्थरोधकारिणी ।
 कसोड़ी काण्डा काडा कङ्कलाभाप्रकारिणी ॥ ३९ ॥

कोण्डिन्यनगरोडूता कोण्डिन्यगोत्रपूजिता ।
 कपिराजस्थिता काथी कपिवृद्धिविनोदिनी ॥ ११७ ॥
 कपिध्वानपारमाख्या कुशवस्था कुसाक्षिदा ।
 कमध्यस्था कुकत्या च कुलपङ्क्तिप्रकाशिनी ॥ ११८ ॥
 कुलभ्रमरदेहस्था कुलभ्रमरनादिनी ।
 कुलासङ्गा कुलाचो च कुलमत्ता कुलाविला ॥ ११९ ॥
 कलिचिह्ना कालचिह्ना कण्ठाचिह्ना कवीन्द्रजा ।
 कौन्दा कमलेशश्रोः कोटिकन्दर्पदर्पहा ॥ १२० ॥
 कोटितेजोमयी कौव्या कोटीरपद्ममालिनी ।
 कोटीरभोहिनी कौटिः कोटि-कोटि-विभूद्वया ॥ १२१ ॥
 कोटिसूर्यसमानास्था कोटिकालानलापमा ।
 कोटीरहारनमिता कोटिपर्वतधारिणी ॥ १२२ ॥
 कुचयुग्मधरादेवी कुचकामप्रकाशिनी ।
 कुचानन्दा कुचाच्छन्ना कुचकाठिन्यकारिणी ॥ १२३ ॥
 कुचयुग्ममोहनस्था कुचमायातुरा कुचा ।
 कुचयौवनसमोहा कुचमर्दनवीर्यदा ॥ १२४ ॥
 कावस्था कावदेहा च काचपूरनिवासिनी ।
 काचाशस्था काचवर्णा कौवकप्राणनाशिनी ॥ १२५ ॥
 कमलालोचनप्रेमा कोमलाक्षी मनुप्रिया ।
 कमलाक्षी कमलजा कमलास्था करालजा ॥ १२६ ॥
 कमलाङ्घ्रिदया काम्या कराख्या करमालिनी ।
 करपद्मधरा कन्दा कन्दबुद्धिप्रदायिनी ॥ १२७ ॥
 कमलोद्भवपुत्री च कमलापुत्रकामिनी ।
 किरन्ती किरणाच्छन्ना किरणप्राणवासिनी ॥ १२८ ॥
 काव्यप्रदा काव्यचिन्ता काव्यभावप्रकाशिनी ।
 कल्या च कल्पजननी कल्पभेदासनस्थिता ॥ १२९ ॥

कालेच्छा कालसारस्था कालमारणघातिनी ।
 किरणक्रमदौपत्या कर्मस्था क्रमदौपिका ॥ १२९ ॥
 काललक्ष्मीः कालचण्डा कुलचण्डेश्वरप्रिया ।
 काकिनौशक्तिदेहस्था कितवा कुलकारिणी ॥ १३० ॥
 करुणा कचुका क्रौञ्चा काकचक्षुपुटस्थिता ।
 काकाख्या काकशण्डस्था कालाग्निदहनार्थिका ॥ १३१ ॥
 कुचक्षनिलया कुत्रा कुपुत्रा क्रतुरक्षका ।
 कनकप्रतिभाकारा करबन्धाकृतिस्थिता ॥ १३२ ॥
 कृतिरूपा कृतिप्राणा कृतिचक्रनिवारिणी ।
 कुक्षिरक्षाकरा कुक्षा कुक्षिग्रह्णाण्डधारिणी ॥ १३३ ॥
 कुक्षिदेवस्थिता कुक्षिः क्रियादक्षा क्रियातुरा ।
 क्रियानिष्ठा क्रियानन्दा क्रतुकर्मा क्रियाप्रिया ॥ १३४ ॥
 कुशलासवसंसक्ता कुशारिप्राणवल्लभा ।
 कुशारिहृत्तमटिरा काशीराजवधोद्यमा ॥ १३५ ॥
 काशीराजगृहस्था च कर्त्तृभ्रातृगृहस्थिता ।
 कर्णाभरणभूषाद्या कण्ठभूषा च कण्ठिका ॥ १३६ ॥
 कण्ठस्थानगता कण्ठा कण्ठपद्मनिवासिनी ।
 कण्ठप्रकाशकरणी कण्ठमाणिक्यमालिनी ॥ १३७ ॥
 कण्ठपद्मसिद्धिकरी कण्ठाकाशनिवासिनी ।
 कण्ठपद्मशालिनीस्था कण्ठषोडशपटिका ॥ १३८ ॥
 कृष्णाजिनधरा विद्या कृष्णाजिनसुवासिनी ।
 कुतुकस्था कुखिलस्था कुगुणलङ्घताकृता ॥ १३९ ॥
 कलगीता कलघना कलभङ्गपरायणा ।
 कालोचन्द्रा कला काव्या कुचेलस्था कुचेलता ॥ १४० ॥
 कुचौरघातिनी कच्छा ककुदस्था च कुचानता ।
 कक्षाहतमुखी कक्षा कक्षतुण्डा कुजोवनी ॥ १४१ ॥

कामराजीववाद्यस्या प्रियहृद्भारनादिनो ।
 कलाययज्ञसुतस्या कौलालानन्दसंज्ञका ॥ १४२ ॥
 कटिहारा कपाटस्था कटधूमनिवासिनो ।
 कटिनाद्वोरतरा कुम्भला पाटनिप्रिया ॥ १४३ ॥
 कामठा कञ्चनेत्रा च कामठहारसंज्ञका ।
 काष्ठपर्वतसन्दाहा कुष्ठा कष्टनिवारणो ॥ १४४ ॥
 कङ्कोडमन्त्रसिद्धिस्था कङ्कनाडोत्थिप्रिया ।
 कुलङ्गिण्डमराद्यस्या कामडासरसिद्धिदा ॥ १४५ ॥
 कुलडामरमध्यस्था कुलटङ्गानिनादिनो ।
 कोजागरतूयनाटा कांस्यचौररण्यांस्थता ॥ १४६ ॥
 कालादिकर्णकिङ्का कर्णानिधिवत्सला ।
 क्रतुश्रीदा कृतार्थश्रीः कान्ततारा कुलोत्तरा ॥ १४७ ॥
 कथापूज्या कथानन्दा कथनाकथनप्रिया ।
 कार्यचिन्ता कार्यविद्या काममित्र्याऽपवादिनो ॥ १४८ ॥
 कदम्बपुष्पसङ्काशा कदम्बपुष्पमालिनी ।
 कादम्बरोपानतुष्टा कायटस्था कृतोद्यमा ॥ १४९ ॥
 कुञ्जानपत्रमध्यस्था कुलधाराधरप्रिया ।
 कुलदेवगौरौदा कुलधामा कान्ताधरा ॥ १५० ॥
 कामनागभूषणाद्या कामनौरगुणप्रिया ।
 कुलीननागहस्ता च कुलीननागवाहिनी ॥ १५१ ॥
 कामपूरस्थिता कौपा कपालीवन्दनोद्भवा ।
 कौरागा कुललापना कारागारप्रणालिनी ॥ १५२ ॥
 क्रियापङ्क्तिः कर्णपङ्क्तिः कर्णमूला कफोदया ।
 कामकुम्भारविन्दस्था कामरूपफलाफला ॥ १५३ ॥
 कायफला कायफेना कान्तनाडो कलीखरा ।
 कामफेनगता गौरौ कामबाणो कुवीरमा ॥ १५४ ॥

कवरीमणिवन्धस्या कविरीतीर्थसङ्गमा ।
 कामभीतिहारा कान्दा क्वाचकम्भनातुरा ॥ १५५ ॥
 कविभावहरा कम्भा कामनीयभयापहा ।
 कामभर्गदेवमाता कामकल्पलतामरा ॥ १५६ ॥
 कमठप्रियमांसादा कमठा कामठप्रिया ।
 किमाकारा किमाधारा कुम्भकारमनःस्थिता ॥ १५७ ॥
 कांस्ययज्ञस्थिता काम्या कांस्ययज्ञोपवैतिका ।
 कामयागसिद्धिकरी काममैथुनयामिनी ॥ १५८ ॥
 कामाख्यायमनाशस्या कालधामा कथागिनी ।
 कुम्भयागाहुतियोद्या कुम्भमांसविभञ्जिनी ॥ १५९ ॥
 कुम्भरक्तप्रिया कान्तोक्तिहरप्रियकारिणी ।
 कर्त्रीश्वरी कारणात्मा कनिष्ठस्था कविप्रिया ॥ १६० ॥
 कविशतपृष्ठलग्ना कौलामोपधनस्थिता ।
 कलिक्रियादिमिद्धिस्था कलित्विटिनसिद्धिदा ॥ १६१ ॥
 कलङ्गरहिता कान्तो कान्तकल्पप्रकाशदा ।
 कुलपुष्परङ्गसुख-मणिसन्धिसुगोभना ॥ १६२ ॥
 काम्बोजवद्भद्राद्या कुलवासुकिरत्नका ।
 कुलशास्त्रक्रियाशान्तिः कुलशान्तिः कुलेश्वरी ॥ १६३ ॥
 कुशलप्रतिमा काशी कुलषट्चक्रमेटिनी ।
 कुलषट्पद्ममध्यस्था कुलषट्पद्मदोपनी ॥ १६४ ॥
 कृष्णमाजारकालस्था कृष्णमाजारषटिका ।
 कुलमाजरीकुपिता कुलमाजारषोडशी ॥ १६५ ॥
 कालान्तकबलात्पन्ना कपिलान्तकवातिनी ।
 कालहंसा कलहंसो कङ्कालार्था कालामला ॥ १६६ ॥
 कक्षापञ्चरक्षा च कुक्षेयचक्षुसंज्ञया ।
 किकरावासाचिणी च कौबध्ये संशतिष्ठता ॥ १६७ ॥

कोटिसूर्यशतच्छायां कम्पभाङ्गुरचर्चिता ।
 कावेरीतीरभूमिस्था कालाग्निस्तोकधारिणी ॥ १६८ ॥
 किं इं श्रीं कामकमला पातु कैलासरत्निणी ।
 मम श्रीं इं बीजरूपा पातु काली शिरःस्थलम् ॥ १६९ ॥
 ऊरुस्थलालं सकलं तमोत्का पातु कालिका ।
 उडुमूलार्कमणौ जङ्घायां कुलमाद्यका ॥ १७० ॥
 कृतापेक्षा क्षतिमती कङ्करो कुलपण्डिता ।
 कुलदीर्घस्वरां कृष्णा कैलासपर्वतार्चिका ॥ १७१ ॥
 कैशोरी कैं करी कैं कैं बीजाख्या नचयुग्मकम् ।
 कामामतङ्गजिता कौशल्यादिच्छयात्मिका ॥ १७२ ॥
 पातु मे वर्णयुग्मन्तु कौं कौं जीवकरालिनी ।
 गण्डयुग्मं सदा पातु कुण्डल्यङ्गनिवासिनी ॥ १७३ ॥
 कोटिसूर्यशतभासा काचराजरमालिनी ।
 आशुतोषकरोड्ढा कुलदेवीनिरञ्जना ॥ १७४ ॥
 पातु मे कुलपुष्पाख्या पृष्ठदेशं कुलोत्तमा ।
 कुमारौ कामनापूर्णा पाखेदेशं सदाऽवतु ॥ १७५ ॥
 देवी कामाख्या पूज्या पातु प्रत्यङ्गकं कटिम् ।
 कटिस्थदेवता पातु लिङ्गमूलं सदा मम ॥ १७६ ॥
 शुद्धदेशं कार्किणी मे लिङ्गाधः कुलसिंहिका ।
 कुलनागेश्वरी पातु नितम्बदेशमुत्तमम् ॥ १७७ ॥
 कङ्कालमालिनी देवी पातु मे चोरुमूलकम् ।
 जङ्घायुगं सदा पातु कौत्सिकपापहारिणी ॥ १७८ ॥
 पादयुग्मं पाकसंस्था पाकशासनरत्निका ।
 कुलालचक्रभ्रमरा पातु पादाङ्गुलीर्मम ॥ १७९ ॥
 मखायाणि दशविधान्येवं हस्तद्वयस्य च ।
 विंशरूपा कालनाम्ना सर्वदा परिचतु ॥ १८० ॥

कुलच्छायाधाररूपा कुलमण्डलगोपिता ।
 कुलकुण्डलिनी माता कुलपण्डितमण्डिता ॥ १८१ ॥
 काकाननो काकतुण्डी काकायुःप्रखरार्कजा ।
 काकज्वरा काकजिह्वा काकविज्ञा कापिप्रिया ॥
 कालकाक्षीविंशतिस्था सदा विंशन्खाद्यकम् ॥ १८२ ॥
 पातु देवी कालरूपा कलिं कालफलालया ।
 क्षेत्रे वा पर्वते वाऽपि शूल्यागारे चतुष्पथे ॥ १८३ ॥
 कुलेन्द्रसमयाचारा कुलाचारजनप्रिया ।
 कुलपर्वतसंस्था च कुलकैलासवासिनी ॥ १८४ ॥
 महादावानले पातु कुमार्गे कुक्षितग्रहे ।
 राक्षोऽप्रिये राजवश्ये मङ्गाशत्रुविनाशने ॥ १८५ ॥
 कलिकालमहालक्ष्मीः क्रियालक्ष्मीः कुलाम्बरा ।
 कलीन्द्रकीलिता कीला कीलालक्ष्मणवासिनी ॥ १८६ ॥
 दशदिक्षु सदा पातु दम्भादिदशलोकपा ।
 भवच्छिन्ने सदा पातु सूर्यादिकनवग्रहा ॥ १८७ ॥
 पातु मां कुलमांसाख्या कुलपद्मनिवासिनी ।
 कुलद्रव्यप्रिया काली षोडशी भुवनेश्वरी ॥ १८८ ॥
 विद्यावाटे विवाटे च मत्तकाले महाभये ।
 दुर्भिक्षादिभये चैव व्याधिसङ्करपौडिते ॥ १८९ ॥
 काली कुल्वा कपाली च कामाख्या कामचारिणी ।
 सदा मां कुलसंसर्गे पातु कौले सुसङ्गता ॥ १९० ॥
 सर्वत्र सर्वदेशे च कुलरूपा सदाऽवतु ।
 इत्येतत्कथितं नाथ ! तव प्रसादहेतुना ॥ १९१ ॥
 कुण्डलीन्याः प्रियं नाम षष्टोत्तरसहस्रकम् ।
 कुलकुण्डलिनीदेव्याः सर्वमन्त्रसुसिद्धये ॥ १९२ ॥
 सर्वदेवमन्त्राश्च चैतन्याय सुसिद्धये ।

अणिमाद्यष्टमिहाय साधकानां हिताय च ॥ १८३ ॥
 अकुलीनेऽन्नाक्षणे च न देयः कुण्डलोस्तवः ।
 प्रवृत्ते कुण्डलोचकैर्धर्मवर्णां दिजातयः ॥
 निवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णाः पृथक् पृथक् ॥ १८४ ॥
 कुलीनाय प्रदातव्यं साधकाय विशिषतः ॥ १८५ ॥
 दानादेव हि निहिः स्वात्मप्राप्तावनहेतुना ।
 मम क्रियायां यस्मिहेत् स मे पुत्रो न संशयः ॥
 समायाति मम पदं जीवन्मृतः स मानवः ॥ १८६ ॥
 आसवेनैरमासेन कुलवह्नी महाविनिधि ।
 नाम प्रत्येकमुच्चार्य जुहुयात् कार्यसिद्धये ॥ १८७ ॥
 पञ्चाचाररतो भूत्वा जर्जुरेता भवेद् यतिः ।
 संवत्सरात्मसंस्थाने ज्ञायाति नात्र संशयः ॥ १८८ ॥
 ऐहिके कायसिद्धिः स्यादैहिके सर्वसिद्धिदः ।
 वशीभूतास्त्रिमार्गस्थाः स्वर्गभूतलवासिनः ॥ १८९ ॥
 तस्य श्रुत्याः प्रभवन्ति इन्द्रादिलोकपालकाः ॥ २०० ॥
 स एव योगी परमा यस्वार्थोऽयं सुनिश्चलः ।
 स एव खेचरो भक्तो नारदादिशुकोपमः ॥ २०१ ॥
 यो लोकः प्रजपत्येवं स शिवो न च मानुषः ।
 स समाधिगतो नित्यो ध्यानस्थो योगिवक्त्रभः ॥ २०२ ॥
 चतुर्व्यूहगतो देवः सङ्घसा नात्र संशयः ।
 यो धारयेद्विदं भक्त्या कण्ठे वा मस्तके भुजे ॥ २०३ ॥
 स भवेत् कालिकापुत्रो विद्यानाथः स्वयं श्रुति ।
 धनेशः पुत्रवान् योगी यतौघः सर्वगो भवेत् ॥ २०४ ॥
 वामा वामकरे हृत्वा सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥ २०५ ॥
 यदि पठति मनुष्यो मानुषी वा महत्त्वा
 सकलधनजननेश पुत्रिणी जीववक्त्रा ।

कुलपतिरहं लाकं स्वर्गमोक्षैकहेतुः
 स भवति भवनाथो योगानीवल्लभेशः ॥ २०६ ॥
 पठति य इह नित्यं भक्तिभावेन मर्त्या
 स्मरणमपि करोति प्रातस्त्यानकाले ।
 स्तवनपठनपुष्पं कीटिज्ज्वाधनाशं
 कथितुमपि न शक्ता तस्य पुण्यात्मकस्य ॥ २०७ ॥
 इति श्रीसदृशमले चत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः
 भैरवीभैरवसंवादे महाकुलकुलस्त्रिणा चटोत्तरशतसुनामः
 श्रवणमग्नं नाम पटविंशः पटलः ॥ २४ ॥

अथ सप्तविंशः पटलः ।

श्रीपानन्दभैरव उवाच ।—

श्रुतश्च परमं ज्ञानं धर्माधर्मविवेचनम् ।
 सर्ववेदान्तसारश्च साराङ्गारं परात्परम् ॥ १ ॥
 कुण्डलोस्तत्र न श्रुत्वा पुण्योऽहं जगदौश्वरि !
 इदानीं श्रोतुमिच्छामि स्वाधिष्ठानप्रकाशकम् ॥ २ ॥
 यदि मे सुकपाट्टाष्टुरानन्दघनसञ्चये ।
 वद श्रीकुण्डलयोगं स्वाधिष्ठानविभेदतम् ॥
 येन क्रमेण भेदः स्वात्तत्प्रकारविनिर्णयम् ॥ ३ ॥
 पानन्दभैरव उवाच ।—
 महाकाल ! महाधौर ! पानन्दसागराश्रय !
 योग्योऽसि योगमार्गाणामत एव प्रकथ्यते ॥ ४ ॥
 येन क्रमेण चक्रस्य भेदः स्वादमरस्थाः ।
 अमरा जितचिन्तारिः क्रोधजित् प्रवक्तो बली ॥ ५ ॥
 स्वाधिष्ठाने श्रोत्राणां साधनम् ।—
 धर्माधर्मज्ञानवाञ्छ योगी भवति सत्जनः ।
 विश्वः प्रकाशदर्शी कृत्यश्चापरायणः ॥ ६ ॥

महद्भारविहीनो यः स योगी भवति ध्रुवम् ॥ ७ ॥
 महावीरकसङ्गी च सङ्गदोषविवर्जितः ।
 महात्मा परमब्रह्म-ज्ञानो भवति योगिराट् ॥ ८ ॥
 विख्यातः सर्वदेशे च किन्तु स्वाययवर्जितः ।
 बालको विक्रमो धन्वी धनुर्वाणधरोऽव्ययः ॥
 स भवेत् योगमार्गेशो विवेकी पाकवर्जितः ॥ ९ ॥
 अविद्याग्रन्थिनिच्छेदो विवेकधर्मचातकः ।
 चतुरो विषमज्ञान-वर्जितो यज्ञज्ञत् शुचिः ॥
 स भवेद् योगीश्वरगौतमो योगानामधिपो ध्रुवम् ॥ १० ॥
 यदि योगस्थितो मन्त्री धायवीशक्तिनिर्भरः ।
 स एव योगी षष्ठ्यासादिति मे तन्मन्त्रिण्यः ॥ ११ ॥
 यो मे तन्त्राणि जानाति सदर्थज्ञानजानि च ।
 स एव चतुरो योगी मम भक्तो न सशयः ॥ १२ ॥
 यदि वायुपानरतो मन्त्रो भवति साधकः ॥ १३ ॥

अथ स्वाधिष्ठान कुलवरगतं कामनिलयं
 महायोगीन्द्राणां मनसि निचयं चारुकिरणम् ।
 शरच्चन्द्रल्योत्प्लव्युत्पन्नशतघनं भव्यविषयं
 यदा भावनेन सकलसुखिनां वेदपरमम् ॥ १४ ॥
 जना ये ध्यायन्ति क्षितिगतवतः श्रौपदयुगं
 महाविष्णोः पीताम्बरयुगयुजः श्यामलतनोः ।
 प्रकाशन्ते तेषां हृदयनिलये भर्गनिचयाः
 सदा स्वास्त्यान्तर्गततिमिरराशिः लघमियात् ॥ १५ ॥
 षट्च्छायामध्ये निवर्तति यदा गोकुलकुले
 हरिध्यानं कुर्व्यान्निरवधिमहाऽऽनन्दरसिकः ।
 स एवात्मा साक्षादिह नयवयः षोडशयुवा
 चतुर्वर्गश्राप्तिर्भवति नियतं तस्य भवने ॥ १६ ॥

महासर्पारिख्यं त्रिभुवनपतिं श्रौपतिमहो
 सदा वंशीध्वानध्वनितभुवनं भावयति यः ।
 स एवात्मा नित्यो यतिरिह भवेत् कामदहनः
 कुलागारे सारे प्रभवति सदाऽऽज्ञातमतिः ॥ १७ ॥
 सुरानन्दश्रीदं दितिजवनदावानलमर्जं
 गुणातीतं व्याप्तं सकलभुवनं रासरसिकम् ।
 सुधाकान्तं कृष्णं परमपुरुषं भावयति यो
 महाविद्याभिहसरति भुवने सोऽन्तकजयो ॥ १८ ॥
 सुकुन्दं श्रीकृष्णं नवदलगतं स्वागममतं
 सुरारिं पापारिं नवयुवतिहृत्पद्मसु गतम् ।
 हृषीकेशं विष्णुं विषयकरं भावयति यः
 स योगीन्द्रो ज्ञानी जयति सुकृतो कौतुकवताम् ॥ १९ ॥
 रमेशं श्रीकृष्णं भवविषहरं मानसचरं
 सरस्वत्या युक्तं कुलरसमयं मुक्तिजडितम् ।
 जपेच्चैतन्यान्तं सुरतरुवरं मोक्षमतेये
 यतीन्द्रः सञ्चोकः प्रचयति निजं भव्यविषयम् ॥ २० ॥
 पुराणं योगीन्द्रं हरिमखिलपं कामनिलयं
 महासूक्तोदारं कुलजनरतं कामविजयम् ।
 विशालाक्षं कृष्णं निजहृदयके कान्तिसहितं
 कृपापाशावारं गुणगणितदेहं नरहरिम् ॥ २१ ॥
 महाधूर्तं सैत्यं शमन-शमनं ज्ञाननिलयं
 सुराधेशं श्रीशं शशिमुखकराभोजजडितम् ।
 तमात्मानं कृष्णं निजहृदयके यो हि जपति
 स लोकेऽस्मिन् पृथ्वो भवति मनुजानां सुरपतिः ॥ २२ ॥
 महाशब्दोत्पन्नं प्रकृतिविकृतिं कारणकृतिं
 कृपासिन्धुं कृष्णं कुलवधूयतामोदमितितम् ।

भवेत्तोके वश्यो नृपतिनिकरस्तस्य सततम् ॥ २३ ॥
जगन्नाथं स्तौति क्षितिपतिवशाथोपकरणैः
वैराटब्रह्माण्डत्रयसृजनरक्षासु कुशलम् ।
प्रचण्डे संसारे कृतवसतिकं भावसदने
महामेघश्यामं त्रिपथकरुणासागरजले ॥ २४ ॥
अमृत्ये संसारे विषयरसनासख्यविषं
स कृष्णः शोविषणुः प्रकृतिगदया हन्ति सततम् ।
अतः कृष्णो ध्येयः सुरनरगणैर्योगिभिरलं
कुलाभोजे षट्के रचरचदले ध्यानफलितः ॥ २५ ॥
धराधारं पूर्णं गगनानिलयं कालपुरुषं
मनोगम्यं रम्यं नवनयनलावण्यरसिकम् ।
सदा ध्यायेत् कृष्णं कुरुगणरिपुं तं कुलपति-
निरालम्बं श्यामं प्रकृतियमुनातौरतरुगम् ॥ २६ ॥
कुलीनं गोपौमिः परिमलितपार्श्वस्थलसुखं
प्रधानं चैत्रज्ञं क्षितिपतिकराभोजमहितम् ।
दयागारं नाथं प्रचयकरुणं ध्येयचरणं
मनोधर्मच्छत्रं त्रिविधगुणगानाश्रितकरम् ॥ २७ ॥
तिकालस्थं स्वर्णद्विवनवरसं प्राणरसिकं
जनः स्तौति प्रातर्भवभयहरं नित्यवरदम् ।
महामोचचेतं कुलवधुयुतं कृष्णपरमं
गुणेशं व्याधिशं व्रजनिधियुजं वेदनिलयम् ॥ २८ ॥
क्रियादत्तं सूक्ष्मं समयगुणगं योगजडितं
त्रिकोणस्थं गङ्गाजलगलितरसं तारकवरम् ।
महाकालानन्दं गगनघनवद्वर्णसहितं
प्रभावारं तारं तरुणवपुषं श्रीधरमजम् ॥ २९ ॥

किरातीकामिन्या नयनकमलापानमधुरं
रसोत्फुल्लाभोजामलविवरवासार्थकलयम् ।
महाशोभारूपं कुलपुरुषभूषं जपति यः
स योगी संसारे भवति रसनायोगनिरतः ॥ ३० ॥
मनोऽन्तर्व्याधीय प्रचुरफलदं कृष्णमखिलं
महाज्ञानोक्ताहं निखिलजगतां प्राणनिलयम् ।
जगत्तारं ब्राह्मं निरवधि महाघोरकिरणं
यदा लोकः स्तौति प्रतिदिनमिहानन्दघटितम् ॥ ३१ ॥
विकारं सर्वेषां ग्रहणनिलयं भास्करविधो-
र्नहाराहुपासं शतशतमहापुण्यनिलयम् ।
कुलानन्दं विष्णुं शशिशतघटाधामकिरणं
मनोगम्यं सूक्ष्मं त्रिगुणजडितं भावयति सः ॥ ३२ ॥
कृष्णभक्तो सदा कृष्णं ध्यात्वा ध्यात्वा यतिर्भवेत् ।
श्रीकृष्णचरणाभोजे तस्य भक्तिर्न संशयः ॥ ३३ ॥
कृष्णो ब्रह्म परं ज्योतिरिति ध्यानपरायणः ।
स कृष्णस्तं जनं नीत्वा ददाति मयि शङ्कर ! ॥ ३४ ॥
विना कृष्णपदाभोजं स्वाधिष्ठानं कुतो जयेत् ।
कृष्णध्यानान्महापद्मे भेदं प्राप्नोति शङ्कर ! ॥ ३५ ॥
इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महात्मनोहोत्रे षट्षकमन्त्राणि मेरुव-मेरुवीर्यवाह
स्वाधिष्ठाने श्रीकृष्णरात्रिकोषाधर्मं नाम सप्तविंशः पटलः ॥ ३० ॥

शानन्दभैरव्युवाच ।—

शृणु नाथ ! प्रवक्ष्यामि श्रीकृष्णसाधनोत्तमम् ।
येन क्रमेण भक्तिः स्यात् कालजालवशं करो ॥ १ ॥

मम पादाम्बुजे भक्तिर्भवत्येव न संशयः ।

भक्तिमान् हि साधकेन्द्रो महाविष्णुं भजेद्यदि ॥

शिवतुल्यो भवेन्नाथ ! मम भक्तो महीतले ॥ २ ॥

श्रीकृष्णं जगदीश्वरं त्रिजगतामानन्दमोक्षात्मकं

सम्पूर्णं त्रिगुणाहतं गुणधरं सत्त्वाधिदेवं परम् ।

लिङ्गाधः स्थितराज्यपालपुरुषं पञ्चाननस्यायिनं

श्रीविष्णुं शुभदं जनो यदि भजेत्तु कः सगतिः सुखी ॥

श्रीकृष्णमन्त्रः ।—

आदौ कामं त्रिसर्गं कुलवधुनियुतं कामवीजं त्रिसर्गं

श्रीकृष्णं वारयुग्मं प्रणययुगलकं चन्द्रिकाकाशयुक्तम् ।

ब्रह्मदन्तं भजामि प्रकृतिपुरुषिकां काकिनीं तत्परे च

भूयो भूयो भजामि श्रवणगनयनं वज्रिजायाविलग्नम् ॥

एतन्मन्त्रं जपित्वा प्रणवमिति नमोऽन्तं तथाये मिक्षिता

भूयो भूयो मनःस्थिभुवनसहितं चोभयेत्तत्तत्तणेन ।

राजश्रीस्तस्य शीर्षे निरवधिवसुधामन्दिरे संस्थिता सात्

कालच्छेदं प्रकृत्या प्रवसति सुमुखी ब्रह्मदण्डे च काली ॥

ततः प्राण ! देव ! नाथ ! मम सन्तोषवर्धन !

इदानीं नरसिंहस्य मन्त्रं शृणु महाप्रभो ! ॥ ४ ॥

नरसिंहमन्त्रः ।—

कान्तवीजं समुद्रतुल्य युगलं युगलं स्मृतम् ।

महाट्टासिंहमन्त्रेण पूजयामि नमोनमः ॥ ७ ॥

स्वाधिष्ठाने महापद्मे जनो निष्ठापहेतुना ।

मनो निधाय यो योगी जपेन्मन्त्रं पुनः पुनः ॥ ८ ॥

एतन्मन्त्रजपेनापि सिद्धो भवति साधकः ।

एतन्मन्त्रप्रभावेण भावसिद्धिं क्षणाक्षमेत् ॥ ९ ॥

साधको यदि भूमिस्थः साधयेद्दुयो हरं मनुम् ।

एवमेव क्रमेणैव सिद्धिं प्राप्नोति धैर्यतः ॥ १० ॥

अथ वक्ष्ये महादेव ! सर्ववर्णसुसारकम् ।

वर्णमात्मास्वर्गसक्तो जप्त्वा सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ११ ॥

सिद्धमन्त्रं प्रार्थयते यदि मर्त्यो निराश्रयः ।

निर्जने सुस्थिरो भूत्वा एकाकी लोभवर्जितः ॥ १२ ॥

निःशङ्कः प्रजपेन्मन्त्रं स्वाधिष्ठानाजपद्मगः ।

वशीकृतं जगत् सर्वं येन तत्क्रममाश्रय ॥ १३ ॥

प्रणवं पूर्वमुच्चार्य नान्तवीजं तथोदरेत् ।

वज्रिबीजसमालग्नमधोदन्त्यस्त्ररान्वितम् ॥ १४ ॥

नादविन्दुममायुक्तं पुनर्वारद्वयं वदेत् ।

नरसिंहतिशब्दान्ते पुनर्वारद्वयं वदेत् ॥ १५ ॥

देवीबीजं शक्तिबीजं स्वाधान्तं मनुमुदरेत् ।

एतन्मन्त्रप्रयोगेण कुण्डलीदग्गमानयेत् ॥ १६ ॥

स्वाधिष्ठानं स्थिरा भावं प्राप्नोति साधकाग्रणीः ।

सर्वेषां प्राणगो भूत्वा प्रबलोऽपी महीतले ॥ १७ ॥

शीतं रोद्रं समं तस्य पापापापं जयाकथम् ।

धर्माधर्मं समं ज्ञातं नित्यज्ञानं समाप्नुयात् ॥ १८ ॥

श्रीकृष्णस्य मन्त्रान्तरम् ।—

पुनः श्रीकृष्णमन्त्राख्य सर्वदेवनिषेवकाः ।

यज्ज्ञात्वा देवताः सर्वाः सर्वदिक्खपालकाः ॥ १९ ॥

तत्प्रयोगं महादेव ! शृणु सिद्धेश लक्ष्मणम् ।

विना कृष्णाश्रयेणापि ब्रह्मा तुष्टो न कुत्रचित् ॥ २० ॥

न तृष्टा कुण्डली टेटी प्रशुभावं विना प्रभो !

पशुभावे ज्ञानसिद्धिर्वीरभावे हि मोक्षभाक् ॥

दिव्यभावे समाधिस्थो जीवन्मुक्तः स उच्यते ॥ २१ ॥

कान्तवीजं समुद्रतुल्य शक्त्यामस्त्ररान्वितम् ।

भादविन्दुसमाक्रान्तं कृष्णसम्बोधनं पदम् ॥ २२ ॥
 पुनः पूर्वमनं जप्त्वा ब्रह्मरात्ममहामनुम् ।
 एतन्मन्त्रजपं कृत्वा योगी भवति योगिराट् ॥ २३ ॥
 योगोऽयं परमाह्लाद-कारकोऽनन्तरूपकः ॥ २४ ॥
 बहुभिः कथनीयं किं यः करोति फलं लभेत् ।
 ध्यायेत् श्रीगोपिकानाथं राकिणीमण्डलेश्वरम् ॥ २५ ॥

श्रीकृष्णध्यानम् ।—

जगतां सत्त्वनिकयं श्रीकृष्णं गोकुलेश्वरम् ।
 स्वाधिष्ठानस्थितं श्यामं भजेद्भुजचतुष्टयम् ॥ २६ ॥
 शङ्खचक्रगदापद्म-महाशोभामनोहरम् ।
 सर्वविद्यागतं काम्यं श्रीगोविन्दं सुशौतलम् ॥ २७ ॥
 महामोहहरं नाथं वनमालाविभूषितम् ।
 कोटिकन्याकराभोज-जितं सर्वज्ञसङ्गतम् ॥ २८ ॥
 किरीटिनं महावीरं बालेन्दुकलयान्वितम् ।
 गुञ्जामाकाशोभिताङ्गं श्रीनाथं परमेश्वरम् ॥ २९ ॥
 पीताम्बरं मन्दहास्यं षट्पद्मदलमध्यगम् ।
 कामिनीप्राणनिलयं वसुदेवसुतं हरिम् ॥ ३० ॥
 एवं ध्यात्वा षड्दले च सदा वचःश्रवकौस्तुभम् ।
 राजराजेश्वरं शीरिं भाव्यं श्रौवकलाञ्छनम् ॥ ३१ ॥
 स्वाधिष्ठानगतं ध्यायेन्मुरारिं सिद्धिगो नरः ।
 एवं ध्यात्वा पुरा ब्रह्म नारायणगुणोदयम् ॥ ३२ ॥

श्रीकृष्णपूजा ।—

मनःकल्पितद्रव्यैश्च पूजयेत् परमेश्वरम् ।
 षड्दले च महापद्मे संध्यात्वा हरिमाजयेत् ॥ ३३ ॥
 षोडशोपचारयुक्तैर्मानसचेतसश्च वै ।
 मनःकल्पितपीठे च स्थापयित्वा हरिं गुरुम् ॥ ३४ ॥

योगेश्वरं कृष्णमीशं राधिकाराकिणीश्वरम् ।
 एकान्तचित्ते चारोप्य कृष्णं पीठे प्रपूजयेत् ॥ ३५ ॥
 तत्र दलाष्टकं पद्यं तत्र षट्कोणकार्णिकम् ।
 वेदहारोपशोभञ्च संनिर्माय मनोहरम् ॥ ३६ ॥
 पुनः पुनर्मुदा ध्यायेत् षड्दलेषु दलेऽष्टकम् ।
 पञ्चोपचारैर्दशकैः श्रीविष्णुं परिपूजयेत् ॥ ३७ ॥
 गन्धादयो नैवेद्यान्ता पूजा पञ्चोपचारिका ।
 आसनं स्वागतं पादमर्च्यमाचमनीयकम् ॥ ३८ ॥
 मधुपर्काचमस्नान-वसनाभरणानि च ।
 सुगन्धि सुमनोधूप-दीपनैवेद्यवन्दनम् ॥ ३९ ॥
 प्रयोजयेत् महेशाय उपचारांस्तु षोडश ।
 विष्णोराराधने कार्यैः सर्वत्र विधिरेष हि ॥ ४० ॥
 विधिः स्यात् कृष्णविशेष-समुद्भूतश्च सत्पतेः ।
 दशोपचारकथनं श्रूयतां वल्लभ ! प्रभो ! ॥ ४१ ॥
 पादमर्च्यं तथाचामं मधुपर्काचमं तथा ।
 गन्धादयो नैवेद्यान्ता उपचारा दश क्रमात् ॥ ४२ ॥
 विष्णुं सम्पूज्य शुद्धः स्वाहविद्यागो जितेन्द्रियः ।
 सर्वदा परमानन्दः कालिकावशसेवकः ॥ ४३ ॥
 सर्वज्ञानधरो वीरो विवेकी सर्वदर्शकः ।
 संभावयेत् स्वाधिष्ठाने निरन्तरं महाशुचिः ॥ ४४ ॥
 बालकक्रियया व्यक्त-भावज्ञानी निरामयः ।
 स भवेत् कालिकापुत्रो यः कृष्णभावतत्परः ॥ ४५ ॥
 कृष्णं सचिन्तयेत् मूल-कमलोद्भिं कुलात्मकम् ।
 स भवेत् कालिकापुत्रोऽष्टाङ्गसिद्धिगुणान्वितः ॥ ४६ ॥
 मानसेः पूजनं कृत्वा शङ्खस्थापनमाचरेत् ।
 यत् कृत्वा मानसं योगं न कुर्याद्द्विहर्चनम् ॥ ४७ ॥

मूलमन्त्रदेवतायाः साधने देवतं यजेत् ।
 देवस्य दक्षिणस्थां च पूर्वपार्श्वसु संस्थितान् ॥
 पूजयेद्ब्रह्मपुण्याद्यैस्तु त्वमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥ ४८ ॥
 ततः श्रोकपादाब्जध्वानं कुर्यात् मनोमयम् ॥ ४९ ॥
 एवं क्रमेण तत् पद्मे स्थिरो भवति योगिराट् ।
 यः स्मरेत् शुद्धभावं तं महाभोजहरं हरिम् ॥ ५० ॥
 स्थापयित्वा च षट्पद्मे स महामोक्षमाप्नुयात् ।
 यः प्रधानगुणज्ञश्च स मे शास्त्रार्थमाश्रयेत् ॥ ५१ ॥
 इह शक्रतुल्यलोके निवसत्येव योगिराट् ॥ ५२ ॥
 पादाभोजे मनो दद्यादथ किञ्चलकविव्रिते ।
 जङ्घायुगे चारु राम-कदलीकाण्डमण्डिते ॥
 ऊरुद्वये मत्स्यगज-करदण्डसमप्रभे ॥ ५३ ॥
 गङ्गावर्तगभीरे तु नाभौ शुद्धविलोऽमले ।
 उदरे वक्षसि तथा हरी श्रीवत्सकीस्तुभे ॥ ५४ ॥
 पूर्णचन्द्रायुतनिभे ललाटे चारुकुन्तले ।
 शङ्खचक्रगदाभोज-दोदण्डाक्षितविग्रहे ॥ ५५ ॥
 सहस्रादित्यसङ्काशं किरीटकुण्डलद्वयम् ।
 स्थानिष्वेपु जपेन्मन्त्रो विशुद्धः शुद्धचेतसा ॥ ५६ ॥
 मनो निवेश्य कृष्णे वै तन्मयो भवति ध्रुवम् ।
 यावन्मनो लयं याति कृष्णे स्वात्मनि चिन्मये ॥ ५७ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतले महात्मनो ह्योपनिषद्ब्रह्मसूत्रप्रकरणे षट्पद्मप्रकाशे मेरौ-
 मेरुवर्षादे श्रीकृष्णसाधनानामेवमो नाम षट्पद्मः पटलः ॥ ६८ ॥

अथ एकोनचत्वारिंशः पटलः ।

आनन्दमेरुबुवाच ।—

अथ नाथ ! प्रवक्ष्येऽहं संसारसाधनोत्तमम् ।

यन साधनमात्रेण योगी भवति तत्त्वज्ञात् ॥ १ ॥
 अनायासेन सिद्धिः स्वाद्यद्यन्मनसि वर्तते ।
 त्रैलोक्यं मोहयेत् क्षिप्रं त्रैलोक्यं वयमानयेत् ॥ २ ॥
 रमिणं सहितं नित्यं जगतां सान्निधं वरम् ।
 जामदग्न्यकराभोज-सेवितं सर्वसेवितम् ॥ ३ ॥
 षण्मत्ससत्त्वनित्यं वासुकिसङ्कुलेक्षणम् ।
 षष्ट्यस्तयुतं श्रोतं नानाऽलङ्कारशोभितम् ॥ ४ ॥
 स्वाधिष्ठानगतं ध्यात्वा शीतलो जायते वशी ।
 तत् स्तोत्रं शृणु मे नाथ ! यत्पाठात् सिद्धिमाप्नुयात् ॥ ५ ॥
 ब्रह्मादयः सुराधोगा मुनयः क्रतुरक्षकाः ।
 एतत् स्तोत्रं पुरा कृत्वा जीवन्मृता महीतले ॥
 अतः श्रीकालिकानाथ ! स्तोत्रं शृणु महत्फलम् ॥ ६ ॥

श्रोकृष्णस्तोत्रम् ।—

श्रीविष्णोरद्भुतकर्मणो ब्रह्मर्षिस्त्रिष्टुप्कृतः श्रीविष्णुः
 श्रोकृष्णः श्रीनारायणो देवता सर्वस्तोत्रसारकवचमन्त्रसिद्धार्थं
 विनियोगः ।

श्रोकृष्णं जगतामधीयमनघं ध्यानादिसिद्धिप्रदं
 गोविन्दं भवसिन्धुपारकरणं मायापहारात्मकम् ।
 श्रीविष्णुं वनमालिनं नरहरिं नारायणं गोकुलं
 योगेन्द्रं नरनाथमादिपुरुषं वृन्दावने भावयेत् ॥ ७ ॥
 मोक्षश्रीसहितं कृतान्तविक्रान्तं धर्माणवं सुन्दरं
 श्रीरामं बलरामभावविमलं नित्याकुलं सङ्कुलम् ।
 श्रीश्यामं ककुदादिहारविगललम्बोदरं श्रीधरं
 तं वन्दे हरिमौखरं गुणयुतं मायाश्रयं स्वाश्रयम् ॥ ८ ॥
 वैकुण्ठेशमशेषदोषरहितं सायुज्यमोक्षात्मकं
 नानारत्नविनिर्मितं मम जपे राजेन्द्रबुद्धामणिम् ।

शोभामण्डलमण्डितं सुरतरुच्छायाश्रयं योमिनं
विद्यागोपसुतारतं गुणमयं वाक्सिद्धये भावये ॥ ८ ॥
स्वाधिष्ठाननिकेतनं परजनं विद्याधनं मायिनं
योनायं कुलयोगिनं त्रिभुवनोक्तासैकवीजं प्रभुम् ।
संसारीकवभावनादिनिरतं सर्वादिदेवं सुखं
वन्देऽहं वरसर्वशतुसकले पृष्ठे स्थिरानन्दनम् ॥ १० ॥
भावान्तं भवभावयोगजडितं जाड्यापहं भासुरं
नित्यं शुद्धगुणं गभीरधिषणामोदैकहेतुं परम् ।
कीर्त्तिचेमकरं महाभयहरं कामाधिदेवं शिवं
तत्तत् षड्दलमध्यगेहृक्चिरानन्दैकदेशाख्यदम् ॥ ११ ॥
वन्दे श्रीपतिमच्युतं नरहरिं दैत्यारिगिष्ठाकुलं
गन्धर्वप्रवरैः सुगायनरतं वंशीधरं भावदम् ।
रत्नानामधिपं गतिस्थिमचलं गोवर्धनोद्धारकं
विश्वामित्रतपोधनादिमुनिभिः संसेवितं मुक्तये ॥ १२ ॥
वन्दे गोविन्दपादाब्जयुगममलं भक्तिमार्गं प्रसक्तं
भक्त्योत्पन्नं प्रभुत्वं परगुणनमितं चारुमञ्जीरहारम् ।
हंसाकारं प्रगल्भं बलधरं गरुडानन्दपृष्ठे निषण्णं
बन्धुकारक्तसारान्वितचरणतलं सर्वदा शान्तभावम् ॥ १३ ॥
राक्षिण्याः प्रेमसिद्धं नववयसि गतं गीतवाद्यानुरक्तं
रागीत्यन्नं जगानां सुसकलगुणदं गोकुलानन्दचन्द्रम् ।
वाणीलक्ष्मीप्रियं तं त्रिभुवनसुजनाह्लादकर्तारमायं
वन्दे सिद्धान्तसारं गतिनतिरहितं सारसङ्केतितान्तम् ॥ १४ ॥
कामं कामात्मकं तं विधुगतशिरसं कृष्णसम्बोधनान्तं
बीजं कामं पुनस्तत्पृष्ठुलसुरतहं भावयित्वा भवेऽहम् ।
श्रीकृष्णं कृष्णकृष्णं निरवधिसुखदं सुप्रकाशं प्रसक्तं
स्वाधिष्ठानाख्यपद्मे मनसि गतभये सिद्धसिद्धिस्थलस्थम् ॥ १५ ॥

आकाशि चारुपद्मे सरभसदलगतं रक्तवर्णं प्रकाण्डम्
आत्मारामं नरेन्द्रं सकलरतिकरं कंसहन्तारमादिम् ।
आद्यन्तस्थानहीनं विधिहरगमनं सेन्द्रीलाभनीलं
भावोत्साहद्विवर्गस्थितिपरमपत्रं भावये भावसिद्धये ॥ १६ ॥
सर्वेषां ज्ञानदानं रसदलकमले सर्वदा त्वं करोषि
क्षेमानन्दं सुधादिप्रियधनगुणिनमिकयोगप्रधानम् ।
मायापूर्णं ह्यमायौ प्रचयनपरमः प्रातिदेशः प्रवेशः
श्रीवर्ज्यं क्षेमहीने मयि धनराहिते दृष्टिमात्रं ददस्व ॥ १७ ॥
कालीश्रीकण्डनात्याः परमदृष्टिगतं तारकब्रह्मरूपं
मुक्तिच्छत्रे वसन्तं कटिष्ठतवसनं भार्यया क्रीडयन्तम् ।
संसर्त्तद्वप्रदेशे लयवशकरकं दूरसंस्थाभिषेकम्
ध्यात्वाहं स्त्रीमि भावैः स्थिरदलकमले संस्थितं निखलं तम् ॥ १८ ॥
वैकुण्ठं कृष्णमोहं गुरुभयहरणं व्याधिहन्तारकं तं
शान्तानां ज्ञानगम्यं स्वनयनकमले पालयन्तं त्रिमामम् ।
पापारिं पूतनारिं हयवकनरकध्वान्तसंहारशूरं
मान्यं लोकेषु सर्वध्वतिशयमलकं केवलं निमलञ्च ॥ १९ ॥
श्रीह्वारं कारणार्थं सुगतमतिमतां मातृकायन्त्रसिद्धं
सिद्धानामादिसिद्ध सुररिपुशमनं कालरूपं रिपूणाम् ।
मूलोर्ध्वं षड्दलान्ते मनसि सुविमले पूजयित्वा मुकुन्दं
नित्यं सम्भावयेऽहं निजतनुदलके सिद्धये लोकमध्ये ॥ २० ॥

* * *

त्वां साक्षादखिलेश्वरं प्रियकरं श्रीलोकहस्तार्चितम् ॥ २१ ॥
क्षौणीशः प्रलयात्मकः प्रतिगुणो ज्ञानी त्वमेको महान्
यद्येवं मम पाप्मरस्य कलुषं श्रीधर्महीनान्वितम् ।
हृत्वा तत् सकलं कृपागुणतया मुक्तिं विदेहि प्रभो !
हृत्वा पादतले मदीयनियतिं व्याचक्ष रक्षात्मक ! ॥ २२ ॥

राधाकृष्णपदासनाख्यजदलं चेतन्यस्त्याकुलं
सर्वेदादिगमागमं त्रिगमनं निर्वाणमोक्षाश्रयम् ।
बालं वैरविनाशनं सुखमयं कैवल्यमोक्षाश्रयं
देवं देवगणार्चितं रसदले चारोपयामि प्रभो ! ॥ २३ ॥
निर्दिष्टं भुवनाश्रयं यदुपतिं निर्वाणमोक्षाश्रयं
निर्वाणादिकदानकातरतरं श्रीचक्षलासङ्कुलम् ।
हंसारुदनिरौच्यं लणगतं वाणीपतिं भूपतिं
षाण्डाकल्पलतापतिं कुलपतिं दौचापतिं गोपतिम् ॥ २४ ॥

प्रभो ! नि.सङ्केतं गुणमणियुतं श्रेयसि गतं
मतान्तस्थं सुखं विगलितमहाप्रेमसुरसम् ।
मदानन्दं कृष्णं हरकरतलाभोजमहितं
प्रभापुञ्जं साराश्रयपदकदं कामकुशलम् ॥ २५ ॥
महामन्त्रच्छायं रजनिमिलितं ध्वान्तजडितं
त्रिकोणस्थं कुलं कुगतिसुगतिं कारणगतिम् ।
जीवानां संस्थानं जगति जगतां धर्मसुदयं
रमेशं वाणीशं विधिगतपदं शम्भुनिलयम् ॥ २६ ॥
त्रिकालं योगाणां नयनकमलं शब्दनिरतं
कुलानन्दं गोपीजनहृदयरागं गोपमहितम् ।
निधानं त्वामिन्द्रं गुरुतरसूरेन्द्रं सुररिपुं
सुदा त्वां वन्देऽहं नियतचपलं भावगदितम् ॥ २७ ॥
कुलानां हि श्रद्धाश्रयमखिलमिहप्रदमजं
मनोऽतीतं गीतं सुरनरवरैः शास्त्रभवनम् ।
विनोदं नारीणां हृदयरसिकं शोकरहितं
निधानं यज्ञानां हितशतगुणं यामि शरणम् ॥ २८ ॥
एतत् सख्यन्वमानो मयकुलाश्रयसि स्थायिनां गोप्यते हि
गोपीनां प्राणनाथः प्रतिदिनमनिशं भालदेशं प्रपायात् ।

भालाधोदेशसंख्याः समवतु सहसा राजराजः सुरेशः
स्थित्यन्तेशस्त्रिनेत्रः सुखमखिलभवं कण्ठदेशादिसर्वम् ॥ २९ ॥
पृष्ठस्थं पातु शीरिः प्रतिदिनममरो लिङ्गवाह्यं कटिस्थं
शम्भुप्रेमाभिजाप्री मम तु कुलपदं गुह्यदेशं प्रपायात् ।
आनन्दोद्वेककारी सकलतनुगतं पातु नित्यं सुरारि-
द्वैत्यारिषीरमूलं नृहरिरवतु मे जङ्गया पादपद्मम् ॥ ३० ॥
एतत् स्तोत्रं पठेद्द्विद्वान् नियतो भक्तिमान् शुचिः ।

स्थिरो भवति मासेन पट्टदले सर्वसिद्धिभाक् ॥ ३१ ॥

इति शोदयामले चत्वारतले महासन्तोद्घोषने विद्वन्मन्त्रप्रवरणे षट्षण्णकाशे
भैरव-भैरवीशवादे योग्यसूक्तवचनं नाम एकोनचत्वारिंशः

पटलः ॥ ३२ ॥

चत्वारिंशः पटलः ।

वीथानन्दभैरव्युवाच ।—

अथ नाथ ! प्रवक्ष्यामि शृणुष्वारहितो मम ।

येन क्रमेण लोकानां योगकार्यं द्रष्टुं भवेत् ॥ १ ॥

सर्वत्र भावनाग्रस्तः सिद्धो भवति भैरव ! ।

यो भजिह्वैरवं देव भुवने सर्वगो हि सः ॥ २ ॥

क्रियादक्षो महावीरो वीरवत्तमभावकः ।

भावयित्वा वर्षमाला-मध्ये जप्त्वा दिवानिशम् ॥ ३ ॥

हविष्याग्नौ प्राणबाधुरतो वेदान्तपारगः ।

सिद्धान्तवेत्ता सर्वेषां शास्त्राणां निर्णये पटुः ॥ ४ ॥

गाथाज्ञानौ परामन्दो विवेकी स भवेत् परः ।

भाववेत्ता रहस्यार्थ-ज्ञानौ कौशिकवेदवित् ॥ ५ ॥

वाक्सिद्धश्च ज्ञानपरः सत्यवादी दृढासनः ।

भावयेत् षड्गतं वर्षे-ध्यानं कुर्यात् पृथक् पृथक् ॥ ६ ॥

पटपद्मस्थो भावयेद्दे षड्वर्णध्यानपूर्वकम् ।
 वादिनां त्रयत्नं ध्यायेन्महाविद्यानिषेवकः ॥ ७ ॥
 विकारं सौन्दर्यं स्वकिरणमयं भाव्यमतुलं
 मुकुन्दं श्रौभक्तिप्रियरमणं पूर्वदत्तगम् ।
 विशिष्टज्ञानान्तं सुरवरनतं काटिकिरणं
 विभाव्य श्रौलक्ष्मीं गमयति परं कालपुरुषम् ॥ ८ ॥
 हिरण्यश्रीनाथं सुखयति भकारं रसदले
 त्रिकोणं पार्श्वे स्थात् चपलशतकं शम्भुनिलयम् ।
 महारक्ताकारं तरुणविगतं भौममतुलं
 कुलागारस्थानं कुलरमणिवज्रायुतमिति ॥ ९ ॥
 यदा ध्यायेत् ज्ञानी निरवधि मुदा शोकविरहं
 त्रिलोकानां स्थानं भुवनशरणं ध्येयपरमम् ।
 महामोलद्वारे भवति स महान् सर्वजडितो
 विलासो सर्वेषां नवनववधूनां प्रियपतिः ॥ १० ॥
 महाकान्तस्थानं भुवनशरणं भावयति यः

❖ ❖ ❖ ❖

मकारं व्याहृत्य चित्तिलयकरं काटिगुणितम् ॥ ११ ॥
 त्रिकोणादत्ताङ्गे निगमनमनोयोगजडितो
 विनोदो सौख्यानां सुरतरुसमानो भुवि भवेत् ।
 मकारं यो ध्यायेदमरपदवीं तस्य नित्यं
 महाबाणोनाथः प्रणयजडितस्तस्य निलये ॥ १२ ॥
 मुकुन्दानन्दाख्यं पवनमिलितं कामकरणं
 सदा ध्यात्वाऽकामी भवति नितरां कामविषयी ।
 महाग्नेः संस्थानं परजननिधनं सूर्यशतकं
 सदानन्दं ध्यायेत् परमधनदं यज्ञसुधया ॥ १३ ॥
 सुधापानज्ञानी हवनकरणं काम्यफलदं

प्रियं तद्देवताः कमलभुजगीन्द्राचैतपदम् ।
 त्रिकोणाभोजस्थं विधिहरिहरस्य श्रियमितो
 विधानं वङ्गौनां कुलविमलबौजं संकरणम् ॥ १४ ॥
 असंख्यानाखण्डं खगगणमनोरञ्जनपरं
 यदि ध्यायेदको विविधविभवं याति सहसा ।
 महेन्द्रं स्थानाङ्गं कमलसुखदं कृष्णनिलयं
 प्रियं सिद्धिदं परसुखमयं भावयति यः ॥ १५ ॥
 नकारं चन्द्रस्थं विधुशतकरं बिन्दुनिलयं
 विशालाक्षोराधामधुरवचनालापकलितम् ।
 महादेवीतुष्टं सकलकरणं प्रापहरणं
 विभाव्य श्रीनाथं भजति स नरो ध्याननिपुणः ॥ १६ ॥
 ततो ध्येया महाविद्या राकिणी शक्तिरुत्तमा ।
 श्रीविष्णुसहिता नित्यं योगैर्भोगविवर्जिताः ॥ १७ ॥
 अकलङ्को कुलानन्दो मन्दहास्यावृतो महान् ।
 स योगी परमं राज्यं प्राप्नोति नात्र संशयः ॥ १८ ॥
 यावत् मूलाधारयोगं तावदयमादिकं प्रभो ! ।
 यमनियामने काले जपं पञ्चासवान्वितम् ॥ १९ ॥
 तावत् कुर्यात् महादेव ! यावत्तत्सिद्धिमाप्नुयात् ।
 यदि पञ्चासने सिद्धिस्तदा मायादिसिद्धिभाक् ॥ २० ॥
 पञ्चासवैः सिद्धिकाले प्राणादिवायुपञ्चकम् ।
 धृत्वा धृत्वा पुनर्धृत्वा कुम्भयेदनिग्रहं शनैः ॥ २१ ॥
 शरीरे निर्मले याते वायोनिर्मलता भवेत् ।
 सर्वरूपो महावायुर्निर्मलात्मानमात्मनि ॥
 सिद्धिं ददाति योगेश ! यदि स्वं कार्यमाशयेत् ॥ २२ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्घोषे विद्वत्समप्रवरणे
 भैरव-भैरवीसंवादे षष्ठ्यध्यायश्चत्वारिंशो नाम
 चत्वारिंशः पटलः ॥ ४० ॥

एकचत्वारिंशः पटलः ।

आनन्दभैरव्यावाच ।—

कृतान्तसंहारविहारभोगं रसाग्नौ श्रीकर ! शङ्कर ! प्रभो ! ।
तवाग्नयाहं कथयामि सिद्धये ममागमानन्दवशाच्च तन्मम् ॥ १ ॥
प्रेमाभिलाषी सुजनो मुनीन्द्रो जानाति तन्त्रार्थमनन्तसाधनम् ।
महाप्रभावशरणाज्जभक्तो गोविन्दशम्भोर्यदि भक्तिमान् जनः ॥ २ ॥
षट्चक्रभेदाद्यविशेषसाधनं जानाति यो वै स जनोऽतिदुर्लभः ।
स एव ससारनिषिद्धसाधकः सदा विचिन्त्यावलभक्तिमाप्नुयात् ॥ ३ ॥

आनन्दभैरव उवाच ।—

यदि मे कथिता कान्ते ! षड्दलप्रक्रिया शुभा ।
राकिष्ठा मिलनं देव्याः कुण्डलिन्याः पराक्रमम् ॥ ४ ॥
साधं श्रीविष्णुना काल-रूपिणा बहुरूपिणा ।
शुद्धनिर्मलसत्त्वेन परिवारगणेः सह ॥ ५ ॥
न तद्धि कथितं सर्वं श्रीकृष्णस्य प्रकाशकम् ।
स्तवनं किल राकिष्ठा मङ्गितं कृष्णसाधनम् ॥ ६ ॥
मङ्गलं परमं ब्रह्म-साधनं ज्ञानवर्धनम् ।
कृष्णप्रकाशस्तवनं राकिष्ठीशक्तिसंयुतम् ॥ ७ ॥
कथयस्व मङ्गाकालि ! यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ।
अत्यन्तगुह्यकथनं सहस्रनाममङ्गलम् ॥ ८ ॥
अष्टोत्तरं महाविष्णो राकिष्ठा मङ्गितं प्रिये ! ।
इदानीं राकिष्ठीस्तोत्रं वद भाविनि कामदे ! ॥ ९ ॥

श्रीआनन्दभैरव्यावाच ।—

योगेन्द्र ! परमानन्द-सिद्ध ! श्रीचन्द्रशेखर ! ।
शृणुष्व राकिष्ठीस्तोत्रं परमानन्दवर्धनम् ॥ १० ॥
सर्वत्र सुखदं प्रोक्तं सिद्धानामपि साधनम् ।

एकचत्वारिंशः पटलः ।

[३१७]

एतत्स्तोत्रस्य पाठेन योगी योगेन्द्रभाग् भवेत् ॥ ११ ॥
वैष्णवीसाधने यस्तु पञ्चाचारं करोति वा ।
सर्वेषां साधनोत्कृष्टं जातिभ्रष्टोऽपि नो भवेत् ॥ १२ ॥
समता शत्रुमित्रेषु कर्माकर्मसु तत्त्ववित् ।
वैष्णवावैष्णवे नाथ ! समभावः प्रजायते ॥ १३ ॥
पञ्चाचारक्रमेणैव सिद्धो भवति नान्यथा ।
राधादिगोपेवृन्दैश्च गोपिकाभिः समन्ततः ॥ १४ ॥
पञ्चाचारं मुदा कृत्वा सर्वेषां परिपालनम् ।
चकार कमलानाथोऽतः पञ्चाचारमाश्रयेत् ॥ १५ ॥
पञ्चाचारक्रमेणैव चैतन्यकुण्डलो भवेत् ।
कृष्णचैतन्यहेतोश्च राकिष्ठाश्च तथा प्रभो ! ॥ १६ ॥
चैतन्याय षड्दलस्य-देवचैतन्यहेतुना ।
कुण्डलीवधूराकिष्ठाः स्तोत्रं शृणु कुलार्णव ! ॥ १७ ॥

राकिष्ठीस्तोत्रम् ।—

आन्दोलिता रसनिधौ कुलचञ्चला या
माया मञ्जीसकलदुःखविनाशवोजा ।
सम्यग्बिलाससुगता सुलभा मुनीनां
भव्या प्रपातु भविका कुलराकिष्ठी माम् ॥ १८ ॥
आनन्दविभुजडिताखिलसारपारा
बाला कुचाग्रनमिता दलषट्कुलस्था ।
काली कलामलगुणा धनदा धनस्था
कृष्णेश्वरो समुदयं कुरु राकिणि मे ॥ १९ ॥
या राकिष्ठी त्रिजगतामुदयाय चेष्टा
सञ्जामयी कुलपरा कुलवक्त्रभस्था ।
विश्वेश्वरो स्मरहरप्रियकर्म्मनिष्ठा
कृष्णप्रिया मम सुखं परिपातु देवी ॥ २० ॥

षड्वर्गनाथकरपद्मनिषिता या
 राधेश्वरी प्रियकरो सुरसुन्दरी या ।
 माता कुलेशजननी जगतां सदैव
 विद्या परादिमुखदायतु मे शरीरम् ॥ २१ ॥
 गोविन्दरामरमणी वनमालिनी या
 वाक्येश्वरी स्मरहरा नवकामिनी या ।
 मे षड्दलाश्रितगुरुं परिपातु नित्यं
 श्रीकुण्डली कुलपरा कुलवृन्दवन्द्या ॥ २२ ॥
 श्रीह्लादिनी सुविमला कुलराकिणी या
 श्रीसुन्दरी कुलपरा रतिकामतीर्था ।
 श्रीदामिनी कुलगणामलभावदात्री
 नित्यं प्रपातु विषयं कुलषड्दलानाम् ॥ २३ ॥
 चेतन्यदाननिरतां त्रिगुणभिरामां
 नीलाचलस्थितिकरां वरदानहस्ताम् ।
 श्रीकृष्णरामकमलोपरि पूजयामि
 तां राकिणीं विरमणीं शमनापहन्त्रीम् ॥ २४ ॥
 पद्माभ्यां श्रुतिभुजां गुरुजामनन्तां
 शान्तां षडम्बजदलोपरि पूजयामि ।
 शान्तिस्थितां कपटकोपविनाशमुक्तां
 रम्यां शिवां परमवैष्णवपूजिताङ्गुम् ॥ २५ ॥
 राकासुधां वरमयीं जगतां गुणस्थां
 धर्माण्वं रचदले परिपूजयामि ।
 कर्त्री परां सकलपां रमणीं त्रिसर्गा-
 माङ्गादिनीमतिशयासमलार्धचिन्ताम् ॥ २६ ॥
 भ्रान्तिं भ्रमाद्यधरां स्मृतिमूकपूर्णां
 भार्यां हरिहरसुखां परिपूजयामि ।

या कातरं निरवधि प्रलयेऽपि रक्षेत्
 वागीश्वरो भगवती नतिकोटिनमम् ॥ २७ ॥
 सा राकिणी प्रकृतितेजसि रक्तवर्णा
 मायामयी सुरकला किल पातु मेऽङ्गम् ।
 कल्पद्रुमाश्रयलता फलरुपिणी या
 भर्गस्थिता निखिलसिद्धगणेर्नमस्या ॥ २८ ॥
 सा मे कुलेश्वरसं हरिहस्तपूज्या
 क्षान्तिः सदा मम धर्मं परिपातु राधा ।
 श्वेद्वरी वरकरो मुकरी हरिस्था
 या लोको भयकरो त्रिपुरा महेशी ॥ २९ ॥
 वायुस्थिता लयमयी स्थितिमार्गसङ्गा
 भङ्गाप्रिया सुवसना परिपातु राधा ।
 श्रीकृष्णचित्तरूपे कुशला रसज्ञा
 राधेश्वरी शुभकरी जगदम्बिका सा ॥ ३० ॥

मन्त्रस्था जयदा मुदा कुमुदिनी भालं भ्रुवोरन्तरं
 विद्यावन्भवकुण्डलाफणबला बाला च नततयम् ।
 गण्डं चण्डसरस्वती श्रुतिभुगां कैलासशृङ्गस्थिता
 घाटं मे षट्वाहिनी शशिसुखी सूक्ष्मातिसूक्ष्माश्रया ॥ ३१ ॥
 जिह्वाये चिबुकं रदानधिमहाकाण्डं गलं स्कन्धकं
 स्कन्देशो दशनप्रभामलमतिर्वैकुण्ठधामेश्वरी ।
 नानावर्णविह्लादिनी मदुरसं शम्भाभैवानी शिवा
 पृष्ठं कूर्मसुपुष्टका गतिकरी नित्या नृणां भास्वती ॥ ३२ ॥
 सर्वं मे कुलमालिनी मम कर्तुं लिङ्गं नितम्बास्वरं
 कामाख्या धनदाहिनी सकलपा पादद्वयं पातु सा ।
 मातृक्रोधनिवारिणी मम शिवं षट्पत्रशोभाकरं
 पातु श्वेद्वहादिनी कुलतर्कं गौरी परानन्ददा ॥ ३३ ॥

चैतन्यस्थलवासिनो हृदि गता गोविन्दसुस्थिता
चैतन्यं सततं प्रपातु तरुणो धात्री परचेतगा ।
मध्या पिङ्गललोचनाम्बुजमुखौ चैतन्यकर्मप्रिया
मां सर्वत्र शुभङ्करो सुनियतं शक्तिः क्षमाकर्तृका ॥ १४ ॥

कीर्तिंस्या मम कीर्त्तिचक्रनिलयं लाक्षाक्षणा वल्लरी
लीलाचक्रनिवासिनो मम सदा जोवं मुदा पातु सा ॥ १५ ॥

एतत् स्तोत्रं पठेन्नित्यं प्राणवायुधरः शुचिः ।
षट्चक्रभेदसमये सदा पाठ्यं सुयोगिभिः ॥ १६ ॥
कुलविन्याससमये कुलचक्रप्रवेशने ।
अवश्यं प्रपठेद्दिद्वान् राकिणौराधिकास्तवम् ॥ १७ ॥
त्रिसन्ध्यं श्रद्धया जप्त्वा पठित्वा च पुनः पुनः ।
ततो भावपरो भूत्वा मुच्यते भववन्धनात् ॥ १८ ॥
अचला भक्तिमाप्नोति विश्वामित्रो यथा वशी ।
पठनात् पामरो याति ब्रह्मलोकं कुलाधिप ॥ १९ ॥
एतत् पठनमात्रेण शीतलो गुणवान् भवेत् ।
अप्रकाशमिदं स्तोत्रं सर्वानृतविनाशनम् ॥ २० ॥
समभावं समाजस्य जीवन्मुक्तो भवेदशी ।
पञ्चाचाररतो भूत्वा साधयेद् यदि साधनम् ॥ २१ ॥
कुण्डलीयोगकाले च कुलाचारं न वर्जयेत् ।
कुलाचारवर्जनेन महाहानिः प्रजायते ॥ २२ ॥
ब्राह्मणः क्षत्रियो वापि वैश्यो वा शूद्र एव च ।
समभावं मुदा कृत्वा कुलाचार समाश्रयेत् ॥ २३ ॥
कुण्डली प्रथिवी देवौ राकिणौ स्वाधिदेवता ।
तद्देहगामिनौ देवौ राधिका चाद्यकामिनौ ॥ २४ ॥
अस्याः साधनकाले च समयाचारमाश्रयेत् ।

समभावे महाभोक्त इति तन्वार्थनिर्णयः ॥

समभावार्यकथनं त्यक्त्वा योगी भवेत् कुतः ॥ ४५ ॥

इति श्रीश्रद्धायामले चत्वारस्तो महात्मनो ह्रीं पद्मे विष्णवे नमः प्रथमे षट्पत्रम्

प्रकाशे भैरव-भैरवोत्सवादे स्वाविद्यामराविशोलाय

नाम एकपत्राणि पटलः ॥ ४६ ॥

द्विचत्वारिंशः पटलः ।

श्रीशानन्दभैरव्युवाच ।—

राकिणौसाधनम् ।—

कथयामि महाकाल ! धरंमाहुतर्चाधनम् ।
कुण्डलीरूपिणीदेव्या राकिण्याः कुलवत्तमं ॥ १ ॥
मानसं द्रव्यमानौघं चाद्यर्वा वाङ्मन्त्रद्रव्यकम् ।
अनन्तहृष्टचित्तं धूजयेत् सावधानेन ॥ २ ॥
भक्त्या जपेन्मूलमन्त्रं मानसं सर्वमेव च ।
पूजयित्वा ततो जप्त्वा ह्रीं कुर्व्यात् परास्मृते ॥ ३ ॥
समांसैः पक्वनेत्रेभ्यः सुगन्धिकुसुमेस्तथा ।
स्वयन्मूकुसुमैर्नित्यमर्घ्यं कृत्वा निवेदयेत् ॥ ४ ॥
सुसुखं पूजयेन्नित्यं मधुमांसेन शङ्कर ! ।
एवं श्रुत्वा पुनर्ध्यात्वा प्राणवायुग्निं तद्भूमेः ॥ ५ ॥
भ्रामयित्वा मनोराज्ये स्थापयित्वा पुनः पुनः ।
पुनरागम्यगमनं कारयित्वा सुमेलनम् ॥ ६ ॥
वाचयित्वा सुवाणीभ्यां चयित्वाऽऽसवादिकम् ।
तर्पणञ्चाभिषेकश्च केवलासवर्माश्रितैः ॥
मांसैर्मृदादिभिर्मन्त्रैः सारद्रव्यैः सपिष्टकैः ॥ ७ ॥
वृतादिसुफलैवापि यद्युदयाति कौलिके ।
तत्तद्रव्यैः साधकेन्द्रे नित्यं सन्तर्प्य संजपेत् ॥ ८ ॥

राकिणीमन्त्राः ।—

श्रीं महाकालकृष्णन्दनीलमणिनिभ राकिणीवक्त्रम् कुण्डलो
महावीर राकिणीकैवल्यमाचदात्रै नमः ।

क्रां क्रीं क्रं क्रीं श्रीं रां रीं कं रे रीं रीं रे रः स्वाहा ।

परमवैष्णवो महाभैरवो महाविष्णुः कुलदेवता परजन-
निष्पन्न पुरुषोत्तम वासुदेव हृषीकेश केशव नारायण दामोदर
पञ्चचूड चतुर्भुज शङ्खचक्रगदाधर राकिणी सूक्त्या कुलकुण्डलो
राधिका बाह्यदेवता श्रीश्रीविद्याचैतन्यानन्दमयो विश्वव्यापिका
जगन्मोहिनी मूलात् प्रभृति षड्धारभेदिनी बन्धनाकारप्रका-
शिनी मनोभवा मां मां मां सारुधरादिशरीरपरिवारादिकं पालय
गोपय गोपय स्थापय स्थापय शतृन् घातय श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं
हं सकल ह्रीं सकल ह्रीं श्रीं जुहोमि नमोनमः स्वाहा ।

एतन्मन्त्रं पठित्वा च तर्पणञ्च समाचरेत् ।

तर्पणान्ते चाभिषेकं सदा कुर्याच्च तान्तिकात् ॥ ८ ॥

मूलान्ते चाभिषिष्टामि नमः स्वाहा पदं ततः ।

ततो हि प्रणमेद्भक्त्या अष्टाङ्गनतिभिः प्रभो ! ॥ १० ॥

सहस्रनाम्ना स्तवनं पुण्येनाष्टोत्तरेण च ।

अङ्गाङ्गं राकिणीयुक्तं राकिणीकेशवस्तवम् ॥ ११ ॥

शृणु तत् सकलं नाथ ! यत् त्वं सदा तव ।

श्रवणार्थं बहूक्तं तत् कृपया ते वदाम्यहम् ॥ १२ ॥

एतत् श्रवणमात्रेण सर्वपापक्षयो भवेत् ।

राकिणीमङ्गलं नाथ ! स्तवनं नाम पावनम् ॥ १३ ॥

ये पठन्ति धियाचारश्च यथा वा पुनः पुनः ।

तस्य सर्वपापराशिः क्षयं याति कुलादिह ॥ १४ ॥

काले काले महावीरो भवत्येव हि योगिराट् ।

संसारीत्तारण्य युक्तो महाबलपराक्रमः ॥ १५ ॥

श्रीकृष्ण-राकिणी-सहस्रनामानि ।—

अथ श्रीमदानन्दकुलमङ्गल कालकाल सुन्दर कृष्णमुकुन्द
नारायण राकिणी कुलकुण्डलिनी मिलन सर्वमाधर्माधिपत्ये
परममोक्षाय नित्यसुखाय योगसिद्धये अष्टोत्तरसहस्रनाम्नः
स्तोत्रस्य गणेशकुलगणाधिपतिर्ऋषिर्बृहतीच्छन्दः श्रीमत्कृष्ण-
महाकालपुरुषोत्तम कुलकुण्डलिनी राधा राकिणी देवता
महदलाधारादि प्रकाश षट्पद्मसिद्धार्थे विनियोगः ।

श्रीं श्रीकृष्णो महामाया यादवो देवराकिणी ।

गोविन्दो विश्वजननी महाविष्णुर्भृङ्गेश्वरी ॥ १६ ॥

मुकुन्दो मालतीमाला विमलो विमलकृतिः ।

रमानाथो महादेवो महायोगी प्रभावती ॥ १७ ॥

वैकुण्ठो देवजननी दहनी दहनप्रिया ।

दैत्यारिदैत्यमथनी मुनीशो मौनभाविता ॥ १८ ॥

नारायणो जलाच्छन्ना वरुणो वरुणामयी ।

हृषीकेशः कौशिकी च केशवः केशिघातिनी ॥ १९ ॥

किशोरश्चाप कौशरी महाकालो महाकला ।

महायज्ञो यज्ञहन्तो दक्षेशो दक्षकन्यका ॥ २० ॥

महाबली महाबाला बालको देवबालिका ।

चक्रधारो चक्रवारा चक्रज्ज्वलमर्दका ॥ २१ ॥

अमरो युवती भोमोऽभया देवो दिविस्थिता ।

श्रीकरो हि देवेशदो वैद्यो योगिकुलस्थिता ॥ २२ ॥

समयज्ञो मानसज्ञा क्रियाविघ्नः क्रियाऽन्विता ।

अक्षरो वनमाला च कालरूपो कुलाक्षरा ॥ २३ ॥

विशालाक्षो दीर्घनेत्रा जयदो जयवाहना ।

शान्तः शान्तिकरी श्यामो विमलश्चामविग्रहा ॥ २४ ॥

कमलेशो महालक्ष्मीः सत्यः साध्वी शिशुः प्रभा ।

विद्युताकारवदनो विद्युत्पुच्छनिभोदरा ॥ २५ ॥
 राधेश्वरो राकिणी च कुलदेवः कुलामरा ।
 दक्षिणो दक्षिणशीला क्रियादक्षो महालया ॥
 विशिष्टगमनो विद्या विद्येशो वाक् सरस्वती ॥ २६ ॥
 अतीन्द्रियो योगमाता रणेशी रणपण्डिता ।
 क्षतान्तको बालकृष्ण कमनीयः सुकामना ।
 अनन्तोऽनन्तपुण्ड्रा वाणीनाथो विलक्षणा ॥ २७ ॥
 गोपालो गोपवतिरा गोपो गोपकुलात्मजा ।
 मानी मानकरोल्लासा मानवो मानवात्मजा ॥
 सर्वहृन्दो मोहिनी च मागो मायाशरीरजा ॥ २८ ॥
 अक्षुष्यो रतीदेहस्या गरुडस्थो हि मारुडी ।
 सत्यप्रियो राक्षणी च सत्यभाणोऽनृतापहा ॥ २९ ॥
 सत्यकर्मा सत्यभामा सत्यरूपी त्रिसत्यदा ।
 शशीशो विधुवदना क्षणवर्णो विशालधीः ॥ ३० ॥
 त्रिविक्रमो विक्रमस्था स्थितिमार्गो स्थितिप्रिया ।
 श्रीमाधवो माधवी च मधुहा मधुसूदनौ ॥ ३१ ॥
 वैकुण्ठनाथो विशाला विवेकस्थो विवेकिनी ।
 विवादस्थो विवादया कुम्भकः कुम्भकारिका ॥ ३२ ॥
 सुधापानः सुधारूपा सुधेशो देवभोहिनी ।
 प्रक्रियाधारको धन्या धन्यार्थी धन्यविग्रहा ॥ ३३ ॥
 धरणीशो महाऽनन्ता पानन्दो नन्दप्रिया ।
 अप्रियो विप्रियहारा विप्रपूज्यो द्विजप्रिया ॥ ३४ ॥
 कान्तो विधुमुखी वैद्यो विद्या वागेश्वरोऽरुणा ।
 अकामी कामरजिता क्रमो विलचरप्रिया ॥ ३५ ॥
 पुण्डरीको विजुगुप्सा वैकुण्ठो बालभाविनी ।
 पद्मनेत्रः पद्ममाला पद्मस्थोऽम्बुजानना ॥ ३६ ॥

पद्मनाभः पद्मनेत्रा पद्मस्थः पद्मवाहना ।
 वासुदेवो वृहद्भर्मा महामानी महाक्षणा ॥ ३७ ॥
 कारुण्यगर्भः करुणात्माऽऽकाशस्थो विभातिजा ।
 तेजोरागिस्तैजसी च भवाच्छन्नो भयप्रदा ॥ ३८ ॥
 उपेन्द्रो वर्णजालस्था देवरूपो विमानगा ।
 नगेन्द्रस्थो नागिनी च नगीशो नागनन्दिनी ॥ ३९ ॥
 सार्वभौमोऽमला काली नगेन्द्रो नन्दिनी शुभा ।
 कामदेवाश्रयो माया मित्रस्थो मित्रवासना ॥ ४० ॥
 मानभङ्गकरो राका रावणारिः प्रियाप्रिया ।
 रिपुहा राकिणी माता सुमित्रा मित्ररक्षका ॥ ४१ ॥
 कालान्तः कहला देवः पीतवासाम्बरप्रिया ।
 पापहर्ता पापहन्ती निष्पापः पापनाशिनी ॥ ४२ ॥
 परमानन्दजो मौना मौनरूपी मलापहा ।
 इन्द्रनीलमणिश्चामो महेन्द्रनीलरूपिणो ॥ ४३ ॥
 नीलकण्ठप्रियो दुर्गा दुष्टदुर्गतिनाशिनी ।
 त्रिकोणमन्दिरः श्रीदा विमायो मन्दिरस्थिता ॥ ४४ ॥
 मकरन्दरसोल्लासो मकरन्दरसप्रिया ।
 दारुणाधिनिहन्ता च दारुणारिविनाशिनी ॥ ४५ ॥
 कालः कालफलार्थी च कालो कालफलावहा ।
 कालक्षेत्रस्थितो रौद्री व्रतस्थो व्रतधारिणी ॥ ४६ ॥
 विशालाक्षो विशालाक्षी चमत्कारो वरोदयमा ।
 लकारस्थो लाकिनी च लाङ्गली नीलकान्विता ॥ ४७ ॥
 नाकस्थो नाकपदका नाकाक्षी नाकरक्षका ।
 कामगो कामसम्बन्धा विशोधको विशोधिका ॥ ४८ ॥
 सामवेदो सामसन्ध्या सामगो मांसभक्षिणी ।
 सर्वभक्ष्यो सर्वभक्ष्या वेतस्थो वेतपालनी ॥ ४९ ॥

रात्रिकारी महारात्रिः कालरात्रौ महानिशा ।
 नानादोषहरो मात्रा मारुहन्ता मारापहा ॥ ५० ॥
 चन्दनाङ्गो नन्दपुत्रो नन्दपालो विलोपिनी ।
 मुद्राकारी महामुद्रा मुद्रितो मुद्रिकारतिः ॥ ५१ ॥
 शाक्तो शाक्ता वेदलाचो लोपासुद्रा मनोहरा ।
 महाज्ञानधरो ज्ञानधीरा मानहरोऽमरा ॥ ५२ ॥
 सत्कीर्त्तस्थो महाकौर्त्तिः कुलस्थः कुलकौर्त्तिका ।
 आशवासो वासना च कुलवेत्ता सुगोपिता ॥ ५३ ॥
 अश्वत्थवृक्षनिष्ठो वृक्षमारनिवासिनी ।
 नित्यवृक्षो नित्यनता कृतः कृतपदस्थता ॥ ५४ ॥
 कल्पवृक्षः कल्पलता सुकान्तः कालभक्तिका ।
 सर्वालङ्कारभूषणः सर्वालङ्कारभूषिता ॥ ५५ ॥
 अकलङ्की निराङ्गारा दुर्निरौक्षो निरापटा ।
 कामकर्त्ता कामकान्ता कामरूपो महाजवा ॥ ५६ ॥
 जयन्तो जयजयन्तो जयास्थो जयदायिनी ।
 त्रिजीवो जीवमाता कुशलस्थो त्रिसुन्दरा ॥ ५७ ॥
 केशधरो केशिनी च कामजः कामजाद्यटा ।
 किङ्करस्थो विकारस्था मानमञ्जो मनोविणी ॥ ५८ ॥
 मिथ्याहरो महामिथ्या मिथ्यासर्गो निराकृतिः ।
 नागयज्ञोपवौनी च नागमालावभूषिता ॥ ५९ ॥
 नागाख्यो नागकुलपा नायको नायिकाबधूः ।
 नायकचेमदो नारो नारो नारायणप्रिया ॥ ६० ॥
 किरातवर्णी रामज्ञा तारको गुणतारिका ।
 अङ्कुराख्यो रुजाङ्कुरा कृपणः कृपणावली ॥ ६१ ॥
 देशगो देशमन्तोषा दर्शी दर्शनवासिनी ।
 दर्शनप्रो दर्शनस्था दृग्दृष्टिचासुरोसुरा ॥ ६२ ॥

सुरपालो देवराधा द्विरचो रचदेवता ।
 श्रीरामः सेवासुखेदां सुखदो व्योमवासिनी ॥ ६३ ॥
 वृन्दावनस्थो वृन्दां च वृन्दावन्यो वृन्दातनुः ।
 ब्रह्मरूपो द्वितारी च तारकाख्यो हि तारिणी ॥ ६४ ॥
 तन्त्रज्ञस्तन्त्रविद्या च सुतन्त्रज्ञः सुतन्त्रिका ।
 दत्तः सुदत्ता लोकानां तर्पणस्थो विलासिनी ॥ ६५ ॥
 मथुरामन्दिररतो मथुरामन्दिरासना ।
 मन्दिरौ मन्दिरौ देवौ निर्मायी सा मायापहा ॥ ६६ ॥
 श्रीवत्सहृदयो वत्सा वत्सलो भक्तवत्सला ।
 भक्तप्रिया भक्तगम्या भक्तौ भक्तिः प्रभुः प्रभा ॥ ६७ ॥
 जरो जरा रवो रावा हविर्देमा चमः चितिः ।
 लोणीपो विजयोक्षासो विजयो जयकृपिणी ॥ ६८ ॥
 जयदो जयदात्री च बलिपी बलिपालिका ।
 कृष्णमाजोरूपो च कृष्णमाजोरूपिणी ॥ ६९ ॥
 घोटकस्थो हयस्था च गजगो गजवाहना ।
 गजेश्वरो गजाधारा गजो गर्जनतत्परा ॥ ७० ॥
 गयासुरो गयादेवी गवदर्पो गयापतिता ।
 कामनाफलसिद्धार्थी कामनाफलसिद्धिदा ॥ ७१ ॥
 धर्मदाता धर्मविद्या धर्मदो मोक्षदायिनी ।
 मोक्षान्त्रयो मोक्षकर्त्री नन्दगोपाल ईश्वरो ॥ ७२ ॥
 श्रीपतिः श्रीमहाकाली किरणो वायुकृपिणी ।
 वायुाहारी वायुनिष्ठा वायुवीजो यशस्विनी ॥ ७३ ॥
 शैता जयन्ती यागस्थो यागविद्या शिवः शिवा ।
 वासवो वासवस्त्री च वासाख्यो वंशनिग्रहा ॥ ७४ ॥
 आखण्डको विखण्डा च खण्डस्थः खण्डमालिनी ।
 खण्डहस्तो बाणहस्ता बाणगो बाणवाहना ॥ ७५ ॥

मिहान्तप्रो मिहदात्री धनस्थो धान्यवर्हिनी ।
 लोकानुरागो रागस्था स्थितिस्थापकभावना ॥ ७६ ॥
 स्थानभ्रष्टोऽपदस्था च शरच्चन्द्रनिभानना ।
 चन्द्रोदयचन्द्रवर्णा चारुचन्द्रो रुचिस्थिता ॥ ७७ ॥
 रुचिकारी रुचिप्रीता रुचिरा रुचिरप्रभा ।
 राजराजो राजकन्या भुवनी भुवनाश्रया ॥ ७८ ॥
 सर्वज्ञः सर्वतोभद्रा वाचालो लयघातिनी ।
 लिङ्गरूपधरो लिङ्गा कलिङ्गः कनकेश्वरी ॥ ७९ ॥
 केवलानन्दरूपास्थो निर्वाणमोक्षदायिनी ।
 महामघो गाढमला नन्दरूपी महामला ॥
 घोररूपो महामेघ-मालाश्यामलविग्रहा ॥ ८० ॥

विग्रहापको व्यापिका सर्वदेहे
 महाशूरवीरो महाधर्मनीरा ।
 महाकालरूपी महाचण्डरूपा
 विवेकी विचिन्ता कुलेशः कुलेशा ॥ ८१ ॥
 सुमार्गी सुगीता शुचिः श्रौविनीता
 महार्की वितर्का सुतर्कोऽतितर्का ।
 कर्तृन्द्रो महेन्द्रा भगो भाग्यचन्द्रा
 चतुर्थी महार्था नगः कीर्त्तिचन्द्रा ॥ ८२ ॥
 विशिष्टो महेष्टिर्मनस्वी सुतुष्टि-
 र्महाषड्दलस्थो महासुप्रकाशा ।
 गलच्चन्द्रधारोऽमृतस्त्रग्धदेहा
 गलत्कोटिसुर्यः प्रकाशाभिलाषा ॥ ८३ ॥
 महाचण्डवेगी महाकुण्डधारा
 महारुण्डखण्डो महासुण्डखण्डा ।
 कुलाक्षभमस्रक्रसारः प्रकारा

कुलालो मलाकारचक्रप्रकारा ॥ ८४ ॥
 कुलालक्रियावान् महाघोरखण्डा
 कुलालक्रमशो भ्रमज्ज्ञानखण्डा ।
 प्रतिष्ठः प्रतिष्ठा प्रतीचः प्रतीक्षा
 महाचो महाक्षा सुकालोऽतिदीक्षा ॥ ८५ ॥
 महापञ्चमाचारतुष्टप्रविष्टो
 महापञ्चमा प्रेमहाकान्तचेष्टा ।
 महामत्तवेशो महासङ्गलेशा
 सुरेशः क्षपेशा वरो दीर्घवेशा ॥ ८६ ॥
 चरो वाक्यनिष्ठा चरसाक्षवर्णा
 कुलाद्यः कुलाद्या यतिर्यागवाद्या ।
 कुलोकापहन्ता महामानहन्ती
 महाविष्णुयोगी महाविष्णुयोगा ॥ ८७ ॥
 क्षितिक्षोभहन्ता क्षितिक्षुषवाद्या
 महार्थ्यो महार्थ्या धनी चौर्यकार्या ।
 महारात्रिशास्त्रान्यकारप्रकाशो
 महारात्रिशास्त्रान्यकारप्रवेशा ॥ ८८ ॥
 महाभीमगभीरशब्दः प्रशब्दो
 महाभीमगभीरशब्दान्तशब्दा ।
 गुणी ज्ञानदात्रो मयो यामयात्रा
 वशी सूक्ष्मवेशा खगो नागमाता ॥ ८९ ॥
 हिरण्यखण्डहन्ता महाशत्रुहन्ती
 विनाशप्रियो बाणनाशप्रिया च ।
 महाडाकिनोपी महाराकिणीश
 महाडाकिनीषा महाराकिणीशः ॥ ९० ॥
 सुकुन्दो महेन्द्रा महाभद्रचन्द्रा

क्षितित्वागकर्त्ता महायोगकर्त्री ।
 हितो मारुहन्ती महेशेश इन्द्रा
 गतिक्षीभभावाऽपहो भावगम्या ॥ ८१ ॥
 शशीनां समूहो शशी कोटिवक्त्रा
 कदम्बाश्रितो वारमुल्या सतीनाम् ।
 महोज्जासदाता महाकालमाता
 स्वयं सर्वपुत्रः स्वयं लोकपुत्री ॥ ८२ ॥
 महापापहन्ता महाभावहार्या
 हरिः कार्त्तिको कार्त्तिको देवसेना ।
 जयासो विलिप्ता कुलासो गणास
 सुधीर्व्यासभाषा क्षितीशोऽतिमाया ॥ ८३ ॥
 भवो भावलक्ष्मीः प्रियः प्रेमसूक्ष्मा
 जनेशो धनेशो लपो मानभङ्गा ।
 कठोरोत्कटानां महाबुद्धिदाता
 क्षतिस्था गुणशो गुणानन्दविज्ञा ॥ ८४ ॥
 महाकालपूज्यो महाकालपूज्या
 खगाख्यः खगाख्या खरो खड्गहस्ता ।
 अथर्वोऽथर्वान्दोलितस्था प्रहासा
 खगः क्षोभनाश हविः कूटहाला ॥ ८५ ॥
 महापद्ममालाष्टतो गाणपत्या
 गणस्थो गभीरा गुरुज्ञानगम्या ।
 घटप्राणदाता निराकाररूपा
 भयार्थी डवीजा डमारी डकर्ण ॥ ८६ ॥
 भवो भावमाता नरो यामघाता
 चलान्तोऽचलाख्या चलवचलीका ।
 क्लृप्तक्लृप्ताख्या क्लृप्तक्लृप्ताकारा

जयो जीवनस्था जलेशो जलेशा ॥ ८७ ॥
 जगज्जापकारी जगज्जीवनीश
 जगज्जाणनाथो जगज्जाणनाथा ।
 भूरो भूर्भरौगा भूतत्कारशब्दो
 भूतवभूतनादो भूतत्काररावा ॥ ८८ ॥
 जचैतन्यकारी जकैवल्यनारी
 टनत् टङ्गहस्ता सुघोरा प्रचण्डा ।
 ठरीशोपविष्टकारादिकोटी-
 डरो डामरा डाकिनी डोडसारा ॥ ८९ ॥
 ठमेषो हि ठका वरस्थानवीजो-
 णवर्णा तमालस्तनुस्थाननिष्ठा ।
 यकारार्णमाला खलिस्थानसंस्था
 दमो दानदाया धनेशो धनाख्या ॥ ९० ॥
 नगाभो नगाभा गभीरोऽग्रहारा
 नगेशः परः पारसीसादिपाला ।
 फलात्मा फला फालगुनी फेननाश
 फणाभूषणाख्यो वशी व्यालरम्या ॥ ९१ ॥
 भगात्मा भवस्त्री महाबीजमालो
 महाबीजमाला मुकुन्दः सुसूक्ष्मा ।
 यतिस्थो यशःस्था रतानन्दकर्त्ता
 रतिर्नाकिनीशो लयार्थप्रचण्डा ॥ ९२ ॥
 प्रवालाव्धिधारी प्रवालाङ्गमाला
 हलो हालहेलापहः पालताला ।
 वशीन्द्रप्रकाशो वरस्थानवासा
 शिवश्रीधराङ्गः शलाका शिला च ॥ ९३ ॥
 षडाधारराशिः षडाधारविद्या

प्रङ्भोजसंस्थः प्रङ्भोजोपविष्टा ।
 सदा श्रेष्ठशृङ्गोपविष्टोऽपि सुखी
 हयस्थी हयस्था हरिो हारिणी च ॥ १०४ ॥
 लयस्थो लिपिस्था लघी कुलसंख्या
 अनन्तो निवर्णा हराकारबीजा ।
 सरःस्थोऽप्युरस्था सर ऊर्ध्वरूपा
 ऋचस्थो हि ऋगा लृगो दीर्घलृखा ॥ १०५ ॥
 सदीङ्गारवर्णः कलीङ्गारबीजा
 सदा चन्द्रहासः सदा चन्द्रहासा ।
 हरीन्द्रो हरीशा हरिः क्षणरूपा
 शिवो वेदभाषा च शौरिः प्रसन्ना ॥ १०६ ॥
 गणाध्यक्षरूपी परानन्दहार्वा
 परेशो गणेशो रसो रासपूज्या ।
 चकोरीगणस्थः स्ववृद्धिस्थितिस्था
 स्वयं कामधेनुस्वरूपी विरूपा ॥ १०७ ॥
 हिरण्यप्रभः श्रीहिरण्यप्रभाङ्गी
 प्रभातार्कवर्णोऽरुणाकारकाङ्गी ।
 प्रभाषादिकूटो धरासङ्गसंस्था
 धराधारणेशः क्षमासीत्यसृग्ना ॥ १०८ ॥
 महायज्ञसंस्थो महायज्ञनिष्ठा
 सदा कर्मरङ्गः सदा कर्मरङ्गी ।
 किरातीपती राकिणी कोलपुत्री
 किशोरः किशोरी कुरुक्षेत्रकन्या ॥ १०९ ॥
 महालाङ्गलिः श्रीबलो रामकृष्णः
 कुलात्तादिविद्या भवो भावपूर्णः ।
 महालाकिनी काकिनी शाकिनीशो

महासुप्रकाशा परो हाकिनीशा ॥ ११० ॥
 कुरुक्षेत्रवासी कुरुप्रेमहन्त्री
 महाभूतिभोगी महायोगिनी च ।
 कुलाङ्गारकारी कुलाङ्गोशकन्या
 तृतीयस्तृतीयाऽद्वितीयोऽद्वितीया ॥ १११ ॥
 महाकन्दवामी महानन्दवासा
 पुरग्रामवासी महापीठदेशा ।
 जगन्नाथवलः स्थलस्थो वरेण्या
 शिवानन्दकर्त्ता शिवानन्दकर्त्री ॥ ११२ ॥
 जगदीपकाशो जगदीपनी सा
 महाकामरूपी महाकामपीठा ।
 महाकामपीठस्थिरो भूतशुद्धि-
 र्महाभूतशुद्धिर्महाभूतसिद्धिः ॥ ११३ ॥
 प्रभान्तःप्रवीणा मुरुस्थो गिरिस्था
 गलहारधारी महाभक्तवेशा ।
 क्षणक्षुब्धित्विनिर्वृत्तान्तरात्मा
 सदन्तर्गतस्था लयस्थानगामी ॥ ११४ ॥
 लयानन्दकाव्यो विसर्गापवर्गा
 विशालाक्षमर्गा कुलार्णः कुलार्णा ।
 सदा श्यामलश्रीर्भयानन्ददाता
 तथा त्राणगीता सदज्ञानदाता ॥ ११५ ॥
 तरोर्मूलवासी तरुस्थापदेशा
 सुरेशः सुरेशा सुखी खड्गिनीशा ।
 भयत्राणकर्त्री भयज्ञानदात्री
 जनानां मखस्थो मखानन्दभङ्गा ॥ ११६ ॥
 महासत्पथस्थो महासत्पथज्ञा

महाविन्दुमानो महाविन्दुमाना ।
 खगेन्द्रोपविष्टो विसर्गान्तरस्था
 विसर्गप्रविष्टो महाविन्दुनादा ॥ ११७ ॥
 सुधानन्दभक्तः सुधानन्दभक्तिः
 शिवानन्दसंस्थः शिवानन्दधात्री ।
 महावाहनाह्लादकारी सुवाहा
 गिरानन्दकारी हृदयानन्दकान्तिः ॥ ११८ ॥
 मतङ्गस्थदेवी मतङ्गविदेवी
 महाभक्तकृपः प्रवण्डातिभीमा ।
 तदेको मञ्जुवक्त्रपाणिः प्रवण्डा-
 खिलापस्थलस्थोऽविहन्तीगण्डी ॥ ११९ ॥
 शिखानन्दकर्ता शिखादेशवासा
 सुशाकशरी वेदयोगी युगञ्चा ।
 युगो योगकन्या शरण्यः शरण्या
 मुनिर्ज्ञानमान्धा सुधन्यः सुधन्या ॥ १२० ॥
 शशी वेदजन्या चयी कालवासा
 सकामः सकामा ह्यकामो ह्यकामा ।
 हृतीशो हृतीशा हटो हाटकस्था
 धनेशो धनेशा भकारोऽतितीग्मा ॥ १२१ ॥
 चलत्खल्लनस्थः चलत्खल्लनस्था
 किरातः किराती मितान्नः मितान्नी ।
 हृदत्खेचरेखो हृदत्खेचरी च
 महानागराजो महानागमाला ॥ १२२ ॥
 हकाराहसंज्ञाहृतो हारमात्रा
 महाकालनेमिमहापावर्ती च ।
 विपद्भङ्गकारी विपद्वाशनी च

सुखानन्ददाता महादुःखहन्त्री ॥ १२३ ॥
 सदा दुःखहन्ता सदा दुःखहन्त्री
 प्रभातार्कवर्णा प्रभातारुण्योः ।
 महापर्वतप्रेमभारोपपन्नो
 महादेवपत्नीयभावोपपन्ना ॥ १२४ ॥
 इत्येतत् कथितं नाथ ! महास्तोत्रं मनोरमम् ।
 सङ्गृह्णाम योगाङ्गैरष्टोत्तरसमन्वितम् ॥ १२५ ॥
 यः पठेत् प्रातरुत्थाय शुचिर्वा शुचिमानसः ।
 भक्त्या शान्तिमवाप्नोति अनायासेन योगिराट् ॥ १२६ ॥
 प्रत्यहं ध्यानमाकृत्य त्रिसन्ध्यं यः पठेत् शुचिः ।
 प्रणमासात् परमो योगी सत्यं सत्यं सुरेश्वर ! ॥ १२७ ॥
 अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिर्विनाशनम् ।
 अपमृत्वादिहरणं वारमेकं पठेत् यदि ॥ १२८ ॥
 पठित्वा ये हि गच्छन्ति विपत्काले महानिधि ।
 अनायासेन ते यान्ति महाधारे भयार्णवे ॥ १२९ ॥
 अकाले यः पठेन्नित्यं सुकालस्तत्कलाङ्गवेत् ॥ १३० ॥
 राजत्वहरणे चैव सुवृत्तिहरणादिके ।
 मामैकपठनादेव राजत्वं स लभेत् ध्रुवम् ॥ १३१ ॥
 विचरन्ति महावीराः स्वर्गं मर्त्यं रसातले ।
 गणेशतुल्यवाक्मनो महाक्रोधाः शरीरिणः ॥ १३२ ॥
 एतत् स्तोत्रप्रमादेन कीदृशुक्ता महीतले ।
 महानामस्त्रोत्रसारं धर्माधर्मनिरूपणम् ॥ १३३ ॥
 एकस्मात् सिद्धिर्दं काम्यं तथा परमसिद्धिदम् ।
 महाकुलकुण्डलिन्या भवान्याः साधने शुभे ॥ १३४ ॥
 अमेदामेदने चैव महापातकनाशने ।
 महाधोरतराकारे पठित्वा सिद्धिमाप्नुयात् ॥ १३५ ॥

पट्टचक्रस्तम्भं नाथ । प्रत्यहं यः करोति हि ।
मनोगतिस्तस्य हस्ते स शिवो न तु मानुषः ॥ १३६ ॥
योगाभ्यासं यः करोति न स्तवः पठ्यते यदि ।
योगभ्रष्टो भवेत् सिद्धिं कुलाचारविलङ्घनात् ॥ १३७ ॥
कुलीनाय प्रदातव्यः स्तव एष कुलेश्वर ! ।
कुलाचारं समाकृत्य ब्रह्मणाः च त्रिधादयः ॥
योगिनः प्रभवन्त्येव स्तोत्रपाठात् सदाऽमराः ॥ १३८ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महात्मसंहोत्रे सिद्धमन्त्रप्रकरणे पट्टचक्रप्रदेशे
रुद्र-पाणिनीयं भैरव-मन्त्रोपनिषत् चण्डोत्तरचण्डनामसंहोत्रं नाम
विंशत्यधिकः पटलः ॥ ३३ ॥

तिचत्वारिंशः पटलः ।

आनन्दभैरव उवाच —

वद काले ! रहस्यं मे मया सर्वज्ञ विष्णुतम् ।
महाविषं कालकूटं पोत्वा देवादिरक्षणाय ॥ १ ॥
कण्ठस्था देवताः सर्वा भस्मीभूताः सुसम्भृताः ।
महाविषज्वालाया च मम देहस्य देवताः ॥ २ ॥
कौशल्यानिरताः सर्वे प्राययन्ते निरन्तरम् ।
पट्टचक्रभेदकयन्मममृतश्रवणादिकम् ॥ ३ ॥
कथित्वा मम सन्तोषं कुरु कल्याणि ! ब्रह्मे ! ।
अमृतानन्दजलधौ सुधाभिषिक्तविग्रहम् ॥
कृत्वा कथय शीघ्रं मे चायुषं परिवहेय ॥ ४ ॥

आनन्दभैरव उवाच —

निगूढार्थं महाकाल ! कालेश ! जगदीश्वर ! ।
भैरवानन्दनिचय ! कालकूटनिधिवर्ण ! ॥ ५ ॥

इदानीं शृणु योगार्थं मयि संयोगमेव च ।
श्रुत्वा वै तत्किंयाकार्यं नरो योगीश्वरो भवेत् ॥ ६ ॥

योगरहस्यम् ।—

ममोद्भवः स्वचित्ते च सर्वोकारविवर्जिते ।
भ्रूमध्ये सर्वदेहे च स्थापयित्वा च मां नरः ॥ ७ ॥
भाव्यते चापरिच्छिन्नं ब्रह्मविष्णुशिवान्तकम् ।
मम रूपं महाकाल ! सत्त्वरजस्तमोवृतम् ॥ ८ ॥

रजः केवलयोगिनं शरीरं नापि तिष्ठति ।
तथा केवलयोगिनं तममा नापि तिष्ठति ॥ ९ ॥
तथा केवलमत्त्वेन कुतो देहो प्रतिष्ठति ।

अतस्तिगुणयोगिनं धारयामि नवाङ्ककम् ॥ १० ॥
शनैः शनैर्विजितव्याः सत्त्वरजस्तमोगुणाः ।
आदौ जित्वा रजोधर्मं पश्चान्नामममेव च ॥ ११ ॥
सर्वशेषे सत्त्वगुणं नरो योगीश्वरो भवेत् ।

गुणवान् ज्ञानवान् वाग्मी सुखी धर्मी जितेन्द्रियः ॥ १२ ॥
शुद्धनिर्मलसत्त्वन्तु गुणमाश्रित्य मोक्षभाक् ।

सदाऽऽवृतं सत्त्वगुणैः पुरुषं काल एव च ॥ १३ ॥
पश्यतीह न कदाचित् जराश्रुत्यविवर्जितम् ।
तं जन परमं शान्तं निर्मलं हितवर्जितम् ॥ १४ ॥
सर्वेत्यागिनमात्मानं कालः सर्वत्र रक्षति ।

जले वा पर्वते वाऽपि महारण्ये रणस्थले ॥ १५ ॥
भूगर्त्तनिनये भीते संहारे दृष्टविग्रहे ।

स तिष्ठति महायोगी मर्त्यं सत्यं कुलेश्वर ! ॥ १६ ॥
महायोगं शृणु प्राण-वज्र ! श्रोनिकेतन ! ।

योगार्थं परमं ब्रह्म योगार्थं परमं तपः ॥ १७ ॥
ये जानन्ति महायोगं म्रियन्ते न च ते नराः ।

कृत्वा कृत्वा पण्डितस्य साधनं कृत्वा साधनम् ॥ १८ ॥
 ततः कुर्यान्मूलपत्र-कुण्डलीपरिचालनम् ।
 मुहुर्मुहुर्बालनेन नरो योगीश्वरो भवेत् ॥ १९ ॥
 एकात्मनिर्मले देशे दुर्भिक्षादिविवर्जिते ।
 बहुकामासनं योगी योगमात्रे परा भवेत् ॥ २० ॥
 पद्मासनं सदा कुर्यात् बहुपद्मासनं तथा ।
 महापद्मासनं कृत्वा तथा चालनमञ्जनम् ॥ २१ ॥
 तत्पश्चात् स्वास्तिकाख्यं बहुस्वास्तिकमेव च ।
 महास्वास्तिकमाकृत्य विशुद्धं वशमागयेत् ॥ २२ ॥
 भद्रासनं बहुभद्रासनं कुर्यात् क्रमेण तु ।
 महाभद्रासनं कृत्वा कामुकान्नमाश्रयेत् ॥ २३ ॥
 बहुकामिकमेवं हि महाकामिकमेव च ।
 योगाभ्यासे सदा कुर्यान्मन्त्रसिद्धादिकर्मणि ॥ २४ ॥
 चक्रासनं सदा योगी योगसाधनकर्मणि ।
 बहुचक्रासनं नाम महाचक्रासनं तथा ॥ २५ ॥
 कृत्वा पुनः प्रकृत्यं बहुयोगेश्वरासनम् ।
 योगेश्वरासनं कृत्वा महायोगेश्वरासनम् ॥ २६ ॥
 वीरासनं ततः कुर्यान्महावीरासनं तथा ।
 बहुवीरासनं कृत्वा नरो योगीश्वरो भवेत् ॥ २७ ॥
 ततः कुर्यान्महाकाल ! बहुकुटुमासनम् ।
 महाकुटुमासनं केवलं कुटुमासनम् ॥ २८ ॥
 मयूरासनमेवं हि महामयूरमेव च ।
 बहुमयूरमाकृत्य नरो योगेश्वरो भवेत् ॥ २९ ॥
 एतत्सर्वं प्रकृत्यं विचार्य सुमनःप्रिय ! ।
 अभिप्रेतप्रकरणे आसनादिप्रकाशकम् ॥ ३० ॥
 कथितं विप्रैरेण इदानीं शृणु षट्क्रमम् ॥ ३१ ॥

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ।
 ततः पराशिवः शम्भो ! षट्प्रकाशकाः ॥ ३२ ॥
 एतेषां षड्गुणानन्द-शक्तयः परदेवताः ।
 षट्चक्रभेदनरता महाविद्याऽधिदेवताः ॥ ३३ ॥
 एतेषां स्तवनं कुर्यात् परदेवसमन्वितम् ।
 एतत्प्रकारकरणे यच्च प्रत्यहमाश्रयः ॥ ३४ ॥
 क्रियानिविष्टः सर्वत्र भावनाग्रहकपट्टकः ।
 स पश्यति जगन्नाथं कमलोरुगतं हरिम् ॥ ३५ ॥
 आदौ हरिर्दशमश्च कारयत्येव कुण्डली ।
 ततो रुद्रश्च संज्ञाया लाकिन्याः शुभदर्शनम् ॥ ३६ ॥
 सर्वेषां क्रमतो नाथ ! दर्शनं प्राप्यते नरैः ।
 शनैः शनैर्महाकाल ! कैलासदर्शनं भवेत् ॥ ३७ ॥
 क्रमेण सर्वसिद्धिः स्नादष्टाङ्गयोगसाधनात् ।
 षष्टाङ्गसाधने काले यद्व्यत् कर्म करोति हि ॥ ३८ ॥
 तत्सर्वं परियत्नेन शृणु सादरपूर्वकम् ।
 तत्क्रियादिकर्माख्यं शीघ्रं योगी भविष्यति ॥ ३९ ॥
 इति श्रीब्रह्मसंहितासंहितायां रुद्रयामले षट्प्रकाशकादि
 भेद-भेदबोधवाक्ये चतुष्टवारिंशः पटलः ॥ ४० ॥

चतुष्टवारिंशः पटलः ।

आनन्दभैरव्युवाच ।—

अथ कामातुराणाञ्च कामनिर्माणहेतुना ।
 कथयामि महाकाल ! यत् कृत्वा कामिनी वशे ॥ १ ॥
 तत्प्रकारं प्रवक्ष्यामि योगसाधनहेतुना ।
 मुखासनं समाकृत्य ऊर्ध्वं पद्मासनं चरेत् ॥ २ ॥

विसर्गापवर्गाश्रयाणोज्ज्वलत्वात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ २८ ॥
 महापञ्चमत्वात्सहामोदकत्वात्
 महाकौलिकत्वादसञ्चारणत्वात् ।
 कुलप्रेमभावक्रियानिबलत्वात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ २९ ॥
 रसा सिद्धिदात्री शिवानन्दकर्त्री
 महामैथुनानन्दसम्प्रेदनत्वात् ।
 सुखाश्वासतत्त्वात्तपःप्राणरचा
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३० ॥
 गलत्प्रेमभावा कुलज्ञानतत्त्वात्
 प्रिया श्रीः क्षपा त्वं भवाधारमुक्तिः ।
 महैश्वर्यहेतोर्महाराजकन्या
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३१ ॥
 महामोक्षविद्या महानिर्मलत्वात्
 प्रभा पञ्चभूतस्य सिद्धिप्रिया च ।
 महानादबिन्दुप्रयासाभिरामा
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३२ ॥
 महाविद्रुमाकारवर्णाभिरामा
 कुलाङ्गादसुखादिसंसाधनत्वात् ।
 महाद्राज्यविद्याधनैः सहितत्वात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३३ ॥
 शिवत्वं शुभत्वं महाशैलकन्ये !
 प्रियत्वं परत्वं महापावनत्वम् ।
 समाधेहि तत्त्वादनेकान्तकत्वात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३४ ॥

महश्चेतनादानकात् त्वमेका
 ह्यसंख्या मनीनां मनोयोगमुखा ।
 विरोधापहन्ती रिपुप्राणहन्ती
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३५ ॥
 चतुर्विंशतिकोधतत्त्वानुकूले !
 वियदखण्डचण्डाकुले कीलसंस्था ।
 सदा मां प्रपातु प्रचण्डार्कवर्णा
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३६ ॥
 शुभा कामधेनुस्वरूपा स्वदेहे
 सदा नन्ददा श्रद्धया चारुवर्णा ।
 हिमाशुप्रभाकोटिवर्णा ह्यपूर्णा
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३७ ॥
 महाकामवीजान्वितं खण्डयन्ती
 महादोषजालं शनैरावहन्ती ।
 शिवा भद्रकाली स्थिरानन्दमाला
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३८ ॥
 हरन्ती विषाक्षं वहन्ती फलाब्धं
 रटन्ती विलोला भ्रमन्ती जपन्ती ।
 श्रियः पालनी पालिका बालिकत्वात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ३९ ॥
 सदानन्दहेतोः सदानन्ददात्री
 पदाश्वोजमध्ये मनोयोगकाले ।
 परा सेव्यते कामसञ्चालनत्वात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४० ॥
 चित्तिचोभनाशाय सिद्धादिविद्या
 कुलाख्याऽखिलाख्याऽऽनना सूक्ष्मध्या ।

प्रयत्नं करोषि क्षयानन्ददानात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४१ ॥
 महाधैर्यमाहृत्य जंजयते येः
 तवाद्याभिधानानि कालं ! प्रभाते ।
 तदैवापि काले ददासीह सिद्धिं
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४२ ॥
 चिरं स्यापयन्ती चिरं भासयन्ती
 त्वमाद्या गुरुणां कुलानन्दविद्ये ! ।
 स्वधाकारतुष्टा कला वज्रजाया
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४३ ॥
 सुरानन्दकाले फलोद्भूतचिह्ना
 चित्तमध्यदेशे महासिद्धिदात्री ।
 त्रिभिन्नाधिभिन्ना महारुद्रविद्ये !
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४४ ॥
 महापूर्वि ! कात्यायनि ! क्रोधमूले !
 विवेकादिकं धर्मेमादौ ददासि ।
 द्रयाणां सुराणां सुता रक्षणाय
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४५ ॥
 विशुद्धस्फुटत्वाग्नाकीतुक्त्वात्
 तनुष्यानमोहादनन्ता जनत्वात् ।
 कुलारक्षणात्मा महालक्षणात्मा
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४६ ॥
 दहन्ती रिपूणां कुलच्छत्रदेशं
 सदा ज्ञानगम्याखिलानां जनानाम् ।
 समानन्ददेशं सदा पालय श्रीः
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४७ ॥

चतुर्थीश्रमस्या शिवे ! पाहि रुद्रे !
 महोपप्रतापे ! महारौद्रे ! भद्रे ! ।
 महापातकादिक्षयत्वानृतत्वात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४८ ॥
 महावायुवश्ये ! महाज्ञानवश्ये !
 महातन्त्रजाप्यादिसिद्धिप्रसिद्धे ! ।
 लयं देहि वाह्याऽनिलाऽऽघातनत्वात्
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ४९ ॥
 न जानाति किंवाऽमरो वापि विष्णु-
 महाकीलिको वा न जानाति पूजाम् ।
 कुलं सेवन्त्यस्तवेन्द्रादिपाठं
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ५० ॥
 मदीयं प्रलीभ्यं महाभद्रकालि !
 प्रकाशेन कर्तुं समर्था भव त्वम् ।
 पदाब्जे च हन्तुं महापापसर्गे !
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ५१ ॥
 बहन्ती कपालं खलन्ती महार्थं
 महाईममालाऽमलाकाशपात्रे ।
 शिवा त्वरूपा च सुवैश्वा नरेषु
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ५२ ॥
 प्रचण्डा प्रसन्ना भवन्तीमहेतो-
 र्विवादादिघाताय शान्तिः प्रतुष्टिः ।
 कियत्कालसंख्या प्रसन्नान्तरात्मा
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ५३ ॥
 महावायुपाना क्रियामोचकाले
 कुलज्ञानदानार्थिनी रूपिणी त्वम् ।

प्रभुत्वं विधेहि तमे ! कामकर्त्री
 त्वमेका परं ब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥ ५४ ॥
 यदि श्रीवराद्ये ममाख्या समिद्धिं
 विदेहीति वित्ते समाधाय भक्तः ।
 समाप्नोति शीघ्रं सदा प्रार्थ्यते येः
 सदा पश्यते वा मुदा वारमेकम् ॥ ५५ ॥
 महाकालशम्भो ! महाज्ञानसिद्धः
 सदा कालवश्यः पठेदेकचित्तः ।
 महाभक्तिभावं लभेद्भक्त्यभक्तिं
 महादेवभाक्तं त्रिकालेन योगम् ॥ ५६ ॥
 मणौ पीठमध्ये महाब्रह्मकान्ता
 महालाकिनीकुण्डलं भावयन्ती ।
 महापुण्यलाभं स्तवं ब्रह्मभारं
 महाकान्तलाभाय पुण्याय सिद्धे ॥ ५७ ॥
 महाकाल ! रुद्राणि ! कृष्णे ! प्रपूज्ये !
 तवानन्दमूर्त्तिप्रकाशाय कुर्यात् ।

* * *

किलानन्दमाकृत्य संपूज्यते येः ॥ ५८ ॥
 महादेवि ! चण्डे ! तव ध्याननिष्ठः
 महामोक्षभावं समाप्नोति शीघ्रम् ।

* * *

स एको महाकालरूपो क्षिती स्यात् ॥ ५९ ॥

इति श्रीरुद्रयामले सत्तरतमो महातन्त्राहोपमे विष्णुमन्त्रप्रकरणे षट्षष्टमोऽध्यायः
 भैरव-भैरवोपादे सप्तचत्वारिंशः पटलः ॥ ४० ॥

अष्टचत्वारिंशः पटलः ।

श्रीभानन्दभैरव्युवाच ।—

शृणु केलामनायाच ! चक्रमण्डलसंस्थितिम् ।
 षट्चक्रमेदमाहात्म्यं सावधानोऽवधारय ॥ १ ॥
 अष्टप्रकाशमिदं मन्त्रं मणिपूरविभेदनम् ।
 अष्टैश्वर्यसाधनाय जीवन्मुक्तापदाय च ॥ २ ॥
 कथयामि महाकाल ! यजन्नात्मा योगिनोऽमराः ।
 क्रियासाधनमात्रेण केन योगिन एव हि ? ॥
 साधनादेव सर्वज्ञः सर्वार्थज्ञानवान् भवेत् ॥ ३ ॥
 रुद्राणौमहितं रुद्रं ध्यात्वा संपूज्य संजपेत् ॥ ४ ॥
 अथ वक्ष्ये महामन्त्रं पूजाप्रकरणं तथा ।
 मणिपूरे स्थितो मन्त्री रुद्राणीयजनं चरेत् ॥ ५ ॥

रुद्राणां रुद्रस्य च मन्त्रोच्चारः ।—

सम्प्रति मन्त्रोच्चारं करोमि कालकूटप ! ।
 प्रणवं पूर्वमुच्चार्य नमः शब्दं ततो वदेत् ॥ ६ ॥
 ते शब्दान्ते समुद्भूत्य रुद्रशब्दं ततः परम् ।
 रूपिणे पदमुद्भूत्य रुद्राणौमन्त्रमीरितम् ॥ ७ ॥
 ततो महारुद्रमन्त्रं वक्ष्यामि तत्त्वतः शृणु ।
 प्रणवान्ते नमः शब्दं ते महाशब्दमुच्चरेत् ॥ ८ ॥
 रुद्राय पदमुद्भूत्य महारुद्रमनुः स्मृतः ।
 ततोऽन्यकालरूपेण ! रुद्राणौमन्त्रमाशृणु ॥ ९ ॥
 छट्टिफान्तेः सर्वधर्मेराद्यन्ते पुटितं मनोः ।
 सर्वशेषे वज्रिजाया महामन्त्रोत्तमोत्तमः ॥ १० ॥
 अप्य जापनमात्रेण षट्पञ्चसाधनं जयी ।
 एवंप्रकारं रुद्रस्य चाथवाऽन्यप्रकारकम् ॥ ११ ॥
 रुद्राणां विविधं मन्त्रं कोटितन्त्रे विनिर्णयम् ।

मणिपूरे सदा ध्यायेद्योगसाधनहेतुना ॥ १२ ॥
 रुद्राणीरुद्रयोः पूजाप्रकरणम् ।—
 सर्वत्र मानसं कार्यं ध्यानपूजाविधानकम् ।
 प्रासादाख्यातिमनुभिर्मृत्युञ्जयादिभिस्तथा ॥ १३ ॥
 चैतन्यं कारयेत् शीघ्रं मणिपूरस्थदेवयोः ।
 तत्त्वं वक्ष्ये महेशस्य परमात्मानमोक्षरम् ॥ १४ ॥
 प्रासादाख्यं महामन्त्रं त्रेलाक्षफलसिद्धिदम् ।
 सान्तमोक्षारसंयुक्तं नाटविन्दुविभूषितम् ॥ १५ ॥
 प्रासादाख्यो मनुः प्रोक्तो भजतां कामदो मणिः ।
 प्रणवं पूर्वमन्त्रार्थं स्वाहान्तं जपेत् यदि ॥
 स्तब्धनादीनि कर्माणि स करोति न संशयः ॥ १६ ॥
 अथवा मृत्युजितारं महामन्त्रं महामन्त्रम् ।
 जपेन्मानमजापेन तज्जाप्यं प्राणरक्तकम् ॥ १७ ॥
 तारं स्थिरा सकर्णन्दुर्भृगुः सर्गसमन्वितः ॥ १८ ॥
 त्र्यक्षरात्मा निगदितो मन्त्रो मृत्युञ्जयात्मकः ।
 अथवाऽन्यप्रकरणे जपेन्मृत्युञ्जयात्मकम् ॥ १९ ॥
 मृत्युञ्जयं समुद्रतः पालय हितयं ततः ।
 मृत्युञ्जयं समुद्रतः पुनरेव विलोमतः ॥ २० ॥
 हादशाक्षरमन्त्रोऽयं मृत्युञ्जयाभिधोऽपरः ।
 ध्यानं पूजा तथा न्यासं शृणु वक्ष्यामि शङ्कर ! ॥ २१ ॥
 रुद्रमन्त्रेण पुटितं योजयेन्मृत्युहारणम् ।
 तथाहि रुद्रकान्ताया मन्त्रेण पुटितं शिवम् ॥ २२ ॥
 जपित्वा पूजयित्वा च नरो गोप्ता भवेदशी ।
 प्रातःकृत्यादिकं कृत्वा हविष्याशो जितेन्द्रियः ॥ २३ ॥
 अनिवाधानपरो विधिसेवापरायण ।
 खानमन्त्रादिकं कृत्वा आसनादिकमाश्रयेत् ॥ २४ ॥

समाप्य चासनं सर्वं पौनवस्त्रे पिधाय च ।
 अथवा शुक्लवस्त्रे हे परिधाय मनोहरे ॥ २५ ॥
 कोमलाद्यासनं गत्वा प्रक्षाल्य पादयुग्मकम् ।
 द्विराचम्य विधानेन पूजार्थं स्निग्धकासनं ॥ २६ ॥
 वीरासने तथा पद्मासने योन्यासने तथा ।
 उपविश्य निर्मलात्मा पूजामार्गपरो भवेत् ॥ २७ ॥
 सर्वाणि भोग्यद्रव्याणि मनसा कल्पितानि च ।
 तदलाभे मलाभे वा मनःकल्पितशोधनम् ॥ २८ ॥
 करणीयं सर्वदेव निजवाह्योऽपि चालयेत् ।
 यथालभ्यानि द्रव्याणि सन्तोष्य तत्र योजयेत् ॥ २९ ॥
 ततः कुर्याद्विषयं प्राणायामं मनोरमम् ।
 चतुःषष्टिमात्रया वा तथा षोडशमात्रया ॥ ३० ॥
 तद्वाटशमात्रया वा संख्यया वायुमाश्रयेत् ।
 प्राणायामं समाप्याथ रुद्रन्यासं समाचरेत् ॥ ३१ ॥
 योऽकण्ठादि महावीरन्यासं कुर्यात् प्रयत्नतः ।
 रुद्रन्यासं प्रवक्ष्यामि मनुयोगादिमिदये ॥ ३२ ॥
 एतस्यासादिकरणे नरो रुद्रममो भवेत् ।
 सदा कुर्यान्महान्यासं सर्वासिद्धिप्रकाशनात् ॥ ३३ ॥
 शक्तिहीनं शक्तियुक्तं महान्यासं प्रकीर्त्तयेत् ।
 शक्तियुक्तं समाकृत्य महाशक्तो भवेदली ॥ ३४ ॥
 शक्तिहीनं तथा कार्यं सर्वविघ्नविनाशनात् ।
 मातृकापञ्चक्रे तु मातृकावर्णसंयुतम् ॥ ३५ ॥
 मातृकापुटं तन्मन्त्रं क्वा मन्त्रेण संपुटम् ।
 कृत्वा मन्त्रो न्यायजालं सावधानेन कारयेत् ॥ ३६ ॥
 विक्रमो निहत्यः स्यात् तं दृष्ट्वा यान्ति शत्रवः ।
 मौनो भूत्वा महाकृत्य कुलचक्रस्य भेदनम् ॥ ३७ ॥

मणिपूरे स्थितो भूत्वा महातेजोमयी भवेत् ।
 तेषां नाम प्रवक्ष्यामि पञ्चाशदेकसंख्यया ॥ ३८ ॥
 रुद्रश्च एकपञ्चाशन्नामानि ।—
 पञ्चाशदेकशक्तौनां तथा नाम शृणु प्रभो ! ।
 सर्वेषामभिधानार्थमौशाय नम उच्यते ॥ ३९ ॥
 एकैकं मातृकावर्णं नाम्न भाव्ये नियोजयेत् ।
 शक्तियुक्तं यदा नाम ईशान्तं सन्त्यजेत्तदा ॥ ४० ॥
 भेदनशक्तियुक्तस्तु न्यासं कुर्यान्महासतिः ।
 कुयासनं सिद्धिंताखिलाजिनकुशोत्तरम् ॥ ४१ ॥
 बहुकुमासनं योगी न्यासजालं समाचरेत् ।
 अथवा होपिचमादि-कोमलाद्यासनेऽपि वा ॥ ४२ ॥
 योगाभ्यासी न्यासजालं कृत्वा सारमयी भवेत् ।
 भद्रकालोद्यहे स्थित्वा ये कुर्वन्ति निरन्तरम् ॥
 महान्यासं महादेव ! तत्क्षणदमरो भवेत् ॥ ४३ ॥
 आयुरारोग्यसम्पत्तिं सस्याप्नोति महत् श्रियम् ॥ ४४ ॥
 समायाति मम स्थाने न्यासयोगप्रसादतः ।
 न्यासधारणयोगेन मणिपूरेऽपि यो भवेत् ।
 आदौ तत्त्वान्तरं पश्चात् यथाशक्त्याभिधानकम् ॥ ४५ ॥
 श्रीकण्ठबाण्यनन्तश्च सूक्ष्मा विमूर्तिरेव च ।
 अमरेशोऽईनारीशो भावभूतिस्ततः परम् ॥ ४६ ॥
 अतिशोभः स्यात्केशो हरो भ्रिण्डीश एव च ।
 भौतिकः सद्योजातथाप्यनुग्रहेश्वरस्तथा ॥ ४७ ॥
 अक्रूरोऽपि महासिनो निर्जरदिश षोडश ।
 एते देवा महारुद्र ! षोडशस्वरविग्रहाः ॥ ४८ ॥
 क्रोशोश्चापि चण्डेशः पञ्चान्तकः शिवोत्तमः ।
 एकरुद्रस्तथा कूर्म एकनेत्रेश्वरस्ततः ॥ ४९ ॥

चतुराननोऽजेशश्च सर्वः सोमेश एव च ।
 लाङ्गलोशो दारुकेशोऽईनारीश्वर एव च ।
 वाणीशश्च भुजङ्गेशः पिनाकीशस्ततः परम् ॥ ५० ॥
 खड्गेशः सुरकेशश्च खेतो भूखीश एव च ।
 नकुलोशः शिवेशश्च सख्यर्त्तकेश एव च ॥ ५१ ॥
 एते रुद्राः समाख्याताः सर्वकाले कुलेश्वर ! ।
 यश्च नाम्नद्यान्तभागे ईशशब्दो न विद्यते ॥ ५२ ॥
 यदा न्यासं प्रकुर्वीत तत्कालेऽपीशयोजनम् ।
 अथवा रुद्रशक्त्या च तथा रुद्रेण संपुटम् ॥ ५३ ॥
 निजमन्त्रेण वा नाथ ! पुटितं मातृकास्थले ।
 शक्त्या च प्रथमं कृत्वा संसारं सन्तरेत् क्षणात् ॥ ५४ ॥
 रुद्राणोनामानि ।—
 तत्प्रकारं शृणु प्राण-नाथ ! शङ्कर ! वल्लभ ! ।
 पूर्णोदरो च गिरिजा शाल्मली तदनन्तरम् ॥ ५५ ॥
 लोलाक्षो वर्चुनाक्षो च दीर्घघोणा ततः परम् ।
 सुदीर्घमुखी गोमुखी दीर्घजिह्वा ततः परम् ॥ ५६ ॥
 कुण्डोदरो बोर्धुमुखी तथा विज्जतमुख्यपि ।
 ज्वालामुखी वज्रमुखी लोलजिह्वा ततः परम् ॥ ५७ ॥
 विद्यामुखी तथा चात्र एताश्च स्वरशक्तयः ।
 काद्याणेशक्तिविद्याश्च वक्ष्यामि पर्वतेश्वर ! ॥ ५८ ॥
 महाकालोऽस्त्रस्त्रोर्महालक्ष्म्यास्ततः परम् ।
 गौरी त्रैलोक्यविद्या च मन्त्रशक्तिस्ततः परम् ॥ ५९ ॥
 आत्मशक्तिर्मृतमाता लम्बोदरो ततः परम् ।
 द्वाविणी नागरी भूयः खेचरी चापि मञ्जरी ॥ ६० ॥
 रूपिणी विवनी पश्चात् काकोदरी च पूतना ।
 भद्रकाली योगिनी च शङ्खिनी गर्जिनी तथा ॥ ६१ ॥

कालरात्रिः कुङ्जिका च कपर्दिनी ततः परम् ।
 वज्रा जया ततो नाथ ! सुमुखेऽथैपि प्रभो ! ॥ ६२ ॥
 रिवती माधवी चैव वारुणी वायवी तथा ।
 प्रक्षोविदारिणी चैव सुमङ्गलक्ष्माय प्रभो ! ॥ ६३ ॥
 व्यापिनी चैव माया च रुद्राङ्गुषीठदेवताः ।
 सर्वाभरणसंयुक्ताः सिन्दूरारुणविग्रहाः ॥ ६४ ॥
 धूतशूलकपालादि-बाणशक्तिप्रखेटकाः ।
 महावराभयकरा नित्याः सर्वस्ववाहनाः ॥ ६५ ॥
 श्रीकण्ठाख्या महारुद्रा धृतशूलकपालकाः ।
 खड्गखेटकशक्तिषु गदामुषलधारकाः ॥ ६६ ॥
 नानास्त्रधारका नित्या बभूवुः कोटिसुन्दराः ।
 रक्तचन्दनदिग्भाङ्गाः पञ्चचूडधराः पराः ॥ ६७ ॥
 रक्तोत्पलमङ्गमालाऽलङ्कारकरपङ्कजाः ।
 पीठन्यासं ततः कुर्यात् मम तन्त्रानुसारतः ॥ ६८ ॥
 सर्वत्र मूलपुटितमथवा वर्णसंपुटम् ।
 कृत्वा पीठन्यासकार्यं विधानेन वदामि तत् ॥ ६९ ॥
 श्रीं सं ह्यन्ताय नमः श्रीं हृदये च ततः परम् ॥ ७० ॥
 श्रीं श्रीं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने ततः ।
 नमः पदं समुच्चार्य चान्ते च हृदये प्रभो ॥ ७१ ॥
 श्रीं उं सोममण्डलाय षोडशकलात्मने नमः ।
 सर्वत्र हृदये कार्यं पीठन्यासं मनोऽलयम् ॥ ७२ ॥
 श्रीं मं वज्रमण्डलाय दशकलात्मने नमः ।
 श्रीं सं सत्त्वाय नमः श्रीं रं रजसे नमः ॥ ७३ ॥
 श्रीं तं तमसे नमः पूर्वादिकेशरेषु च ।
 श्रीं श्रीं आत्मने नमः श्रीं सर्वव्यापिने नमः ॥ ७४ ॥

श्रीं श्रीं अन्तरात्मने च श्रीं मनोन्मन्ये नमः ।
 तदुपरि ततो वदेत् नमोऽन्ते शून्यवासिने ॥ ७५ ॥
 श्रीं पं परमात्मने च नमोऽन्ते कालरूपिणे ।
 श्रीं ज्ञीं ज्ञानात्मने चान्ते नमोऽन्ते वर्णवासिने ॥ ७६ ॥
 पीठशक्तेस्ततो न्यासं कुर्यात् साधकयोगिराट् ।
 हृत्पद्मस्यापि पूर्वादि-केशरेषु च संन्यसेत् ॥ ७७ ॥
 श्रीं वामायै नमः चान्ते नमः शब्दं पुनर्वदेत् ।
 श्रीं सर्वभूतदमन्ये नमः शब्दं समाचरेत् ॥ ७८ ॥
 एता विन्यस्य देवेश ! मध्ये विन्यासमाचरेत् ।
 हृत्पद्मस्य कर्णिकायां कृत्वा भावनमाचरेत् ॥ ७९ ॥
 श्रीं नमो भगवतेऽन्ते सकलपदमुच्चरेत् ।
 गुणाय शक्तियुक्ताय अनन्ताय पदं ततः ॥ ८० ॥
 योगपीठाय नारद ऋषिरस्य प्रकीर्तितः ।
 महेश्वरमुक्त्वा ज्ञात्वा यः साक्षात्तपसा मनुम् ॥ ८१ ॥
 संसाधयति शुद्धात्मा स तस्य ऋषिरीरितः ।
 गुरुत्वात्मस्तके चास्य समस्तः परिकीर्तितः ॥ ८२ ॥
 सर्वप्रां मन्त्रतत्त्वानां ह्यदनाच्छन्द इष्यते ।
 अक्षरत्वात् पदत्वाच्च मुखच्छन्दः समीरितम् ॥ ८३ ॥
 सर्वेषामेव जन्तूनां भाषणात् प्रबलात्तया ।
 हृदयाभोजमध्यस्था देवता तत्र तां न्यसेत् ॥ ८४ ॥
 ऋषिच्छन्दोऽपरिज्ञानाच्च मन्त्रफलभाग् भवेत् ।
 दीर्घस्य याति मन्त्राणां विनिर्धोगमजानताम् ॥ ८५ ॥
 न्यसेन्मूर्ध्नि ऋषिन्यासं हृन्दीन्यासं मुखाम्बुजम् ।
 देवतान्यासमाकुर्यात् हृदयाभोरुहे सुधीः ॥ ८६ ॥
 मूले गुह्ये वीजन्यासं शक्तिन्यासन्तु पादयोः ।
 सर्वाङ्गे कीलकन्यासमाचरेत् यत्नतः शुचिः ॥ ८७ ॥

शिवशक्त्यात्मकन्यासं शिरस्त्रेव समाचरेत् ।
 शिरसि प्राणरत्नाय विष्णवे ऋषये नमः ॥ ८८ ॥
 मुखे पंक्तिच्छन्दसे वै वं नमः शब्दमुच्चरेत् ।
 हृदि च महारुद्राय शक्तियुक्ताय संबदेत् ॥ ८९ ॥
 देवतायै नमः शब्दं करन्यासं ततश्चरेत् ।
 ततोऽङ्गन्यासमाकृत्य ध्यानं कुर्यात् प्रथमतः ॥ ९० ॥
 वराभयकरं दिव्यं पद्ममेकं विकस्वरम् ॥ ९१ ॥
 एवं ध्यात्वा मानसैश्च संपूज्यार्थविधिं चरेत् ।
 कृत्वा चैव रुद्रमन्त्रेण पीठपूजां समाचरेत् ॥ ९२ ॥
 वामा ज्येष्ठा तथा बौद्धी काली कलपदादिका ।
 विकरणक्षरा प्रोक्ता बलविकरण्यादि च ॥ ९३ ॥
 बलप्रमथनो पश्चात् सर्वभूतदमन्यथ ।
 मनोन्मनीति संप्रोक्ताः शिवश्च पीठशक्तयः ॥ ९४ ॥
 पूजयेन्नन्दपुष्टाद्यैः पीठशक्तीः क्रमेण तु ।
 प्रणवादि नमोऽन्तेन पूजा कार्या विधानतः ॥ ९५ ॥
 पुनर्ध्यात्वा च पादार्च्यैरावाह्यं परिपूजयेत् ।
 पादमर्च्यमाचमनीयं स्नानीयं पुनराचमम् ॥ ९६ ॥
 गन्धपुष्पविवलदलैः पूर्वोत्तरपश्चिमयेत् ।
 वं हृदयाय नम इत्यादि सङ्कल्पपूजनम् ॥ ९७ ॥
 मध्यचतुर्दिक्षु चैवं शेषे वारहयं वदेत् ।
 इन्द्रादीन् लोकपालांश्च पूजयित्वा ततोऽर्चयेत् ॥ ९८ ॥
 वज्रादींश्च महाकालं धूम्रदीपैर्निवेदयेत् ।
 नेत्रेभ्यं वन्दनं कृत्वा पानार्थं जलदानकम् ॥ ९९ ॥
 शरीरशोधनं कृत्वा प्राणायामं ततश्चरेत् ।
 जपेत् शतत्रयं मन्त्रं साधकः शुद्धमानसः ॥ १०० ॥
 अष्टोत्तरं योजयित्वा गजान्तकसहस्रकम् ।

अथवाऽष्टोत्तरशतं जप्त्वा समर्पणं चरेत् ॥ १०१ ॥
 प्राणायामत्रयं कुर्यान्नृजमन्त्रश्च सिद्धये ।
 ततः प्रणाममाकुर्यात् शक्तिचेतन्यहेतुना ॥ १०२ ॥
 “नमो रुद्राय देवाय कोटिसूर्यन्दमूर्तये ।
 सर्वाय ज्ञानदात्रे च नमस्ते शूलधारिणे ॥ १०३ ॥
 नमस्ते कालरुद्राय कालाय वेदरूपिणे ।
 वेदमार्गदर्शकाय शत्रुसंघकारिणे ॥ १०४ ॥
 रुद्राय शक्तियुक्ताय शङ्कराय नमो नमः ।
 चतुर्भुजाय देवाय महाकायस्वरूपिणे ॥ १०५ ॥
 वरपद्मशूलखड्गधारिणे च नमो नमः ।”
 रुद्रशक्त्यर्चनं कृत्वा महारुद्रेण संयुतम् ॥
 मणिपूरं दृष्ट्वा याति सत्यं सत्यं कुलेश्वर ! ॥ १०६ ॥
 शक्त्यर्चनविधिं वक्ष्ये मूलमन्त्रेण पूजनम् ।
 सर्वत्र कारयेन्मन्त्रो अष्टैश्वर्यजयाय च ॥ १०७ ॥
 ऋथादिन्यासः ।—
 आदौ ऋषिन्यासकार्यं वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ॥ १०८ ॥
 शिरसौ च रुद्रशक्तिर्महाविष्णुपदं ततः ।
 ऋषये नम उच्चार्य मुखे हस्तं नियोजयेत् ॥ १०९ ॥
 पंक्तिच्छन्दसे नमश्च हृदि हस्तं नियोजयेत् ।
 महारुद्राणीति पदं लाङ्गिनी-पदमेव च ॥ ११० ॥
 त्रिशक्त्यन्ते महाविद्या-देवतायै नमस्ततः ।
 शुद्धे श्रीं पदमुच्चार्य निजबीजाय ते नमः ॥ १११ ॥
 सर्वाङ्गे सकलायेव वज्राय कीलकाय च ।
 नमः पदं सप्तस्वार्थं ऋथादिन्यासमेव च ॥ ११२ ॥
 रुद्रवत् सकलं कार्यं कराङ्गन्यासकर्मणि ।
 आदावङ्गादिकन्यासः करशुद्धिस्ततः परम् ॥ ११३ ॥

षड्भुजीव्यापकन्यासो हृदादिन्यास एव च ।
 रुद्रशक्तिमहाषोढा-न्यासश्च तदनन्तरम् ॥ ११४ ॥
 मन्त्रन्यासं ततः कृत्वा व्यापकन्यासमाचरेत् ।
 तालत्रयश्च दिग्बन्धः प्राणायामस्ततः परम् ॥
 ध्यानं कुर्याद्दिशेषेण रुद्रशक्त्या महाप्रभो ! ॥ ११५ ॥
 कटार्षीं रुद्रकान्तां नवरसजडितां कुङ्कुमासक्तगात्रां
 लोकेशीं षड्भुजान्तां त्रिभुवनमडितां कीटिमौढामनौभाम् ।
 पद्मस्थां पद्महस्तामभयवरकरां खड्गशक्तिं दधानां
 ध्यायेद्द्वौर्द्वौ त्रिनैत्रां शरदमलगशिश्येणिभूषाऽमलाङ्गीम् ॥ ११६ ॥
 रुद्रवत् पूजनं कार्यं रुद्रशक्त्या च शङ्कर ! ।
 दशोपचारैः पूजा वा तथा पञ्चोपचारकैः ॥
 षष्टादशोपचारैर्वा षोडशाष्टोपचारकैः ॥ ११७ ॥
 अलामे तु प्रकतं च मानसेन निवेदयेत् ।
 सर्वत्र मानसं कार्यं कीटिकोटिगुणं भवेत् ॥ ११८ ॥
 पूजां समाप्य विधिना जलं दत्त्वा जपादिके ।
 प्राणायामत्रयं कृत्वा जप्ताऽष्टोत्तरकं शतम् ॥ ११९ ॥
 सहस्रं वा सुहृज्जप्ता षष्टोत्तरसमन्वितम् ।
 जपं समापयेद्विद्वान् गुह्यातिगुह्यमन्त्रकैः ॥
 प्राणायामत्रयं पश्चात् कुर्यात् साधकसत्तमः ॥ १२० ॥
 बन्धनं भक्तियुक्तेन कुर्यादधोगादिषु हये ।
 महावीर्ये नमस्तेऽस्तु चाकिन्ये च नमो नमः ॥ १२१ ॥
 शाल्ये तुल्ये नमो नित्यं श्रद्धाये ते नमो नमः ।
 रुद्रशक्त्यै नमो नित्यं मणिपूरनिवासिनि ॥ १२२ ॥
 षष्टिसिद्धिं योगसिद्धिं देहि तस्यै नमो नमः ।
 सर्वग्रन्थकेदिकायै परब्रह्मस्वरूपिणि ! ॥ १२३ ॥
 मां रक्ष प्राणाय त्वं हि मणिपूरे नमो नमः ।

प्रथम्य विधानेन पूजासमापनं चरेत् ॥ १२४ ॥
 पुनस्तत्र पूजयेद्दे प्रासादाख्यं महाप्रभुम् ।
 तथा मृत्पुष्पयं देवं मणिपूरे प्रपूजयेत् ॥ १२५ ॥
 श्रीकण्ठन्यासः ।—
 प्राणायामादिकं कृत्वा श्रीकण्ठन्यासमाचरेत् ।
 पूर्णादिव्यादिमडितं कृत्वा पीठं न्यसेत् सुधौः ॥ १२६ ॥
 पीठमनुं प्रविन्यस्य ऋष्यादिन्यासमाचरेत् ।
 ऋषिरस्य वामदेवः पंक्तिच्छन्द उदीरितम् ॥ १२७ ॥
 सदाशिवो देवता च षड्भुजीव्यासमाचरेत् ।
 (ह्रीं) षड्भुजाभ्यां नमः पश्चात् ह्रीं तर्जनीपदे ततः ॥ १२८ ॥
 भ्यां नमः पदमन्ते च षड्दौर्घभागिरन्वितम् ।
 एवं करन्यासकार्यं विधानेन समाचरेत् ॥ १२९ ॥
 शुद्रस्तु एतत्पुण्येन कार्यं होमादिकश्च यत् ।
 न कुर्यात् पर्वतीनाथ ! तथा स्त्रीजन इत्यपि ॥ १३० ॥
 यदि ज्ञानी भवेदेव स देवो न तु मानुषः ।
 चण्डालादिनौचजाती स्त्रियो वा ब्राह्मणोत्तमः ॥ १३१ ॥
 ज्ञानवान् वादसंवाद-वर्जितो न्यासमाचरेत् ।
 न्यासस्तथायतावुहिः सोऽहं भावेन पूजयेत् ॥ १३२ ॥
 स एव ज्ञानी परमो वेदशास्त्रविशारदः ।
 न्यासपूजादिकं तस्य सर्वदा नात्र संशयः ॥ १३३ ॥
 यावदेहे ह्यहं बुद्धिस्तावत्परमधारकः ।
 तद्वर्जितो मृत्युजिता न्यासपूजादिकं कृतम् ॥ १३४ ॥
 षड्दौर्घभाजा वीजेन हकारेण सविन्दुना ।
 करयोरङ्गुलीदिग्धं विन्यसेत् संक्षेपेण तु ॥ १३५ ॥
 पञ्चमूर्तिन्यासः ।—
 ईशायाः पञ्चमूर्तिं विन्यसेत् सरधकोत्तमः ।

आदौ पूजाविधानञ्च वक्ष्यामि सारार्निर्णीतम् ॥ २१५ ॥
 श्रीगण्डपूर्णेऽरेण न्यासश्चाथो समाचरेत् ।
 ततो हृदयमध्ये तु हस्ताङ्गुलीसमुद्रया ॥ २३० ॥
 तत्त्वन्यास्य देवेश ! तत्कारं प्रचक्षते ।
 प्रणवादि नमोऽन्तेन चतुर्थेऽन्तपदेन च ॥
 योजयित्वा न्यसेन्मन्त्री मन्त्रभावपरायणः ॥ २३८ ॥
 पीठन्यासः ।—

आधारशक्तिमेवं हि प्रकृतिं तदनन्तरम् ।
 कूर्ममनन्तं तत्पश्चात् पृथिवीं नीरसागरम् ॥ २४८ ॥
 श्वेतद्वीपं ततः पञ्चान्यासमण्डपमेव च ॥ २४० ॥
 कल्पवृक्षे ततो नाथ ! विन्यसेन्नापि वेदिकाम् ।
 रत्नासंघासनं तत्र हृदयाभ्याजमण्डले ॥ २४१ ॥
 दक्षवामस्कन्धभागे वामोर्गे दक्षिणे तथा ।
 मुखे वामपार्श्वभागे नाभौ च दक्षपाश्र्वके ॥ २४२ ॥
 प्रणवादि नमोऽन्तेन चतुर्थेऽन्तपदेन च ।
 सर्वत्र न्यासमाकुर्व्यात्तेषां नाम शृणु प्रभो ! ॥ २४३ ॥
 क्रमेण सर्वं कर्तव्यं क्रमभङ्गे न चाचरेत् ।
 धर्मं ज्ञानञ्च वैराग्यमैश्वर्यं तदनन्तरम् ॥ २४४ ॥
 अधर्ममपि चाज्ञानमवैराग्यं ततः परम् ।
 अनैश्वर्यं क्रमेणापि विन्यसेत् साधकोत्तमः ॥ २४५ ॥
 पुनर्वांरं हृदयो जे न्यसेदेकमनाः सुधीः ।
 अनन्तं पद्ममेवन्तु अं सूर्यमण्डलं तथा ॥ २४६ ॥
 द्वादशकलात्मना साहं उं सोममण्डलं तथा ।
 षोडशकलात्मनश्च मं वज्रमण्डलं तथा ॥ २४७ ॥
 दशकलात्मना साहं सं सत्त्वं तदनन्तरम् ।
 रं बीजं राजसं तत्र तं तमसमेव च ॥ २४८ ॥

आं आत्मानं न्यसेन्मन्त्री अं अन्तरात्माने नमः ।
 पं बीजं परमात्मानं मायाज्ञानात्माने नमः ॥ २४९ ॥
 इत्यन्तं न्यस्य देवेश ! मन्त्रसिद्धिमवाप्स्यसि ।
 मणिपूरे मन्त्रसिद्धिं सर्वसिद्धिमवाप्नुयात् ॥ २५० ॥
 यः करोति सदा न्यासं ध्यानपूजापरायणः ।
 वामां ज्येष्ठां तथा रौद्रीं कालीं कलपदादिकाम् ॥ २५१ ॥
 विकरण्याह्वया युक्तां बलविकरणीं तथा ।
 बलप्रमथिनीं चैव न्यसेत् साधकसत्तमः ॥ २५२ ॥
 तत्सर्वभूतदमनीं मनोन्मनीं ततो न्यसेत् ।
 तदुपरि न्यसेन्नाथ ! श्रीं नमो भगवते पदम् ॥ २५३ ॥
 सकलगुणात्मशक्ति-युक्तायान्ते पदं न्यसेत् ।
 अनन्ताय पदस्यान्ते योगपीठात्मने पदम् ॥ २५४ ॥
 नमोऽन्तोऽयं महामन्त्रः सर्वोपरि न्यसेत् सुधीः ।
 ततो नाथ ! समाकुर्व्यात् साधको गतभोः स्वयम् ॥ २५५ ॥

मृत्युञ्जय-ऋष्यादिन्यासः ।—

ऋष्यादिन्यासमाकुर्व्यात् तत्कारं शृणु प्रभो ! ।
 शिरसि पदमुच्चार्य कङ्कोडो ऋषये नमः ॥ २५६ ॥
 तदुपरि ततो नाथ ! महाविष्णुपदं वदेत् ।
 ऋषये नम इत्युक्त्वा मुखे देवीपदं वदेत् ॥ २५७ ॥
 गायत्रीच्छन्दसे पश्चात् नमः शब्दं समुच्चरेत् ।
 हृदि मृत्युञ्जयायैवं देवतायै नमः पदम् ॥ २५८ ॥
 ऋषिः कङ्कोडो देव्याय गायत्रीच्छन्द ईरितम् ।
 मृत्युञ्जयो महादेवो देवताऽस्य प्रकीर्तिता ॥ २५९ ॥

कराङ्गन्यासः ।—

कराङ्गन्यासकौ कुर्व्यात् षड्दीर्घभाग्मिरेव च ।
 सकारेण महाकाल ! तत्प्रकारं शृणु प्रभो ! ॥ २६० ॥

सां चङ्कुष्ठाभ्यां चान्ते च नमः शब्दं क्रमेण तु ।
 एवं कराङ्गुलीन्यासं कुर्यादेव महाप्रभो ! ॥ २६१ ॥
 षड्दीर्घभाजा वीजेन सकारेण सविन्दुना ।
 कराङ्गन्यासमाकुर्यात् कुलतन्त्रक्रमेण तु ॥
 ततो ध्यानं समाकुर्यात् शुभभावपरायणः ॥ २६२ ॥
 स्रुत्युच्चयध्यानम् ।—

इन्द्रकान्तलोचनं स्मितमुखं पद्मदयान्तासदं
 मुद्रापाशसृगाक्षसूत्रविलसत्पाणिं हिमांशुच्छविम् ।
 कोटौन्दुविगलसुधासुततनुं हारादिभूषाकुलम्
 कान्त्या विश्वविमोहनं पश्यति स्रुत्युच्चयं भावये ॥ २६३ ॥
 स्रुत्युच्चयपूजा ।—

एवं ध्यात्वा समावाह्य मूलमन्त्रेण मन्त्रवित् ।
 पाद्यादिभिः पूजयेद्दे गन्धपुष्पादिशोभितैः ॥ २६४ ॥
 पञ्चपुष्पाञ्जलीं दत्त्वा परिवारान् प्रपूजयेत् ।
 केशरेष्वग्निं निर्वृत्तिमीशाने च प्रपूजयेत् ॥ २६५ ॥
 मध्ये दिक्षु च तन्मन्त्रैः सां वीजं तत्र चोच्चरेत् ।
 हृदयाय नमस्तान्ते सां वीजं तदनन्तरम् ॥ २६६ ॥
 शिरसे स्वाहया साङ्गं सं वीजं तदनन्तरम् ।
 शिखायै वषडित्यादि सौ वीजं तदनन्तरम् ॥ २६७ ॥
 कवचाय पदस्थान्ते तारवीजं समुच्चरेत् ।
 सौ वीजं पूर्वमुच्चार्य नेत्रत्रयाय इत्यपि ॥ २६८ ॥
 वीषट् चाये मध्यपटं चतुर्दिक्षु ततः पदम् ।
 सखान्तोऽस्त्राय शब्दान्ते फडित्येव समर्चयेत् ॥ २६९ ॥
 प्रङ्गानि पूजयित्वा तदङ्घ्रिः परिपूजयेत् ।
 इन्द्रादीन् लोकपालान् पूजयेत् तु तथा प्रभो ! ॥ २७० ॥
 ध्रुवदीपादिनैवेद्य-पानादीनि प्रदापयेत् ।

विधिना वन्दनं कुर्यात्स्रुत्युच्चयस्य भूषणात् ॥ २७१ ॥
 विसर्जनान्तं तत्क्रमेण समाप्य विधिनाऽमुना ।
 संहारमुद्रया देवं हृदये चालयेद्बुधः ॥ २७२ ॥
 प्रसन्नहृदयो भूत्वा चरणोदकमापिवेत् ।
 एतन्मन्त्रेण देवेश ! सर्वसिद्धिमवाप्नुयात् ॥ २७३ ॥
 पिबामि चरणदन्ताभोजनिःसृतकं भजे ।
 अमरत्वं सदा देहि स्रुत्युच्चय ! नमोऽस्तु ते ॥ २७४ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितायाम् उच्चरतन्त्रे महातन्त्राहोपनिषिद्धमन्त्रप्रकरणे षट्षकप्रकाशे
 भैरव-भैरवोद्योतनादि स्रुत्युच्चयपूजनं नाम षट्षकप्रकरणः पटलः ॥ ४८ ॥

एकोनपञ्चाशः पटलः ।

श्रीभगवान्देवेश उवाच ।—

श्रुतञ्च साधनं पुण्यं महारुद्रस्य सन्दरि ! ।
 भणिपुरे प्रकाशञ्च कथितं ज्ञाननिर्णयम् ॥ १ ॥
 अकस्मात् सिद्धिसम्पत्तिर्येन स्यात् तद् वद प्रिये ! ।
 यस्य श्रवणमात्रेण पाठेन योगिनी वशा ॥ २ ॥

भगवान्देवेश उवाच ।—

परमानन्ददेवेश ! योगानामधिप ! प्रभो ! ।
 स्तोत्रं रुद्रस्य वक्ष्यामि सारासारं परात्परम् ॥ ३ ॥
 यज्ज्ञात्वा योगिनः सर्वे षट्चक्रपरिभेदकाः ।
 आकाशगामिनः सर्वे स्वर्गमोक्षाभिलाषुकाः ॥ ४ ॥
 महादेवसमाः सर्वे देवाश्च सर्गभागिनः ।
 सर्वरक्षाकरं स्तोत्रं ये पठन्ति निरन्तरम् ॥
 ते यान्ति ब्रह्मनन्दं सिद्धमुख्या महौतले ॥ ५ ॥

स्रुत्युच्चयस्तोत्रम् ।—

भजामि शम्भुं सुखमोक्षहेतुं रुद्रं महाशक्तिसमाकुलाङ्गम् ।

रौद्रात्मकं रुद्रहिमांशुशेखरं कालं कुलेशं शिवशङ्करम् ॥ ६ ॥
 मृत्युञ्जयं जीवनरक्तकं परं शिवं परं ब्रह्मशरीरमङ्गलम् ।
 हिमांशुकोटिच्छविमादधानं भजामि पद्मदयमध्यसंस्थितम् ॥ ७ ॥
 सर्वार्थकं कामविनाशमूलं चन्द्रावतंसं मणिपूरवासिनम् ।
 चतुर्भुजं ज्ञानसमुद्रयाव्यं पाशं मृगाचं गुणसूत्रयाप्तम् ॥ ८ ॥

धरामयं तेजसमिन्दुकोटिं वायुं जलेशं गगनात्मकं परम् ॥ ९ ॥
 भजामि रुद्रं कुललाकिनौगतं सर्वाङ्गयोगं जयटं सुरेश्वरम् ।
 शुक्रं महाभौमलयं पुराणं प्राणार्थकं व्याधिविनाशमूलम् ॥ १० ॥
 यन्त्रार्थकं कामनिवारणं गुणं भजामि विश्वेश्वरशङ्करं शिवम् ।
 वेदागमानामनिमूलदेशं तदुद्भवं तद्रहितं परात्परम् ॥ ११ ॥
 कालान्तकं ब्रह्मनिरूपणं प्रियं भजामि शम्भुं गगनाधिरुद्रम् ।
 शिवागमं शब्दमयं विभाकरं भास्वत्यचण्डालविग्रहं विभुम् ॥ १२ ॥
 ग्रहास्थितं ज्ञानकरं करालं भजामि शम्भुं प्रलतीश्वरं हरम् ।
 क्रायाकरं योगकरं सुखेन्द्रं मत्तं महामत्तकुलोत्सवाव्यम् ॥ १३ ॥
 योगेश्वरं योगकलानिधिं विधिं विधानवक्तामहं भजामि ।
 हेमाचलालङ्कृतशुद्धवेशं वराभयादाननिदानमूलम् ॥ १४ ॥
 भजामि कान्तं वनमालशोभितं चास्त्रानपद्मासनमानिनं कुलम् ।
 स्वयं प्रधानं पुरुषेश्वरं सुरं मिहाभवाङ्गादिविभाविनं भजे ॥ १५ ॥
 भावांप्रयं प्रेमकलाधरं शिवं गिरीश्वरं चारुपटारविन्दम् ।
 ध्यानप्रियं ज्ञानगभीरयोगं भाग्यास्पदं भाग्यमयं सुलक्षणम् ॥ १६ ॥
 शुलायुधं शुलविभूषिताङ्गं श्रीशङ्करं मोक्षफलक्रियं भजे ।
 नमो नमो रुद्रगणेश्य एवं मृत्युञ्जयेभ्यः कुलचक्षुलेभ्यः ॥ १७ ॥
 शक्तिप्रदेभ्यो विजयादिभूतये शिवाय धन्याय नमो नमस्ते ।
 भाव्यं त्रिशूलं वरसूत्रभावं विशालनेत्रं तनुमध्यगामिनम् ॥ १८ ॥
 महाविपद्हन्तासर्वबीजं शुद्धोदयं शान्तिकरं भजामि ।

पुरातनं पूर्णशरीरिणं गुरु स्मरारिमाद्यं निजतर्कमागम् ॥ १९ ॥
 अनादिदेवं द्विविदोषघातिनं भजामि पञ्चाक्षरपुण्यसाधनम् ।
 दिगम्बरं पद्मसुखं करस्थितं स्थितिक्रियायोगनियोजनं भवम् ॥ २० ॥
 भवात्मकं भद्रशरीरिणं शिवं भजामि पञ्चाननमकवर्णम् ।
 मायाभयं पङ्कजदामकोमलं दिग्वापिनं दण्डधरं सुरेश्वरम् ॥ २१ ॥
 त्रिपञ्चकं अक्षरबीजभावं त्रिपद्ममूलं त्रिगुणं भजामि ।
 विद्याधरं देवविधानकार्यं कल्याणतं पीतनिनादतोषम् ॥ २२ ॥
 नित्यं चतुर्वर्गफलादिमूलं वेदादिस्त्रं प्रणमामि योगम् ।
 वेदान्तवेद्यं कुलशास्त्रविज्ञं क्रियामयं योगसुधर्मदानम् ॥ २३ ॥
 भक्तेश्वरं भक्तपरायणं वरं भक्तं महामुक्तिकरं भजाम्यहम् ।
 गतागतं गम्यमगम्यभावं शरद्विधोः काटिकलावतंसम् ॥ २४ ॥
 भावार्थकं भावमयं सुखासुखं भजामि भगं प्रथमारुणप्रभम् ।
 विन्दुस्वरूपं परिव्राट्वादिनं मध्याङ्गसूर्यायुतचन्निभं नवम् ॥ २५ ॥
 विभूतिदानं निजयोगदानं दानात्मकं तं प्रणमामि देवम् ।
 कुभापहं शत्रुनिकुम्भघातिनं दैत्यारिमीशं कुलकामिनौपतिम् ॥ २६ ॥
 प्रोत्थान्वितं चित्त्यमचिन्त्यभाव प्रभाकराङ्गादमहं भजामि ।
 त्रिमूर्तिनूलाय जयाय शम्भवे हिताय लोकेश्य सुधायुषे सुदा ॥ २७ ॥
 नमो भवाच्छक्तिघातिनं ते नमो नमो विश्वशरीरधारिणे ।
 तपःफलाय प्रकृतिग्रहाय गुणार्थिनं सिद्धिकराय योगिने ॥ २८ ॥

नमः प्रसिद्धाय दद्यात्पुण्यं वाक्काफलोत्साहविवर्धनाय ॥ २९ ॥
 शिव इति वरहस्तं पूर्णयोगाश्रयन्तं
 धरणिधरं कराजैरभ्यर्माणं त्रिनर्गम् ।
 विषमचरणघातं मृत्युघातं नरेशं
 विधिगणपतिसेव्यं पूजये भावयामि ॥ ३० ॥

एतत् स्तोत्रं पठेद्द्विद्वान् मणियोगपरायणः

नित्यं जगन्नाथगुरुं भावयित्वा पुनःपुनः ॥ ३१ ॥

मणिपूरे योगनिष्ठो नित्यं स्तोत्रं पठेत् यदि ।

जीवन्मुक्तश्च देहान्ते परं निर्वाणमाप्नुयात् ॥ ३२ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासुतसंज्ञकं महात्मनोद्घोषने षट्षण्णव्यासे शैरो-शैर-
संज्ञादे रुद्रयामले पञ्चाशः पटलः ॥ ३६ ॥

पञ्चाशः पटलः ।

आनन्दभैरवस्तुवाच ।—

षट्षकमेदनायाय सर्वसिद्धिसिद्धये ।

वक्ष्यामि लाकिनीदेवीस्तोत्रं परमदुर्लभम् ॥ १ ॥

यत् पाठादतिसन्तोषं प्राप्नोति यतिरौखर ! ।

तत्क्रिया सारसम्पन्नं स्तवनं लाकिनीप्रियम् ॥ २ ॥

लाकिनीस्तोत्रम् ।—

अथ श्रीलाकिनीस्तोत्रस्य महाविष्णुकहोडकप्रियायै
स्त्वन्दो महासिद्धिदस्तुल्यमहारुद्रडाकिनीसरस्वतीदेवता
मणिपूरमेदयश्चिमेदनजपे विनियोगः ।

वीं बीजाक्षरमुक्तिमाप्तिर्हरणौमार्था जयां हृदिदां
दीनानामपराधकोटिहननीं संज्ञामणिं योगिनीम् ।

त्वामाद्यामनुरागिणीं गुणगुणामोदैकहेतुस्वलां

स्थित्यन्तःकृतकौतुकीं शुभकरीं वन्दे मुदा लाकिनीम् ॥ १ ॥

हरिस्वार्चनसिद्धिदाय्यमताकोटिप्रभाभास्वरा

साकारा किरणोज्ज्वला सुखमयी वेदध्वनिप्राणिनी ।

बीजा कापिललक्षणा तद्भवता कल्पाग्रया संशया

त्वत्प्रेका वरवर्णिनी समवतु श्रीलाकिनी किङ्किणी ॥ ४ ॥

केयूरामलहारमालसुभगा वीरासनस्थायिनी

भार्या रुद्रपतेः प्रवालविमला रक्तोत्पला सुन्दरी ।

माता योगवतां सती परपदां माध्वी रसाच्छादिता

त्वं मां पाहि कृपांमयि । यमगतं मृत्युञ्जयश्रीधरे ॥ ५ ॥

आकाङ्क्षाकुलसंख्यकाक्षयकारी शत्रुप्रभानाग्निनी

भक्तानामतिदुःखहा शशिसुखी योन्यानना कामकी ।

कामस्था मम कामटोपशतकं शीघ्रं हन चेमदा

जीवन्मुक्तिपदं विधेहि समरे सर्गद्रुहस्य प्रियम् ॥ ६ ॥

त्वं पञ्चाननपूजिता त्वमसिता त्वं कालविद्यागतिः

त्वं सत्या मुखसत्यवाक्यकलिता त्वं केवलानन्ददा ।

त्वं लालारुणकायिका विषधरा त्वं लिङ्गसंहारिणी

त्वं साक्षादमृतप्रदा त्वमजरा त्वं लाकिनी पाहि माम् ॥ ७ ॥

नानामङ्गलधर्म्मराज्यजडिता संस्कारबोधाश्रया

लिङ्गस्था चलपुत्रिका नवगृहे संकाशयन्ती शिवा ।

मे लिङ्गोपरि रुद्रनाथ विपथव्याभेदनं सङ्गमं

शीघ्रं कारय देवि ! मोदभक्तिकं कोट्यर्कचन्द्रोज्ज्वला ॥ ८ ॥

चन्द्राभाकरणाश्रया श्रयति या शब्दच्छटा या उभा

मायामोहमहोदयोदयति या कृष्णक्रियामोहिनी ।

लक्ष्मीर्नीलकलेवरा मम मण्येः पूरं सदा रक्षतु

श्रीविद्याऽभयदायिनी त्वमपि सा मे नाभिमूलोदया ॥ ९ ॥

मात्रासुद्रामधननिक्षया मालिनी मन्त्रविद्या

विश्वेशानी श्रयनरक्षिता शीतवातातपस्था ।

सत्या सत्या वचनसुभगा गौरि ! माता त्वमेव

प्राणान् रक्ष प्रथमकिरणामाश्रये त्वामनन्ताम् ॥ १० ॥

सिद्धासिद्धा शशिरविकला केवलाभोजसंस्था

मन्दाऽनन्दा सकलहृदयाभोजमध्यप्रकाशा ।

नित्यश्रद्धा गतिपथकरा दत्तकामानवद्या
 नाभ्यभोजं भज भज जनानामखण्डप्रतापे ॥ ११ ॥
 प्रीताऽप्रीता पवनगमना धारणा ध्यानयोगा
 कालाकाला कलिकुलकला निष्कलाज्ञा कपाला ।
 कृष्णानन्दा मदनकुहारा कैकरा शङ्करी या
 त्वं यौधात्री धवलकमलं नाभिमूले प्ररक्ष ॥ १२ ॥
 श्वेताश्वेतारुणशतकरा भावनाज्ञानभिहिः
 प्रीताऽप्रीता पवनगठना तारणा मारणा या ।
 हंसाविद्या विधिवुधधरा धारणा ज्ञानगम्या
 रम्यारम्या वसननिरता नीरदा पातु नाभिमू ॥ १३ ॥
 सेन्दोर्गन्धप्रियविधुनिता नीरवा वा वहन्तो
 जेवाऽजेवा परचरगता भुक्तिमुक्तिप्रकाशा ।
 कोलाऽकोला क्षपितकलुषा ज्ञानगम्या चिराय
 शुभाऽशुभा मतिधनमता नाभिसंस्थावनाभिमू ॥ १४ ॥
 हंसी सिंहासनगतपदा चक्रविद्या सुसूक्ष्मा
 श्रीविद्या त्वं नवविलचरा सुन्दरी रक्तवर्णा ।
 स्वर्णाभाजोपरि शुभमहाचक्रमध्ये प्रतिष्ठा
 सर्वच्छुद्धा परिजनदयाज्ञानपद्मं प्ररक्ष ॥ १५ ॥
 ब्रह्मानन्दा नृपगणमहापूजया शोभिताङ्गो
 श्रीश्रीविद्या सकलविभवा भावनीया महेंद्रेः ।
 सिद्धस्थाने मणिमयगृहे मूलसिंहासनस्थे
 पद्मे चाष्टान्वितयुगदले रुद्ररूपा त्वमेव ॥ १६ ॥
 योगज्ञानं विविधविभवं वेदविद्याप्रकाशं
 चाष्टाङ्गैर्मै प्रणतशिरसं षोडशी भैरवस्था ।
 चन्द्राङ्गा त्वं भव भयहारा शोकितापापहन्तो
 नाभिरले उदयति सुरो यस्तमोश्च प्ररक्ष ॥ १७ ॥

सुस्निष्टा त्वं विभवरूपे शीतले शीतशैले
 साचादर्धप्रचयचयना पार्वणा पर्वपूरा ।
 विद्युत्पूरं मम सुखमयं पाहि पञ्चानना या ।
 त्वं सा देवी शुभमणिगृहे शीतला त्वं विधेहि ॥ १८ ॥
 हृन्दोगानां सकलविषयच्छेदनी चार्णमाता
 मालालाक्षाऽरुणकिरणगा गोपपूज्यादिविद्या ।
 मातस्त्वं मे सुमणिभवनं पाहि सूक्ष्मा भवानि !
 बालस्थाना पञ्चप्रखरा चाङ्गिरा चान्नपूर्णा ॥ १९ ॥
 चन्द्रोज्जासावयवसुखदा दीर्घकेशी विशाला
 त्वं मातङ्गौ गजमुनिमता मालिका त्वं प्रचण्डा ।
 ज्योत्स्नाजाले उदयति सदा रक्तभासा प्रकाशा
 त्वं मे रुद्रं हरिहरतनुं नाभिमूले प्ररक्ष ॥ २० ॥
 वाणी नाम्ना रचयति वचः सुन्दरी वर्णनस्था
 स्थित्यन्तस्था चलननुधरा पुल्लमन्दारवासा ।
 बोधानन्दाकृतितनुमभिव्यापिनौ ज्ञानशुद्धा
 मातस्त्वं मे मणिकुलगृहं पाहि सर्वाङ्गविये ! ॥ २१ ॥
 वेद्यावर्णा मणिसज्जहृष्टा चन्दनालिसदेहा
 विश्वेशानि ! भगवति ! शिवे ! त्वं क्षपा घोररूपा ।
 ज्ञेये शश्वोर्जटिलशिवगा मोक्षदा मानसस्था
 चित्तं शुभं प्रकुरु विषयच्छेदनात् कृदिनी त्वम् ॥ २२ ॥
 मणिमयकुलगेहे कोटिविद्युत्प्रकाशा-
 ऽभयवरमपि देहि क्रोधविये ! मयि त्वम् ।
 सकलसुखविभोगं पालय प्राणरूपं
 चरणतलविलम्बं मामनाथं परेशि ! ॥ २३ ॥
 भुवनगठनहेतोः कायशङ्काविनाशात्
 विधिसुखसुरनाथं मानुषादित्यसर्गम् ।

मम मणिकुलपद्मे नित्यरूपाभिधानं
 जयति खलु तदा मे स्तोत्रसारप्रकारम् ॥ २४ ॥
 तव तु चरणपद्मे लाकिनि ! देवकन्ये !
 विरचय मनुशास्त्रं विहमन्त्रप्रकारम् ।
 भुवननिखिलतापात् त्राहि मां चन्द्रगेह
 कठिनहृदयनाशं शङ्करि ! त्वं कुर्वस्व ॥ २५ ॥
 कमलवनसमीपेऽरण्यमध्येऽतिगुह्ये
 विषयविषयिनाशं कौलिके त्वं विकृत्य ।
 हर निजमणिपीठे स्थापयित्वा निदानं
 हर हरदयिते त्वं दीपपटकं विवाटम् ॥ २६ ॥
 धीरे सान्द्रात्मकारिः खिलनिजकुलमुद्धारकर्त्री प्रसन्ने
 वाञ्छाकल्पद्रुमस्था त्वमिह कुशलदा दायभागातिभागा ।
 त्वं काली लाङ्गलीस्था लयकरणघटा मध्यगा मातृका त्वं
 भीमा भीत्यापहन्त्री हरपदविलया लाकिनी नामिसारा ॥ २७ ॥
 एतत् स्तोत्रं पठेद्बिहान् योगज्ञानी निराश्रयः ।
 महापुण्यगतो धीरो विभवेनाऽन्यतेन च ॥ २८ ॥
 भोगमोक्षौ करे तस्य चैहिके योगिराड् भवेत् ।
 परं याति महादेवो-पादपद्मे न संशयः ॥ २९ ॥
 ऐहिके चिरजीवित्वं ददाति कामदायिनी ।
 मणिपूरे स्थिरो याति कुलमार्गे प्रसादतः ॥ ३० ॥
 कुलमार्गे लयस्थानं लयं विश्वेश्वरोपदम् ।
 उल्लयान्मणिपूरस्था देवताः पश्यति ध्रुवम् ॥ ३१ ॥
 पूजान्ते प्रपठेत् स्तोत्रं भक्तिभावपरायणः ।
 शीघ्रमेव हि योगी प्यात् कुलमार्गप्रसादतः ॥ ३२ ॥
 इति श्रोत्रयामले उत्तरतमो महातन्त्रीहोपने विहमन्त्रप्रकरणे भैरव-भैरवी
 संवादे लाकिनीसम्बन्धे नाम पञ्चमः पटलः ॥ ५० ॥

एकपञ्चाशः पटलः ।

शानन्दभैरव्युवाच ।—

विविधनिहिताभ-प्रसङ्गः ।—

अथ कान्त ! प्रवक्ष्यामि सिद्धिसाधनमुत्तमम् ।
 येन साधनमात्रेण नरो योगी भवेद्भुवम् ॥ १ ॥
 शरीरं त्रिविधं प्रोक्तं सत्त्वादिगुणभेदतः ।
 तत्रैव त्रिविधं प्रोक्तमुत्तमाधममध्यमम् ॥ २ ॥
 दिवि तिष्ठान्त देवाश्च वीरास्तिष्ठान्त भूतले ।
 पशवः सन्ति पाताले क्रमशः क्रमशः प्रभो ! ॥ ३ ॥
 सर्वत्र त्रिगुणाऽऽप्यन्तं सत्त्वं रजस्तमोऽभिधम् ।
 सत्त्वगुणं स्वर्गमध्ये विष्णुसेवापरायणे ॥ ४ ॥
 सदा सर्वे दृढाः स्वर्गे भूतले च रजोगुणम् ।
 ब्रह्मसेवापराः सर्वे ब्रह्मज्ञानिन एव च ॥ ५ ॥
 पाताले शिवसेवो च शिवरूपो स एव च ।
 तमोगुणात् पशोर्भावमधोदृष्टिं समाप्य च ॥ ६ ॥
 ततो विहाय तज्ज्ञानं वीरो भवति साधकः ।
 वीरभावे ज्ञानदृष्टिं ब्रह्मसिद्धिं समाप्य च ॥
 देवता भवति क्षिप्रं सत्त्वे निर्मलभावके ॥ ७ ॥
 स्थिरो भूत्वा महादेव ! भवत्येव क्रमेण तु ।
 आकाशगामिनी सिद्धिः क्रमशो भवति ध्रुवम् ॥ ८ ॥
 मूलाधारस्थ चाधो वै पातालतलवासिनः ।
 तदूर्ध्वं ब्रह्मलोके तु भूतलादिनिवासिनः ॥ ९ ॥
 तदूर्ध्वं सत्त्वनित्यं स्वाधिष्ठानन्तु देवतम् ॥ १० ॥
 विधिविद्याप्रकाशश्च परदेवस्य सम्पदम् ।
 तदूर्ध्वं सर्वरूपश्च सर्वज्ञानाश्रयं परम् ॥ ११ ॥
 परस्थानं महादेव ! मणिपूरं मनाहरम् ।
 रुद्रशक्त्यात्मकं चक्रं त्रीविद्याचक्रमण्डलम् ॥ १२ ॥

लाकिनी परमा माया महाकृद्रेण सेविता ।
 मणिपुरप्रकाशाय रुद्रशक्तिर्विभाति च ॥ ११ ॥
 सर्वज्ञानानन्दमयं सर्वसिद्धिप्रकाशकम् ।
 महासूक्ष्मशब्दनाथं कुण्डलीज्ञानसाधनम् ॥ १४ ॥
 यस्याः साधनमात्रेण योगी भवति भैरव ! ।
 प्रकारत्रयसेवायां महासिद्धीश्वरो भवेत् ॥ १५ ॥
 सर्वे च पशवः सन्ति तलवद्गतले नराः ।
 सिद्धां ज्ञानप्रकाशाय बीरभावः प्रकाशितः ॥ १६ ॥
 बीरभावं सदा प्राप्य क्रमेण देवता भवेत् ।
 यत्काले बीरभावादि-सिद्धिं प्राप्नोति मानवः ॥ १७ ॥
 तत्कालनिर्णयं वक्ष्ये बीराद्देवत्वमाप्नुयात् ।
 मासेनाकविणीसिद्धिर्भासे च वाक्पतिर्भवेत् ॥ १८ ॥
 मासत्रयेण संयोगाज्जायते सुरवक्त्रभः ।
 एवं चतुष्टये मासि भवेद्द्विक्पालगोचरः ॥ १९ ॥
 पञ्चमे पञ्चवाणः स्यात् षष्ठे रुद्रो न संशयः ।
 बीरभावं समाश्रित्य सर्वदा योगमाश्रयेत् ॥ २० ॥
 पञ्चोद्गीर्णं देवेश ! बीरभावं मनोहरम् ।
 बीराधीनं दिव्यभावं बीरो योगी भवेद्दुधुवम् ॥ २१ ॥
 योगाधीनं दिव्यभावं दिव्येन रुद्रदर्शनम् ।
 रुद्रदर्शनमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेद्दुधुवम् ॥ २२ ॥
 जीवन्मुक्तिपटं प्राप्य किं न सिध्यति भूतले ? ।
 मनोनिवेशमाकृत्य पशुभावात्प्रतो नरः ॥
 बीरभावं समाश्रित्य चादौ योगं समाश्रयेत् ॥ २३ ॥
 सर्वदा चाभ्यसेत् योगं मन्त्रत्यामपरायणम् ॥ २४ ॥
 मन्त्रसिद्धिं योगसिद्धिं मोक्षसिद्धिं ततः परम् ।
 यदि मोक्षमिहेच्छन्ति पशवः प्रास्वमोहिताः ॥ २५ ॥

मम ज्ञानं बीरभावं चाश्रित्य योगमाप्नुयात् ।
 योगाभ्यासस्य चाद्ये वै शरीरं परिशोधयेत् ॥ २६ ॥
 योगाङ्गशुद्धौ पञ्चासवविधानम् ।—
 आदौ पञ्चाऽऽसवाः कार्याः सर्वकार्यनिराश्रयाः ।
 केवलं योगमाश्रित्य सदा पञ्चाऽऽसवो भवेत् ॥ २७ ॥
 द्विप्रकारं महाकाल ! पञ्चाऽऽसवाभिधानकम् ।
 नेतौ दन्तौ तथा धौतौ नेउली चालनं तथा ॥ २८ ॥
 एकप्रकारमेवं हि कथितं परमेश्वर ! ।
 दन्तौ नेतौ तथा धौतौ नेउली चालनं क्रमात् ॥ २९ ॥
 एवं वा नित्यमाकुर्व्याद् योगसिद्धिसमृद्धये ।
 पञ्चाऽऽसवसाधनादि-काले कुर्व्यान्निक्रियाम् ॥ ३० ॥
 ओषधीपञ्चकं ग्राह्यं पञ्चयोगसुसिद्धये ।
 विष्वपत्रं जयापत्रं तुलवीश्यामपत्रकम् ॥
 निर्गुण्डोपत्रमेवन्तु ग्रन्थिदूर्व्वारसेन च ॥ ३१ ॥
 एषां प्रकृतनामानि वक्ष्यामि शृणु शङ्कर ! ॥ ३२ ॥
 अमरी विष्वपत्रन्तु चामरा विजयादलम् ।
 लतामराग्रन्थिदूर्वा निर्गुण्डौ वासवेश्वरौ ॥ ३३ ॥
 अमरा श्यामतुलसी पञ्चामरास्तरुङ्गवाः ।
 कथिता योगसिद्धार्थं तत्प्रमाणं क्रमात् शृणु ॥ ३४ ॥
 पञ्चतोलकमानन्तु विजयापत्रमेव च ।
 अन्येषां तोलकचैकं संशोध्य भक्षणं चरेत् ॥
 एतद्भक्षणमात्रेण पञ्चयोगे जयी भवेत् ॥ ३५ ॥
 पुनस्तेषां महाकाल ! मनुं वक्ष्यामि तत्त्वतः ॥ ३६ ॥
 पञ्चासवशोधनम् ।—
 सकलं चामरायोग-मन्त्रेणानेन भक्षयेत् ।
 तारद्वयं समुद्धृत्य ऋयुगं तदगन्तरम् ॥ ३७ ॥

विषर्गबिन्दुसंयुक्तं तत्पञ्चादसृतामुखी ।
 मरणं ह्यपय इच्छं योगसिद्धिं ततः परम् ॥ ३८ ॥
 देहि देहि पटस्थान्ते स्वाहान्तं मन्त्रमुत्तमम् ।
 एतन्मन्त्रेण चोत्पाद्य मन्त्रयित्वा प्रवन्दयेत् ॥ ३९ ॥
 एतत् काण्डस्य मन्त्रार्णं तत्रैव परिशोजयेत् ।
 निर्गुणहीमन्तराजन्तु मृणु वक्ष्यामि भैरव ! ॥ ४० ॥
 कामवोजत्रयं पञ्चात् कालीवोजत्रयं तथा ।
 सर्वे योगं ततः पञ्चात् साधय हयमेव च ॥ ४१ ॥
 असृत्त्वे मयि शब्दं समर्पय हयं तथा ।
 स्वाहान्तं मनुना नाथ ! चोत्पाद्य भक्षणं चरेत् ॥ ४२ ॥
 विस्त्वपत्रं प्रगृह्णीयात्तन्मन्त्रं मृणु कौलिक ! ।
 लज्जावोजं कामवोजं शक्तिवोजं ततः परम् ॥ ४३ ॥
 ब्रह्मवोजं ततः पञ्चात् गौरसुन्दरि चावदेत् ।
 मां ह्यापय महायोगे पालय हयमेव च ॥ ४४ ॥
 प्रह्वरप्रमंगलितः स्वाहान्तं मन्त्रमुच्चरेत् ।
 संशोध्य तुलसीपत्रं चोत्पाद्य मनुनाऽमुना ॥ ४५ ॥
 विष्णुप्रिये ! महाप्रिये ! शिवयोगप्रसाधिनि ! ।
 मायाच्छेदं ततः पञ्चात् संसारं ह्यपय हयम् ॥
 अमरत्वं देहि देहि स्वाहान्तं प्रणवादिकम् ॥ ४६ ॥
 विजयाशोधने विशेषः ।—
 मृणु श्रीविजयापत्र-शोधनं हि चतुर्दिग्म् ॥ ४७ ॥
 चतुर्वर्णेषु मन्त्रेण परिशोध्य कुक्कुलम् ।
 तत्क्रमं परिवक्ष्यामि सावधानावधारय ॥ ४८ ॥
 प्रणवं पूर्वमुच्चार्य देववोजं ततः परम् ।
 श्रीवोजं माध्यं वोजं लज्जावोजद्वयं क्रमात् ॥ ४९ ॥
 क्रमेण च समुद्रुत्य विजये ! ज्ञानसुन्दरि ! ।

भो(यो)गमोक्षप्रदे ! पञ्चात् कायशोधनि ! पावनि ! ॥ ५० ॥
 मम पञ्चात् कायसिद्धिं देहि देहि ततः परम् ।
 स्वाहान्तं मन्त्रमुद्रुत्य संगोध्य चापि भक्षयेत् ॥ ५१ ॥
 एकीकृत्य महादेव ! चैतन्यान्तेन योजयेत् ।
 असृतेऽसृत्तशब्दान्ते भवेत् पदं ततः परम् ॥ ५२ ॥
 असृत्तवर्षिणिशब्दान्तेऽसृत्तं तदनन्तरम् ।
 आकर्षय हयं पञ्चात् सिद्धिं देह्यन्नलप्रिये ! ॥ ५३ ॥
 एतन्मन्त्रेण संगोध्य सावधानेन भक्षयेत् ।
 मूनाधिकं न कर्त्तव्यं शनैरभ्यासमाचरेत् ॥ ५४ ॥
 यावत्प्रमाणभक्ष्यः स्यात् प्रमाणे चाधिकं न च ।
 एतद्भोजनमाकृत्य पयःपानं समाचरेत् ॥ ५५ ॥
 तत्प्रकारं मृणु प्राण-नाथ ! ईश्वर ! शङ्कर ! ।
 मरीचवोजं संगोध्य दुग्धशोधनमाचरेत् ॥ ५६ ॥
 एतत् प्रमाणं द्विविधं तत्प्रकारं वदाभ्यङ्गम् ।
 बाष्पकल्पतरोर्मूले गुहं ध्यात्वा पुनः पुनः ॥ ५७ ॥
 मानसोपचारद्वयेः पूजयित्वा विधानतः ।
 मरीचं तोलकाद्विन्दु शोधयेन्मनुनाऽमुना ॥ ५८ ॥
 श्रीकृष्णवोजमुद्रुत्य पृथ्वीवोजत्रयं तथा ।
 धीरधीरतरं पञ्चात्पारौचकुलसुन्दरि ! ॥ ५९ ॥
 क्षीना त्वं भव देहे मे न वीरं शोधय-हयम् ।
 दिठान्तेऽयं मनुः प्रोक्तस्तत्पञ्चादुग्धशोधनम् ॥ ६० ॥
 आदौ मरीचं भुज्जा च दुग्धपानं महाफलम् ।
 चर्वयित्वा मरीचन्तु दुग्धपानं महाफलम् ॥ ६१ ॥
 कृष्णवोजं समुद्रुत्य कामेश्वरीमनुं ततः ।
 शिववोजत्रयं पञ्चात् कृष्णगौरसवासिनी ॥ ६२ ॥
 योगविग्रहमुद्रुत्य मम कामप्रसाधिनी ।

विजयानन्दगो मन्दो महाकालमहेश्वरी ।
 भूरिदानरतो मार्गो महागोताप्रकाशिनी ॥ ८८ ॥
 वेश्यावेशसन्तानो मङ्गलाभा कुलान्तरा ।
 दिभुजो वेदवाहुष षड्भुजा कामचारिणी ॥ ८९ ॥
 चन्द्रकान्तो माल्यधरोऽलकातिलकाराणिनी ।
 त्रिभङ्गदेहनिक्तो विभङ्गस्था विनोदिनी ॥ ९० ॥
 त्रिकूटस्थस्त्रितारस्थस्त्रिमरेणुस्त्रिकालजा ।
 एकवक्त्रो द्विवक्त्रश्च वक्त्रशून्या शिशुप्रिया ॥ ९१ ॥
 श्रीविद्यामन्त्रजालस्थो विज्ञानकुशलेश्वरी ।
 घटासवगतो गौरो गौरवो गैरिकाऽचला ॥ ९२ ॥
 गुरुज्ञानगतो गन्धो गन्धभोग्या गिरिध्वजा ।
 हारमण्डलमध्यस्थो विकटा पुष्पकानना ॥ ९३ ॥
 कामाख्यां निरहङ्कारः कामाकामविकाशजा ।
 सुलभो दुर्लभा क्षीणा सुक्ष्मातिसूक्ष्मरूपिणी ॥ ९४ ॥
 श्रीवैजनापको क्रूरो विमोहगुणनाशिनी ।
 अकुलोऽतिकुलोद्दामो विभुरूपा सरस्वती ॥ ९५ ॥
 अमन्ताधारनिलयो विहङ्गगणगामिनी ।
 अच्युतेशः प्रकाण्डस्थः प्रचण्डफलवासिनी ॥ ९६ ॥
 अश्रान्तो भ्रान्तिरहितो भ्रान्तो भ्रान्तिप्रतिष्ठिता ।
 अव्यर्थो व्यर्थवाह्यस्थो विशङ्का शङ्कयान्विता ॥ ९७ ॥
 यमुनापतिपः पौनो महाकालवशापहा ।
 जम्बुद्वीपेश्वरः पारः पारावारदुताशिनी ॥ ९८ ॥
 वज्रदण्डधरः श्रान्तो मिय्यागतिरतिन्द्रया ।
 अनन्तशयनोऽमूलः परमाच्चादवर्दिनी ॥ ९९ ॥
 सितभ्रानिलयो ध्येयो वसन्तकालसुप्रिया ।
 विरजान्तोऽन्तितोऽन्ति विमोहगुणमण्डिता ॥ १०० ॥

पाञ्चनेशः खण्डनेशः पलनाऽऽसवभक्षिणी ।
 अङ्गभासा कृतखानः सुधारमकलान्तरा ॥ १०१ ॥
 फनवोजधरो दीर्गा द्वारपालनपञ्चवा ।
 पिप्पलादो वारुणश्च विख्याता रतिवल्लभा ॥ १०२ ॥
 संमारविग्रहो विग्रो विषखा कामरूपिणी ।
 कलिकामानलः कृत्यः कलिकामानलापहा ॥ १०३ ॥
 कामानलो विद्यकायो सुकाम्या कामरूपिणी ।
 अवलापो लापलपो विकृता कामनाशिनी ॥ १०४ ॥
 हठात्कारगतो चामो वावामो विनयप्रिया ।
 सर्वकालसुखाच्छको जिताजितगुणोदया ॥ १०५ ॥
 भास्वत्किरीटो भङ्गरो करणेशो तलान्तरा ।
 अमूर्च्छरत्नदानाद्यो दिवारात्रिविखण्डजा ॥ १०६ ॥
 मारुतीजो महामानी हरवैजादिसंस्थिता ।
 अनन्तवासुकीयानो लाकिनी काकिनी दिधा ॥ १०७ ॥
 कोटिध्वजो हृद्गर्गशामुण्डा रणचण्डिका ।
 लमेशो रत्नमालेशो विकुम्भगणपूजिता ॥ १०८ ॥
 निकुम्भपूजितः कृष्णो विष्णुपत्नी सुधात्मिका ।
 काम्यकालरुषो कुम्भो महाकुम्भास्त्रधारिणी ॥ १०९ ॥
 ब्रह्मास्त्रधारकः विप्रो वनमालाविभूषिता ।
 एकाक्षो ह्यक्षरश्च षोडशाक्षरसम्भवा ॥ ११० ॥
 अतिगम्भीरवातस्थो महागम्भीरवाद्यगा ।
 विदिवेशस्त्रिदशाक्षः तृतीयः त्राणकारिणी ॥ १११ ॥
 कियत्कालवल्लानन्दो विहङ्गमार्गनाशना ।
 गीर्वाणो बाणहस्तश्च बाणहस्ता विधुच्छला ॥ ११२ ॥
 विन्दुधर्मज्जलोदारो विद्यज्ज्वलनकारिणी ।
 विरामव्याघ्रपूज्यश्च नवदेशी प्रधात्मिका ॥ ११३ ॥

- विलोलवदनो व्यासो विरासो भोदकारिणी ।
 द्विरष्टवारभूषणः कलिन्दनन्दिनी नगा ॥ ११४ ॥
 धनन्यचीणवचाश्च सितचोभविनशिका ।
 क्षणधैरप्रसादाङ्गो विमिश्रानामधीश्वरी ॥ ११५ ॥
 देवातीरनिवासी च गङ्गातीरनिवासिनी ।
 गङ्गेशः पुष्करेशश्च व्यासभावा विशेषिता ॥ ११६ ॥
 आतुरानाथसंज्ञश्च रामेश्वरसुपूजिता ।
 रसानाथः प्रभुः प्राप्तः कीर्त्तियद्वाभिधारिणी ॥ ११७ ॥
 लम्बोदरः प्रेमकान्तो लम्बोदरकुलप्रिया ।
 अर्द्धदेहो ध्यानपरो लोचनायुतधारिणी ॥ ११८ ॥
 अव्यर्थवचनप्राज्ञो विद्यावागीश्वरी तथा ।
 श्रीं श्रीं श्रीं त्रितरङ्गाव्या गुप्तचक्रात्मिकाकदा ।
 श्रीं श्रीं श्रीं त्रितरङ्गाव्या गुप्तचक्रात्मिकाकदा ॥ ११९ ॥
 मणिनागगतो गन्ता वागीशानो नलप्रदा ॥ १२० ॥
 कुलामनगतो नाथो त्रिनासा नाशसुप्रिया ।
 विनाशमूलः कुलस्थः संचारकुलकेश्वरी ॥ १२१ ॥
 त्रिशक्तागुणविप्रेन्द्रो महदाश्चर्यचिद्विणी ।
 आशुतोषगुणाच्छो भद्रविहङ्गसुन्दरी ॥ १२२ ॥
 विरूपाक्षो लेलिहय महामुद्राप्रकाशनी ।
 आष्टादशाक्षरो रुद्रो भकारन्दसुविन्दुगा ॥ १२३ ॥
 कृत्वासरधारो च कृत्वाक्षो त्रिपुण्ड्रजा ।
 हन्तात्मकी विधाता च धनदानादिकारिणी ॥ १२४ ॥
 कुण्डली परमानन्दो मधुपुष्पमसुहृवा ।
 विष्णुवर्चास्थो रुद्रो नयनाम्बुनरागिणी ॥ १२५ ॥
 चिरण्यगर्भः कौमारो विरूपाक्षः कतुप्रिया ।
 श्रीवृत्तान्तयः श्यामो महाकुलतरुज्जवा ॥ १२६ ॥

- कुलवृत्तस्थितो विद्वान् हिरण्यरजतप्रिया ।
 कुलेशः प्राणपः प्राणः पञ्चचूडधरो धरा ॥ १२७ ॥
 उषती वेदिकानाथो धर्माधर्माविवेचका ।
 शीतलासः शीतकीनो मनस्वीकरी कथा ॥ १२८ ॥
 कुलस्थः क्षणभङ्गस्थो गिरिगौठनिवासिनी ।
 स्वर्गकायः प्रसन्नात्मा प्रसन्नवनवासिनी ॥ १२९ ॥
 प्रतिष्ठेशः प्राणधर्मी ज्योतीरूपा भृगुप्रिया ।
 धर्मध्वजपताकेयो वलाकाशतवर्द्धनी ॥ १३० ॥
 मेरुशृङ्गगतो धूर्त्तो धूर्त्तमत्ता खलस्यूता ।
 सेवासिः प्रदोऽनन्तोऽनन्तकार्या विभेदिका ॥ १३१ ॥
 आसवशुद्धे परिमाणान्तरम् ।—
 अन्धेषां तोलकक्षैकं संशोध्य भक्षणं चरेत् ।
 पुनस्तेषां महाकाल-मनुं वक्ष्यामि तत्त्वतः ॥ १३२ ॥
 सकलं चामरायोगं मन्त्रेणानेन भक्षयेत् ।
 तारद्वयं समुद्धृत्य त्रियुगं तदनन्तरम् ॥ १३३ ॥
 विसर्गं त्रिन्दुसंयुक्तं तत्पश्चादकृतामुखी ।
 मरणं हारय हन्तं योगविधिं ततः परम् ॥ १३४ ॥
 देहि देहि पदस्थान्ते स्वाहान्तं मन्त्रमुत्तमम् ।
 एतन्मन्त्रेण चोद्धृत्य मन्त्रयित्वा प्रभक्षयेत् ॥ १३५ ॥
 एतत्काण्डस्थ मन्त्रन्तु तत्रैव परिधोजयेत् ।
 निगुण्डीमन्त्रवोजेन्द्रं नृप वक्ष्यामि मेरव ! ॥ १३६ ॥
 आसवशुद्धेर्मन्त्रान्तरम् ।—

- कामवीजत्रयं पश्चात् कालीवीजत्रयं तथा ।
 सर्वयोगं ततः पश्चात् साधय हयमेव च ॥ १३७ ॥
 अष्टतत्वं मयि शब्दं समर्प्य हयं तथा ।
 आशुवीजं ततः पश्चात् विराटपीठवासिनी ॥ १३८ ॥

तत्परापरशन्यस्य विचाये वक्तुमर्हसि ॥ २ ॥

आनन्दभैरव्युवाच ।—

महामैरव ! कालान्ते ! मनुजानं निग्रामय ।

कथयामि तव स्नेहादतिकोमलसाधनम् ॥ ३ ॥

मणिपूरे मन्त्रचैतन्यम् ।—

मनुना मन्त्रचैतन्यं विविधानि शृणु प्रभो ! ।

मणिपूरे तव ज्ञाने यत्प्रसादाद्विश्वो भवेत् ॥ ४ ॥

यत्स्वरूपमात्रेण योगो भवति निश्चितम् ।

कोटिकोटिमन्त्रजापात्तदर्थं कोटयः स्मृताः ॥ ५ ॥

एतन्मध्ये सारभागं कथयामि कुलार्णव ! ।

सर्वत्र समभावेन संस्मरेन्मूर्तिमुत्तमाम् ॥ ६ ॥

शरीरमपरिच्छिन्नं ब्रह्माण्डं सचराचरम् ।

मूलादिमणिपूरान्तं त्रिगुणं मन्त्ररूपकम् ॥ ७ ॥

वर्णमालाऽनुसारेण मुहुर्मुहुर्जपेत् सुधीः ।

पूर्णतजोमयीं ध्यायेत् कोटिकामस्त्ररूपिणीम् ॥ ८ ॥

स्वदेवतां सदा ध्यायेत् मूलादिब्रह्माण्डके ।

तन्मूर्तिमपरिच्छिन्नां गृहस्थाननिवासिनीम् ॥ ९ ॥

गभीराह्लादानन्दो सुधासागरवासिनीम् ।

मूलरन्ध्रे सदा ध्यायेत् कोटिकालानलोल्लसलाम् ॥ १० ॥

ज्वलन्तं ध्यानमाकुर्व्यात् कर्तुं शिखप्रभाकरम् ।

सुधारसामोदिसुगंधं हव्याग्निमहशोल्लसलम् ॥ ११ ॥

ललाटं चिन्तयेत् कान्तं पूर्णेन्दुकोटिसङ्गमम् ।

विगलद्रमपुञ्जन्तु तदसात् प्रोक्त्वानलनलम् ॥ १२ ॥

स्थिरवायुं स्थिराकारं मन्त्रार्थश्चेति भावयेत् ।

अथवा शुद्धसङ्काशं पूर्णब्रह्ममयं शुभम् ॥ १३ ॥

मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं मूलं ध्यात्वा पुनः पुनः ।

विचिन्तयेत् सूक्ष्मरूपं महामूर्तीं स्वदेवताम् ॥

मन्त्रार्थश्चेति तदज्ञानं तदज्ञानात्कीचमाप्नुयात् ॥ १४ ॥

मणिपूरमन्त्रदेवताध्यानम् ।—

तत्स्थूलं नाति सूक्ष्मं गुणमयवपुषं विश्वनाथं सुशक्तिं

सानन्दानन्दवित्तं कलिफनसकलं शक्तवक्तं विशुद्धम् ।

पीनापीतादिरूपं त्रिगुणगगमनं मूलपद्मादिरन्ध्रे

विश्वात्मनं कुलार्णवं मनुगुणजडितं भावयेत् सिद्धिहेतोः ॥ १५ ॥

चतुःषष्टिचेत्रे दिगुणजननीं ध्याननिपुणां

महामन्त्राकारं भुवनकरजां वेशविषयी ।

महाविद्यामायां मनुमयरसाच्छलतनुगा-

मवाध्यानन्दाब्जौ कुलपथं भजन्तो ह रजिकाः ॥ १६ ॥

समस्तं शून्यार्थं रजतघटनारायणमयं

विसर्गे त्रिन्दुस्थं रविशशिकला धङ्गिकिरणम् ।

लग्नापारादिं भवविरहितं भावजडितं

विकाराधाराद्धं दशदलयुतं स्थापयति धीः ॥ १७ ॥

सुरासुरभयप्रदं तरुणरूपशोभाकरं

मनोहरकलेवरं सकलदेहसंज्ञापकम् ।

भजति मुनयो नृपा प्रतिदिनं तथेन्द्रादयः

दशशब्दतन्त्रिकेने पकतिदेहमध्यस्थितम् ॥ १८ ॥

प्रचण्डवराणां शयं ध्वनिकलापसंश्लेनं

महोत्कटतपःप्रियं भवति चाशुतोषं शिवम् ।

निषाय हृदिपद्मे किमपि नाभिमूलोऽपि वा

दिभावगुणभावनं परिकरोति योगी महान् ॥ १९ ॥

स्वश्रीगुणमत्त्वकं कठिनचित्तसंज्ञापनं

चतुर्भुजकलेवरे दशदलाध इन्द्रीवरं ।

मनोहरपरं हरं परमधारमाद्याहरं

प्रकटपरमेष्ठरे प्रणवरूपमारोपयेत् ॥ २० ॥
 विविक्तमतिनिर्भक्तं कमलहारमाख्यायथं
 शिवं सकलभास्करं सकलपद्ममध्येऽपि वा ।
 भुजायुतधरं धराधरधरं हि सुद्राधरं
 भजति कुलकामिनोपतय ईशं वक्ष्याम्यदाः ॥ २१ ॥
 सदा चरणपङ्क्तिं विप्लवहार्निमद्रासये
 कृपासमयसुलक्ष्णं मतिगमनसम्पादनम् ।
 सदैकगुणभाजनं परमदेव देवस्य वै
 तिमोक्तजननीपतीरमलमेव कुर्यात् वशी ॥ २२ ॥
 एवं कृत्वा सदा सन्तं विश्वमध्ये परः शुचिः ।
 श्रुत्वा श्रुत्वा चैतन्मं प्राप्तात्यर्थानिर्णयम् ॥ २३ ॥
 इति श्रीरुद्रयामले सप्तमस्कन्धे महात्मनोऽष्टोपनिषत्पिठे विष्णुसप्तमस्कन्धे
 चतुःपञ्चाशः पटलः ॥ ४२ ॥

चतुःपञ्चाशः पटलः ।

आनन्दभैरव्युवाच ।—

आनन्दमागराभोज-मध्यस्थ ! परमप्रिय ! ।
 इदानीं कालजालादि-वारणं शृणु भैरव ॥ १ ॥
 सम्पूज्य सच्चिदाच्छत्रं वायुं स्वाभाविकीर्तनम् ।
 कुम्भयित्वा स्वभावेन चिरकालं सुखी भवेत् ॥ २ ॥
 शनैः शनैः रेचयित्वा सर्वदा तद्गतो भवेत् ।
 कालजालवशं घाति तत्तत्क्षणमात्र संशयः ॥ ३ ॥
 बिना कुम्भकयोगेन को हि विध्यति भूतले ।
 वायुचालनमात्रेण सूक्ष्ममार्गोद्दिष्टं च ॥ ४ ॥

सिध्यत्येव महायोगी कालजालवशो भवेत् ।
 न करोति कालवशं मोहादतिसुखोदयात् ॥ ५ ॥
 कालभक्ष्यो भवेत् सोऽहि म्रियते नात्र संशयः ।
 त्रिपुरे मनो दत्त्वा देवतां साधयेत् सदा ॥ ६ ॥
 श्रोत्रं ध्यानं नामगुणं पठित्वा च पुनः पुनः ।
 मनोयोगश्च सर्वत्र वायुना कारयेत् बुधः ॥ ७ ॥
 कुम्भयित्वा सदा योगी रेचयित्वा पुनः पुनः ।
 सर्वकालवशं नीत्वा जितात्मा चामरो भवेत् ॥ ८ ॥
 लोभमोहौ वर्जयित्वा कामक्रोधादिपातकम् ।
 सर्वदा वायुपानश्च कृत्वा रक्षसि सदृशी ॥ ९ ॥
 नित्यं वायुसाधनानि षट्चक्रमेदनाय च ।
 शनैः शनैः रेचयेद्दे चिरजीवित्वासाधनात् ॥ १० ॥
 यदि न चिरजीवी ज्ञात् कालात्मा वायुसेवकः ।
 षट्चक्रभावसिद्धान्तो ज्ञानी मृत्युवशो भवेत् ॥ ११ ॥

अमरापञ्चकसाधनम् ।—

अतः कुर्यात् शिवज्ञानं वायुसंसिद्धिकारणम् ।
 तत्क्रियासाधनार्थाय चादौ पञ्चाऽमराविधिम् ॥ १२ ॥
 कुर्यात् साधकमुख्यश्च निजकायप्रसाधनात् ।
 नेतीयोगं तदा कुर्यात् यदा भवति संयमी ॥ १३ ॥
 धौतीयोगं तदा कुर्यात् यदा भवति सुस्मिन् ।
 नेउलीश्च तदा कुर्यात् यत्र लोको न विद्यते ॥ १४ ॥
 दन्तीयोगं तदा कुर्यात् यदा मुख्यक्रियारतः ।
 चालनन्तु सदा कुर्यात् यथा दृष्टाविवर्जितः ॥ १५ ॥
 दृष्टानां भवेन्मोक्ष इति मे योगनिर्णयः ।
 विशेषेण प्रवक्ष्यामि शृणु कैलासपावन ! ॥ १६ ॥
 कृत्वा कार्यमेतदादौ दिवि देवा मुनीश्वराः ।

कायसिद्धिं मुदा कृत्वा ह्यायमायविवर्जिताः ॥ १० ॥
 सर्ववर्गामिनः सर्वे धर्मशास्त्रार्थपण्डिताः ।
 शिरजीविन एवापि कमलाग्रोसमन्विताः ॥ ११ ॥
 तत्तद्वेदान् प्रवक्ष्यामि साधनान् कायवृक्षपान् ।
 यः करोति महादेव ! कायसाधनमुत्तमम् ॥
 स प्रायाति समानन्द-सटने नात्र संशयः ॥ १२ ॥
 प्रभाते च समुत्थाय त्राहो कलिफलोदये ॥ १३ ॥
 शङ्खसारे गुरोः पाद-पङ्कजध्यानमाचरेत् ।
 विचिन्त्येततः श्रीमान् गुरुरूपां सरस्वतीम् ॥ १४ ॥
 स्वदेवतां परानन्द-रसिको योगबुद्धिमान् ।
 प्रणम्य शिरसा नित्यं श्रीचं कार्थं समाचरेत् ॥ १५ ॥
 श्रीचक्रियाक्रमेणैव निवः शुचिगुण-न्वितः ।
 प्रगच्छेत् श्रीचकार्थार्थं घटमानं जलं नयेत् ॥ १६ ॥
 सूक्तिकाप्रस्थमानस नोत्वा श्रीच समाचरेत् ।
 कुन्त्यं समदशकं वचस्त्रयागं पुनः पुनः ॥ १७ ॥
 ततस्तर्जनीत्यात्मतेजोवाग्मदस्तस्य शङ्करः ।
 गुदरभ्यो समायोन्य चालनं हि पुनः पुनः ॥ १८ ॥
 यावत्कालं श्वेदै तु निःशेषेण मलक्षयम् ।
 तावन्मृत्युयमाऽऽत्माश्च शोधयेद्दुदरं सुधीः ॥ १९ ॥
 यावत्त जायते सौख्यं तावत्कालं समाचरेत् ।
 तत उत्थाय विधिना सूक्तिकाश्रीचमाचरेत् ॥ २० ॥
 येन क्रमेण विहाया गन्धनाग्नौऽपि जायते ।
 पादद्वयं समात्माश्च चान्तःश्रीचं समाचरेत् ॥ २१ ॥
 नैतीक्रिया ।—

तद्विक्रियासकलं वक्ष्ये शृणु योगेश्वर ! प्रभो ! ।
 सूक्ष्मवस्त्रसमुद्भूतं होरकं सूक्ष्मवस्त्रके ॥ २२ ॥

नासिकायां दृढतरं कोमलं प्रातिनिर्मलम् ।
 शनैः शनैर्निःशेषाद्य जिह्वाभूले निवेशयेत् ॥ २३ ॥
 जिह्वाभूलात् समादाय वारहादशकं सुधीः ।
 मन्दमन्दवर्षणस्तु कृत्वा भेदं समाचरेत् ॥ २४ ॥
 मायात्रयेण बीजिन देवीबीजत्रयेण च ।
 रमाबीजत्रयेणापि योगिन्यै नम इत्यपि ॥ २५ ॥
 एतन्मन्त्रेण योगिन्द्र ! नैतीयोगं समाचरेत् ।
 शिरःशुद्धिं समाकृत्य कारशोधनमाचरेत् ॥ २६ ॥
 ततो वक्षःशोधनस्तु ततो नाभिश शोधनम् ।
 क्रमेण कुर्यात् कार्थार्थं तत्प्रकारं शृणु प्रभो ! ॥ २७ ॥

धौतीक्रिया ।—

धौतीक्रियां समाकुर्यात् ततोदकनिधेयवन् ।
 शुक्लवस्त्रं सुखसुखं चाष्टाङ्गुलिप्रमाणकम् ॥ २८ ॥
 शक्तिशक्तन्तुमानस्तु पूर्णसंख्या उदीरिता ।
 भस्त्रो प्रथमतः कुर्याच्चतुरङ्गुलवस्त्रकम् ॥ २९ ॥
 दीर्घं पञ्चहस्तामानं ततोदकसमन्वितम् ।
 मन्त्रयेच्छेषजिह्वाग्रे संख्याप्य वसनं सुखम् ॥ ३० ॥
 तर्जनीमध्यमाङ्गुष्ठ-मुद्राभिर्भक्षयेत् सुधीः ।
 क्रमेण बर्हयेदित्यं दीर्घं च प्रधरे तथा ॥ ३१ ॥
 सर्वत्र पूर्वमन्त्रेण संशोध्य बीजमुच्चरेत् ।
 शक्तिबीजत्रयं पश्चात् कामबीजत्रयं तथा ॥ ३२ ॥
 लक्ष्मीबीजत्रयं पश्चात् महाधौतीनवासिनि ।
 से नाडोमलमन्त्रे तु चालय हयमेव च ॥ ३३ ॥
 नाद्या (भाय्यां) नम्ये ततः पश्चात् उदरे सन्निवेशयेत् ।
 शनैर्निवेशमाकृत्य यावत् सर्वं प्रजायते ॥ ३४ ॥

नेउलीक्रिया ।—

ततः कुर्यात् साधकेन्द्रो विषष्ट्वेमकारणात् ।
 नेउली परमं योगं गात्रस्थ दृढवन्धनम् ॥ ४२ ॥
 घूर्णयमानमाकुर्यात् उदरं परमेश्वर ! ।
 सर्वदा चालनं कुर्यात् प्राणवायुप्रधारणम् ॥ ४३ ॥
 वामे घूर्णितमाकृत्य दक्षिणे घूर्णितं चरेत् ।
 एवंक्रमेण देवेश ! पुटपाकं सदाऽऽचरेत् ॥ ४४ ॥
 एतन्मन्त्रेण देवेश ! शुभासनदृढो भवेत् ।
 ब्रह्मबीजत्रयं पश्चात् कालीबीजत्रयं ततः ॥ ४५ ॥
 देवीप्रणवयुग्मन्तु गात्रस्थायै नमो ह्रिः ।
 तदन्ते नाडिकादीनां चालनं परमाहुतम् ॥ ४६ ॥

दन्तीक्रिया ।—

वक्तःस्थाने महाकाल ! दन्तीयोगेन कारयेत् ।
 गजमानं दन्तकाष्ठं निर्मलं सुन्दरं मतम् ॥ ४७ ॥
 दन्तकाष्ठं कारयेद्दे मनुना साधकायणीः ।
 श्यामाबीजत्रयं पश्चात् भैरवीबीजकं त्रयम् ॥ ४८ ॥
 मर्दिनीबीजयुगलं दन्तकाष्ठनिवासिनि ! ।
 मे हृदयस्थिं ह्रिदेयति युगलं वङ्गसुन्दरि ! ॥ ४९ ॥
 क्रमेण विधिनानेन गलरन्त्रे निवेशयेत् ।
 यावत्सामेधो याति यावत् सुखमयो न च ॥
 तावद्दन्तीयोगकार्यं प्रभाते सर्वकार्यकम् ॥ ५० ॥
 एतदन्ते ततः कुर्यात्साडीचालनमेव च ॥ ५१ ॥

नाडीचालनक्रिया ।—

तन्मन्त्रं शृणु वीरेन्द्र ! अमरत्वप्रदायकम् ।
 आदौ प्रणवमुद्धृत्य दीर्घप्रणवयुग्मकम् ॥ ५२ ॥
 भुवनेश्वरीबीजयुगलं चन्द्रबीजत्रयं ततः ।

कृष्णबीजत्रयं पश्चात् अर्कबीजत्रयं ततः ॥ ५३ ॥
 श्रीबीजं मन्त्राय जप्त्वा शीतले तदनन्तरम् ।
 शोधयन्नाडिकामूलं मलं चालय युग्मकम् ॥ ५४ ॥
 स्वाहान्तमनुना नित्यं चालयेत् नाडिकाधमाः ।
 यावत् तृणानाशकः स्वात्तापत्कालं समाचरेत् ॥ ५५ ॥
 यावदुद्गमशक्तिर्न त्रिदण्डावधि धारणा ।
 तावत् जायते नाथ ! चालनं सुखसाधनम् ॥ ५६ ॥
 यदि भाग्यवशादेव त्रिदण्डवायुकुम्भकम् ।
 स्वयमेव समायति नाडिकाचालनं शुभम् ॥ ५७ ॥
 यावत् सूक्ष्ममालापं मधुपानं निरन्तरम् ।
 पादाभोजनिःसृतन्तु परमानन्दवर्द्धनम् ॥ ५८ ॥
 तत्सुखेनापरिच्छिन्नं सञ्चाननिर्मलेन च ।
 चिदानन्दस्वरूपेण स्नानन्दाशुविलोचनम् ॥ ५९ ॥
 तदा हि हृदयस्थान्यच्छेदनं देहवर्द्धनम् ।
 तदैव पुलकं स्वेद्यं देहावेशस्थिरं सदा ॥ ६० ॥
 तदा षट्कुक्षिसिद्धान्तज्ञानं चैतन्यनिर्मलम् ।
 चिदानन्दमयो भूत्वा कृष्णाज्ञानविवर्जितः ॥ ६१ ॥
 जीवन्मुक्तः परानन्द-रसिकः प्रपद्यप्रियः ।
 स्थिरचेता महायोगी भवत्येव न संशयः ॥ ६२ ॥
 आस्तिको देवदत्तश्च निन्दावादविवर्जितः ।
 स एवात्मा महाज्ञानी भवत्येव न संशयः ॥ ६३ ॥

स्नानक्रिया ।—

पञ्चयोगं समाकृत्य नेत्यादिकमनुत्तमम् ।
 स्नानं कुर्याद्विधानेन तीर्थराजनिकेतने ॥ ६४ ॥
 ईडा-गङ्गाजले वापि पिङ्गला-यमुनाजले ।
 सुषुम्नायां सरस्वत्यां द्युषु पुष्करकोटिषु ॥ ६५ ॥

तथापि बाह्यज्ञाने तु सर्वाङ्गं मस्तकं विना ।
सतवारं समासिञ्चेत् मस्तकं बाह्यधारिणा ॥ ६६ ॥
मार्जनेनापि मनुना मूलमन्त्रेण वा पुनः ।
ततोऽङ्गं मार्जयित्वा च सन्ध्यावन्दनमाचरेत् ॥ ६७ ॥

सन्ध्यावन्दनादिक्रिया ।—

बाह्यसन्ध्यां मन्त्रजालैरन्तरे प्रकृतीश्वरम् ।
कर्णाधस्तौजसं विन्दुं नादमण्डलसम्पुटम् ॥ ६८ ॥
सन्ध्यावन्दनमाकृत्य मञ्जीषधिं प्रभक्षयेत् ।
मूलमन्त्रेणाभिमन्त्र्य पञ्चगव्यं कुलेश्वर ! ॥ ६९ ॥
ततः कुर्यात्सहापूजां स्वस्वमन्त्रोक्तसाधिताम् ।
षट्चक्राद्यं ततो ध्यायेद् यदुक्तं विधिना प्रभो ! ॥ ७० ॥
कुण्डल्यादिमहापूजां सहस्रनाममङ्गलम् ।
अत्यन्तगुह्यकथनं सत्त्वभक्तिप्रकारकम् ॥ ७१ ॥
भिस्त्वा भेदं मुदा कुर्यान्मणिपीठस्थदेवयोः ।
ध्यानं ज्ञानं स्तवं नित्यं यजनं नामकीर्त्तनम् ॥ ७२ ॥
चेतन्यं रुद्रलाकिन्यास्तथा मृत्युञ्जयस्य च ।
नित्यं गुरुमयं ध्यात्वा सर्वगाभिनमोश्वरम् ॥
चिरजौबी महायोगी भवत्येव न संशयः ॥ ७३ ॥

इति श्रीरुद्रयामले पञ्चरत्ने महातन्त्रोद्घोषे सिद्धमन्त्रपञ्चके षट्पञ्चमोऽभि
मैरवी-मैरवसंहादे मणिपुरभेदी नाम चतुःपञ्चाशः पटलः ॥ ५३ ॥

पञ्चपञ्चाशः पटलः ।

शानन्दमैरव्युत्पाद ।—

पञ्चासवशोधनक्रिया ।—

परापरविमेटय ! निगूढज्ञानसाधनम् ।
इदानीं शृणु सर्वज्ञ ! पञ्चद्रव्यादिसाधनम् ॥ १ ॥

षट्चक्रपद्ममेदायै यत्कृत्वा जायते क्षणात् ।
अमरश्चामरश्चैव सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥ २ ॥
ब्रह्मज्ञानसाधनी च ब्रह्मानन्दप्रकाशिनौ ।
अमरता तथा ध्येया दूर्वांस्रता प्रतिष्ठिता ॥ ३ ॥
सिद्धामरा च निर्गुण्डौ सर्वसिद्धिप्रदायिनौ ।
नीलामरा ततोऽग्रात्मा नीता तुलसीसंज्ञिता ॥ ४ ॥
अमरः स जयापदं चामरा विल्लपयिका ।
शिवप्रियाः सदा पूज्याः पूर्वोक्ता वा समाश्रयेत् ॥ ५ ॥
एतद्ब्रह्मणमन्त्राणि शृणु कैलासभूपते ! ।
ब्राह्मणो क्षत्रियो वैश्या शूद्रा च क्रमशो जया ॥ ६ ॥
तत्तन्मन्त्रेण शंशोध्य भक्त्येवमनुनाऽमुना ।
सर्वासाममरादौनां भक्त्येव समुदोरिता ॥ ७ ॥
प्रणवं दीर्घप्रणवं कपिले ज्ञानसाधनी ।
समयोगं साधयेति युगं अरण्यसम्पुटम् ॥ ८ ॥
शाखाप्रशाखासम्पूर्णं । मञ्जीषधिनिसासिनि ! ।
मामेकममरं देव ! कुरु युगं ततो द्विष्टः ॥ ९ ॥
अमराग्रमन्त्राणि शृणुष्व पार्वतीश्वर ! ।
यस्य अरण्यमात्रेण नरो नारायणो भवेत् ॥ १० ॥
शिववद्विहरजोके विल्लपयस्व भोजनात् ।
श्रीभोजत्रयमुद्धृत्य वाग्देवीव्रतयं ततः ॥ ११ ॥
लक्ष्मीकामेश्वरीशोऽं समाकामवयं त्रयम् ।
“सिद्धविल्लेखि ! परमे ! निगूढतत्त्ववासिनि ! ॥ १२ ॥
मामेकज्ञानतत्त्वे तु नियोजय युगं द्विष्टः ।”
एतन्मन्त्रेण वीरिन्द्रो विधितस्त्वाख्यमुद्रया ॥ १३ ॥
शोधयित्वा पुनर्नय ! अमरास्तास्तु शोधयेत् ।

अमराशोधनम् ।—

दूर्वा देवि ! त्रिभुवने षमृतत्वप्रदायिनि ॥ १४ ॥
 अयिच्छेदभेदकरि ! प्रणवाद्ये पूरेव सा ।
 ततो हि विष्णुवैजत्र किङ्किणीवैजत्रमुदरेत् ॥ १५ ॥
 राजराजेश्वरीवैजत्रं त्रीवैजत्रं त्रीणि तत्परम् ।
 सुधाखण्डे मामिहान्ते सिद्धामरपदं लिखेत् ॥ १६ ॥
 “देहि देहि नमः स्वाहा” शब्दमुच्चार्य शोधयेत् ।
 एतत् स्मरणमात्रेण चिरकालं सुखी भवेत् ॥ १७ ॥
 सर्वसंयोगमात्रेण सिद्धी भवति साधकः ।
 सिद्धामराशोधनन्तु शृणु श्रौचन्द्रशेखर ! ॥ १८ ॥
 सिद्धामरा च निर्गुण्डी त्रिषु लोकेषु गोपिता ।
 एतत् प्रधानमूलं पञ्चं वा भजयेत् सुधीः ॥ १९ ॥
 मूलाभावे दलं भोज्यं पत्राभावे च मूलकम् ।
 आनयेत् साधकश्छः शोभनेन दिनेन तु ॥ २० ॥
 तदा भवति सिद्धिश्च कौलानां नियमो न हि ।
 कौलिके सर्वासिद्धिश्च कौलिके योगसाधनम् ॥
 कुलाचारविहीनानां योगं योगादिकं कथम् ? ॥ २१ ॥
 विना योगेन भोगादि-सञ्चयो जायते कथम् ? ।
 योगसञ्चयमात्रेण भोगसाधनमालभेत् ॥ २२ ॥
 तद्भोगं परमं ज्ञानं ज्ञानामृतनिषेवणम् ।
 विषयाङ्गादभोगादिरनायसिनं वर्हते ॥ २३ ॥
 शरीराणामादिकार्यं शरीरस्य प्रभोः प्रियम् ।
 शीतलामृतरूपाङ्गं व्यक्ताव्यक्तप्रकारकम् ॥ २४ ॥
 आदिसाधनमेवं हि कथितं स्नेहहेतुना ।
 वक्तुमप्राणरक्षणार्थं शोकाशुवारणाय च ॥ २५ ॥
 पुनस्तु कथये तेऽहं निर्गुण्डीशोधनं प्रभो ! ।

“श्रीं निर्गुण्डीं महाभाये ! महासत्त्वनिवासिनि ! ॥ २६ ॥
 आयुरारोग्यजननि ! ब्रह्मशब्दनिवासिनि ! ।
 मदीयं सकलं कार्यं गुह्यं कुरु युगं ततः ॥ २७ ॥
 नान्तयुगं बिन्दुनाद-भूषितं चारुतेजसम् ।
 चतुर्दशस्वरव्याप्तं धायुगं बिन्दुभूषितम् ॥ २८ ॥
 लक्ष्मीवैजत्रयं पद्यात् उमावैजत्रयं लिखेत् ।
 वज्रकायं देहि देहि शब्दान्ते वज्रिसुन्दरि” ॥ २९ ॥
 एतस्मिन्नेव संशोध्य भजयेत् साधकोत्तमः ।
 ततोऽमरो भवेत् क्षिप्रं नात्र कार्या विचारणा ॥ ३० ॥
 तुलसीशोधनं वल्ले शृणुष्व परमेश्वर ! ।
 यत् कृत्वा च निरोगो ह्यात् बलवान् विजितेन्द्रियः ॥ ३१ ॥
 “प्रणवं वैष्णवि देवि सत्त्वज्ञाननिवासिनि ।
 कामवैजत्रयान्ते तु मां रक्ष युगलं हिटः” ॥ ३२ ॥
 एतत् शोधनमाकृत्य भक्षणं यः करोति हि ।
 कार्यासिद्धिर्भवेत्तस्य ध्यानधारणयोगिनः ॥ ३३ ॥

इति शोधयामले उग्ररत्ने महातन्त्रीहोत्रे सिद्धमन्त्रपञ्चके षट्पञ्चाशः
 मेरु-मेरुवर्षादेः पञ्चदशशोधनं नाम पञ्चपञ्चाशः पटलः ॥ ५५ ॥

षट्पञ्चाशः पटलः ।

आनन्दभेरव्युवाच ।—

कथयामि तव स्नेहात् कायवश्यविशेषणात् ।
 हठयोगं प्रकथितमिदानीं शृणु तत्कर्मम् ॥ १ ॥
 मणिपुरस्थितं रुद्रं त्रैलोक्यपरमाक्षरम् ।
 कथयामि शिवानन्द ! शिवशङ्करमङ्गलम् ॥ २ ॥
 स्वाधिष्ठानोद्देशे च परमानन्दसागरम् ।
 नाभिमूलं मेघजाल-मध्यविद्युत्प्रशताकुलम् ॥ ३ ॥

अकस्मान्भरणं तस्य कालभक्ष्यो न संशयः ।
 केवलं मां हृदभोजे परिपूर्णफलोटये ॥ १२ ॥
 सर्वकाममनोवाह्ये नानाकौतुकसङ्कुलः ।
 पूजयित्वा सदा ध्यायेत् काकिनीं मां न संशयः ॥ १३ ॥
 स योगी जायते नाथ ! हृदभोजप्रसादतः ।
 हृत्पद्मेरुहमध्यस्थाः सर्वे देवाः सवासवाः ॥ १४ ॥
 मामर्चयन्ति ते नित्यं भक्तिभावपरायणाः ।
 ये ध्यायन्ति महावीरा तपस्वन्ति च वासवान् ॥ १५ ॥
 क्रमेण प्राणसंयोगान्मां पश्यन्ति न संशयः ।
 मामेकं काकिनीध्यानं स्थिरवायुं प्रवण्डकम् ॥ १६ ॥
 पश्यन्ति योगिनः काये चष्टेष्टव्यमहाप्रभम् ।
 केवलं भक्तियोगेन नित्ययोगेन चोत्तमम् ॥ १७ ॥
 पद्मध्यानं प्रथमतः कृत्वा सिद्धो न संशयः ।
 तद्धानं शृणु वीरेश ! योगिनामिह दुर्लभम् ॥ १८ ॥

हृत्पद्मध्यानम् ।—

हृत्पद्मे कुलपालितं सुललितं हंसेन संशोभितं
 वल्लुं कीमलदीप्तिकोटिजडितं सन्भावितं साधकैः ।
 अत्युत्कृष्टमयूषपुष्पमिलितं सिन्दूरवर्णकं
 ध्यात्वा पश्यति यो नरः प्रतिदिनं काद्यारूपैराहृतम् ॥ १९ ॥
 स स्थात् कौटिधनेश्वरो नरवरो भूयस्कुलं वक्षसि
 यो नित्यं लिपिभावनं प्रकुरुते नित्येश्वरालोकनात् ।
 तद्धानं क्रमतो वदामि सकलं येन प्रसिद्धो भवे-
 दानन्दार्णवमध्यपद्मकलितं काद्यार्कवर्णोज्ज्वलम् ॥ २० ॥
 दले पूर्वं ध्यायेदतिविमलवर्णं कमिति वा
 प्रभातार्ककाद्यारूपकिरणयोगं युगमयम् ।

अनाहतपद्मविन्यासः ।—

चतुर्धाङ्गे नित्यं त्रिनयनमनन्तं रविगतं
 भवाद्याशक्तिरूपं स्वभवनघटाशोभिततनुम् ॥ २१ ॥ कं ।
 द्वितीयं पद्मस्य विधुयुतकपालं त्रिनयनं
 ससिन्दूराकारं त्रिगुणभुजशोभाभवमहम् ॥ २२ ॥ खं ।
 सदा ध्यायेद्देवं परमपुरुषं श्रीगणपतिम्
 सुरक्षाकारं वै तरुणमणिमालं जितमिदम् ॥ २३ ॥ गं ।
 चतुःपत्रे ध्यायेत्तमलमरुणं घोरनिन्दं
 क्रियादत्तं मूर्तिं त्रिनयनचरोजं युगभुजम् ।
 वराभीतिप्रोच्छ्रितस्फटिकजपमालादिसहितं
 फणानङ्गाराङ्गं शिवशिवम(सु)खेशोत्तममहम् ॥ २४ ॥ घं ।
 उर्वीजं सिन्दूराङ्गमखिलनाथं त्रिनयनं
 महामोक्षस्थानं शशिकनकरत्नाभरणकम् ।
 चतुर्धाङ्गं रुद्रं पतितजननाथं गुणविभुं
 श्रिया नाथं देवं वरमभयकं बिभ्रतमहम् ॥ २५ ॥ ङं ।
 चतुर्धाङ्गं ध्यायेत् कमलवरमालाविसहितं
 विभुं तं ध्यायेत्तं विधुयुतमुखं तत्त्रिनयनम् ।
 प्रभातार्कप्रायं सकलमणिरत्नाभरणकं
 महच्छोभाजालं परमरसविन्दूहवतनुम् ॥ २६ ॥ चं ।
 तमेकं नेत्रस्थं क्लमलकरं नूतनरविं
 चतुर्धाङ्गं ध्यायेत् वरतनुकपालेष्टसहितम् ।
 सुधाधारापानं कनकजपमालाऽऽवृततनुं
 त्रिनेत्रं योगेन्द्रं वसुदत्तगतं चारुवदनम् ॥ २७ ॥ छं ।
 चतुर्वक्त्रं ध्यायेदथ च मनसा चारुणतनं
 विशालाक्षं सुखं समयमनिशं चक्रवर्णम् ।
 चतुर्धाङ्गं देवं त्रिशुवनपदं सारघटितं
 महाशङ्खं रुद्रं वरमभयकं बिभ्रतमपि ॥ २८ ॥ जं ।

महाकायं तजोमयमपि च भं बीजमखिलं
 सदा ध्याये कामापहमतिसुखं चाष्टदलके ।
 महासिन्दूराद्रिं दिनकरकलाकोटिविमलं
 त्रिनेत्रं पञ्चाख्यं दशभुजयुतं सर्ववपुषम् ॥ २८ ॥ भं ।
 जं बीजं साङ्गचन्द्रोद्भवशिवमखेशं त्रिनयनं
 चतुर्बाहुं ध्यायेऽलकमलगदाचक्रनिविडम् ।
 महामालाव्याप्तं कनकशुभमालाङ्कितगुरुं
 प्रभाताकं विश्वास्वितजटिलरूपं रविदले ॥ २९ ॥ जं ।
 मनोरुपाच्छुतं त्रिनयनमधीशं दशदले
 टकारं बिन्दाख्यं जपवटिवराभीत्यभिधरम् ।
 तमेकं सोमेशं कनकविलसत्कुण्डलधरं
 सुदा ध्याये शम्भुं हृदि शिवदले सिद्धकमले ॥ ३० ॥ टं ।
 त्रिनेत्रं कामाख्यं शिशुकण्ठया सिद्धफलदं
 सुरत्नालङ्कारच्छुविचित्रतनुषां समनघम् ।
 ठकारं बिन्दाख्यं नवरविषटाकोटिविकलं
 दले चाकं ध्याये कमलवरमालाशशधरम् ॥ ३१ ॥ ठं ।
 एतत् शुद्धमनोलेयस्य भुवनं चेतन्यसंसिद्धयै
 वर्षाणां जपभावनं यदि सदा चिन्तामणेरण्डलम् ।
 योगीन्द्रः कुरुते वशिष्ठसदृशो वाचापतिर्भूतले
 वाक्सिद्धिं चिरकालवासमखिले देवो हि नो मानुषः ॥ ३२ ॥
 वाक्काचिन्तामणेरण्डं हृदयाश्वोजमण्डलम् ।
 तन्मध्ये पवनस्थान-मण्डलाकारमुख्यणम् ॥ ३३ ॥
 बुद्धिप्रतिभया व्याप्तं तन्मध्ये पवनाक्षरम् ।
 आच्छाद्य धूमसङ्काशं प्रसिद्धस्थानमुत्तमम् ॥ ३४ ॥
 तन्मध्ये देवतापीठं षट्कोणं मण्डलं परम् ।
 तन्मध्ये भावयोर्दष्टं खल्वक्षोक्तसाधितम् ॥ ३५ ॥

वायोर्ध्यानं तत्र कुर्यादत्यन्तसुखरूपिणम् ।
 निराकारं परं ब्रह्म साकारं शब्दरूपिणम् ॥ ३६ ॥
 निरक्षरं स्वाक्षराख्यं महोद्यपयिरूपिणम् ।
 चतुर्बाहुं जगद्ग्रासं कण्ठसारासनं वरम् ॥ ३७ ॥
 लोकत्रयाणां वरदं कर्णामिन्धुरूपिणम् ।
 पञ्चभुतात्मकं रौद्रं प्राणसंघं किरीटिनम् ॥ ३८ ॥
 संविभ्रतं वराभीति-घण्टाडामरसेवकान् ।
 ईशनाम् परिचितं परं हंसं कुलेश्वरम् ॥ ३९ ॥
 सर्वालङ्कारशोभाङ्गं रवेरुदयकारणम् ।
 विचिन्तयेत् साधकेन्द्रः परिवारगणावृतम् ॥ ४० ॥
 तत्र पङ्कजं ध्यायेदीश्वरं वर्णरूपिणम् ।
 त्रैलोक्यमङ्गलं नाथं चतुर्बाहुं किरीटिनम् ॥ ४१ ॥
 रत्नमालाशोभिताङ्गं शुक्लवर्णं महाप्रभम् ।
 ईश्वरं योगिनामीशं ध्यायेत् हृत्पद्ममण्डले ॥ ४२ ॥
 तत्पार्श्वे साधको ध्यायेत् काकिनीं परमेश्वरीम् ।
 त्रैलोक्यपूजितां देवीं कालचक्षुप्रकाशिनीम् ॥ ४३ ॥
 चतुर्भुजां महादेवीं पीतवस्त्रोपशोभिताम् ।
 नवविद्युत्कोटिरूपां विक्रामनेत्रपद्मजाम् ॥ ४४ ॥
 कपालशशिशूलास्त्र-वरदानसमाकुलाम् ।
 विचित्ररत्ननिर्घाणां स्वर्णालङ्कारभूषिताम् ॥ ४५ ॥
 त्रैगुण्यललितां सुखां वराभयकरास्त्रुजाम् ।
 सुधापातरतां भक्तां पूर्णरूपां कुलेश्वरीम् ॥ ४६ ॥
 रत्नकङ्कणमालाङ्गां परमानन्दभैरवीम् ।
 हृदयाश्वोजमध्यस्थां ध्यायेत् हंसगामिनीम् ॥ ४७ ॥
 तत्पीठध्याननिकरे त्रिकोणां परिचिन्तयेत् ।
 पीठशक्तिं सुवर्णाङ्गां विद्युत्कोटिसमीदयाम् ॥ ४८ ॥

काकिनौसदृशौ मत्तां पूर्वान्तःकरणोद्यताम् ।
 सर्वालङ्कारभूषाङ्गां परिवारगणावताम् ॥ ४८ ॥
 तद्वृत्तिषु पार्श्वभागे चिन्तयेद्वाणलङ्ककम् ।
 सुवर्णशुद्धमङ्गाशं निर्मलं चारुतेजसम् ॥ ५० ॥
 महालक्ष्मीप्रियामन्दं सर्वाकारं निरञ्जनम् ।
 ज्ञानयोगोदयं ब्रह्म-रूपिणं बहुरूपिणम् ॥ ५१ ॥
 प्रदीपकलिकाऽऽकारं चिन्तयेदौखरं शिवम् ।
 एतेषां ध्यानमाकृत्य वागीशो भवति क्षणात् ॥ ५२ ॥
 राज्यसिद्धिं तत्र नाथं चिन्तयेत्तत्प्रसिद्धये ॥ ५३ ॥
 तत्र भागोर्मण्डलश्च चिन्तयेत् साधकाग्रणीः ॥ ५४ ॥
 पद्मकिञ्चल्कमध्ये तु चिन्तयेदरुणायुतम् ।
 भासैकसाधनादेव योगी स्यात् शीतलाङ्कृक् ॥ ५५ ॥
 हिमासे ग्रन्थिभेदः स्यादत्यन्तगुणवान् भवेत् ।
 साधको योगयोग्यः स्यात् सर्पाटिविषनाशकृत् ॥ ५६ ॥
 चतुर्भासे निर्मलात्मा भावुकः स्थिरमानसः ।
 पञ्चमे मासि सम्प्राप्ते वायवीकृपयाऽन्विता ॥ ५७ ॥
 स्थिरवायुः स्थिरा दृष्टिस्त्वनौव सुखसम्पदाम् ।
 ततो दिने दिने तृच्चैर्वायूनामनुकम्पया ॥ ५८ ॥
 षण्मासात् पापसंशुक्लो मुक्तवद् भ्रमते चिरम् ।
 जले चाग्नी च भूगर्त्ते कदाचिन्न म्रियेत हि ॥ ५९ ॥
 ईश्वरात्मा महाज्ञानो निःशङ्को निरुपद्रवः ।
 महाविवेकसिद्धिस्तु ज्ञानो मेदविर्वाजितः ॥ ६० ॥
 स भूत्वा चिरजीवो च भुक्तिमानो दिने दिने ।
 सममे कल्पसन्त्यक्तो मदनोपमविग्रहः ॥ ६१ ॥
 नित्यानन्दगुणप्राप्तभूमित्वागो दिने दिने ।
 षष्ठमे सर्वशुद्धो बाङ्गानाशविवर्जितः ॥ ६२ ॥

षणिमादिदर्शनश्च ब्रह्मगोविन्ददर्शनम् ।
 नवमे च्वात्मना सिद्धिः पञ्चभूतमयाङ्कृक् ॥ ६३ ॥
 सप्तमर्गालोकनश्च षट्शिवप्रियदर्शनम् ।
 द्वादशे देवसम्मानं देवतापाददर्शनम् ॥ ६४ ॥
 अत्यन्तसुखसन्तानं मायाजालनिवारणम् ।
 सर्वविद्या सर्वसिद्धिर्दिव्यभक्तिः शुभोदया ॥ ६५ ॥
 ते वीरास्ते च योगेन्द्रास्ते दिव्यास्ते च मेरवाः ।
 ते सर्वे सृष्ट्युगोत्तारस्ते भक्ता मुक्तिभागिनः ॥ ६६ ॥
 ये तिष्ठन्ति महारण्ये निर्जने पर्वते चिरम् ।
 धारयन्ति साधयन्ति योगमेतत्कुलेश्वर ! ॥ ६७ ॥
 योगयोगाङ्गवेम्बोश्च इति तत्त्वस्य निर्गमः ।
 संसारोत्तारणाभ्युक्तिर्वीरगण्येन कथ्यते ॥ ६८ ॥
 लोके हि दुर्लभं योगं योगात्यतरं न हि ।
 योगं पञ्चविधं प्रोक्तमेकं विषयसम्पत् ॥ ६९ ॥
 द्वितीयश्च हिमेदश्च पूजायोगं तृतीयकम् ।
 भक्तियोगं परं ब्रह्म-योगसारं कुलेश्वर ! ॥
 सर्वत्रापि मनोयोगाद्बो मुक्तो भवेद् ध्रुवम् ॥ ७० ॥

इति श्रीरुद्रयामले सप्तमस्तोत्रे महासन्तोषोपने विद्यमानवक्त्रे षष्ठपञ्चाशे
 मेरु-मेरुवर्षादे चण्डतपश्चरित्याद्यो नाम सप्तपञ्चाशः पटलः ॥ ५७ ॥

षष्ठपञ्चाशः पटलः ।

पानन्दभैरव्युवाच ।—

अथातः संप्रख्यामि विवेकगुणलक्षणम् ।
 वर्णध्यानानन्तरं हि पूजनं तस्याहत्फलम् ॥ १ ॥
 पूजया लभते पूजां विवेकं भावसम्भवम् ।

काकिनीस्वरसंयोगं भावं परमदुर्लभम् ॥ २ ॥
 यजनं काकिनीदेव्या ईश्वरस्यापि भावनम् ।
 पूजाभावे महासिद्धिर्जायते तत्तत्प्राप्तुं शिव ! ॥ ३ ॥
 भावेन लभते पूजा विवेकं पूजया लभेत् ।
 विवेकात् ब्रह्माभावस्तु प्राप्नोति कोटिजन्मनि ॥ ४ ॥
 अथवा लभते शौघं तवापि मदनुग्रहेः ।
 तत्प्रकारं शृणु प्राण-वल्लभ ! त्रिपुरेश्वर ! ॥
 यच्च विज्ञानमात्रेण भवेत् परमभावकः ॥ ५ ॥

काकिनीपूजा ।—

विविन्तवेहर्णपार्श्वे चतुर्दिक्षु क्रमेण तु ।
 सिद्धेश्वरान् योगयुक्तान् महापुरुषसंज्ञितान् ॥ ६ ॥
 ब्रह्माणं परमं हंसं रुद्रं विश्वेश्वरं प्रभुम् ॥ ७ ॥
 सृष्ट्युत्थं महाकाल-नीलकण्ठं सुरेश्वरम् ।
 श्रीविष्णुं कमलानाथं पञ्चवृद्धं कुमारकम् ॥ ८ ॥
 चन्द्रं सूर्यं प्रभानाथं दत्तं मुनीन्द्रमेव च ।
 प्रचेतसं मरीचिच कश्यपं पुलहं तथा ॥ ९ ॥
 वशिष्ठश्च भृगुश्चैव गौतमं कपिलं मुनिम् ।
 पुलस्त्यश्च क्रतुश्चैव प्रह्लादं कर्दमं तथा ॥ १० ॥
 अथर्वाङ्गिरसश्चैव वा(बा)लि(ल)खिल्यान् मरीचिपान् ।
 मानसांशान्तरीक्षांश्च विद्याश्च परमं विभुम् ॥ ११ ॥
 तेजसश्च जलश्चैव महीं स्यर्गश्च शब्दकम् ।
 तथा रूपं रसं गन्धं प्रकृतिश्च विकारकम् ॥ १२ ॥
 यच्चान्यत् कारणं सर्वं भवालयचराचरम् ।
 तत्पार्श्वगामिनो देवाः सेन्द्रा भ्रमन्ति नित्यशः ॥ १३ ॥
 अगस्त्यश्च महातेजा मार्कण्डेयश्च वीर्यवान् ।
 जमदग्निर्भरद्वाजः संवत्सरावनस्तथा ॥ १४ ॥

दुर्वासाश्च महाभागो ऋष्यशृङ्गश्च धार्मिकः ।
 सनत्कुमारी भगवान् योगाचार्यो महातपाः ॥ १५ ॥
 असितो देवलश्चैव जैगीषव्यश्च तत्त्ववित् ।
 ऋषभार्जितशत्रुश्च महावीर्येस्तथा मणिः ॥ १६ ॥
 एते चान्ये च बहव ईश्वरं समुपासते ।
 यताः पार्श्वे चिन्तनीया वर्णानां साधकोत्तमैः ॥ १७ ॥
 तत्पार्श्वस्थप्रभाकोटि-धारकः प्रतिभाति च ।
 शनैश्चरश्च राहुश्च ग्रहाः सर्वे तथैव च ॥ १८ ॥
 मन्त्रो रथन्तरश्चैव हविषान् वसुमानपि ।
 आदित्याः साधिराजानो नानादन्तैरुपागताः ॥ १९ ॥
 मरुतो विश्वकर्मा च वसवश्च कपालिनः ।
 तथा पित्रगणाः सर्वे सर्वाणि च हविष्यश्च ॥ २० ॥
 ऋग्वेदः सामवेदश्च यजुर्वेदस्तथा विधिः ।
 अथर्ववेदश्च तथा सर्वशास्त्राणि चैव हि ॥ २१ ॥
 इतिहासोपदेशश्च वेदाङ्गानि च सर्वशः ।
 ग्रन्था यज्ञाश्च सोमाश्च दैवतानि च सर्वशः ॥ २२ ॥
 सावित्री तारिणी दुर्गा वाणो सप्तविधा तथा ।
 मेधा धृतिः स्मृतिश्चैव प्रज्ञा बुद्धिर्यशः क्षमा ॥ २३ ॥
 सामानि स्तुतिशास्त्राणि गाथास्तु विविधास्तथा ।
 भाष्याणि तर्कयुक्तानि देहवन्ति विभान्ति च ॥ २४ ॥
 नाटिका विविधाः कार्य्याः कथाऽऽख्यायिकाकारिकाः ।
 अत्र तिष्ठन्ति ये पुष्पा ये पुष्पा गुरुपूजकाः ॥ २५ ॥
 क्षणा वायुर्मुहूर्त्ताश्च दिवा रात्रिश्च सर्वतः ।
 अर्द्धमासास्तथा मासा ऋतवः षट् च शङ्कर ! ॥ २६ ॥
 संवत्सराः पञ्चयुगं मासा रात्रिस्तुर्विधाः ।
 कालचक्रश्च यद्विद्यं नित्यमक्षयमव्ययम् ॥ २७ ॥

धर्मचक्रं तथाचापि नित्यमास्ते महेश्वर ! ।
 अदितिश्च दितिश्चैव कद्रुश्च विनता तथा ॥ २८ ॥
 कालिका सुरभी देवी सरमा चाप गौतमी ।
 एतावान्याश्च वै देव्यो देवतानाश्च सातरः ॥ २९ ॥
 रुद्राणी श्रीश लक्ष्मीश्च भद्रा पृष्ठी तथा परा ।
 पृथिवीमंजिता देवी ज्योः स्वाहा कीर्तिरेव च ॥ ३० ॥
 सुरादेवी शची चैव तथा पुष्टिरकम्बुती ।
 संसिद्धिः सिद्धिदा विद्या महादेवो रतिस्तथा ॥ ३१ ॥
 एतावान्याश्च वै देव्य उपतस्थुरलङ्कृताः ।
 आदित्या वसवो रुद्रा मरुतश्चाग्निनावपि ॥ ३२ ॥
 विश्वेदेवाश्च साध्याश्च पितरश्च महर्षयः ।
 राजर्षयस्तत्र भान्ति हरिश्चन्द्रादयः प्रभो ! ॥ ३३ ॥
 सर्वे हेमकुण्डलिनः सर्वालङ्कारभूषिताः ।
 भावुका गीतवाद्यादि-निःस्वनैर्मन्मटेहिनः ॥ ३४ ॥
 भावयन्ति महेशानीं काकिनीं परमेश्वरीम् ।
 वर्णरूपां नित्यकलां महेश्वरपतिव्रताम् ॥ ३५ ॥
 ईश्वरं भावयन्त्येते पूजयन्ति निरन्तरम् ।
 वेष्टिताः सुन्दराकारा षष्टिसिद्धिसिद्धिदाः ॥ ३६ ॥
 यताः पूज्या महाकाल-वर्णपार्श्वचराः प्रभो ! ।
 प्रसीद नाथ ! स्वामोति नान्ना मनसि पूजयेत् ॥ ३७ ॥
 “वर्णेश्वरप्रियानन्दां काकिनीं पूजयाम्यहम् ।”
 इति मन्त्रेण वै पूज्या वर्णरूपा सरस्वती ॥
 तदा प्रसन्नाः सिध्यन्ति श्रीकाकिन्यः कलौ युगे ॥ ३८ ॥

इति श्रीरुद्रयामले उपरतन्त्रे महात्मनोहोमने सिद्धमन्त्रप्रकरणे षट्षण्णप्रभागे भैरवी-
 भैरवसंवादे षाड्भोगीपारुष्यप्रकरणे नाम षट्षण्णप्रभागे षट्षः ॥ ५८ ॥

एकोनषष्टितमः पटलः ।

शानन्दभैरव्युवाच ।—

अथाटसिद्धिमाहात्म्यं शृणु श्रीचन्द्रेश्वर ! ।
 मन्त्रोद्धारं तथा न्यासं कवचाङ्गं तव प्रियम् ॥ १ ॥
 स्तोत्रं सहस्रनामाख्यं साष्टोत्तरमनुप्रियम् ।
 साकारध्यानमखिलं मालोक्त्वादिपटप्रदम् ॥ २ ॥
 यथा स्मरणमात्रेण शिवो भवति मानुषः ।
 ब्रह्मवैजाङ्गवेदज्ञः पञ्चायाश्च फलोदयः ॥ ३ ॥
 यथा तथैव मन्त्राणामुदयो वीजयोगतः ।
 वीजन्तु परमज्ञानं वीजाधीनं चराचरम् ॥ ४ ॥
 वीजमाश्रित्य सर्वेन्द्राः प्रतिभान्ति महोजसः ।
 कोटिसूर्यप्रतीकाशाः प्राणस्थाननिवासिनः ॥ ५ ॥
 के चाप्ययुतसूर्याभाः शतसूर्यसमप्रभाः ।
 केचिद्वादशसूर्याभाः केऽपि त्वलत्प्रभाकराः ॥ ६ ॥
 कोऽपि नानामणेर्योसिः कोऽपि चन्द्रसमप्रभः ।
 कोऽपि श्रीकालाकिरणः शङ्ख-चक्र-गदाधरः ॥ ७ ॥
 एते वीजममुद्भूता निर्वाजाः पञ्च देवताः ।
 ब्रह्मविष्णुशिवानन्द-भैरवप्राणदेवताः ॥ ८ ॥
 ब्रह्मा ब्रह्मस्वरूपेण स्वात्ममार्गप्रवेशकः ।
 विष्णुर्वैष्णवतन्त्रेण कुम्भकान्तर्गतः प्रभुः ॥ ९ ॥
 शिवः संहाररूपेण महाप्रलयगस्ततः ।
 शानन्दभैरवः श्रीमान् मूलज्ञानी परात्परः ॥ १० ॥
 मूलाभ्योजात् ब्रह्मरन्ध्रं यावत्तत्र प्रवेशकः ।
 प्राणविद्यास्वरूपेण वीजरूपा सनातनौ ॥ ११ ॥
 सा भाव्या योगिभिर्नित्यं योगाङ्गैरतिभाष्यते ।
 योगशास्त्रं विना नाथ ! के जानन्ति महर्षयः ॥ १२ ॥

वर्जयित्वा तनुक्लेशं विवेकं समुपाशयेत् ।
 वियोगः स हि विज्ञेयो मन्त्रन्यासपरायणः ॥ ५४ ॥
 अथ वक्ष्ये त्रियोगेन्द्र ! पूर्वज्ञानसमोदयम् ।
 काले काले क्रियासिद्धिषण्डिकापाशेभ्यो भवेत् ॥ ५५ ॥
 पूर्वस्थां दिशि पूर्वाह्ने वदनाभोजमण्डले ।
 ज्ञानद्रव्यसमरसैरुदयं भावयेद्देवैः ॥ ५६ ॥
 पूर्वपूर्वस्वजन्मादि ज्ञानसौमोदयं लभेत् ।
 आकाशं च मनो दत्त्वा आकाशाख्यं अरेन्नानुम् ॥ ५७ ॥
 पूर्वजन्मादिसंज्ञानां जानाति समभावकः ।
 इति ते कथितो नाथ ! पूर्वज्ञानसमोदयः ॥ ५८ ॥
 अथान्यं संप्रवक्ष्यामि सिद्धिशुद्धफलार्थभाक् ।
 येन क्रमेण सभूयात् खेचरीमेलनं प्रभो ! ॥ ५९ ॥
 याभिः समरसप्राप्तिस्तथा एव फलसिद्धिदाः ।
 शृणु सङ्केपतो वक्ष्ये पश्चादक्तव्यमेव तत् ॥ ६० ॥
 आसनादिकमाकृत्य कायसङ्कोचमाचरन् ।
 कामलताक्षुद्रतरैर्भेदिता रसनाग्रकैः ॥ ६१ ॥
 तालुमूलोत्तरे मूले नियुज्य मधुपो भवेत् ।
 तदैव जपमाकृत्य वायुं धृत्वा पिवेन्मधु ॥ ६२ ॥
 सा स्यात् समरसप्राप्तिः कामलिङ्गे स्थिरो भवेत् ।
 इत्येषा कथिता विद्या लताभेदं शृणु प्रभो ! ॥ ६३ ॥
 श्वेतवाय्यालसूत्रेण लतां कुर्याद्विचक्षणः ।
 अष्टादशाङ्गुलमितां नातिमुत्सृज्य प्रमाणवत् ॥ ६४ ॥
 जिह्वाधः सन्निवेश्याथ धर्षयेत् कामसुन्दर ! ।
 तदा जिह्वा स्वयं याति घर्षणेन पुनः पुनः ॥ ६५ ॥
 पश्चात् जिह्वाक्रियां कुर्यात् तालुमूले निधाय च ।
 क्रमेणासृतमाप्नोति जिह्वाधश्चेदने ध्रुवम् ॥ ६६ ॥

सा स्यात् समरसप्राप्तिर्वेदि मन्त्राक्षरं भजेत् ।
 जीवब्रह्मबुद्धिमन्त्रस्ते तिष्ठन्ति निरञ्जने ॥ ६७ ॥
 कुष्माण्डाकारदेहो च ब्रह्मसाधनतत्परः ।
 सदा समरसप्राप्तिरनायासेन लभ्यते ॥ ६८ ॥
 जले स्थले भूमिगर्ते शरीरं नापि पश्यति ।
 अमरामरदेहो च स्याद् योगो योगिदुर्लभः ॥ ६९ ॥
 कायसाधनमावक्ष्ये येन सिद्धिपतिर्भवेत् ।
 शृणुष्वेकमना श्रमो ! गृहस्थानान्तु दुर्लभम् ॥ ७० ॥
 महारण्ये पद्मवने शीतले गन्धश्रीभिते ।
 कायकल्पनमाकृत्य भावयेत् कण्ठपङ्कजम् ॥ ७१ ॥
 उदारचित्तः सर्वत्र वैष्णवाचारतत्परः ।
 पद्मे पद्मे खदेहस्य कल्पना च दले दले ॥ ७२ ॥
 क्रमशः कण्ठपद्मे च स्त्रीयदेहस्य कल्पना ।
 क्रियते यदि योगोर्द्धस्ता देहस्य रक्षणम् ॥ ७३ ॥
 अन्यथा सृत्वरैव स्याद् योगभ्रष्टो भवेन्नरः ।
 एवं क्रमेण सर्वत्र कुर्यात् कायस्य कल्पनम् ॥ ७४ ॥
 जरामरणदुःखाद्यैर्मुच्यते मोहसङ्कटात् ।
 अथान्यत् सम्प्रवक्ष्यामि कायकल्पनमेव तत् ॥ ७५ ॥
 नानापोठत्वसाध्ये च चक्षुरिन्द्रियवर्जिते ।
 मनोगस्ये स्थिरो भूत्वा खदेहमपि कल्पयेत् ॥ ७६ ॥
 वाराणस्यादिपोठे च महाज्वालासुखोपदे ।
 कुरुक्षेत्रे प्रयागे च दक्षिणे द्वारकादिषु ॥ ७७ ॥
 हरिद्वारोदये तीर्थे मार्कण्डेये च कापिले ।
 हृन्दावने गुह्यपोठे गङ्गायमुनयोस्तटे ॥ ७८ ॥
 पुष्करे पृथिवीतीर्थे कायतीर्थे गथादिषु ।
 कायकल्पनमाकृत्य अद्यान् पुजयेत् परम् ॥ ७९ ॥

सदाशिवं शाकिनीशं शाकिनीयागिनीगणैः ।
 वेष्टितं परथा भक्त्या ध्यात्वा देहं प्रकल्पयेत् ॥ ८० ॥
 प्रकल्प्य स्वतनूं तत्र ततो देवस्य कल्पयेत् ।
 तेषां मनसि यद्दानं तद्दानं वायकल्पनम् ॥ ८१ ॥
 एतत्कायकल्पनेन मीनो वाक्छिदिमाप्नुयात् ।
 इदानीं कामदेवस्य मथनं शृणु भैरव ! ॥ ८२ ॥
 कामदेवस्य मथनं सुखदं मोचदं परम् ।
 यावद्विन्दुः स्थिरो देहे तावन्मृत्युभयं कुतः ? ॥ ८३ ॥
 बिन्दुपाताद्भवेत्तत्राशस्ततो हि बिन्दुरक्षणम् ।
 तत्तदौषधभावस्ये येन बिन्दुः स्थिरो भवेत् ॥ ८४ ॥

बिन्दुस्थिरीकरणम् ।—

नित्यं सेवनमाकुर्व्यादितेषां मूलमावहन् ।
 श्वेतापराजितामूलं सिद्धिमूलं ततः परम् ॥ ८५ ॥
 शतपद्मीमूलमेकं कदम्बमूलमेव च ।
 श्वेतकुन्दपुष्पमूलं करवीरं तथा धितम् ॥ ८६ ॥
 कृष्णधुस्तूरमूलं च शफालीमूलमेव च ।
 चितामूलं तथा शम्भो ! निर्गुण्डोमूलमेव च ॥ ८७ ॥
 एकौकृत्य विधानेन रविवादेकमूलकैः ।
 समभागिन योगेन्द्र ! चूर्णीकृत्य पृथक् पृथक् ॥ ८८ ॥
 शुक्रवारे च पूर्वाह्ने मिश्रं कुर्यात् दिनत्रयम् ।
 षड्भिराशोधयेत् काम-सुद्राभिर्वाग्मदेवता ॥ ८९ ॥
 मध्यमाङ्गुलिमुत्तोल्य दक्षिणेनापि सुष्टिना ।
 धृत्वा च शोधयेदादौ रुद्रमूलादिमाधकः ॥ ९० ॥
 विजयाचूर्णयोगेन पित्रेष्टूर्णदितोलकम् ।
 शर्वतोलकमुष्ट्यैकं विजयां शर्वतोलका ॥ ९१ ॥
 मिश्रीकृत्य विधानेन तप्तत् कुजदिने शुभे ।
 एतत् प्रभक्षणेनैव मदनं वशमानयेत् ॥ ९२ ॥

यदा मनसि आयाति पुष्पधन्वा महाबली ।
 तदा त्वां पूजयित्वा च कामदेवं निवारयेत् ॥ ९३ ॥
 इति कामस्य कथनं देहे व्यवस्थितं शृणु ।
 अङ्गुष्ठगुहफजानूरु-सीवनी-लिङ्ग-नाभिषु ॥ ९४ ॥
 हृद्ग्रहीवाकण्ठदेशेषु लम्बिकायां तथा नसि ।
 भ्रूमध्ये मस्तके मूर्ध्नि वायुकाशप्रियालये ॥ ९५ ॥
 वायुरूपं स्वदेहन्तु स्थापयित्वा मनं जपेत् ।
 कुम्भकप्राणयोगेन निजदेहव्यवस्थितिः ॥ ९६ ॥
 कराभ्योजो स्थिरो यो हि तं जलं शृणु भैरव ! ।
 योगारम्भावधियों हि स्त्रीसंसर्गं विवर्जयेत् ॥ ९७ ॥
 मातृणां गमनं नास्ति यच्च स कण्ठसुस्थिरः ।
 नित्यं करोति योगं यो धर्मात्मा स्थिरचेतनः ॥ ९८ ॥
 स एव कण्ठपद्मे च स्थिरो भवति निश्चितम् ।
 भावज्ञानी च यो विद्वान् तं वदामि दयार्णवम् ॥ ९९ ॥
 कुण्डलीस्पर्शमात्रेण तन्मयो जायते क्षणात् ।
 सर्वदेवपरं भावं कृत्वा ज्ञानेन पूजयेत् ॥ १०० ॥
 सर्वपीठे स्थिरो भूत्वा ज्ञानात्मा परिपूजयेत् ।
 क्रमेण कण्ठभेदः स्याद् योगी भवति सत्वरम् ॥ १०१ ॥
 धनं धान्यं धरां धर्मं कीर्त्तिमायुर्गशः प्रियम् ।
 तुरगान् दन्तिनः पुत्रान् लोकान् सर्वसुखोदयम् ॥
 एतज्ज्ञानप्रसादेन लभते परमेश्वरम् ॥ १०२ ॥

ज्ञात्वा योगेन्द्रचक्रं त्रिभुवनत्रिविधध्वान्तजालप्रकाशं
 मूलाभ्योजे रसाख्ये दशदलविमले हस्तु पद्मे विलापम् ।
 कण्ठाभ्योजे मनोद्वेदिनसुकमले भावयन्तं सुरेन्द्रेः
 श्वेताभ्योजे परेशं निरवधिगगनं पूजया भावयामि ॥ १०३ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासु सत्तरतमे महातन्त्रोद्घोषने विष्णुसत्त्वप्रकरणे षट्षकप्रकाशे
 भैरवी-भैरवसंवादे षष्ठ्यध्याये विज्ञानविद्यायां नाम षष्ठितमः पटलः ॥ ६० ॥

एकषष्टितमः पटलः ।

आनन्दभैरव्युवाच ।—

अथ कान्त ! प्रवक्ष्यामि समुदायफलोदयम् ।

कण्ठाभोजस्य वर्णानां ध्यानं मन्त्रं शृणु प्रभो ! ॥ १ ॥

आदौ श्रीशक्तिनीध्यानं पश्चात् ध्यानं सदाशिवे ।

हृदयोरभेदबुद्ध्या च कामजिता स्वयं भवेत् ॥ २ ॥

शक्तिनीध्यानम् ।—

वन्दे नित्यां सुशीलां त्रिभुवनवरदां शक्तिनीं पीतवस्त्रां

वेदाद्यां वेदमातां सुखमयकलितां वेदहस्तोज्ज्वलाङ्गीम् ।

ध्यायेत् पौयूषधाराऽमलघटसुधया क्षिप्तदेहां हृदन्तीं

मायां शशोर्ललाटे विधुकरणकरां श्रोतदानन्दयुक्ताम् ॥ १ ॥

अशोलास्त्रादिसूत्रां शिववरदजटां धारयन्तीं करालां

श्यामां पीनस्तनाब्जां त्रिनयनकमलां प्रेतलिङ्गासनस्थाम् ।

सर्वालङ्कारदीप्तां शशधरवदनाभोजशोभां वहन्तीं

शशोरानन्दकर्त्रीं चरमगुणपदां स्थूलसूक्ष्मस्वरूपाम् ॥ ४ ॥

एवं ध्यायेन्नाहोयोगी स्थूलसूक्ष्मस्वरूपिणीम् ।

अभेदभेदकरणीं शङ्कर ! प्रेमवक्त्रभ ! ॥ ५ ॥

या विद्या कामवाद्या हरिवधुकमला केवले निष्कलान्ते

मायालक्ष्मीस्त्रिकूटं शशिमुखि तदधः शक्तिनी क्षेत्रपालम् ।

वक्षोऽहम् त्रिकूटं बधुमधरमिव सिद्धिमिष्टां विधेहि

स्वाहान्तोऽयं महेश ! त्रिभुवनभवाङ्गादहेतोः प्रकाशम् ॥ ६ ॥

शक्तिनीमन्त्रोच्चारः ।—

प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य वाम्भवं तदनन्तरम् ।

शक्तिनि त्वं तदन्ते तु मम दोषान् विनाशय ॥ ७ ॥

युगलं वङ्गिकान्ता च मन्त्रार्णाः सारदाः स्मृताः ।

कामवीजं समुद्धृत्य क्षिरप्लावि सनातनि ! ८ ॥

शक्तिन्यन्ते महाभाये मायावङ्गिप्रियायुतम् ।

एषा सन्नात्मिका विद्या कण्ठाभोजप्रकाशिनी ॥ ८ ॥

शाकम्भरी महाविद्या तस्या वामे विभाति च ।

तस्या मन्त्रं प्रवक्ष्यामि ज्ञात्वेन्न योगवित् प्रभुः ॥ १० ॥

मायामन्त्रस्य माहात्म्यं कथितुं नेव शक्यते ।

भावमात्रेण सिद्धिः क्वात् किं पुनर्मीक्षसाधनम् ? ॥ ११ ॥

विद्यां कामकलां विचित्रवसनां पद्मासनस्थां शिवां

कामाख्यां सकलान् स्वरान् त्रिजगतां शाक्तैर्महायोगिनीम् ।

नित्यं या परिपाल्यते भगवतीं शाकम्भरीं तां भजे

सा योगाधिपरोत्तमा निशिनिशि शौक्यकण्ठपद्मे प्रभा ॥ १२ ॥

अद्यापि प्रियकण्ठपद्मनिकरे संभाति शाकम्भरी

विद्यावाक्कमलायुतां क्षितमुखीं प्रान्ते च शाकम्भरी ।

वङ्गवाक्पुष्पायुवीजकमलहृद्ं हि रत्नहयम्

वङ्गप्रेमकलान्वितो मनुवरः साक्षात्पश्यन्तोभक्तत् ॥ १३ ॥

शाकम्भरीं महाभायां पूजयेद्धारदेवताम् ।

तदन्ते सर्वदेवाश्च शक्तादौ न परिपूजयेत् ॥ १४ ॥

ध्यात्वा च शक्तिनीं देवीं शाकम्भर्याश्च दक्षिणे ।

पूजयेत् परया भक्त्या पूर्वोक्तविधिना प्रभो ! ॥ १५ ॥

शाकम्भरीं त्रिनयनां सूर्येन्दुवङ्गियोजिताम् ।

रत्नपद्मस्थितां श्यामां वेदबाहुं त्रियोक्त्वलात् ॥ १६ ॥

वराभयकरां खड्गकपालकमलान्विताम् ।

नानालङ्कारशोभाङ्गीं सुतकृत्तलभूषिताम् ॥ १७ ॥

प्रसन्नवदनाभोज-क्षितहास्यविराजिताम् ।

साधकाभौष्टदां नित्यां महाविद्यां भक्त्यास्यजम् ॥ १८ ॥

ततो मानसपूजाञ्च ध्यानान्तेऽपि समाचरेत् ।

पुनर्ध्यानं ततः कृत्वा चित्तावाहनमाचरेत् ॥ १९ ॥

पाद्याद्यैः पूजयेन्नित्यं भक्त्या योगसन्निधौ ।
 ततो जपेत् शतं वापि चाष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ २० ॥
 एवं जपसमाप्तौ तु कण्ठे देवीं प्रपश्यति ।
 होमादौ न क्रमशः कुर्याद् ब्राह्मणानाञ्च भोजनम् ॥ २१ ॥
 तदन्ते शाकिनीपूजां प्रथमे वापि कारयेत् ।
 तत्प्रकारं शोधयित्वा हस्तौ च देवविग्रहम् ॥ २२ ॥
 स्नायित्वा हिराचम्य मूलमन्त्रेण साधकः ।
 शिखावन्धनमाकृत्य आसनं परिशोधयेत् ॥ २३ ॥
 ततोऽर्घ्यस्थापनं कृत्वा पीठं निर्माय यत्नतः ।
 पीठचक्रं शोधयित्वा पीठपूजां समाचरेत् ॥ २४ ॥
 ततो ध्यानं भूतशुद्धिं न्यासजालं समाचरेत् ।
 पुनः प्राणायामयुग्मं कृत्वा देहं दृढं नयेत् ॥ २५ ॥
 ततो ध्यानं मानसार्घ्यां मुद्रादर्शनमेव च ।
 ततः पाद्यां तथाऽर्घ्यन्तु चारुशङ्केन कारयेत् ॥ २६ ॥
 आचम्य च ततः स्नानं पुनराचमनं तथा ।
 गन्धं पुष्पाणि सर्वाणि विस्वपत्राणि दापयेत् ॥ २७ ॥
 निजावरणदेवाञ्च पूजयित्वा क्रमेण तु ।
 धूपदोषौ निवेद्याथ नेवेद्याश्च ततः परम् ॥ २८ ॥
 पुनराचमनं दत्त्वा वज्रद्वयाणि दापयेत् ।
 वलिं दत्त्वा जपेन्नित्यं सहस्रं वा शताष्टकम् ॥ २९ ॥
 दिवसे यज्जपं कुर्यात् रात्रौ तज्जाप्यमाश्रयेत् ।
 जपं समापयेद्विद्वान् गुह्यातिगुह्यमन्त्रकैः ॥ ३० ॥
 प्राणायामत्रिषट् कृत्वा वन्दनञ्च प्रदक्षिणम् ।
 स्तोत्रञ्च कवचं नित्यं सहस्रनाममङ्गलम् ॥ ३१ ॥
 पठेन्नित्या कण्ठपद्मे कायकल्पसकृन्नरः ।
 एवं विधिविधानेन पूजयित्वा सदाशिवम् ॥ ३२ ॥

अस्मिन् शास्त्रे क्रिया गुप्ता गुप्तनारीप्रपूजनम् ।
 यद्यवा मनसा सर्वे पूजा-योग-जपं चरेत् ॥ ३३ ॥
 यथा देव्यास्तथा शम्भोर्जपयोगः समीरितः ।
 एवं क्रमेण पूज्याश्च बाह्यास्तथा सुगयः क्रमात् ॥ ३४ ॥
 पूज्या वर्णकला नाथ ! तदाह्मस्थानमर्चयेत् ।
 एवं हि सासकार्येण वरां सिद्धिं समाप्नुयात् ॥ ३५ ॥

शोधयामले उत्तरसक्तं महातलोद्गोपने विह्वलप्रकारे षट्चक्रपञ्चमे भैरवी-
 भैरवसंवादे शाकिनीसदाशिवार्चनं नाम एकाविंशतमः पटलः ॥ ६१ ॥

द्विषष्टितमः पटलः ।

शानन्दभैरव्युवाच ।—

कौलासशिखरारूढ ! पञ्चवक्त्र ! त्रिलोचन !

सर्वभूतप्रपूज्याय शाकिनीयजनं शृणु ॥ १ ॥

शाकिनीपूजा ।—

पूजनं त्रिविधं प्रोक्तं मनः साक्षादचो मम ।

मानसं योगिनां प्रोक्तं तदा साक्षात् गृहे प्रभो ! ॥ २ ॥

वाचामयं तामसानां नृपाणां कामिनां प्रभो !

एका पूजा च त्रिविधा कथिता परमेश्वर ! ॥ ३ ॥

सा पूजा सिद्धिदा काले त्रिकाले सर्वकालके ।

काले सिद्धिर्गृहस्थानां त्रिकाले व्रजचारिणाम् ॥ ४ ॥

योगिनां सर्वकाले तु विफला दुष्टचेतसाम् ।

भावत्रयं हि पूजानां रजःसत्त्वतमोमयम् ॥ ५ ॥

त्रिशक्तिपूजनं नाथ ! सर्वत्र परिकीर्तितम् ।

ब्रह्मार्थी वैष्णवी तत्र पूजयेत्तां महेश्वरीम् ॥ ६ ॥

त्रिभावेन पूजयित्वा शक्तिब्रह्मत्रयेण च ।
 पशुरूप-वैररूप-दिव्यरूपेण पूजयेत् ॥ ७ ॥
 वलिदानं हि सर्वत्र परं मोक्षाय केवलम् ।
 क्रमेण गुणयोगेन सर्वविद्यादिपूजनम् ॥
 यत्कृत्वा संभवेद् योगी परं ब्रह्ममयोऽचिरात् ॥ ८ ॥
 स्थानं वैष्णवं महेन्द्रकोटिसदृशं श्रीलक्ष्मणैर्लेखितं
 देवानां गातदं तथा सुरचिरं पुष्पं पवित्रं सुखम् ।
 रम्यं देवगृहान्वितं परिजनैर्व्याप्तं तरुच्छायया
 सौगन्ध्यादि-सुमान्द्यशैत्यपवनं काले वसन्तेऽपि वा ॥ ९ ॥
 शून्ये देवगृहे तले वरतरोहितापिर्पाताम्ना यति-
 स्नाभोजामनसंस्थितो मृदुकटे व्याघ्राजिने वारणे ।
 चाटो पादयुगं भुवि स्थितमथो विस्तार्य हस्तौ तथा ।
 नीरं निर्मलगन्धराजमिलितैः संक्षाल्य पद्माननः ॥ १० ॥
 जलशोधनमन्त्रस्तु श्रूयतां परमेश्वर ! ॥ ११ ॥
 प्रणवस्तुरणप्रान्ते वक्षोऽदकमतः परम् ।
 शोधयामि ततः स्वाहा जलमन्त्र उदाहृतः ॥ १२ ॥
 प्रक्षिपेत्तज्जलं पात्रे पवित्रे च सुरेश्वर ! ।
 हस्तौ पादौ तज्जलेन क्षालयेत् काममायया ॥ १३ ॥
 विशङ्गं मूलमन्त्रेणाचमनं हे उदाहृतैः ।
 शिखावन्धनमन्त्रान्तु गृणून्मत्सकुमारक ! ॥ १४ ॥
 अप्रकाशं महामन्त्रं शिखावन्धनमासनम् ।
 (षो) शोधये त्रिपुरानाथ ! कालाग्निशिखयोज्ज्वल ! ॥ १५ ॥
 आसनं शोधयाम्यद्य द्वारपालो भवानिष्टम् ।
 ततोऽर्थ्ये स्थापयेद्द्विद्वान् शङ्काधारे मनोरमे ॥ १६ ॥
 मूलमन्त्रेण संक्षाल्य ततो मूलेन पूरयेत् ।
 रत्नचन्दनयुक्तेन जलेन चन्दनेन च ॥ १७ ॥

ततो दूर्वाऽर्घ्यपुष्पाणि साधारे दापयेत् सुधीः ।
 दशधा मूलमन्त्रान्तु तत्र जप्त्वा सुधामयम् ॥ १८ ॥
 धेनुमुद्रां मत्स्यमुद्रां योनिमुद्राञ्च दर्शयेत् ।
 प्रणवञ्च महाविद्यां शब्दान्ते शोधयामियुक् ॥ १९ ॥
 बह्निजायान्तमन्त्रेण शोधयेत् पौठचक्रकम् ।
 पौठपूजां ततः कुर्यात् प्रणवादि-नमोऽन्तिकैः ॥ २० ॥
 सां पदं पूर्वमुच्चार्य हृदयाय नमस्ततः ।
 षड्दीर्घभाजा बीजेन पूजयेदामतः सुधीः ॥ २१ ॥
 पूर्वादीशानपर्यन्तं चतुर्दिक्षु च मध्यके ।
 पूजयित्वा च तन्मध्ये वर्षांश्चारणपूर्वकैः ॥ २२ ॥
 पौठशक्तिं पूजयित्वा पौठनायकमर्चयेत् ।
 प्रणवादिनमोऽन्तेन सर्वत्र प्रतिपूजयेत् ॥ २३ ॥
 पौठशक्तिं शाकिनीन्तु तथा शाकम्भरीं शिवाम् ।
 लक्ष्मीं सरस्वतीं दुर्गां चण्डिकां गणनायिकाम् ॥ २४ ॥
 भद्रकालीं विशालाक्षीं शुक्लां मायां दलां कलाम् ।
 रणचण्डां मधुमतीं प्रसन्नां रत्नमालिनीम् ॥ २५ ॥
 हिरण्यवर्णां कीमतीं वाग्देवीं त्रिजटां महीम् ।
 त्रिशूलिनीं देवमायां सिद्धायां मधुनायिकाम् ॥ २६ ॥
 मधुपुरेश्वरीं कुलां तथा मधुमतीं यजेत् ।
 शाकाख्यां शाकमल्ल्याञ्च वेदहस्तां हसन्मुखीम् ॥ २७ ॥
 कपालिनीं खड्गहस्तां वनमालाञ्च माधवीम् ।
 विचित्राङ्गीं लोलजिह्वां चेतिकालां प्रभामयीम् ॥ २८ ॥
 सर्वां सर्वाकर्षिणीञ्च वङ्गरूपां सुधांशुदाम् ।
 सर्वमयीं वर्णमयीं मुण्डमालां त्रिकालिकाम् ॥ २९ ॥
 विश्वेश्वरीं विश्वमातां महाविद्यां सनातनीम् ।
 एता विद्याः पूजनीयाः प्रणवादिनमोऽन्तिकाः ॥ ३० ॥

बालादित्यायुताभां कमलमधुमदागन्धमाधुर्ययुक्ताम् ॥ १२५ ॥
 लौणीसिंहासनस्थां मणिमयजपमालास्थिरानन्दहस्तां
 मातस्त्रैलोक्यपालां तव तनुविमलां निर्मले कण्ठपद्मे ।
 नित्यज्ञानप्रकाशं भजति मम मनस्तत्त्वचिन्ताप्रसक्तां
 देवीं विद्योनिताङ्गीं परमसुखमयीं वेदसन्तानकर्त्रीम् ॥ १२६ ॥
 योगानन्दादिकर्त्रीं तरुणघनघटाघोररूपां करालां
 आकाशाभोजमध्येऽविकलकरणव्यापकाङ्गप्रकाशाम् ।
 त्वं माता श्रीं वहन्ती कलुषकरकलौ मोक्षयुक्तां भजे त्वां
 सा विद्या धर्मचिन्तामणिगुणजनिता योजिता जातभीतिः ॥ १२७ ॥
 शब्दब्रह्मैकहेतुः स्थलनिलयमहाज्ञानसाध्या प्रतीता
 त्वं माता वेदमाता हर हर कलुषं बान्धवं तारयस्व ।
 जोवात्मानं सदा वै क्षयमरभयभ्रान्तिसङ्घात् प्ररक्ष
 ज्वालामालाविलोला कलयति कलुषं शाकिनीं शेवमाता ॥ १२८ ॥
 माता सन्ध्या प्रभातोदयदिवसनिशा भ्रान्तिमोहा विनाशा
 धर्मज्ञानप्रकाशा चल चल टलके त्वं कलाषोडशारे ।
 बीजात्मा यज्ञकुण्डे रचयति चरणच्छन्दसां गद्यपद्यैः
 पाताले भूकराले कुलयुगदलके निर्गता देवशक्तिः ॥ १२९ ॥

* * * * *
 पश्यन्ती ब्रह्मा सद्यो नयनवचनगा वैखरीवाक्स्वरूपा ।
 कण्ठे हृत्पद्ममूले कथयति विमला संनतस्त्वां श्रयामि ॥ १३० ॥
 पश सा सर्वा सा रतिरसिकहासा प्रविश मे
 घनश्यामा वामा हिकमलललाटेऽतिशिखया ।
 वहन्ती सिन्दूरं त्रिजपपरया नामपयसा ।
 मुखे शोभा भव्या भवभवयुगं षोडशदले ॥ १३१ ॥
 रमा लज्जा माया मधुमदनकूर्वास्त्रसहिता
 हिता मातः शाकम्भरि ! धरणि बाला कमलया ।

निशाङ्गं मातस्त्वं हन हन सदा मद्विपुचयं
 षट्कूटा त्वं मातमदनमदहन्ती हरवधुः ॥ १३२ ॥
 ततो जपेन्महामन्त्रं वर्षमासाक्रमेण च ।
 प्राणायामं ततः कृत्वा न्यसेत् सर्वाङ्गमध्यमे ॥ १३३ ॥
 मातृकायन्त्रिनिकरं न्यसेत् पूर्वाङ्गनामभिः ।
 यदुक्तं पूर्वपटले तेषां नामभिरेव च ॥ १३४ ॥
 विन्यस्य मन्त्रपुटितं मन्त्रन्यासं ततश्चरेत् ।
 काकिन्या ह्यष्टशक्तीनां न्यासं कुर्यात्ततः परम् ॥ १३५ ॥
 काकजिह्वा दिकाण्डेयी काकाक्षी काकिनीध्वजा ।
 काकिनी काकमाला च काकचक्षुप्रकाशिनी ॥ १३६ ॥
 काकिला चाऽष्टशक्तीनां नाक्षा विन्यस्य मस्तकं ।
 कण्ठकूपे न्यसेत् पश्चात् षोडशस्तरसम्पुटम् ॥ १३७ ॥
 हृदये विन्यसेन्नाथ ! कादिहादशसम्पुटम् ।
 डाट्टिफान्तं प्रविन्यस्य वादिमान्तं खलिके ॥ १३८ ॥
 मूलाधारे मूलमन्त्र-पुटितं वादिमान्तकम् ।
 विन्यस्य व्यापकन्यासं कृत्वाऽङ्गानि च वर्धयेत् ॥ १३९ ॥
 प्राणायामत्रिकं कृत्वा प्राणायामं समाश्रयेत् ।
 ततः स्तोत्रं पठेद्दोमान् तत्सर्वं शृणु शङ्कर ! ॥
 हविष्याग्नी वशी भूत्वा साधयेद्विह सिद्धये ॥ १४० ॥

इति श्रीरुद्रयामले चतुस्रो महातन्त्रोद्घोषने विहङ्गमन्त्रप्रकारे षट्पञ्च-
 प्रकाशे भैरवो-भैरवचंदादे काकिनोविजिसाधनं नाम
 द्विषष्टितमः पटलः ॥ ६२ ॥

त्रिषष्टितमः पटलः ।

सानन्दभैरव उवाच ।—

बद कान्ते परानन्दे रहस्यं कुलसुन्दरि ।।
यस्य विज्ञानमात्रेण भवेत्तद्भाधरो हरिः ॥ १ ॥
ईश्वरस्य स्तवं ब्रह्म परं निर्वाणसाधनम् ।
शोभाकोटिर्योगपतेर्योगिन्द्रस्य परा गतिः ॥ २ ॥
ईश्वरं के न नमन्ति ब्रह्मविष्णुशिवादयः ।
तस्य स्मरणमात्रेण महावाग्मी च सृज्यते ॥ ३ ॥
सर्ववेदान्तसिद्धान्तैस्तं भजन्ति महर्षयः ।
देवा मनुष्या गन्धर्वास्तं भजन्ति महेश्वरम् ॥ ४ ॥
अकालसत्यहरणं सर्वदा सर्वतोमुखम् ।
सदा तस्य स्तवं दिव्यं श्रोतुमिच्छामि शहरिः ॥ ५ ॥

सानन्दभैरव उवाच ।—

कीन त्वं शृणु शहरि ! प्रियकरं स्तोत्रं मदोशस्य च
श्रीनाथाय नमः कुलेश ! सततं प्राणेश ! तुभ्यं मुदा ।
सानन्दाय नमो भवाय पतये लोकेश्वरायौ नमः
भूतेशाय गणाधिपाय सततं श्रीशूलिने ते नमः ॥ ६ ॥
कान्ताय प्रभवाय योगपतये योगेश्वरायौ नमः
शोभाराय कवीश्वराय मङ्गते नित्याय नित्यं नमः ।
स्वाधिष्ठानविभेदकाय हरये मूलाक्षसम्भेदिने
श्री नमोऽस्यजमेदिने च हृत्पद्मोद्भेदकाय श्री नमः ॥ ७ ॥
स्वाधिष्ठानविभेदकाय हरये मूलाक्षसम्भेदिने
भोक्ताय प्रमथेश्वराय कवये खट्वाङ्गहस्ताय ते ।
भक्तिश्रीनिलये महेश्वरचरमायाश्रयायौ नमो
विज्ञानाय शिवाय सूक्ष्मगतये गूढाय भूयो नमः ॥ ८ ॥
सर्वज्ञाय ज्ञाय भूतपतये भूतेश्वराय प्रभो !

पञ्चाक्षाय हराय देवपतये गौरीश्वराय श्रिये ।
श्री भोगान्तरंगामिने हरिहरायाऽऽनन्दचिद्रूपिणे
कक्षापाय भगाय शुद्धमतिभिर्नित्यं नमस्ते नमः ॥ ९ ॥
गोविन्दप्रियवज्रभाय विधये ब्रह्मादिकोत्पत्तये
उत्पत्तिस्थितिसंज्ञतिप्रकृतये वाङ्माय विश्वात्मने ।
तुभ्यं काल ! नमो नमः प्रलययोगोक्तासिने भूभूते
विख्याताय गिरीन्द्रपूजित ! विभो ! भूताधिपायानिमम् ॥ १० ॥
गौरीशाय गणाधिनाय मनवे मान्दाय भूवासिने
भूतोक्ताहमहोभनाय शशिचूडाय प्रधानाय ते ।
नित्यं नित्यकलाकुलाय फणिचूडाय प्रवृद्धाय ते
तेजःशान्तिपते ! सततं पतिपते ! निर्वाससे ते नमः ॥ ११ ॥
शोभाकोटिबुताय चन्द्रकिरणोद्भाताय सूक्ष्माय ते
तुभ्यं नाथ ! नमो नमः प्रणमतामानन्दसिन्धुस्रव ! ।
हरिश्चाग्रय ! कार्तिकेश ! जनकानन्दप्रियाय प्रभो !
पित्रे सर्वसुखाय सर्वपतये श्रीनौलकण्ठेश्वर ! ॥ १२ ॥
त्रिवेद्यापितभूतये सुरपते श्रीभास्वते योगिना-
मानन्दोदयकारिणे कुलपते ! हे नाथ ! तुभ्यं नमः ।
ब्रह्मानन्दकुलाय रौप्यगिरये सोन्दर्यसंसिद्धये
सर्वानन्दकराय संपरतरायाकाय तुभ्यं नमः ॥ १३ ॥
काशीशं कौशिकीशं सुरतहकिरणं कारणार्ण्यं सुधाख्यं
गौरीशं शर्वेशीशं गुरुगिरिनमितं शोणिलिप्ताङ्गभस्मम् ।
घोषाख्यं मञ्जुघोषं घनगणघटितं घोरसङ्कटादं
अर्घीशं राक्षवेशं जनहृदि घटनं चेश्वर घोटकेशम् ॥ १४ ॥
नित्यं त्वं वै विशाली वसति तत्र करे स्थावरो जङ्गमो वा
भूताङ्गकं वशिष्ठं स्वपरिजनकुले सर्वदा पाहि शम्भो ! ।
भक्तिकान्तं न दत्तं चपलसितसन्निधौ शिवाय विलीको

लाकातीतः कलङ्को विधुशतमुकुटश्रीपदाश्वोरुहस्ते ॥ १५ ॥
 धूर्तः शीरः प्रशान्तो विमलमधुरसामोदमानः प्रमत्तो
 मायामोहप्रणाशोऽसुरमददमनो सर्वमस्मानदाता ।
 तं नाथ । श्रीपदाश्वोरुहविमलतलेऽहं कथं चाशु वक्ष्ये
 पूर्वाश्वो वा पराश्वो धनपतिवदनः पश्चिमाश्वो मुनीन्द्रः ॥ १६ ॥
 भेदे सिद्धान्तविद्याधरविधुकिरणः कारणोऽनन्तशक्तिः
 यः साक्षात् कामधेनुः स च धनपतिपः सर्वभोगानुरागी ।
 पादाश्वोजे हि नित्यं सकलगिरिसुतानाथ ! ते योगिपत्वं
 चित्तं मे चक्षुलाख्यं शशधरकिरणो वाक्पतेर्योगिसिन्धो ॥ १७ ॥

कापटो श्रीखण्णासिवरगटया वेदभुजगो
 धनक्कायां सङ्कोचय मम सदा कायनिबधे ।
 जघो जेता जातेर्जयमनुकरोतु श्रियतमो-
 ज्जलज्जम्भावातेक्षणधर इह क्रोध इति मे ॥ १८ ॥
 सदाज्ञाचक्रान्तर्गतविषधरभाष्कजटिलः
 प्रतिज्ञाभङ्गस्थः कटकशतकोटिप्रकटितः ।
 कुठारास्त्रः क्रोधी कमठतटवासी कठिनहा
 ककारार्थर्णोऽदृशकिरणयुक्तोऽवतु सदा ॥ १९ ॥
 सुधाखण्डं हुत्वा स्तवनपठनेन प्रियकरं
 पदाश्वोजं चेति प्रचरति सुभाग्यं कुलपते ।
 प्रधानं भूखण्डे जयति यदि मृत्युञ्जयपदं
 विनोदं भूयोगं पठति सहसा प्रेमतरणः ॥ २० ॥
 यद्येवं प्रपठेदिदम् नित्यं कीर्त्तावलीसम्पत्तं
 संसारि सरहृद्यकं भवभयानन्दे कचित्तत्त्वज्ञम् ।
 योगीन्द्रावगतिस्त्वसुक्तिफलदं सर्वेश्वरत्वपदं
 चन्द्रादित्यसमागतं परपदाङ्गादिकमात्रं लभेत् ॥ २१ ॥
 ते शशो यदि पादाश्वोरुहमङ्गलार्त्ताज्ञकाम् ।

श्रीति वै सर्वदा योगी निर्वाणगुणसिद्धये ॥
 किं न सिध्यति भूमध्ये शिवभक्तिप्रसादतः ॥ २२ ॥

इति श्रीरुद्रयामले सप्तमस्कन्धे सप्ततमोऽध्याये विष्णुसप्तप्रकरणे चतुःषष्टितमः पटलः ॥ ६१ ॥

चतुःषष्टितमः पटलः ।

शानन्दभैरव उवाच ।—

वट कल्याण ! कामेशि ! त्रैलोक्यपरिपूजिते ! ।
 ब्रह्माण्डानन्दनिकये ! कैलासशिखरोज्ज्वले ! ॥ १ ॥
 कालिके ! कालरात्रिस्थे ! महाकालनिषेविते ! ।
 शब्दब्रह्मस्वरूपे ! त्वं वक्तुमर्हसि मादरात् ॥ २ ॥
 अनन्तकोटिब्रह्माण्ड-सारं परममङ्गलम् ।
 ज्ञाननिधिकरं साक्षात् श्रुत्वा नानन्दवहेनम् ॥ ३ ॥
 सङ्केतशब्दमोक्षार्थं काकिनीश्वरसंयुतम् ।
 परानन्दकरं ब्रह्म निर्वाणपदलालितम् ॥ ४ ॥
 खेडादतिसुखानन्दादादौ श्रोतुं वरानने ! ।
 इच्छामि सर्वदा मातर्जगतां सुरसुन्दरि ! ॥
 खेडानन्दरसोदेक-सम्बन्धात् कवचं हुतम् ॥ ५ ॥

शानन्दभैरव उवाच ।—

ईश्वर ! श्रीनलकण्ठ ! नागमात्यविभूषित ! ।
 नागिन्द्रचिद्रमालोक्त ! नागाधिप ! परेश्वर ! ॥ ६ ॥
 काकिनीश्वरयोगाख्यं सहस्रनाममङ्गलम् ।
 अष्टोत्तराष्ट्रनामकारं कोटिवीटामनोप्रभम् ॥ ७ ॥
 शायुरारोग्यजननं शृणुष्वार्वाङ्गतो मम ।
 अनन्तकोटिब्रह्माण्ड-सारं नित्यं परात्परम् ॥ ८ ॥

साधनं ब्रह्मणो ज्ञानं योगिनां योगसाधनम् ।
 सर्वज्ञ-गुह्यसंस्कार-संस्कारादिफलप्रदम् ॥ ८ ॥
 वाक्कासिककरं सालात्महापातकनाशनम् ।
 महादारिद्र्यशमनं महैश्वर्यप्रदायकम् ॥ ९ ॥
 पठेद् यः प्रातरुत्थाय मध्याह्ने वा तथाविधः ।
 नमस्कृत्य जपेत्ताम ध्यानयोगपरायणः ॥ ११ ॥
 काकिनीश्वरसंयोगं ध्यानात् ध्यानगुणोदयम् ।
 आदौ ध्यानं समाचर्य निर्मलोऽमलचेतसाम् ॥ १२ ॥
 ध्यायेद्देवो महाकालीं काकिनीं कामरूपिणीम् ।
 परानन्दरसोन्मत्तां श्यामां कामदुष्कां पराम् ॥ १३ ॥
 चतुर्भुजां खड्गचर्म-वरपद्मधरां पराम् ।
 शत्रुलघ्यकर्त्रीं रत्नालङ्कारकोटिमण्डिताम् ॥ १४ ॥
 तरुणानन्दरमिकां पीतवस्त्रां मनोरमाम् ।
 केयूरहारललितां ताडङ्कडयशोभिताम् ॥ १५ ॥
 ईश्वरीं कामरत्नाख्यां काकचक्षुपुटाननाम् ।
 सुन्दरीं वनमालाख्यां चाक्षसिंहासनस्थिताम् ॥ १६ ॥
 हृत्पद्मकर्णिकामध्य-कोटिमौढामनीप्रभाम् ॥ १७ ॥
 एवं ध्यात्वा पठेन्नाम मङ्गलानि पुनः पुनः ।
 ईश्वरं कोटिसूर्याभं ध्यायित् हृत्पद्महले परम् ॥ १८ ॥
 चतुर्भुजं वीररूपं लावण्यभावसम्भवम् ।
 श्यामं हिरण्यभूषाङ्गं चन्द्रकोटिसुशोभितम् ॥ १९ ॥
 अभयं वरदं पद्म-महाखड्गधरं त्रिभुम् ।
 किरीटिनं महाकायं स्मितहास्यप्रकाशकम् ॥ २० ॥
 हृदयाम्बुलमध्यस्थं नूपुरैरुपशोभितम् ।
 कोटिकालानलोद्गैरं काकिनीदलिते स्थितम् ॥ २१ ॥
 एवं विचिन्त्य मनसा योगिनां परमेश्वरम् ।

ततः पठेत् सप्तस्राख्यं वदामि तत् शृणु प्रभो ! ॥ २२ ॥

काकिनीश्वरसहस्रनामानि ।—

अस्य श्रीकाकिनीश्वरसहस्रनाम्नः स्तोत्रस्य ब्रह्मवृषि-
 र्गायत्रीच्छन्दो जगदीश्वरकाकिनीदेवता निर्वाणयोगार्थसिद्धार्थं
 विनियोगः ।

श्रीं श्रीं ईश्वरः काकिनीया ईशानः कुलेश्वरी ।

ईशः साक्षी कामधेनुः कपर्दिन्नाकपद्मिनी ॥ २३ ॥

कीलः कुलीनान्तरगा कविकाव्यप्रकाशनी ।

कलादेशः सुकविता कारणा कल्पामयी ॥ २४ ॥

कल्पपत्रेक्षणः कालौ कालः कीलावलीश्वरी ।

किरातरूपी कैवल्यो केवलं कमलासना ॥ २५ ॥

किन्नरेशः सुकेशाक्षो कपिलः कलिप्रस्फुटा ।

किशोरः कौशरसका कीलवेशः कुलेश्वरी ॥ २६ ॥

केशकिञ्चल्को जटिलः कामवौजकुतूहला ।

करकोटिधरः कूटा क्रियाक्रूरः क्रियावती ॥ २७ ॥

कटहा कुष्ठहन्त्री च कटकस्थः कलावती ।

कम्पवक्तुः काममुखो कोटिसूर्यवरानना ॥ २८ ॥

कम्पः कम्पसुबुद्धिस्थः कल्पान्तस्थः कुलाचला ।

कुलपः कीलपाकाशा सुकान्तः काञ्चिवासिनी ॥ २९ ॥

सुकृतिः शाङ्गरी विद्या कामहा कुलपण्डिता ।

कङ्केशः कमनीयाङ्गी कुशलः कुशलावती ॥ ३० ॥

केतकीपुष्पमालाख्याः केतकीकुसुमान्विता ।

कुसुमानन्तमालाख्याः कुसुमाऽमलमालिका ॥ ३१ ॥

कवीन्द्रः काव्यसम्भूतः कालमञ्जोरभञ्जिनी ।

कुशासनस्थः कौशिक्याः कुलपः कल्पपादपा ॥ ३२ ॥

कल्पवृक्षः कल्पलता विकल्पः कल्पगामिनी ।

कठोरस्थः कठिनभा करालः कालवाचिनौ ॥ ३३ ॥
 कालकूटा शयानन्दः कर्कशाऽऽकाशवाहिनौ ।
 कटधूमाकृतिकृपाया विकटासनसंस्थिता ॥ ३४ ॥
 कालधारौ कूपकरो करबौरा भगः क्षया ।
 कालगभीरनादान्तो विकलालापमानुषा ॥ ३५ ॥
 प्रकृतिस्थः सत्यकृतिः प्रकृष्टः कर्षिणोऽश्वरौ ।
 भगवान् वरुणोवर्णा वर्णो वर्णस्वरूपिणौ ॥ ३६ ॥
 स्वर्णवर्णी हि हेमाभा महामहेन्द्रपूजिता ।
 महात्मा महतीशानी महेशो मत्तगामिनी ॥ ३७ ॥
 महावीरो महावेगा महालक्ष्मोऽश्वरो मतिः ।
 महादेवो महादेवो महानन्दो महाकला ॥ ३८ ॥
 महाकालो महाकालो महाबलो महाबला ।
 महामान्यो महामान्या महाधन्या महाधनी ॥ ३९ ॥
 महामालो महामाला महाकाशो महाविद्युत् ।
 महायज्ञो महायज्ञा महाराजो महेश्वरी ॥ ४० ॥
 महाविद्यो महाविद्या महामुख्यो महामुखी ।
 महारात्रो महाराविर्महावीरो महाशया ॥ ४१ ॥
 महाचेवो महाचेवा कुरुवेवः कुरुप्रिया ।
 महाचण्डो महोष्ठा च महामत्तो महामतिः ॥ ४२ ॥
 महावेदो महावेदा महोक्ताहो महोक्तवा ।
 महल्लव्यो महल्लव्या महायोगी महागतिः ॥ ४३ ॥
 महाभद्रो महाभद्रा महासूक्तो महाचला ।
 महावाक्यो महावाणी महाजल्या महाज्वरी ॥ ४४ ॥
 महाभूतिर्महाकान्तो महाधर्मी महाधना ।
 महामहोद्यो महिषी महाभाग्यो महाप्रभा ॥ ४५ ॥
 महाक्षेमो महामाया महामाद्यो महारमा ।

महैन्द्रपूजितो माता विमाणो मण्डलेश्वरी ॥ ४६ ॥
 महाविकारो विकला प्रतलस्थः स्थलायता ।
 कैवल्यदाता कैवल्या कौतुकस्थो विकल्पिनी ॥ ४७ ॥
 बालापतिर्वानपत्नी पत्नी बाली बलाङ्गजा ।
 श्वनीशः कालवीरा प्राणेशः प्राणरक्षिणौ ॥ ४८ ॥
 पञ्चमाचारगः पञ्चा प्रपञ्चः पञ्चमोऽश्वरी ।
 प्रपञ्चः पञ्चरसना निष्प्रपञ्चः कृपामयी ॥ ४९ ॥
 कामरूपो कामरूपा कामक्रोधविवर्जिता ।
 कामात्मा कामनिलया कामाख्यः कामचक्षुला ॥ ५० ॥
 कामपुष्पधरः कामा कटकस्थः कलावती ।
 कम्बवक्त्रः काममुखी कौटिल्यकरानना ॥ ५१ ॥
 कुलपः कौलपाकाशा सुकान्तः काञ्चिवासिनी ।
 सुकृतिः शाङ्करी विद्या कामाङ्गा कुलपण्डिता ॥ ५२ ॥
 कङ्केशः कमनीयाङ्गो कुशलः कुशलावती ।
 केतकीपुष्पमालाढ्यः केतकीकुसुमन्विता ॥ ५३ ॥
 महामुद्राधरो मुद्रा-समुद्रः काममुद्रिका ।
 चन्द्रार्द्धकृतभालाभो विधुकोटिमुखाश्रुजा ॥ ५४ ॥
 चन्द्रकोटिप्रभाधारी चन्द्रन्योतिः स्वरूपिणी ।
 सूर्याभः सूर्यकिरणा सूर्यकोटिविभासिता ॥ ५५ ॥
 महैन्द्रेशो मौनवक्त्रा श्रुत्यार्थो निराश्रया ।
 प्रजापतीशः श्रोकन्या दलेशः कुलरोहिणी ॥ ५६ ॥
 स्वचेतःस्थः स्वचेतःस्था व्यासेशो व्यासपूजिता ।
 काश्यपेशः कान्तपेशो भृगुपे भागवेश्वरी ॥ ५७ ॥
 कर्दमेशः कर्दमाद्या बालकी बालपूजिता ।
 मनस्वहान्तवीजस्था शब्दज्ञानी सरस्वती ॥ ५८ ॥
 रूपातीतो रूपशून्या विरूपो रूपमोहिनी ।

विद्याधरेशो विद्येशो वृषस्थो वृषवाहना ॥ ५८ ॥
 रसज्ञो रसिकानन्दा विरसो रसवर्जिता ।
 मीनः सनत्कुमारेशो योगाचार्येश्वरप्रिया ॥ ६० ॥
 दुर्वासापाणनिलयः सख्ययोगसमुद्भवा ।
 असख्यमांसभक्षा च सुमांसाशो मनोरमा ॥ ६१ ॥
 नरमांसविभोक्ता च नरमांसविनोदिनी ।
 रोहिताशो मत्स्यगन्ता मत्स्यमत्ताऽऽसवप्रिया ॥ ६२ ॥
 प्रासवाक्कोऽमला देवी निर्मलाऽऽसवसुप्रिया ।
 विमुक्तो मदिरामत्ता मत्तकुञ्जरगामिनी ॥ ६३ ॥
 मणिमालाधरो माला महाकेशः प्रसन्नधीः ।
 जरासुत्युद्धरो गौरी गायनस्थोऽजराभरा ॥ ६४ ॥
 सुचञ्चलोऽतिदुर्धर्वा कण्ठस्थद्वहता सती ।
 अशोकः शोकरहिता मन्त्रस्थो यतिमन्त्रिणी ॥ ६५ ॥
 मन्त्रमालाधरानन्दो मन्त्रयन्त्रप्रकाशिनी ।
 मन्त्रार्थचैतन्यकरो मन्त्रसिद्धिप्रकाशिनी ॥ ६६ ॥
 मन्त्रज्ञो मन्त्रनिलया मन्त्रार्थो मन्त्रमन्त्रिणी ।
 सुमन्त्रो मन्त्रजालस्था मन्त्रमालोऽतिसिद्धिदा ॥ ६७ ॥
 मन्त्रवेत्ता च मन्त्रस्थो मन्त्रिणी मन्त्रिकान्तरा ।
 बीजस्वरूपो बीजेशो बीजमालाऽतिबीजका ॥ ६८ ॥
 बीजात्मा बीजनिनया बीजनी बीजमालिनी ।
 बीजध्यानी बीजयन्ता बीजाब्धो बीजसुन्दरी ॥ ६९ ॥
 बीजतातो बीजमाता बीजज्ञो बीजमालिनी ।
 महाबीजधरो बीजा बीजाब्धो बीजवल्गवा ॥ ७० ॥
 मेघमालो मेघमाला वनमालो हलामुधा ।
 कृष्णालिनधरो रौद्रा रुद्रो रुद्रगणप्रिया ॥ ७१ ॥
 रौद्रप्रियो रौद्रकर्त्तु रौद्रलोकप्रदः प्रभुः ।

विनाशी सर्वनामानां शर्वाशी सर्वसम्पदाम् ॥ ७२ ॥
 नारदेशः प्रधानेशो रावणेशो रणेश्वरी ।
 लणेश्वरः केशवेशो लणवर्णोऽतिचञ्चलः ॥ ७३ ॥
 रामेश्वरो रामवेशो बाणेशो बाणपूजिता ।
 भवानीशो भवानी च भवेन्द्रो भववल्गवा ॥ ७४ ॥
 भवानन्दोऽतिसूक्ष्माख्या भवसूर्तिर्भवेश्वरी ।
 भवच्छायो भवानन्दा भवभीतिहरोऽबला ॥ ७५ ॥
 भावाज्ञानी भावमाणा महाजिह्वोऽतिवासना ।
 लोभापहो लोभकर्त्री प्रलोभा लोभवर्द्धनो ॥ ७६ ॥
 मोहकारी मोहमाता मोहजालोऽमरावती ।
 मोहसुहृदो बीजा मोहसुहृदधारिणी ॥ ७७ ॥
 महान्वितो महामुक्ता कामेशः कामिनीश्वरी ।
 कामलोपकरोऽकामा सत्कामा कामनाशिनी ॥ ७८ ॥
 लुङ्गस्थो लुङ्गज्ञेया पद्माभोऽम्बुजलोचना ।
 पद्ममालः पद्ममाला शोदेवो देवरत्निणी ॥ ७९ ॥
 असितोऽप्यसिता चैव साक्षादो नाशमाष्टका ।
 नगेश्वरः शैलमाता नगेन्द्रो नगात्मजा ॥ ८० ॥
 नारायणेश्वरः कीर्त्तिः सत्कीर्त्तिः कीर्त्तिवर्द्धनो ।
 कर्त्तिवेशः कार्त्तिको च कलहा कलहप्रिया ॥ ८१ ॥
 प्रतिष्ठेशो विशाला च निरालोको निरिन्द्रिया ।
 प्रेतवीजस्वरूपश्च प्रेतालङ्कारभूषिता ॥ ८२ ॥
 प्रेमगः प्रेमहन्तो च हरौन्द्रो हरलक्षणा ।
 कालेशः कालिकेशानो कौलिकेशश्च कालिनी ॥ ८३ ॥
 कलमञ्जूरधारी च कलमञ्जूरमोहिनी ।
 करालवदना कालो कौवण्टानदः सदा ॥ ८४ ॥
 कमलापालकः कुन्ती कौक्यीयसुतः कला ।

कलाननः कुलगात्रा च कुलगामो कुलाश्रया ॥ ८१ ॥
 कुलधर्मस्थितः कौला कुलमार्गः कुलान्तरा ।
 कुलजिह्वः कुलानन्दो कृष्णः कृष्णतनूदया ॥ ८२ ॥
 कालानलः कृष्णकेशः काकुत्स्थः काकचक्षुका ।
 कालधर्मा कामरूपा कालाकाक्षप्रकाशिनो ॥ ८३ ॥
 कालजः कालजन्या च कालेशः कालसुन्दरो ।
 खड्गहस्ता खर्पराम्बा खरगः खरखच्चनी ॥ ८४ ॥
 खरबुद्धिहरः खेला खच्चनेयः सुखाच्चनी ।
 गीतप्रियो गायनस्था गणाधीशो गुहप्रिया ॥ ८५ ॥
 गगंप्रियागमप्राप्तिगर्गस्थो हि गभीरिणी ।
 गार्हदेशो हि गन्धर्वपतोशो गार्हर्वाङ्गजा ॥ ८६ ॥
 गणगन्धर्वगोपालो गणगन्धर्वगोगता ।
 गभीरनादसम्भेदो गभीरकोटिसागरा ॥ ८७ ॥
 गतिस्थो गायपत्यस्थो गगनाद्यो गवां तनुः ।
 गन्धहरो गन्धमाला गन्धर्वो गन्धनिर्गमा ॥ ८८ ॥
 गन्धमोहितसर्वाङ्गो गन्धचन्दनमोहनी ।
 गन्धपुष्पधूपदीप-नैवेद्यादिप्रपूजितः ॥ ८९ ॥
 चन्दनागुरुकस्तूरी-कुङ्कुमादिसुमण्डिता ।
 गोकुला मधुरानन्दा पुष्पगन्धान्तरस्थितः ॥ ९० ॥
 गन्धमादनसम्भूतः पुष्पमाख्यविभूषिता ।
 रत्नाद्यशेषालङ्कार-मणिमण्डितविग्रहः ॥ ९१ ॥
 स्वर्णाद्यशेषालङ्कार-हारमालाविमण्डिता ।
 करवौकुसुमप्रख्या रत्नलोचनपङ्कजः ॥ ९२ ॥
 जवाकोटिकोटिशत-चारुलोचनपङ्कजा ।
 घनकोटिसमानाख्य-पङ्कजा लोलविग्रहः ॥ ९३ ॥
 घण्टाडमख्यन्वादि-ध्यानानन्दकराम्बुजा ।

घण्टा-शङ्ख-पद्म-चक्र-वराभय-कराम्बुजा ॥ ९४ ॥
 घातको रिपुकोटीनां कुम्भादीनां तथा सती ।
 घातिनी दैत्यघोरात्त-भयानां नाशिनौ तथा ॥ ९५ ॥
 सर्वशत्रुविनाशाय चतुराननपङ्कजः ।
 चञ्चलानन्दसर्वार्थ-सारवाग्मादिनोऽखरो ॥ ९६ ॥
 चन्द्रकोटिसुनिर्मल-मालालम्बितकण्ठभृत् ।
 चन्द्रकोटिममानाख्य-पङ्केरुहमनोहरा ॥ ९७ ॥
 चन्द्रज्यातस्त्रायुतप्रख्य-हारभूषितमस्तकाः ।
 चन्द्रविम्बसङ्क्षमा चन्द्रभूषितमस्तका ॥ ९८ ॥
 चारुचन्द्रकान्तमणि-मणिहारयुताङ्गभृत् ।
 चन्दनागुरुकस्तूरी-कुङ्कुमालक्तमालिनौ ॥ ९९ ॥
 चण्डमुण्डमहासुण्डायुतनिर्माख्यमाख्यभृत् ।
 चण्डमुण्डमहासुण्ड-निर्माख्यकुलमालिनौ ॥ १०० ॥
 चण्डाष्टडासघोराख्य-वदनाभोजचञ्चलः ।
 चलत्खच्चननेत्राभोरुहमोहितशङ्करः ॥ १०१ ॥
 चलत्भोजनयनानन्दपुष्पकमोहितः ।
 चलदिन्दुभासमान-विग्रहस्वेतचन्द्रिका ॥ १०२ ॥
 चन्द्रार्द्धकोटिकिरण-चन्द्रार्द्धचूडमण्डितः ।
 चन्द्रचूडाभोजमाला उत्तमाङ्गविमण्डिता ॥ १०३ ॥
 चलदर्कसहस्राभ-रत्नहारविभूषितः ।
 चलदर्ककोटिशत-सुखाभोजभयोत्पला ॥ १०४ ॥
 चारुरत्नासनाभोज-कर्णिकामध्यस्थितः ।
 चारुदाटशपद्मादि-कर्णिकासुप्रकाशिका ॥ १०५ ॥
 चमत्कारघटाङ्गार-वधूर्बालकराम्बुजाः ।
 चतुर्थवेदगाथादि-स्तुतिकोटिसुसिद्धिदा ॥ १०६ ॥
 चलदम्बुजनेत्रार्क-वङ्गिचन्द्रज्यान्वितः ।

चलत्सहस्रदलपङ्केरुहादिप्रकाशिका ॥ १११ ॥
 मनोयोगकरी दुर्गा मनःप्रत्यक्षकेश्वरी ।
 मनोभवनिहन्ता च मनोभवविबर्हिनी ॥ ११२ ॥
 मनसान्तरीक्षयोगो निराकारगुणोदया ।
 मनोविकारयोगो च मनोयोगेन्द्रसत्त्विणी ॥ ११३ ॥
 मनःपूर्तिर्मनोन्वोतिर्मानसेशो मनोगतिः ।
 नवद्रव्यनिगूढार्थो नरेन्द्रमणिवामिनी ॥ ११४ ॥
 हारदेवीश्वरप्रौतिः प्रलयान्निकरायणी ।
 भूषण्डगणतातय भूषण्डरुधिरप्रदा ॥ ११५ ॥
 ककारादीशः सर्वेशो काकपक्षधरोऽजया ।
 अजितेशा जितानन्दो वीरभद्रो प्रभावती ॥ ११६ ॥
 अन्ननाड्योगतप्राणो वैशेषिकगुणोदया ।
 रत्ननिर्माणभा कोटि-मिहस्यो रयगामिनी ॥ ११७ ॥
 कुलकोटीश्वराचार्य्यो वासुदेवनिषेविता ।
 आधारविरहज्ञानी सर्वाधारस्वरूपिणी ॥ ११८ ॥
 सर्वज्ञः सर्वविज्ञाना मानेण्ड्रेन्दुवन्दिता ।
 अल्केयो बिल्वशैलेशो चारुनेत्रप्रकाशिनी ॥ ११९ ॥
 अनन्तराजराजन्द्रो ज्वाकान्तासुरनाशिनी ।
 आशीर्वादरता देवी भक्तानुग्रहकातरा ॥ १२० ॥
 प्रेतासनसमाप्तीनो मेरुकुञ्जनिवासिनी ।
 मणिमन्दिरमध्यस्थो मणिपैठनिवासिनी ॥ १२१ ॥
 सवप्रहरणोपेतो विधिविद्याप्रकाशिनी ।
 प्रचण्डनयनानन्दो मञ्जीरकनकाञ्जलिः ॥ १२२ ॥
 कलमञ्जीरपाटाजो सर्वव्यागपरायणा ।
 कुलमानाभ्यापताङ्गो कुलेन्द्रकुलपण्डिता ॥ १२३ ॥
 बालिकेशो रुद्रचण्डा बालेन्द्रः प्राणबालिका ।

कुमारीशः काममाता मन्दिरेशः सुमन्दिरा ॥ १२४ ॥
 अकालजननीनाथो विश्वात्मा सुप्रियङ्गुरी ।
 विदाद्यो विदजननी वैराग्यस्थो विरागदा ॥ १२५ ॥
 अतहाष्टाष्टकमलः अतहाष्टविमोहिनी ।
 मांसप्रधानभोक्ता च प्रधानमांसभक्षिणी ॥ १२६ ॥
 मद्यमांसमहामुद्रा रजोरुधिरसुप्रिया ।
 सुरामांसमहामीन-मुद्रामेथुनसुप्रिया ॥ १२७ ॥
 कुलद्रव्यप्रियानन्दा मद्यादिकुलसिद्धिदा ।
 हृत्कण्ठभूसहस्रार-भेदनो भूरिभेदिनी ॥ १२८ ॥
 प्रसन्नहृदयाभ्याज-प्रसन्नहृदयाभुजा ।
 प्रसन्नवरदानाढ्यः प्रेमानन्दप्रकाशिनी ॥ १२९ ॥
 प्रभाकरफलोदारः परमः सुखपूरका ।
 प्रभाकररश्मिरूपः प्रथमो भानुशोभिता ॥ १३० ॥
 प्रचण्डविपुलान्मलः चलितेन्दुप्रभावहः !
 प्रभापटलजटिलः प्रभूतधर्मपूजिता ॥ १३१ ॥

सुरेन्द्रगणपूजितः सुरवरेन्द्रसंपूजिता
 नरेन्द्रकुलसेविता नरपतीन्द्रसंसेविता ।
 नगेन्द्रगणनायको नगपतीन्द्रदेवात्मजा
 भवार्णवगतारको जलधिकर्णधारप्रिया ॥ १३२ ॥
 सुरासुरकुलोद्भवः सुररिपुप्रसिद्धिस्थिता
 सुरारिगणघातकः सुरगणेन्द्रसंसिद्धिदा ।
 बलिच्छन्नतत्परः सुरवरादिसिद्धिप्रदा
 प्रियहिजकुलार्थदः सुतधनापवर्गप्रदा ॥ १३३ ॥
 शिदस्य शिवकामिनी हरो हरा च भोमः सभा
 क्षितीश इषुरचका मदनदर्पहन्तादयः ।
 गुणेश्वर उभावती हृदयपद्मभेदे गतिः

आकाशगङ्गाजटिलो विदलं पातु चेश्वरः ।
 गङ्गाधरः सदा पातु हाकिनीपरमेश्वरः ॥ २४ ॥
 हाकिनीशः शिरः पातु भूपञ्च परिरक्षतु ।
 दण्डपाणीश्वरः पातु मनोरूपं द्विपत्रके ॥ २५ ॥
 साधकेशः सदा पातु मनोवन्द्यादिवासिनम् ।
 पिङ्गलाक्षः सदा पातु भयभृमौ तनुं मम ॥ २६ ॥
 उन्नमो मे स्थलं पातु बोधिनीसहितं शिवः ।
 सुधाघटः सदा पातु ममानन्दाधिदेवताम् ॥ २७ ॥
 आनन्दभैरवः पातु गूढदेशाधिदेवताम् ।
 मायाभयः सदा पातु सुषुम्नानाङ्गिकाकलाम् ॥ २८ ॥
 ईडाकलाधरं पातु चन्द्रशेखर ईश्वरः ।
 पिङ्गलामिहिरं पातु कोटिचूर्णप्रभाकरः ॥ २९ ॥
 कोटिकालानलस्थानं स्वस्वन्त्रायं सदाऽवतु ।
 सुधासमुद्रो मां पातु रत्नकोटिमुनीश्वरः ॥ ३० ॥
 शिवनाथः सदा पातु कुण्डलीचक्रमेव मे ।
 विष्णुचक्रं महादेवः कालरावः कुलान्वितम् ॥ ३१ ॥
 मृत्युजिता सदा पातु सहस्रारं सदा मम ।
 सहस्रदलं शम्भुं स्वयम्भूः पातु सर्वदा ॥ ३२ ॥
 सर्वाङ्गं सर्वदा पातु देवः सर्वो हि सर्वदा ।
 सर्वत्र सर्वदा पातु श्रीनीलकण्ठ ईश्वरः ॥ ३३ ॥
 सर्ववीजस्वरूपो मे बीजमालां सदाऽवतु ।
 मातृकां सर्वबीजेशो मातृकार्णं शिवो मम ॥ ३४ ॥
 अहङ्कारः सदा पातु करमालां सदा मम ।
 जलेऽस्थे महाभीतौ पर्वते शुन्यमण्डपे ॥ ३५ ॥
 व्याघ्रभङ्गकमण्डप-पश्चादिभयदूषिते ।
 महारण्ये घोरयुद्धे गगने भूतले तले ॥ ३६ ॥

कटे शस्त्रवाते शत्रुचौरादिभौतिषु ।
 सिंहभये क्रूरे मत्तहस्तिभये तथा ॥ ३७ ॥
 ग्रहव्याधिमहाभीतौ सर्पभीतौ च सर्वदा ।
 पिशाचभूतवेताल-ब्रह्मदैत्यभयादिषु ॥ ३८ ॥
 अन्नादेरपवादिषु मिथ्यावादिषु सर्वदा ।
 करालकालिकानाथः प्रचण्डः प्रखरः परः ॥ ३९ ॥
 उग्रः कपटभौद्रेष्टो कालाच्छुन्नकरः कविः ।
 क्रोधाच्छत्रो मदोन्मत्तो गारुडीशो महास्तम्भतु ॥ ४० ॥
 पद्माननः पञ्चरश्मिः पावनः पावसानकः ।
 शिखामात्रो महासुद्रा-धारकः क्रोधभूपतिः ॥ ४१ ॥
 द्रावकः पूरकः पुष्टः पोषकः पारिभाषिकः ।
 एते पान्तु महारुद्राः द्वाविंशतिमहाभये ॥ ४२ ॥
 एते सर्वे शक्तियुताः मुण्डमालाविभूषिताः ।
 अहङ्कारेश्वराः क्रुद्धा योगिनस्तत्त्वचिन्तकाः ॥ ४३ ॥
 चतुर्भुजा महावीराः खड्गखेटकधारकाः ।
 कपालशङ्खमालाढ्या नानारत्नविभूषिताः ॥ ४४ ॥
 किङ्किणोजालमालाढ्याः सुनूपुरविराजिताः ।
 नानालङ्कारशोभाढ्याश्चन्द्रचूडाविभूषिताः ॥ ४५ ॥
 सदानन्दयुताः श्रीदा भोजदाः कर्मयोगिनाम् ।
 सर्वदा भगवान् पातु ईश्वराः पान्तु नित्यशः ॥ ४६ ॥
 ब्रह्मा पातु मृत्युपञ्च श्रीविष्णुः पातु षड्दलम् ।
 रुद्रः पातु दशदलं ईश्वरः पालनाहतम् ॥ ४७ ॥
 सदाशिवः पातु नित्यं षोडशारं सदा मम ।
 परश्च द्विदलं पातु षट्शिवः पान्तु नित्यशः ॥ ४८ ॥
 अपराः पान्तु सततं मम देहं कुलेश्वराः !
 पूर्णं ब्रह्म सदा पातु सर्वाङ्गं सर्वदेवताः ॥ ४९ ॥

कालरूपी सदा पातु मनोरूपी शिवो मम ।
 आत्मलीनः सदा पातु ललाटं वेदवित् प्रभुः ॥ ५० ॥
 वाराणसीश्वरः पातु नौलकेशो हरेश्वरः ।
 कर्णदेशं सदा पातु धमरोऽहेश्वरो मम ॥ ५१ ॥
 महासेनेश्वरस्तुण्डं मम पातु निरन्तरम् ।
 यौकण्ठादिमहारुद्राः स्वाङ्गशान्येषु मातृकाः ॥ ५२ ॥
 मां पातु कालरुद्रश्च सर्वाङ्गः कालसंक्षयः ।
 अकालतारकः पातु उदरं परिपूरकः ॥ ५३ ॥
 अगस्त्यादिमुनित्रेधाः पान्तु योगिन ईश्वराः ।
 श्रीनाथेश्वर ईशानः पातु मे सूक्ष्मनाडिकाः ॥ ५४ ॥
 विशुली पातु पूर्वस्थां दक्षिणे मृत्युनाशनः ।
 पश्चिमे वारुणीमत्तो महाकालः सदाऽवतु ॥ ५५ ॥
 उत्तरे चावधूतेशो भैरवः कालभैरवः ।
 ईशाने पातु सर्वेशो वायव्यां योगिवल्लभः ॥ ५६ ॥
 मरुत्लोणे दैत्यहन्ता पातु मां सततं शिवः ।
 वज्रिकोणे सदा पातु कालानलमुखाम्बुजः ॥ ५७ ॥
 ऊर्ध्वं ब्रह्मा सदा पातु अधोऽनन्तः सदाऽवतु ।
 सर्वदेवः सदा पातु रक्ताङ्गेशस्त्रिलोचनः ॥ ५८ ॥
 बुधः श्यामसुन्दरेशः पातु मे हृदयस्थलम् ।
 सुवर्णवर्णो गुर्वीशो मम कण्ठं सदाऽवतु ॥ ५९ ॥
 सिन्दूरजलदाच्छुभादकेशशक्रेश्वरो गणम् ।
 नाभिदेशं सदा पातु शशिश्वासेश ईश्वरः ॥ ६० ॥
 बाहुं पातु महाबाहुः केवलं मुखमण्डलम् ।
 केतुः पातु महाकायः सदा मे गुह्यदेशकम् ॥ ६१ ॥
 इन्द्रादिदेवताः पान्तु परिवारगुणैर्युताः ।
 शिरोमण्डलदिगुरुं पान्तु वेकुण्डवासिनः ॥ ६२ ॥

भैरवा भैरवैयुक्ताः सर्वदेहसमुद्भवाः ।
 भीमदंष्ट्रा महाकायं मम पान्तु निरन्तरम् ॥ ६३ ॥
 यज्ञभुक् नौलकण्ठो मे हृदयं पातु सर्वदा ।
 क्रोधभूषणतयः पान्तु श्रीमायामदनाम्बिताः ॥ ६४ ॥
 इत्येतत् कवचं तारं तारकब्रह्ममङ्गलम् ।
 कथितं नाथ ! यत्नेन कुवापि न प्रकाशितम् ॥ ६५ ॥
 तव स्नेहवशाद्देव ! प्रसन्नहृदयान्वित ! ।
 कृपाङ्कुर दयानाथ तच्चैव कवचाद्भुतम् ॥ ६६ ॥
 हिताय जगतां मोहविनाशायामृताय च ।
 पठितव्यं साधकेन्द्रेयंगिन्द्रेरुपवन्दितम् ॥ ६७ ॥
 दुर्लभं सर्वलोकेषु सुलभं तत्त्ववेदिभिः ।
 असार्धं साधयेद्देव ! पठनात् कवचस्य च ॥ ६८ ॥
 धारणात् पूजनात् साक्षात् सर्वाभौष्टफलं लभेत् ।
 काकचक्षुषुटं कृत्वा सतथा पञ्चधापि वा ॥ ६९ ॥
 कवचं प्रपठेद्दिहान् गूढसिद्धिनिबन्धनात् ।
 काकिनौश्वरसंयोगं स्तोत्रञ्च कवचान्वितम् ॥ ७० ॥
 ईश्वराङ्गं विभाव्यैव कल्पवृक्षसमो भवेत् ।
 एतत्कवचपाठेन देवत्वं लभते ध्रुवम् ॥ ७१ ॥
 आरोग्यं परमं ज्ञानं मोहनं जगतां वशम् ।
 स्तम्भयेत् परसैन्यानि पठेद्द्वारत्रयं यदि ॥ ७२ ॥
 शान्तिमाप्नोति शौघं सः षट्चक्रधारणक्षमः ।
 एतत्समोद्भवाख्यस्य कवचस्य प्रपाठतः ॥ ७३ ॥
 वाणी वश्या स्थिरा लक्ष्मीः सर्वैश्वर्यसमन्विताः ।
 आरोग्यं लभते पथात् निःसङ्को विहरेत् शिवः ॥
 सदाशिवे मनो याति सिद्धमन्त्रो न संशयः ॥ ७४ ॥
 चतुर्वर्गं लभेत् सद्यो ब्रह्मज्ञानी सदाशिवः ।

सर्वभूतसमः शान्तः परमानन्दचिन्मयः ॥

भवेत् लोके न सन्देहो मानवोऽस्य प्रसादतः ॥ ७५ ॥

इति श्रीरुद्रयामले सप्तमोऽध्यायः महात्मनोऽपने विष्णुसत्त्वप्रकरणे

षट्षोक्तसंज्ञकांशे भेरव-भेरवोऽंवादे सप्तोऽध्यायः समाप्तः

षट्षष्टितमः पटलः ॥ ६६ ॥

